

Pedagogická
fakulta
Faculty
of Education

Jihočeská univerzita
v Českých Budějovicích
University of South Bohemia
in České Budějovice

Jihočeská univerzita v Českých Budějovicích
Pedagogická fakulta
Katedra pedagogiky a psychologie

Bakalářská práce

Adolescentní psychosociální moratorium současné mládeže

Vypracovala: Věra Radomská
Vedoucí práce: PhDr. Marta Franclová, Ph.D.

České Budějovice 2018

Prohlašuji, že svoji bakalářskou práci jsem vypracovala samostatně pouze s použitím pramenů a literatury uvedených v seznamu citované literatury.

Prohlašuji, že v souladu s § 47b zákona č. 111/1998 Sb. v platném znění souhlasím se zveřejněním své bakalářské práce, a to v nezkrácené podobě pedagogickou fakultou elektronickou cestou ve veřejně přístupné části databáze STAG provozované Jihočeskou univerzitou v Českých Budějovicích na jejích internetových stránkách, a to se zachováním mého autorského práva k odevzdanému textu této kvalifikační práce. Souhlasím dále s tím, aby toutéž elektronickou cestou byly v souladu s uvedeným ustanovením zákona č. 111/1998 Sb. zveřejněny posudky školitele a oponentů práce i záznam o průběhu a výsledku obhajoby kvalifikační práce. Rovněž souhlasím s porovnáním textu mé kvalifikační práce s databází kvalifikačních prací Theses.cz provozovanou Národním registrem vysokoškolských kvalifikačních prací a systémem na odhalování plagiátů.

V Českých Budějovicích dne 19. 04. 2018

.....

Ráda bych poděkovala vedoucí mé práce PhDr. Martě Franclové, Ph.D. za odborné vedení této bakalářské práce, cenné rady, trpělivost a vstřícnost. Dále bych ráda poděkovala mému manželovi a dceři, kteří mi byli po dobu studia velkou oporou. V neposlední řadě děkuji všem účastníkům mého výzkumného šetření za spolupráci, důvěru a otevřenost v rozhovorech.

Abstrakt

Téma bakalářská práce se nazývá Adolescentní psychosociální moratorium současné mládeže. Cílem této práce je zprostředkování vhledu do životního kontextu mladých dospělých (rodin mladých dospělých), kteří setrvávají v původní rodině. Teoretická část je věnována charakteristice období adolescence v kontextu různých vývojových teorií, podrobnému popisu problematiky adolescentního psychosociálního moratoria a jeho vědeckého výzkumu. Dále objasňuje význam rodiny v životě adolescenta a způsoby jeho emancipace. Praktická část prezentuje výsledky kvalitativní výzkumné strategie, které byly získány pomocí metody hloubkového rozhovoru. Výzkumným šetřením byly zjištěny důvody setrvání mladých dospělých v jejich původní rodině.

Klíčová slova: adolescent, adolescence, identita, mladí dospělí, osamostatnění, psychosociální moratorium, rodina, rodinní příslušníci

Abstract

The topic of this Bachelor thesis is entitled Adolescent Psychosocial Moratorium of Modern Youth. The aim of this thesis is to mediate the insight into the life of young adults (young adult families) who remain in the original family. The theoretical part deals with the characteristics of adolescence in context of various developmental theories and provides a detailed description of adolescent psychosocial moratorium and its scientific research. Furthermore, this part clarifies the importance of family in the life of adolescents and the ways of their emancipation. The practical part presents the results of a qualitative research strategy which had been obtained by using depth interview method. The research investigated the reasons the young adults remain in their original family.

Keywords: adolescent, adolescence, identity, young adults, independence, psychosocial moratorium, family, family members

OBSAH

ÚVOD.....	7
TEORETICKÁ ČÁST	8
1 Adolescence jako období života	8
1.1 Charakteristika adolescence.....	8
1.1.1 Diferenciace období adolescence.....	10
1.1.2 Tělesná proměna a její význam	11
1.2 Období adolescence v kontextu různých vývojových teorií.....	11
1.2.1 Psychický vývoj.....	11
1.2.2 Kognitivní vývoj	18
1.2.3 Emoční vývoj.....	19
1.2.4 Socializace	20
1.2.5 Vztahy s vrstevníky	22
1.2.6 Vztahy s rodiči	22
1.2.7 Vztahy se sourozenci	23
1.2.8 Subkultura mládeže.....	23
1.2.9 Adolescentní krize a ohrožení sociálně patologickými jevy	24
2 Adolescentní psychosociální moratorium.....	26
2.1 Charakteristika adolescentního psychosociálního moratoria.....	26
2.2 Adolescentní psychosociální moratorium ve vědeckém výzkumu	
Doc. PhDr. Petra Macka, CSc.....	28
3 Rodina.....	30
3.1 Charakteristika rodiny.....	30
3.1.1 Funkce rodiny a jejich proměny	30
3.2 Emancipace od rodiny	34
3.2.1 Současný trend emancipace adolescentů	37
PRAKTICKÁ ČÁST	38

4	Metodologická východiska	38
4.1	Téma a cíl výzkumu	38
4.2	Výzkumný problém	38
4.3	Výzkumná strategie a typ výzkumu	38
4.4	Výzkumný soubor	39
4.5	Metoda sběru dat	41
4.6	Zpracování dat	44
4.7	Etické aspekty výzkumu	46
5	Interpretace dat	47
5.1	Kategorie: Identita	48
5.2	Kategorie: Rodina	57
5.3	Kategorie: Společné soužití	62
5.4	Kategorie: Emancipace	68
6	Shrnutí výsledků výzkumného šetření	75
7	Diskuse	79
8	Závěr	83
	SEZNAM POUŽITÉ LITERATURY	84
	SEZNAM TABULEK	87
	SEZNAM PŘÍLOH	88

ÚVOD

V současné době stále více mladých dospělých zůstává ve své původní rodině a rozhodnutí osamostatnit se odkládá na pozdější dobu. V období adolescence je jim poskytnuto tzv. „psychosociální moratorium“, které jim dává prostor k tomu, aby mohli najít svou identitu a rozhodli se, jakým směrem se budou ve svém životě dále ubírat. Proč se ale nyní prodlužuje doba jejich pobytu v původní rodině oproti minulosti a jaké důvody je k tomu vedou? To je otázka mnohých z nás a odpovědi na ní jsou různé. Někteří dospělí je kritizují za jejich pohodlnost a neochotu postavit se na vlastní nohy, jiní se jich zastávají a poukazují na výhody společného soužití s nimi. Mínění jich samotných se také liší. Někteří vyzdvihují výhody společného soužití s rodiči, ostatní si stěžují na nevýhody, bezvýchodnost a neřešitelnost své životní situace. Podle mého názoru se jedná o zajímavé a ještě málo prozkoumané téma. Z toho důvodu jsem se rozhodla, vybrat si ho za výzkumný problém svojí bakalářské práce a pokusit se odpovědět na řadu otázek, které s ním souvisí. Výběr tohoto výzkumného problému ovlivnil také můj osobní zájem a zkušenost s tímto tématem.

V bakalářské práci použiji kvalitativně orientovanou výzkumnou strategii a výzkumný design případové studie. Výzkumným souborem budou mladí dospělí z různých rodin, kteří setrvávají v roli adolescentů a někteří členové jejich orientačních rodin.

V teoretické části bakalářské práce budu charakterizovat období adolescence v kontextu různých vývojových teorií, podrobně popíšu problematiku adolescentního psychosociálního moratoria a jeho vědeckého výzkumu a také objasním význam rodiny v životě adolescenta a způsoby jeho emancipace.

Cílem praktické části bude zprostředkování vhledu do životního kontextu mladých dospělých, kteří setrvávají ve své původní rodině a do jejich rodin. Potřebné informace získám výzkumnou metodou hloubkového rozhovoru a shromážděné údaje budu zpracovávat technikou otevřeného kódování a vyložení karet. Na základě vyhodnocení všech získaných informací vysvětlím výzkumný problém - jaké jsou důvody setrvání mladých dospělých v jejich původní rodině. Výsledky mého výzkumného šetření najdou své uplatnění v pedagogicko-psychologickém poradenství.

TEORETICKÁ ČÁST

1 Adolescence jako období života

1.1 Charakteristika adolescence

Každý člověk, který se začne zabývat psychickými charakteristikami adolescentů, je konfrontován s určitými otázkami, na které si musí umět odpovědět. Zamýšlí se nad tím, zda je adolescence specifickým obdobím v psychickém vývoji člověka, pokud ano, jak dlouho trvá, čím začíná a čím končí a co je vlastně psychologickou podstatou tohoto období. Dále se setkává s otázkou, zda jde z historického hlediska o univerzální etapu života, nebo se její atributy mění v závislosti na konkrétních společenskohistorických podmínkách.

Termín adolescence je odvozen z latinského slovesa *adolescere* (dorůstat, dospívat nebo mohutnět). Toto slovo bylo poprvé použito v 15. století jako termín, který označoval určité období života člověka. V českém jazyce se označení adolescenti volně zaměňuje v lékařských vědách s označením dospívající nebo dorost a v sociologii a v pedagogice s termínem mládež (Macek, 1999).

Americký psycholog, Granville Stanley Hall, vymezil psychologicky adolescenci před sto lety jako období bouří a vzdoru. Jednalo se ale spíše o vnitřní boj než o viditelný odpor, o potřebu vymezit se vůči dospělým a ujasnit si, kdo jsem. Vztah dospívajících k dospělým byl tehdy bouřlivý a rozpolcený, protože pro ně představovali neotřesitelnou autoritu. Mohl být plný negativních emocí, ale na druhé straně také plný snahy se jim přiblížit. Stát se dospělým byla pro ně žádoucí představa a hodnota (Kramulová, 2010).

Konkrétní časové vymezení a specifikace období adolescence se u jednotlivých autorů velice různí. Vyplňuje především druhé desetiletí života člověka a je většinou datována od 15 do 20 let. Její začátek je spojován s plnou reprodukční zralostí a ukončením tělesného růstu. Pro ukončení období adolescence biologická měřítká už takový význam nemají, důležitější jsou kritéria psychologická (dosažení osobní autonomie), případně sociologická (role dospělého) a pedagogická (ukončené vzdělávání a získání profesní kvalifikace) (Macek, 1999).

V méně rozvinutých společnostech není vývojové období dospívání vymezeno, ale jedinec je po dosažení určitého věku pomocí určitých rituálů a stanovených pravidel

přiját mezi dospělé. Stává se tak rovnoprávným členem společenství dospělých a přijímá symboly dospělého statutu. V průmyslově rozvinutých společnostech jsou požadavky na dospělost náročnější a přechod do dospělosti se tak může posunout do vyššího věku. Je doprovázen rozpory mezi povinnostmi, které jsou na adolescenta kladeny, aby se postupně co nejlépe zařadil do společnosti a jeho nároky na dospělé, aby mu ponechali plný prostor pro rozvoj všech jeho osobních předpokladů a sklonů. Adolescenti, kteří studují vysokou školu, bývají v naší společnosti déle závislí než ti, kteří nastupují po vyučení do práce, stávají se tak ekonomicky nezávislími a mohou mít více zkušeností s heterogenními skupinami lidí v zaměstnání (Šimíčková-Čížková, 2003).

Dospívání představuje určitou životní etapu, která má svoje charakteristické znaky v rámci životního cyklu a svůj objektivní i subjektivní význam. Jedinec má v tomto období zvládnout pomocí hledání a přehodnocování vlastní proměnu, dosáhnout přijatelného sociálního postavení a vytvořit si subjektivně uspokojivou, zralejší formu vlastní identity (Vágnerová, 2012).

Důvody, proč se začala adolescence zdůrazňovat jako samostatná fáze v ontogenetickém vývoji člověka, jsou především sociologické, politické a kulturní. Rozpad feudální společnosti vedl k výrazným sociálním změnám, které byly spojeny s nástupem kapitalismu. Jednalo se o urbanizaci, potřebu volné a kvalifikované pracovní síly, migraci obyvatelstva a oddělení života v rodině od pracovní části dne. To s sebou přinášelo řadu sociálně psychologických důsledků a styl života dospělých se postupně odděloval od stylu života dětí. Období adolescence začalo mít specifický význam. Ve druhé polovině 19. století byla podporována separace jednotlivých generací zřízením nového systému všeobecného školství. Výchova a vzdělávání byly hlavně chápány jako příprava na povolání a to vyústilo v oddělení sociálního světa mladých lidí. Tento jev se projevil v mnoha oblastech každodenního života, včetně trávení volného času, užívání médií a vytvoření specifické kultury a hodnot. Období adolescence se tak ustanovilo jako relativně samostatná etapa v životním cyklu člověka. V 18. století bylo hlavním cílem lidské existence hlavně křesťanské spasení. V průběhu 18. století a zvláště 19. století se staly významnými hodnotami člověka soukromý život, pocit vlastní hodnoty a opravdovosti. Rozvoj moderních společností proto udává adolescentům další úkoly, které mají ve svém individuálním vývoji zvládnout. Adolescence získala zvláště

v posledních desetiletích zvláštní význam. Má svůj sociální, pedagogický, ekonomický, zdravotní a kulturní rozměr.

1.1.1 Diferenciace období adolescence

Adolescence je celé období mezi dětstvím a dospělostí. Odlišuje se od ostatních životních etap a je vnitřně diferencované (Macek, 1999). Rozděluje se na ranou a pozdní adolescenci.

Raná adolescence, která je označována také jako pubescence, je datována s určitou individuální proměnlivostí od 11 do 15 let. Toto období je charakterizováno hlavně tělesným dospíváním, spojeným s pohlavním dozráváním, tj. pubertou. V rámci celkového vývoje jedince dochází ke změně způsobu myšlení. Dospívající je už schopen uvažovat abstraktně. Hormonální změny způsobují změny emočního prožívání. Pubescent se začíná osamostatňovat z vázanosti na rodiče, vrstevníci u něho nabývají na významu a důležité pro něho jsou přátelství ale i první lásky. Starší pubescenti se snaží odlišit od dětí i dospělých a tuto potřebu uspokojují prostřednictvím úpravy zevnějšku, specifického životního stylu, zájmů, hodnot apod. Důležitým sociálním mezníkem je pro ně ukončení povinné školní docházky v 15 letech a volba dalšího profesního směřování.

Pozdní adolescence trvá s určitou individuální proměnlivostí přibližně od 15 do 20 let. Vstup do této fáze je biologicky vymezen pohlavní zralostí. Je dobou komplexní psychosociální proměny, během které se mění osobnost dospívajícího i jeho společenské pozice. Důležitým sociálním mezníkem je ukončení profesní přípravy, nástup do zaměstnání nebo pokračování ve studiu. Na počátku tohoto období dochází k vytvoření určité sociální identity jedince, která se projevuje přijetím specifické adolescentní kultury a stylu života sdílením stejných zážitků a hodnot. Dospívající získává nové role a rozvíjí vztahy s vrstevníky především v oblasti partnerství. V 18 letech dosahuje adolescent plnoletosti, která je chápána jako jeden ze sociálních mezníků dospělosti. V druhé fázi dospívání hledá a rozvíjí vlastní identitu. Důležitou změnou v tomto období je aktivnější přístup k sebeuplatnění a vědomí možnosti ovládat svůj život (Vágnerová, 2012).

Jedince, kteří již nejsou dětmi a ještě nepatří mezi sociálně dospělé, lze označit mládeží. Na plnění rolí dospělých se převážně připravují a přejímají je postupně.

Z hlediska věkového rozmezí se nachází tato část populace mezi 15. až 25., respektive 30. rokem. Rozhodující pro stanovení horní hranice je hlavně délka přípravy na profesní dráze a hranice 30 let se tedy týká převážně vysokoškoláků (Kraus, 1998).

1.1.2 Tělesná proměna a její význam

Postava adolescenta dostává konečnou dospělou podobu a jeho somatický vývoj je ukončen. Znatelnější růst do výšky lze v tomto období pozorovat spíše u chlapců než u dívek. Chlapecká postava je mužná a svalnatá, důležitou získanou kompetencí je fyzická síla. Dívkám rostou ňadra a zvětšují se boky, jejich postava nabývá výrazně ženské podoby. Odlišnost každého z pohlaví je v tomto věkovém období již zcela zřejmá (Říčan, 2004).

Subjektivní význam vzhledu v době dospívání vzrůstá a projevuje se větší zaměřeností na vlastní tělo. Fyzická přitažlivost má značnou sociální hodnotu a může se stát významnou součástí identity jedince. Jestliže odpovídá aktuálnímu ideálu krásy, slouží mu jako opora sebevědomí. Podporuje jeho pocit jistoty, že bude ve společnosti přijímán a pomáhá mu dosáhnout uspokojivého uznání zvláště od druhého pohlaví. V případě, že je ale v této oblasti nějakým způsobem znevýhodněn, přispěje to k jeho menší sebejistotě a nižší sebedůvěře. V období pozdní adolescence se zevnějšek stává cílem i prostředkem. Krása je chápána jako úkol, který je třeba splnit. Adolescent se potřebuje líbit sobě i ostatním, aby se tak ubezpečil o své hodnotě. Úprava zevnějšku a oblečení se stává prostředkem k vyjádření vlastní identity a odlišení od dospělých (Vágnerová, 2012).

1.2 Období adolescence v kontextu různých vývojových teorií

1.2.1 Psychický vývoj

Psychický vývoj člověka je složitý a mnohotvárný proces. Lze ho obecně charakterizovat jako sérii tělesných a psychických změn, kvantitativní i kvalitativní povahy, které nejsou náhodné, ale zákonité a nezvratné. Směřují od jednodušších forem ke složitějším, od nižších k vyšším, stále dokonalejším formám psychických procesů i vztahů člověka k okolnímu světu.

Současná psychologie uvádí několik přístupů v periodizaci duševního života člověka. Ve své bakalářské práci v následujících kapitolách vysvětlím některé z nich a zaměřím se zvláště na období adolescence.

Biopsychologická teorie vývoje

Biopsychologická vývojová periodizace se snaží o komplexní zachycení obrazu vývoje člověka nejen biologického, ale i psychického a sociálního. V české psychologické literatuře je nejlépe vysvětlena Václavem Příhodou. Dle jeho názoru jsou skutečné rysy věku lidí jenom ty, které se u nich nacházejí v nejrůznějších životních a společenských podmínkách vřdycky a všude.

Věk člověka od 15 do 30 let nazývá obdobím hebetickým – obdobím mládí a krásy. Pojmenoval ho podle řecké bohyně Hébé, patronky těchto vlastností a rozděluje ho na dvě části.

První část - postpubescence mezi 15. a 20. rokem je obdobím fyzicky i psychicky dozrívající puberty a dotváří se v něm vše, co se už u dospívajícího jedince projevilo. Jedná se o dokončení fyziologické a somatické odlišnosti obou pohlaví a vstup mladého člověka do společnosti (Šimíčková-Čížková, 2003). Václav Příhoda uvádí, cituji: „Dvacetiletý člověk je tedy schopen plnit všechny životní úlohy, úlohu práce, společenského styku i vyrovnání pohlavní polarity. Má všechny podmínky pro vytvoření hodnotného díla, jež mu umožní v následujícím desetiletí dosáhnout nejvyšších met. Také založení rodinného krbu je teprve úkolem dalšího tělesného upevnění a sociálního zabezpečení“ (Příhoda, 1967, s. 131).

Mecítmu určil Příhoda jako druhou část hebetického období a trvá ve věku od 20 do 30 let. V této době je mladý člověk na vrcholu svých fyzických sil. Projevuje se zvýšenou aktivitou v prosazování sebe sama v oblasti fyzické a psychické výkonnosti. Svoje síly směřuje také do projektování budoucího života a ujasnění celoživotní perspektivy. Začíná u něho převažovat reálný pohled na svět a oslabuje se respekt před autoritami (Šimíčková-Čížková, 2003). Příhoda vysvětluje, cituji: „Obsah myšlení je tedy v některých směrech zcela nový. I tam, kde pokračuje řešení otázek z postpubescence, děje se novou metodou a spěje k dozrání. Teprve k třicátému roku se harmonizují všechny složky osobnosti – tělesné, intelektuální, citově volní i společenské – v útvar jednotně zaměřený a plně dohotovený, kdežto na počátku tohoto období byla společenská vyspělost opožděna za ostatními vrstvami psychofyzického

celku“ (Příhoda, 1967, s. 150). U mladého člověka se dokončuje jeho plné osobní osamostatnění, zabývá se založením rodiny a vstupem do manželství.

Psychologická teorie vývoje

Odlišný přístup k členění psychického vývoje uvádí švýcarský psycholog Jean Piaget. Oproti Příhodovi sleduje odpověď pouze na to, jak se u dítěte vyvíjí logické myšlení a jak chápe matematické, geometrické, fyzikální a také morální pojmy. Ve svých předpokladech vychází z činnosti dítěte jako zdroje myšlení, v rámci širšího pojetí inteligence. Vývoj dítěte dělí na tyto hlavní etapy:

- etapa senzomotorické inteligence – období od narození do 1,5–2 let,
- etapa symbolického a předpojmového myšlení – asi do 4 let,
- etapa názorného myšlení – od 4 do 7 let,
- etapa konkrétních operací – asi do 11-12 let,
- etapa formálních operací – po 11 letech v průběhu dospívání.

Adolescent se ve svém vývoji nachází v etapě formálních operací. Projevuje se u něho schopnost myslet logicky nejenom tak, že je schopen logicky třídit, srovnávat a řadit různé konkrétní věci, ale je také schopen velkého počtu myšlenkových operací, které jsou vzdáleny bezprostředně smyslové zkušenosti. Rozumí pojům jako je „spravedlnost“, „pravda“, „právo“ apod. (Šimíčková-Čížková, 2003). Na rozdíl od dítěte adolescent uvažuje nezávisle na přítomnosti, vytváří si teorie o všem možném a zvláště si libuje v úvahách neaktuálních (Piaget, 1999). Při řešení problému uvažuje o možných alternativních řešeních a systematicky je zkouší a hodnotí. Je schopen tvořit soudy o soudech a formální myšlení mu přináší také nový způsob morálního hodnocení.

Psychoanalytická teorie vývoje

Psychoanalýza jako jeden z psychologických směrů, jehož zakladatelem je psycholog Sigmund Freud, vychází ve své teorii při rozdělení vývoje dítěte z jeho afektivního prožívání a pudového života. Z nich odvozuje dynamické stránky osobnosti. Autor teorie prohlašuje, že vývoj osobnosti je podřízen pudovému vývoji, podmíněn pudovou energií a veškerá aktivita člověka má pudový základ. Představuje pět etap vývoje podle přísunu „erogenních“ zón těla, které dítěti poskytují v jeho vývoji libost při uspokojování sexuálního pudu.

Hlavní vývojové etapy označuje takto:

- orální stadium – 1. rok života,
- anální stadium – 2. a 3. rok života,
- falické stadium – od 3 let věku dítěte,
- stadium latence – od 5. nebo 6. roku do dospívání,
- genitální stadium – od začátku dospívání, asi od 12 let.

V genitálním stadiu vývoje jedince se znovu přesouvá libidostní uspokojování na jeho genitální krajinu a završuje se tak falické stadium, ale s některými významnými rozdíly.

Ve falickém stadiu se dítě začíná zajímat o genitál a zjišťuje anatomické rozdíly mezi chlapci a děvčaty. Jeho vztahy k rodičům jsou podle psychoanalytické koncepce utvářeny podobně jako v antické báji o králi Oidipovi, který zabil svého otce a za svou manželku si vzal vlastní matku. Tato láska k matce má sexuální rysy – zahrnuje přání tělesného styku, zvědavost na nahé tělo dospělého a vlastní exhibicionismus. Žárlivost malého chlapce na otce je spojena s dětskými fantaziemi a je nazývána „Oidipovským komplexem“. Stejně tak je vysvětlena rivalita malých děvčátek vůči matce a jejich sexuální přání zaměřená na otce. Toto chování je označeno jako „komplex Elektřin“. Východiskem z této situace je přijetí ženské a mužské role dítětem a identifikace s osobností rodiče stejného pohlaví do své vlastní osobnosti (Šimíčková-Čížková, 2003).

V období puberty, kdy sexuální pud začne poprvé uplatňovat svoje nároky v plné síle, jsou staré rodinné a incestní objekty znovu přejímány a libidinózně obsazovány. Infantilní volba objektu v dětství byla jenom slabou předehrou objektu v pubertě, byla ale důležitou předehrou, která udává směr. Při této pubertální volbě objektu nyní probíhají velmi intenzivní procesy ve směru oidipovského komplexu i v reakci na něj. Protože se ale jejich předpoklady staly pro jedince neúnosné, musí zůstat z velké části mimo vědomí. Od této doby se člověk musí snažit oprostít se od rodičů. Teprve po vyřešení tohoto úkolu, který stojí před každým z nás, může přestat být dítětem a stát se členem sociálního společenství. Syn musí odpoutat své libidinózní tužby od matky, aby je mohl využít k volbě nějakého reálného cizího objektu lásky. Zároveň je pro něho důležité zvládnout smíření s otcem, pokud vůči němu setrval v soupeřivém postoji, nebo se oprostít od jeho tlaku, jestliže v reakci na infantilní vzpouru na něm zůstal závislý.

V opačné kombinaci toto platí také pro dceru (Freud, 1969). Milostný vztah mladistvého je silně podmíněn vztahy v původní rodině. Ve svých erotických vztazích je v tomto období zaměřen nejenom na přijímání lásky, jak tomu bylo ve falickém období, ale také na jejím poskytování (Šimíčková-Čížková, 2003).

Psychosociální teorie vývoje

Německý psycholog, Erik Homburger Erikson, předkládá vývojovou periodizaci, která není na rozdíl od Sigmunda Freuda vázána na biologické faktory, ale spíše na společenské, kulturní a historické podmínky vývoje dětí. Soustředí se více na hlediska normálního vývoje a vývojové krize vysvětluje s optimistickou perspektivou jejich řešení. Ve své teorii vychází z předpokladu, že si jedinec musí na každém stupni vývoje vyřešit určitý „psychosociální konflikt“. Jeho vyřešení je podmínkou k dalšímu zdárnému postupu, v opačném případě je jeho vývoj pozdržen a ohrožen (Šimíčková-Čížková, 2003). Po zdárném absolvování každého z vývojových stupňů zároveň získává určitou psychosociální ctnost. Vývoj života člověka a jeho krize jsou rozděleny do 8 psychosociálních stadií:

1. kojenecký věk – základní důvěra proti základní nedůvěře, získaná ctnost – naděje,
2. rané dětství – autonomie proti pocitům studu a pochybám – získaná ctnost – vůle,
3. období hry – iniciativa versus pocit viny – získaná ctnost – cíl,
4. školní věk – zručnost proti pocitu vlastní méněcennosti – získaná ctnost – schopnost,
5. adolescence – identita proti zmatení identity – získaná ctnost – věrnost,
6. mladá dospělost – intimita versus pocit izolace – získaná ctnost – láska,
7. dospělost – generativita (tvořivost) proti pocitu stagnace – získaná ctnost – péče,
8. stáří – integrita versus zoufalství a znechucení – získaná ctnost – moudrost.

Adolescence je považována za životní stadium, které je kognitivně i emocionálně široce otevřené novým ideologickým obrazům a je schopné uspořádat fantazie a energie nové generace (Erikson, 2015). Přináší dospívajícímu otázky „kdo jsem já“ a „jaký je smysl mého života“. Hlavní charakteristikou tohoto období je pátrání po hodnotách a smyslu svého života. Konfliktem, který musí mladistvý v tomto věku zvládnout, je nalezení vlastní identity v boji proti ohrožujícím pocitům nejistoty o své vlastní roli mezi lidmi (Šimíčková-Čížková, 2003). Zvláště těžký zápas to bývá pro ty, kterým se

nepodařilo dobře splnit vývojové úkoly v předcházejících obdobích a také pro ty, kteří odmítají vyšlapané cestičky a mají odvahu pochybovat o všech společenských pravidlech (Říčan, 2004).

Proces adolescence je skutečně uzavřen pouze tehdy, jestliže jedinec podřídil své identifikace z dětství nové formě identifikace, kterou dosáhl pomocí intenzivních vztahů a soupeření se stejně starými jedinci (Erikson, 1973). Jeho identita se formuje také odmítáním rolí. Odmítnutí určité role mu pomáhá ohraničit vlastní identitu a probouzí v něm alespoň experimentální věrnost, které pak mohou být „potvrzeny“ a přeměněny do trvajících vztahů pomocí vlastních způsobů chování. Výsledek adolescentního zápasu o identitu je významný také z toho důvodu, protože je na něm ve značné míře závislá úroveň spolehlivosti závazků přijatých jedincem v období mladé dospělosti (Erikson, 2015).

Od 80. a 90. let už nejsou požadavky na splnění vývojového úkolu adolescenta k dospělosti považovány za tak směrodatné. Pro adolescenta je toto období ve větší míře prostorem, který má sám aktivně a smysluplně naplnit. Zůstává mu možnost zkoušet a objevovat, ale mizí dříve vyvíjený tlak na jeho rozhodnutí a brzké přijetí dlouhodobého závazku v podobě vstupu do manželství a založení rodiny nebo trvalé pracovní kariéry (Kramulová, 2010).

Vágnerová (2012) uvádí, že utváření a rozvoj identity probíhá u člověka s menšími výkyvy po celý život. V období adolescence ovšem představuje vymezení její nové podoby důležitý vývojový úkol. Vymezena může být různým způsobem.

Někteří adolescenti přijímají identitu, která se jim nabízí ve formě již dostupného vzoru, vyplývá například z rodinného příběhu a vychází z pouhého převzetí obvyklé varianty. Jejich identita vzniká nápodobou vzorů, které znají a považují je za přijatelné. Jedná se většinou o jedince, kteří byli od dětství konformní a přejímali běžné společenské standardy. Erikson a mnozí jiní autoři označují toto vymezení jako předčasné uzavření identity.

Naproti tomu aktivní hledání vlastní identity je náročnější. Bývá často spojeno s pochybnostmi a nejistotami, ale jeho výsledek může být uspokojivější. Adolescenti, kteří se takto vymezují, bývají originálnější, trvale věrni svým zásadám a v budoucnu budou lépe odolávat různým tlakům. Během hledání uspokojující podoby vlastní identity mohou dospět do fáze, kdy potřebují čas na rozmyšlenou. K tomu obvykle

dochází v souvislosti s nějakou rozhodující proměnou života. Smyslem tohoto období je hledání a je označováno jako „adolescentní moratorium“.

Teorie morálního vývoje

Morálka představuje hodnotovou a významovou dimenzi našeho života, celá oblast našeho jednání a našich vlastností je podrobena možnému rozdělení na dobré a zlé, správné a špatné (Bureš, 1991).

Hlavní představitel psychologie morálky, americký psycholog Lawrence Kohlberg, vytvořil koncepci morálního vývoje člověka, kterou se svými spolupracovníky na Chicagské a později Harvardské univerzitě neustále teoreticky propracovával a prakticky ověřoval. Vycházel z předpokladu, že lidské myšlení prochází rozlišitelnými fázemi tak, jak se jedinec psychicky rozvíjí. Dozrává tedy postupně i morálně v rovině tzv. „morálního usuzování“. Následujícím způsobem vymezil tři úrovně a šest stadií morálního vývoje člověka:

I. Prekonvenční úroveň

- stadium 1. - orientace na poslušnost a vyhýbání se trestu,
- stadium 2. - individualismus, účelovost, vzájemnost, usilování o odměnu a ocenění.

II. Konvenční úroveň

- stadium 3. - orientace na vzájemné vztahy, sociální shodu a dohodu, vzájemnou přizpůsobivost (původně stadium „dobrého hochy a hodné dívky“),
- stadium 4. - orientace na zákon a řád, respektování společenského systému.

III. Postkonvenční úroveň

- stadium 5. - orientace na legální společenskou smlouvu (dohodu) a na respektování práv jednotlivce,
- stadium 6. - orientace na obecné (univerzální) etické principy a vlastní svědomí.

Morální vývoj dle této teorie probíhá v neměnném pořadí stadií a žádné z nich nemůže být vynecháno. V rychlosti vývoje a nejvyšší dosažené úrovni existují individuální rozdíly. Jedinec se může zastavit na úrovni kteréhokoliv stadia.

Rozdíly mezi jednotlivými vývojovými úrovněmi lze pozorovat na vývoji vztahu člověka ke společenským normám. Pro jedince, který se nachází na předkonvenční

úrovni jsou společenské normy cosi vnějšího. Osoba na konvenční úrovni se ztotožňuje s normami, bere je za své zvláště v tom případě, jsou-li předkládány institucionální nebo fyzickou autoritou. Jedinec v postkonvenční fázi morálního vývoje dokáže společenské normy nejenom přijímat, ale také vyhodnocovat podle vnitřně zabudovaných morálních principů. Podle věku zařazuje Kohlberg člověka do jednotlivých úrovní morálního vývoje takto:

Prekonvenční morální úroveň - děti do 9 let, někteří adolescenti, mnoho dospívajících a dospělí s kriminální minulostí.

Konvenční morální úroveň – většina adolescentů a dospělých lidí v naší i ostatních společnostech.

Postkonvenční morální úroveň – menšina dospělých lidí, obvykle teprve po 20. roce života.

Třetího stadia vývoje morálního usuzování dosahuje téměř polovina adolescentů. Čtvrtina z nich začíná přecházet ke čtvrtému stadiu a méně než jedna pětina z nich zůstává v přechodu z druhého do třetího stadia. Mladí lidé těsně po dvacátém roce směřují většinou do čtvrtého stadia nebo jsou ve třetím stadiu. Přibližně u jedné pětiny z nich byl již přechod do čtvrtého stadia dokončen. Až jedinci ve věku 25 let a více dále směřují do vyšších stadií morálního vývoje. Zajímavé je zjištění, že na úroveň pátého a šestého stadia dospěje méně než 20 % dospělé populace (Vacek, 2008).

1.2.2 Kognitivní vývoj

Kognitivní vývoj je výsledkem vzájemného působení zrání a učení. Jestliže je adolescent z neurofyziologického hlediska dostatečně zralý a získal díky systematickému vzdělávání potřebné zkušenosti, může dále rozvíjet své poznávací schopnosti. Vývoj jeho myšlení je charakteristický postupným uvolňováním ze závislosti na konkrétní realitě (Vágnerová, 2012). Rozvoj abstraktního myšlení a formálních operací mu umožňuje chápat své vlastní myšlení jako objekt nebo cíl a uvažovat o něm. Zvětšuje se jeho kapacita zabývat se sám sebou a světem okolo sebe. Dospívající je schopen zjišťovat vztahy a souvislosti mezi nimi, poznávat nové obory a získat v nich širokou pojmovou znalost díky nově nabyté schopnosti, kterou je systematizace poznatků. Pomalu si ujasňuje hodnotový systém, zvnitřňuje morální

kodexy a formuje světový názor. Je ale ještě typický svou nekompromisností, která se u něho projevuje jednostranným chápáním skutečnosti, zjednodušováním a radikálním prosazováním své nabyté zkušenosti. Více riskuje a nepředvídá důsledky svého chování. Toto chování u něho vyvolává touha po samostatnosti a nezávislosti (Šimíčková-Čížková, 2003). Úroveň jeho inteligence se přibližuje vrcholu, což mu umožňuje být v diskusi rovnocenným partnerem svých rodičů a učitelů. Jeho úsudky jsou oproti nim bystřejší, rychlejší, originálnější, přímočařejší, ale také ukvapenější, protože mu ještě chybí trpělivost, moudrost a nemůže se opírat o zkušenost a osvědčené metody (Říčan, 2004).

1.2.3 Emoční vývoj

Dospívání je spojeno s hormonální proměnou, která podněcuje změny v oblasti citového prožívání. Tyto změny se projevují větší labilitou, kolísavostí emočního ladění, dráždivostí, tendencí reagovat i na běžné podněty přecitlivěle s nárůstem emočního zmatku. Emocionální vývoj se v jednotlivých etapách adolescence liší. Protože je má bakalářská práce zaměřena na adolescenty, kteří se nacházejí v období pozdní adolescence, vyjádřím se pouze k této etapě jejich vývoje.

Starší adolescenti nebývají již tak náladoví a citově labilní, dochází u nich k emočnímu zklidnění. Důvodem je hormonální vyrovnaní a přizpůsobení organismu na pohlavní dospělost. Tuto etapu lze označit jako „období vystřízlivění“, které naznačuje nástup realismu mladé dospělosti. Adolescenti mají více zkušeností a mnohé prožitky pro ně přestávají být neznámé a překvapující. Rozvíjejí se u nich různé emoční schopnosti, mezi které patří orientace ve vlastních pocitech, regulace jejich projevů a také lepší zacházení s emočními projevy jiných lidí (Vágnerová, 2012).

Láska a sexualita

V adolescenci je milostný život intenzivní a rozmanitý, šťastný i nešťastný (Říčan, 2004). Skutečné vztahy chlapců a dívek se objevují zpravidla na přelomu pubescence a adolescence. Jsou ze začátku ještě nestálé a proměnlivé. Tak zvané „první lásky“ jsou mnohdy velmi silně prožívané. Tento stupeň vývoje jedince se nazývá heterosexuální fáze polygamní (Langmeier a Krejčířová, 2006). Dospívající myslí na sex a erotiku a o vztazích mluví víc než kdykoli jindy v životě. Motivem k tomu, aby začali praktikovat sexuální život, jsou u chlapců zvědavost a u dívek citové důvody

(bývají přemoženy svým citem) nebo podlehnutí naléhání chlapce, kterého nechtějí ztratit. Obě pohlaví jsou pod tlakem svých vrstevníků, kteří vedou vychloubačné řeči a vysmívají se těm, kteří přiznávají nezkušenost. Adolescenti chtějí mít často už první zkušenost za sebou a zbavit se tak mnohých nejistot a pochyb o sobě. Střídají partnery svých milostných her a jsou si přitom dobře vědomi, že pouze experimentují a chtějí si „co nejvíce užít“. Navazují vztahy často z pouhé zvědavosti a oblíbená je u nich hra na lásku – flirt. Dobývání a svádění je poháněno snahou přesvědčit sebe i druhé o vlastní ceně a kráse. Při uskutečnění sexuálního styku v období mezi 16. a 17. rokem u nich ještě nedochází k vytvoření pravidelného heterosexuálního života. Před 20. rokem už ale není pravidelný předmanželský život nijak výjimečný, zvláště v tom případě, že skončili přípravu na povolání a nejsou závislí na rodičích (Říčan, 2004). V této době – etapě zamilovanosti - se vztah člověka ke druhému pohlaví ustavuje a v kladném případě ústí v hlubokou vázanost, porozumění a oddanost, které jsou založeny na shodných nebo doplňujících se rysech osobnosti. Za příznivých okolností se vyvine v trvalý manželský vztah a založení rodiny. Ve většině případů k tomuto dochází na konci adolescence nebo na začátku dospělosti (Langmeier a Krejčířová, 2006).

1.2.4 Socializace

„Socializace je proces, který trvá celý život a v jehož průběhu si jedinec osvojuje formy jednání a chování, poznatky, jazyk, hodnoty a kulturu a začleňuje se tak do společnosti. Proces socializace vzniká na základě sociálního učení (tj. takového učení, které se uskutečňuje v sociálních podmínkách, situacích), sociální komunikace a interakce. V jeho průběhu můžeme nalézt řadu logických etap, charakterizovaných z vývojového hlediska. Socializaci lze takto rozdělit do tří etap:

1. první etapa, kdy se dítě identifikuje s matkou;
2. pro druhou etapu je charakteristické to, že se chce jedinec osamostatnit a najít své místo ve společnosti;
3. v rámci poslední etapy se jedinec začleňuje do širších sociálních vztahů a systému sociálních rolí, které už nejsou vymezeny pouze životem v rodině, ale vstupem do dalších sociálních skupin“ (Procházka, 2012, s. 90-91).

Pozdní adolescence je etapou přechodu do dospělosti, z toho důvodu jsou adolescenti považováni za dospělé a očekává se od nich odpovídající chování a zodpovědnost. Toto období je charakteristické rozlišením v oblasti sociálních rolí a s nimi spojenými společenskými požadavky. V rámci různých sociálních skupin se upřesňují sociální role a s nimi spojené postavení. Rodina zůstává pro adolescenta významným sociálním zázemím, jeho vztahy s rodiči bývají v pozdní adolescenci z velké části vyřešeny a stabilizovány. Volba a zahájení studia na střední škole vedou k jeho další sociální diferenciaci, která slouží k rozvoji různých vlastností a dovedností. Na konci adolescentního věku představuje významný předěl nástup do zaměstnání, který ovlivňuje další vymezení sociální identity. V této fázi vývoje již starší adolescent neklade důraz na skupinovou identitu a je pro něho důležitější individuální sebevymezení.

Ve společnosti získává některé nové role a jiné se u něho pouze rozvíjí. Z nich obecně důležité jsou předprofesní role studenta nebo učně, profesní role, role člena nějaké skupiny, role blízkého přítele a partnerská role (Vágnerová, 2012).

Volba povolání

Tento úkol je pro adolescenta velmi důležitý a náročný. V tomto věku nemusí být ještě zájmově vyhraněný a nemusí být také zřejmé jeho profesní předpoklady. Často se dostává do rozporu jeho zájem a zájem rodičů, kteří zaujímají postoje celé společnosti. Jestliže jsou jeho představy nejasné a nevyhraněné, což oslabuje jeho aktivní prosazení, pasivně se podvolí přání a rozhodnutí rodičů. Jen malé množství dospívajících má již vyhraněné životní cíle natolik, aby se stala volba povolání jejich logickým vyústěním. Ti volí budoucí povolání podle svých představ.

Důležitost ekonomické nezávislosti a získání vyššího statutu ve společnosti způsobuje výraznější tlak na profesionální orientaci u chlapců než u dívek. Chlapci jsou považováni za pokračovatele rodinné tradice, očekává se od nich profesionální úspěšnost a rodiče do nich často promítají své nesplněné možnosti a přání. U děvčat se považuje kvalita a úroveň profesionální přípravy převážně za druhořadé, větší důraz se klade na plnění jejich mateřské a partnerské role (Šimíčková-Čížková, 2003).

1.2.5 Vztahy s vrstevníky

Charakter vrstevnických vztahů se v průběhu adolescence mění. Jsou to unikátní a svým způsobem těžko zastupitelné vztahy. Umožňují jedinci vzájemné poskytování názorů, pocitů a vzorců chování, „zkoušení“ bez větších závazků, jsou prostředkem k hledání a ujasňování vztahu k sobě samému. Mezi vrstevníky může adolescent testovat sám sebe. Má dobrý pocit, když je mezi nimi viděn, slyšen a oceňován. Posiluje tím svoji vlastní pozici ve skupině a pocit významnosti. Vrstevnická skupina má v období adolescence svoji nezastupitelnou funkci hlavně v její časné fázi, i když její význam přetrvává i v následných fázích dospívání (Macek, 1999). Dospívající se postupně osamostatňuje od rodiny a zároveň navazuje nové a diferencovanější vztahy k druhým jedincům přibližně stejného věku. Tyto nové vztahy mu dávají jistotu, kterou ztrácí odpoutáváním se od rodiny a připravují ho také pro nové trvalé emoční vztahy v dospělosti (Langmaier a Krejčířová, 2006).

1.2.6 Vztahy s rodiči

Doba dospívání je náročná i z hlediska udržení uspokojivých vztahů adolescenta s rodiči. Důvodem problémů bývá často rozpor mezi potřebou dospívajícího dosáhnout větší autonomie a sklonem rodičů ho v mnohém kontrolovat. V této fázi vývoje se chce dospívající zbavit omezující svobody a rozhodovat sám o sobě. Potřebuje větší volnost, ale zároveň také oporu a proto je potřebné udržovat rovnováhu mezi jeho připoutáním a postupným osamostatňováním. Podpora rodičů slouží nejenom emočně, ale i při pronikání do širšího sociálního světa.

Kritičnost k rodičům v průběhu rané adolescence postupně narůstá a ke konci pozdní adolescence zase klesá. V této době rodiče ztrácejí své výsadní postavení a jejich nadřazená role dospělé autority přestává být nedotknutelná. Dospívající si váží pouze jejich skutečných kvalit a nefalšovaných projevů, shody chování a verbálních prohlášení. Nejvíce oceňuje jejich upřímnost a spolehlivost ve smyslu být věrný svému přesvědčení a svým zásadám. Ze strany rodičů nemá rád nadměrné narušování své osobní intimity, vymáhání důvěrností, podrážděnost, hádavost a malichernost.

1.2.7 Vztahy se sourozenci

Sourozenci jsou většinou součástí téže rodiny a navzájem ovlivňují svoji socializaci. Jejich význam je závislý na shodě věku a pohlaví. V období puberty jedinci upřednostňují sourozence stejného pohlaví, protože ho považují za zdroj opory častěji než sourozence opačného pohlaví. Během dospívání se vztahy se sourozenci různého věku mění. Jestliže jsou sourozenci na různé vývojové úrovni, zvětšují se rozdíly v jejich názorech a preferencích a většinou si spolu přestávají rozumět. V době dospívání může být sourozenec důležitým referenčním modelem. Ve vztahu k němu dospívající rozvíjí své sebepojetí. Starší sourozenci obvykle ovlivňují dospívající více než ti mladší. Bývají obdivováni a napodobováni. Představují určitý vzor. Dospívající mu závidí větší volnost a zralost. V některých případech mohou mít dospívající opačný sklon k co největšímu odlišení. To se stává zvláště tehdy, pokud je starší sourozenec dlouhodobě více ceněný a úspěšný. Ten mladší je přesvědčen o tom, že by se mu stejně nemohl vyrovnat. K mladším sourozencům se dospívající chovají spíše nevraživě. Ztrácejí o ně zájem a jejich dětské nápady je obtěžují. Starší adolescenti se mohou začít k mladšímu sourozenci chovat autoritativně. Zdůrazňují svou nově nabytou pozici a to způsobuje nárůst konfliktů a nesouměrnost jejich vztahu. Mladší sourozenci považují rozdílné požadavky rodičů za nespravedlivé a žárlí na relativní svobodu starších. Dospívající naopak vytýkají rodičům jejich tolerantní přístup k mladším sestřám a bratrům (Vágnerová, 2012).

1.2.8 Subkultura mládeže

V důsledku oddělení adolescence jako relativně samostatného a specifického období života vznikl také jev zvaný subkultura mládeže. Kultura mládeže vznikala nejdříve jako protiklad ke kultuře dospělého světa, postupně ale získává stále specifičtější a relativně autonomní charakter. V moderních demokratických společnostech je hlavní proud této subkultury mládeže stále větší měrou tolerován a často není v přímé opozici ke světu dospělých. Potřeba formování vlastní identity vede adolescenty k odlišnému stylu oblékání a celkové úpravě zevnějšku, zálibě ve specifické hudbě a jazyku. Za důležité příčiny toho proč adolescenti používají specifické výrazové prostředky lze považovat tyto:

- zvláště při vyjadřování postojů k druhým lidem a jejich hodnocení mají sklon používat typické výrazy, kterým rozumí v rámci své komunity a jsou zkratkami jejich běžného chování a zkušenosti;
- specifické životní situace a zkušenosti, do kterých se dostávají, mají často specifické označení, jejich běžné označení se jim zdá příliš formální;
- užívání slangu a osobitých výrazů je žádoucí pro získání statusu a prestiže ve vrstevnické skupině;
- typická vyjádření a některá slova jsou posilovače a zpevňovače skupinové nebo vrstevnické solidarity;
- specifický slovník představuje určitou hodnotovou orientaci a jeho užití se stává určitou podmínkou pro hodnocení chování, vztahů a konkrétních situací.

Zvláštní význam v adolescentní subkultuře má hudba. Komunikace o hudbě a prezentace názorů na hudbu funguje mezi adolescenty jako prostředek rychlé „diagnostiky“ postojů, názorů a hodnot vrstevníků (Macek, 1999).

1.2.9 Adolescentní krize a ohrožení sociálně patologickými jevy

Bouřlivá vlna psychosexuálního vývoje přináší v pubertě nový impulz ke zrání jedince. Zároveň ale oživuje i jeho nevyřešené vztahové konflikty se zvnitřněnými rodičovskými postavami a nevědomé fantazie raného dětství, které jsou v něm uloženy jako dřímající podloží. Ve chvílích stresu proto může dojít k tomu, že jeho dětská část může zabarvit svět, který vnímá a zabarvit vnější realitu. V tomto duchu jsou adolescenti zvláště zranitelní. Chtějí prudce odmrstit dětství a stát se dospělými pomocí zvýšené a výbušné emocionality, kterou ale v záchvatu úzkostné tísně nedokážou ovládnout. Proto vyvolávají konflikty, které mohou způsobit velmi vážné negativní důsledky pro jejich další socializaci.

Někteří adolescenti zvládají svoji frustraci a napětí tak, že ji promítají do skupin, jako jsou pouliční gangy, v nichž se mohou bez zábran uvolnit a vybit. Pro řadu z nich jsou takové skupiny jediným sociálním prostředím, kde mohou prožít pocit vzájemnosti, akceptace, osobního významu i sounáležitosti se skupinou při společných akcích. Mohou prokázat neohroženost, zažít dobrodružství, zábavu, napětí i uvolňující vybití v bitvách rowdies na ochozech stadionů, při street party, hospodských rvačkách i na politických demonstracích extremistických sil.

Drogovou nebo alkoholovou závislostí mohou být ohroženi nejen adolescenti z dysfunkčních rodin, ale také ti, kteří vyrůstali ve spořádaném hyperprotektivním prostředí. Rodina, ve které byli dospělí pracovití, obětaví, konformní a bez jakýchkoli problémů s psychotropními látkami se často diví, proč zrovna jejich dítě propadlo drogám, alkoholu, nebo gamblerství, když mu doma nic zjevného nechybělo.

Mnozí rodiče se domnívají, že ideální výchovou dítěte je, chránit ho před všemožnou zátěží a nároky, které na něj život klade, nevystavovat ho odříkání a nezatěžovat ho požadavky disciplíny a důslednosti. Nechtějí mu odmítnout zajistit to, po čem touží a „mrzačit“ mu tak dětství. Hýčkané děti ovšem nejsou dobře připraveny na život. Ten se jim potom zdá příliš náročný a tvrdý. Jejich špatná připravenost znamená také snížení prahu zranitelnosti vůči životním nárokům a stresům, které dospívání běžně přináší. Často proto nikdy sociálně nedozrají a i v dospělosti jsou spíše rozmazlenými a zhýčkanými dětmi než rovnocennými manželskými partnery a užitečnými spolupracovníky (Jedlička, 2017).

2 Adolescentní psychosociální moratorium

2.1 Charakteristika adolescentního psychosociálního moratoria

Období dospívání je pro mladé lidi velice náročné. Díky tomu dochází k situaci, kdy vědomě nebo bezděčně touží po odkladu. Nároky na ně jsou příliš vysoké a úkolů je příliš mnoho. Většina z nich si do jisté míry celým svým způsobem života, trávením volného času a druhem zábavy vytváří v životě určité „prozatím“. Odmítají stát se dospělými a šíří se mezi nimi jakýsi kult nezralosti (Říčan, 2004). Od konce 19. století a zvláště od začátku 20. století se stále zřetelněji vyhraňuje zvláštní životní úsek se samostatným sociálním určením, který poskytuje čas a ochranu k postupnému zvládnutí všech složitých společenských úkolů (Langmeier a Krejčířová, 2006).

Psycholog Erikson zavedl pro tento životní úsek člověka pojem adolescentního moratoria – jakéhosi vývojového moratoria (Říčan, 2004). Autor uvádí, že adolescence a stále zdłużavější výuka na střední a vysoké škole může být považována za psychosociální moratorium jako období sexuálního a kognitivního zrání s doposud schvalovaným odkladem definitivních závazků. V této době má mladý člověk relativně volný prostor pro experimentování s rolemi včetně rolí sexuálních, což je také významné pro adaptivní sebeobnovu společnosti (Erikson, 2015).

Richard Jedlička (2017) nazývá období, ve kterém je adolescentovo okolí do určité míry ochotno tolerovat mu projevy jeho tápavého hledání a pokusů údobím společenského moratoria. Podle něj dochází v této době u dospívajícího ke krystalizaci jeho názorů a postojů, k rozvinutí sebevědomí, sebejistoty a k postupné integraci všech složek jeho osobnosti. Zároveň podotýká, že hledání vlastního sebeurčení a obsazování náležitých rolí neprobíhá většinou lehce ani zcela bezbolestně. V tomto experimentálním údobí psychosociálního moratoria zažívá adolescent mnohé pocity porážek, omylů, vítězství a pádů. Nakonec zpravidla dospěje k názoru, že život neprobíhá v extrémech.

V moderní společnosti je pro dospívající tzv. „adolescentní moratorium“ charakteristické. Jedná se o stádium jakéhosi vývojového zpoždění, které umožňuje mladému člověku pozdržet se v mládí, aby mohl experimentovat s novými rolemi, zkušenostmi a pocity do té doby, než definitivně vstoupí do světa dospělých. Tento jev

nelze hodnotit jednostranně negativisticky jako pouhý důsledek nechuti mladých lidí přijímat odpovědnost. Za pozitivní stránku tohoto moratoria lze považovat poskytnutí potřebného času k hledání životních hodnot a další životní cesty ať už studijní, profesní nebo osobní (Evjáková, 2006).

Pojem „adolescentního vývojového moratoria“ je velice plodný a umožňuje chápat chování mladistvých z mnoha pohledů. Moratoriem může být vášnivě zaujetí studiem cizího jazyka, hrou na hudební nástroj, sportem nebo elektronikou. Tím dojde k tomu, že všechny ostatní zájmy, vztahy a vývojové úkoly jdou v té době u mladistvého stranou a není třeba myslet na napětí ve vztahu k rodičům, na „zbytečné“ problémy jako je například politika, filosofie nebo víra. Moratoriem může být také členství v pochybné partě, do které adolescent na čas zapadne. V ní se od něj neočekává, aby byl osobností, myslel na budoucnost a aby něco řešil. Nebezpečným moratoriem může být sexuální promiskuita. V tomto případě začne adolescent intenzivně sexuálně žít, střídá partnery a nemyslí na nic jiného než na sex. Myslí si, že všechno ostatní v životě počká. Problémy nejen vědomě odkládá, ale úplně pro něho ztrácejí svou naléhavost. Toto chování je charakteristické pouze pro promiskuitní sex. V případě, že by adolescent navázal sexuální vztah jedinou partnerkou, směřoval by ho k jednomu ze základních úkolů dospívání – vytvoření opravdového heterosexuálního vztahu. Dalším druhem moratoria může být podání přihlášky na vysokou školu. V případě, že se jedinec odchýlil velmi výrazně od toho, co od něj společnost očekávala, mohou být jeho spíše zoufalými moratorii vězení nebo psychiatrická léčebna. Je to bohužel jediný odklad vývojových úkolů, který si adolescent dovedl zařídit.

Ovšem ne každá pohlavní promiskuita, ne každé chování adolescenta, které si „říká“ o pobyt na psychiatrii jsou jeho hledáním moratoria. Toto by měl poznat odborník. Jestliže se jedná o moratorium, je úkol rodičů, pedagogů a dalších zúčastněných jiný, než jde-li o hlubší poruchu socializace a osobnosti. Někdy může být řešením poskytnutí adolescentovi místo nebezpečného moratoria moratorium neškodné, nebo přímo prospěšné. Tím může být i psychoterapeutický vztah.

Psychoterapie adolescentů se nesnaží o to, aby je více nebo méně rafinovanými prostředky honila do toho, co se od nich očekává. Často jim naopak umožňuje dočasnou vývojovou regresi k tomu, aby získali obrazně řečeno místo pro rozběh. Důležité je, jestli dospívající vůbec splní své základní vývojové úkoly. Jeho natlačení do dospělosti,

pro kterou není vnitřně zralý, pomocí sugestivních a racionálních domluv by velmi často způsobilo dlouhodobé zhoršení citového vztahu mezi ním a rodiči (Říčan, 2004).

2.2 Adolescentní psychosociální moratorium ve vědeckém výzkumu Doc. PhDr. Petra Macka, CSc.

Docent Macek (2001) popisuje výsledky empirických výzkumů, které byly prováděny v roce 1992 a 2001 v rámci mezinárodního projektu Euronet v jedenácti evropských zemích a USA. Jejich cílem bylo zmapovat a srovnat běžné každodenní aktivity a zkušenosti dospívajících žijících v různých kulturních, společenských a ekonomických podmínkách.

Z empirického šetření provedeného v roce 1992 vyplynulo, že pozice českých dospívajících se dala lokalizovat na pomyslné rozhraní „západního“ a „postkomunistického“ životního stylu. Čeští adolescenti se v mnohém podobali svým západoevropským vrstevníkům. Jednalo se například o aktivity související se školou. Jejich aktivity ve volném čase byly ale méně strukturované a podobně jako u dospívajících z některých dalších postkomunistických zemí, trávili nejdelší dobu sledováním televize a poslechem rádia. Češi, stejně jako jejich vrstevníci ze západní Evropy a ze Skandinávie, přikládali větší význam důležitosti svých budoucích cílů než východoevropané a záleželo jim značně na budoucí profesní kariéře a vzdělání. Typické pro české adolescenty bylo také to, že vysokou osobní důležitost přisuzovali těm očekáváním a cílům, které vyjadřovaly potřebu zachovat pozitivní vztahy s druhými lidmi. Vnímáním a hodnocením běžných denních starostí se více podobali svým vrstevníkům z postkomunistických zemí. Ve srovnání se západoevropany a Skandinávci měli čeští dospívající celkově větší množství starostí a problémů, které souvisely hlavně se školou, s nedostatkem peněz a s potřebou vlastního soukromí. Způsobem reakce na problémy a starosti se velmi podobali adolescentům z ostatních zemí západní a střední Evropy. Projevovalo se u nich vysoké přesvědčení o vlivu na vlastní sebezvoje a budoucí profesní vývoj, zároveň si byli vědomi malé míry svého vlivu na dění ve škole. Výzkum jejich subjektivní pohody přinesl zjištění o tom, že pocítovali menší spokojenost sami se sebou a s vlastním životem než převážná většina jejich vrstevníků z dalších zemí. V kontrastu s tím bylo zjištění jejich optimistického pohledu na vlastní budoucnost. Zde dosáhli Češi nejvyššího výsledku ze všech zúčastněných zemí.

Celkově ze zjištěných výsledků výzkumu v roce 1992 vyplývá, že generace českých adolescentů na počátku devadesátých let minulého století pravděpodobně zažívala větší rozpor mezi realitou všedního dne a jejich přáním a představou o tom, co je správné, důležité, žádoucí a perspektivní. Vysoká důležitost přikládána mínění druhých lidí u nich vyjadřovala obecnější závislost na autoritě.

Stejný výzkum, který byl co nejpřesnějším opakováním české části projektu Euronet z roku 1992, byl proveden v roce 2001 a jeho cílem bylo posoudit, nakolik jsou charakteristiky českých dospívajících z počátku devadesátých let trvalé. Některé výsledky zjištěné na počátku devadesátých let se ukázaly jako velmi stabilní, například struktura a četnost denních problémů a starostí a způsoby jejich zvládnání. Některé charakteristiky prokázaly změny. Ta nejvýznamnější se týká cílů spojených s partnerským a rodinným životem. Velmi výrazně se posunul předpokládaný věk realizace přání uzavřít sňatek nebo trvale žít s partnerem, respektive přání mít děti. V roce 1992 bylo žádoucí vytvořit trvalý vztah s partnerem, popřípadě uzavřít sňatek ve 23 letech. V roce 2001 se tento cíl posunul o tři roky později na 26 let. Předpokládaný věk rodičovství se posunul dokonce o sedm let oproti zjištění z roku 1992, nyní na téměř 32 let. Přesto, že se jedná o odhad adolescentů ve věku od 14 do 16 let, je toto zjištění velmi významné. Vypovídá o změně reálného životního stylu českých adolescentů, který nastal zvláště v druhé polovině devadesátých let. Odklad rodinného života souvisí s hodnotou dalších budoucích cílů. V roce 2001 adolescenti považovali za důležitější oproti svým vrstevníkům z let devadesátých cíle, mezi které patří „dosáhnout dobré vzdělání“, „vydělat hodně peněz“, „být úspěšný ve své profesi“ a „příjemný čas s přáteli“. Ovšem cíl „být užitečný pro svou vlast“ u nich na druhé straně klesl.

Závěrem lze konstatovat, že se u českých adolescentů zvyšuje hodnota vzdělání a profese a také hodnota volného času. Na úrovni svých přání a budoucích očekávání se tak velmi přibližují životnímu stylu západoevropanů.

3 Rodina

3.1 Charakteristika rodiny

Sociolog Blahoslav Kraus doslova uvádí: „Rodina je strukturovaným celkem (systémem), jehož smyslem, účelem a náplní je utvářet relativně bezpečný, stabilní prostor a prostředí pro sdílení, reprodukci a produkci života lidí. V každém případě je to přirozené prostředí, do něhož se člověk rodí, aniž si mohl vybrat jiné, a přejímá to, co mu připravili rodiče. Rodina tvořená rodiči (rodičem) a dětmi bývá nazývána rodinou nukleární (jadernou). Rodinu rozšířenou o blízké příbuzné, prarodiče, strýce, tety apod. označuje termín rodina rozšířená (velká)“ (Kraus, 2008, s. 80).

Rodina je základní jednotkou každé lidské společnosti, unikátní a nenahraditelnou institucí. Předurčuje vztahy dítěte k jiným skupinám lidí a jeho osobní vývoj. Je těžko postradatelnou institucí také pro dospělého člověka. Vědomí toho, že má stálého partnera a děti mu dává pocit smysluplnosti své existence a závisí na nich jeho psychická pohoda a zdraví. Sňatkem dospělého člověka dochází ke sloučení dvou rodinných tradic. Není pochyb o vlivu orientační rodiny na rodinu prokreační, protože dítě se v dalším životě chová podle rodičovského vzoru a napodobuje rodiče stejného pohlaví (Matoušek, 2003).

3.1.1 Funkce rodiny a jejich proměny

V dnešní společnosti nároky a požadavky na rodinu stále vzrůstají. Důsledkem toho je skutečnost, že své funkce plní jen nedostatečně. Na druhé straně současná doba posílila význam rodiny jako útočiště před veřejným světem a tím se rodina stává protiváhou veřejného prostoru. Rodina je stále nenahraditelnou institucí, nepochybně však došlo k určitým proměnám v plnění jejích funkcí.

Biologicko-reprodukční funkce

Biologicko-reprodukční funkce má význam pro společnost jako celek i pro jedince, kteří rodinu tvoří. Společnost potřebuje stabilní reprodukční základnu pro svůj zdárný rozvoj. V jejím zájmu je rodit takový počet dětí, který tyto perspektivy naplní. Přestože se podstata této funkce nemění, podle současného trendu je ve většině vyspělých zemí dítě vnímáno jako překážka v profesním růstu a vlastní seberealizaci rodičů a v rodinách s nižšími příjmy je dítě znakem přepychu. Z těchto důvodů

pozorujeme v posledních letech úbytek dětí. Stále více partnerů plánuje pouze jedináčka nebo mladí lidé o založení rodiny vůbec neuvažují. Ženy se v dnešní době stávají matkami v pozdějším věku, než to bylo obvyklé dříve (Kraus, 2008).

Sociální pedagog Miroslav Procházka říká, cituji: „Rodina je považována za nejoptimálnější prostředí pro realizaci reprodukce lidského druhu. Narození dítěte dotváří smysl lidského života, dává mu nový individuální význam, je šancí pro další rozvoj partnerských vztahů a staví před člověka nové výzvy a cíle. Rodičovství je také známkou dospělosti a zralosti osobnosti každého člověka. Současná realita v sobě obsahuje signály, jež napovídají o proměně této, dříve samozřejmé role rodiny: v dlouhodobé perspektivě dochází k odkladu porodnosti, dochází k odkládání mateřství, dále k nárůstu počtu jedinců, kteří se vědomě rozhodli nemít dítě, a také roste počet párů, které po dítěti touží, ale je jim tento dar odepřen“ (Procházka, 2012, s. 103).

Sociálně-ekonomická funkce

Miroslav Procházka dále vysvětluje, cituji: „Na rozdíl od předchozí sféry není sociálně-ekonomická funkce rodiny však bezprostředně závislá na přítomnosti dětí. Vychází z principu, že rodina ve společnosti existuje jako integrální sociální skupina i ekonomický subjekt, v němž je společně zajišťována materiální existence jeho jednotlivých částí – členů rodiny. V mnohých případech je rodina také pracovní jednotkou, řemeslo, profese se mnohdy opět dědí z otce na syna. Hospodářský význam rodiny lze spatřovat v několika směrech. Navenek je rodina (z ekonomického hlediska se hovoří o domácnosti) významným spotřebitelem, ale též tvůrcem ekonomických hodnot (podnikatelé, rodinné podniky). Z vnitřního hlediska lze ekonomickou funkci rodiny vyjádřit jako schopnost zajistit ekonomické a sociální podmínky pro zajištění a realizaci potřeb svých členů“ (Procházka, 2012, s. 105).

Výchovná funkce

Výchovná péče o děti je jedním z hlavních účelů rodiny. Výchova je svébytná lidská aktivita a obsahuje řadu rozporů. Je otázkou, zda se rodič může na svou roli vychovatele nějak připravit. Samozřejmě jádrem schopnosti vychovávat druhé je mít k dítěti láskyplný vztah a být zralou osobností. V rodině je podoba výchovných postupů závislá na celé řadě okolností. Jak se rodina liší svým způsobem života, chováním a interakcí mezi rodiči a dětmi, liší se i její uplatňovaný výchovný styl. Klasifikace výchovných stylů uskutečňovaných v rodinném prostředí je výrazně spojena s problematikou uplatňování autority ve výchově. V této souvislosti můžeme hovořit o celé řadě výchovných stylů.

Je vhodné připomenout tyto:

Autoritářská výchova nejvýrazněji uplatňuje vliv, sílu a moc dospělého, který vyžaduje od dítěte poslušnost, plnění příkazů a dodržování zákazů. Rodiče vedou s dítětem strohou komunikací v příkazech a pokynech, emocionální vztah osciluje mezi chladem a vypjatými reakcemi v případě neplnění příkazů. Přítomno bývá i fyzické násilí a často je zde uplatňována manipulativní výchova promyšleným systémem odměn a trestů. Dopady tohoto výchovného stylu na dítě se mohou projevit úniky od rodiny v období dospívání dítěte a rozvojem rizikových forem chování.

Volná (liberální) výchova je pravým opakem autoritářského výchovného stylu. Dítě je ponecháno samo sobě s vírou, že ke všemu postupně samo dozraje. Rodiče svou výchovu orientují na vytváření optimálních podmínek pro vývoj a na „nezasahování“ do potenciálu dítěte. Tento styl na jednu stranu podporuje kreativitu, tvorbu, svobodu, na druhou stranu vede ke konfliktu s pravidly práce ve škole a v zaměstnání. Zvýrazněné ego dítěte, později dospělého, vyvolává celou řadu dilemat a školních nebo profesních konfliktů.

Demokratická výchova je výchovným stylem, který vyjadřuje snahu vychovatele o harmonii mezi nároky, požadavky a prostorem, svobodou, mezi „raciemi a emocemi“ ve výchově. Základem výchovy je systém pravidel, která jsou debatována, dále osobní příklad rodiče (základ jeho přirozené autority) a poskytování nezpochybnitelné (a nezpochybňované) podpory dítěti. Jedním z důležitých rysů demokratické výchovy je zachování autority rodiče. Skutečnou autoritou může být jen ten z nás, kdo je schopen být „autorem“ svého vlastního života, životního smyslu a kvalifikace. Autoritou svým dětem mohou být jen takoví rodiče, kteří jsou schopni zvládat sami sebe a ze svých zkušeností a svého příkladu pro své děti vytvořit pravidla (Procházka, 2012).

Socializační funkce

Rodina je také první sociální skupinou, která učí dítě přizpůsobovat se životu, osvojovat si základní návyky a způsoby chování běžné ve společnosti. Příprava dětí a mladistvých na vstup do praktického života je ústřední úlohou socializačního procesu. Je ale třeba také zdůraznit význam působení mladší generace na starší (např. v zacházení s moderními komunikačními prostředky). Prodlužuje se doba, kdy vedle sebe žijí tři generace, a proto vzrůstá i dosah socializačního působení dětí a mládeže na rodiče i prarodiče v užší i širší rodině.

Emocionální funkce

Žádná jiná instituce nedokáže vytvořit podobné a tak potřebné citové zázemí, pocit lásky, bezpečí a jistoty (Kraus, 2008). Kladné vztahy mezi všemi členy rodiny jsou důležitým předpokladem pro rozvoj citovosti člověka. Je důležitá především klíčová role utvoření raného citového vztahu mezi matkou a dítětem. Teorie raného připoutání dítěte k matce ukazuje, že její neuspokojení vyvolává citově sociální deprivaci. Příznakem je později nastupující neschopnost vnímat lásku k sobě a také ji prokazovat druhým (Procházka, 2012).

Od 90. let minulého století u nás můžeme pozorovat, že v důsledku všech změn přibývá rodin, které emocionální funkci (z důvodu rozvodů, dezintegrace, zaneprázdněnosti atd.) plní jenom s velkými obtížemi, resp. neplní vůbec. Narůstá počet dětí, které jsou citově deprivované nebo i týrané (Kraus, 2008). Díky primárnímu nedostatku citu v rodinné výchově se proměňuje kvalita lidské existence na celé planetě, vede k rozpadu hodnot, k ekonomickým a politickým zvrátům, stojí za současnou vratkostí intimních vztahů, ústí v dominanci materiálních životních cílů a je příčinou stále trvající hrozby terorismu a válek (Procházka, 2012).

Ochranná a domestikační funkce

Ochranná (zaopatřovací a pečovatelská) funkce rodiny spočívá v zajišťování životních potřeb nejen u dětí, ale u všech členů rodiny. Před rokem 1989 přebíral tuto funkci u nás zčásti stát (důchodové, nemocenské pojištění, domovy důchodců, léčebny pro dlouhodobě nemocné, povinné preventivní prohlídky, očkování, ozdravovny, apod.), po roce 1990 je na této funkci více zainteresována sama rodina a očekává se od ní větší spoluúčast na jejím plnění (např. pacienti jsou z nemocnic propouštěni do domácího ošetřování dříve než v minulosti, některé léčebny a ozdravovny zanikají, pacient má vyšší finanční spoluúčast na zdravotní péči, očkování a preventivní lékařské prohlídky včetně zubních již neorganizují školy apod.) (Kraus, 2008). Domestikační funkce spočívá ve vytvoření skutečného zázemí. Rodina je vždy konkrétním prostorem, ve kterém může její každý člen najít emocionální přijetí a fyzické útočiště. Rodina tak jako zázemí dotváří potřebu jistoty a bezpečí, dává hmatatelný pocit, že každý její člen někam patří a má své místo mezi nejbližšími (Procházka, 2012).

Rekreační a regenerační funkce

Rodina by měla pamatovat na rekreaci, relaxaci a zábavu. Aktivita tohoto druhu se týká všech členů rodiny, ale mají samozřejmě největší význam pro děti. Jak dokáže rodina tuto funkci plnit, se projeví například v tom, do jaké míry tráví všichni členové

rodiny společně svůj volný čas, jakým zájmovým činnostem se věnují, jakým způsobem tráví dovolené apod. (Kraus, 2008).

3.2 Emancipace od rodiny

Každé dítě si hledá svůj způsob, jak se postupně osamostatnit od rodiny aniž by ztratilo vztah ke svým rodičům. Anna Freudová popisuje různé způsoby, kterými dítě často nejistě usiluje o nalezení svého osobitého způsobu osamostatnění a prostředky, které užívá, aby se ubránilo proti úzkosti vyplývajících ze ztráty dosavadních jistot.

Nejčastěji doprovází přemístění citových vztahů přehánění rozdílů, které dospívající hledá v názorech, hodnotách a v chování rodičů a nových osob, ke kterým se nyní přiklání. Mnoho z dospívajících proto revoltuje proti rodičům, kritizuje je, vytýká jim skutečné nebo fiktivní nedostatky, stydí se za projevy jejich něžnosti a lásky a odmítá jejich přílišnou kontrolu. Dospívající zároveň někdy až nekriticky přijímají nové vzory a životní cíle. Tento proces emancipace může probíhat postupně, jindy s náhlými výbuchy, které představují pomyslný útěk k novým vytouženým a zdánlivě ideálnějším vztahům (Langmeier a Krejčířová, 2006).

Matoušek (2003) uvádí, že adolescence jedinců neprobíhá ve všech rodinách bouřlivě, protože vzpoura dospívajícího není nutnou podmínkou zdravého osobnostního vývoje, jak tvrdila starší literatura inspirovaná pracemi E. Eriksona. Novější studie rodinných vztahů adolescentů dokázaly, že přes nevyhnutelnost a univerzálnost některých druhů konfliktů jako jsou například odchody a příchody domů, pořádek a účast na chodu domácnosti, ve většině rodin nedojde k vážné roztržce a v některých rodinách proběhne období adolescence jedince docela nenápadně. Jen ve zcela výjimečných případech naruší dospívání dítěte pouta mezi generacemi.

Freudová zjistila, že v tom případě, kdy se dospívajícímu nepodaří uvolnit se z přílišné závislosti na rodičích a přemístit zčásti své vazby na vrstevníky, může docházet k různým obtížím, které jsou pak pro okolí nevysvětlitelné. Může svou lásku k rodičům obrátit v nepochopitelnou nenávisť a úctu v pohrdání. On sám nerozumí svým prudkým afektům a různě je dodatečně vysvětluje – „racionalizuje“. Vinu většinou dává rodičům a jejich nerozumnému chování.

Jiní dospívající naopak pasivně odmítají nové vztahy a vrací se na dřívější stupeň infantilní závislosti, aby se tak bránili vnímanému nebezpečí ztráty rodičovské lásky.

Další se uzavírají do svého vlastního nitra, do přehnaného denního snění, fantazií svého budoucího mnohdy nereálného vyniknutí nebo si libují v pocitech utrpení a ublíženosti. Někteří se uzavírají vůči vrstevníkům a odmítají jejich životní styl, zavrhnou jejich módu, hudbu nebo tanec a až asketicky se vyhýbají jejich radostem a potěšením. Dalším prostředkem jak se distancovat od ohrožujících následků emancipace od rodičů je také projev nenasytného zájmu o filozofické hloubání po smyslu života.

Všechny tyto i další snahy dospívajících o to, jak vyřešit základní psychosociální konflikt tohoto období se přechodně vyskytují a prolínají u většiny z nich a pomáhají jim najít nakonec vlastní úspěšnou cestu. I přes svou touhu po osamostatnění si za normálních okolností většina z nich udrží pozitivní vztahy k rodičům navzdory jakékoliv jejich kritice. Rodiče pro ně zůstávají nejdůležitějším zdrojem sociální opory. Dospívající mění spíše jen vnější způsoby svého chování, ponechávají si ale základní hodnoty a morální postoje, které přejali ze své rodiny (Langmeier a Krejčířová, 2006).

Podle psychologa Richarda Jedličky (2017) nejsou vždy nejbližší dospělí individuálním a emancipačním snahám adolescentů příznivě nakloněni. Za jejich výhradami můžeme mnohdy cítit nejen obavu o další osudy potomků, ale v řadě případů také strach z tzv. „syndromu vychládajícího hnízda“. Jedná se zvláště o takové rodiče, kteří podřídili vše pouze péči o „své mladé“ a jejich pohodlí. Celý svůj čas naplňovali starostmi o domácnost, nepěstovali žádné vedlejší záliby a společenské kontakty omezili pouze na zdvořilé kolegiální vztahy na pracovišti. Rodiny, které jsou přísně uzavřeny do sebe a kde dospělí nedokážou realizovat jakékoli rovnocenné přátelské vztahy vně, vypovídají o určité míře egoismu a nezralosti a o strachu z toho vzdát se bezpečných a přehledných sociálních vazeb. Od takových rodin je odpoutání a vstup do širšího životního okruhu pro adolescenty obtížnější.

Psycholožka Ludmila Trapková a lékař-porodník Vlastimil Chvála (2004) našli podobnost mezi biologickým porodem a sociální separací jedince od jeho rodiny. Tento proces nazývají sociálním porodem člověka a rodinu přirovnávají k sociální děloze. Rodinné prostředí označují za prostor, jehož relativní uzavřenost je nutnou podmínkou pro zrání a výchovu dětí. Tím rodina připomíná dělohu, jejíž funkce biologické se opakují také na úrovni sociální. Zajímavé je přirovnání placenty jako orgánu zprostředkujícím látkovou výměnu mezi mateřským organismem (tedy vnějším prostředím) a plodem a interakčním prostředím mezi rodiči a dítětem jako zdrojem jeho sociální výživy. Metafora sociální dělohy dovedla autory k otázkám a odpovědím na to,

jakým způsobem se dospívající dostává z vnitřního sociálně uzavřeného prostoru rodiny ven k samostatnému a na rodičích nezávislému životu, aby byl později připraven založit vlastní rodinu – novou sociální dělohu.

Těhotenství matky je ukončeno nebezpečnou a výraznou krizí, kterou představuje biologický porod. Dítě se při něm dostává z uzavřeného prostoru dělohy ven díky tomu, že dojde k prvnímu velkému konfliktu mezi matkou a dítětem. Dítě matce dává najevo, že je ohroženo a potřebovalo by větší prostor než doposud. Matka na toto sdělení reaguje periodickými stahy dělohy a zmenšováním prostoru situaci dítěte zhoršuje. Díky tomuto konfliktu se otevrou porodní cesty a nastává doba vypuzovací, v níž se dítě dostává na svět. Při opouštění vnitřního prostoru rodiny dospívajícím je možno jako u biologického porodu rozeznat zřetelné fáze, u kterých záleží na jejich pořadí. Ve věku přibližně 12 let dítěte dochází nejdříve k jeho sblížení s matkou a poté k separaci od ní směrem k otci. Dále probíhá sblížení s otcem ve věku kolem 16 let a konečně separace ve vztahu s otcem ven mimo rodinu. Směr na této cestě je u syna i dcery stejný, ale způsob a kvalita jejich prožitků se liší. Když se k matce přibližuje syn, jedná se o vztah heterosexuální, ale vztah matky s dcerou má charakter homosexuální. Při sblížení obou dětí s otcem je tomu u nich naopak. Na cestě dívky od matky k otci je dívka vystavena nárokům heterosexuálního vztahu, ale syn otce rozpoznává a bojuje s ním v homosexuálním vztahu. V tomto procesu se projevují mocné síly sexuálního tabu.

Během vývoje jedince k dospělosti existují období, kdy potřebuje víc nepodmíněnou náruč matky a kontakty s otcem zvláště nevnímá a nevyhledává nebo je proti němu dokonce negativisticky naladěný. V jiných obdobích zase naopak potřebuje pevnou a laskavou přítomnost otce a matku může postrádat. Matka ho může případně rozčilovat tak, že se raději drží mimo její dosah. Důležité je, aby měl vždy podle svých vnitřních hodin na vybranou, ke kterému z rodičů se spíše přikloní. Sami rodiče přitom čelí v závěrečné fázi sociálního porodu tzv. „syndromu opuštěného hnízda“ v případě, že se od nich osamostatní poslední z jejich dětí a vnoučata zatím nejsou v dohledu.

Sociální porod představuje období v životě člověka, kdy záleží právě na tom, který z rodičů je víc k dispozici, a jestli ten druhý umí a může ustoupit do pozadí, aniž by se zcela přerušilo pouto jak s dítětem, tak s druhým rodičem. V případě, že se matce, otci a dítěti podaří zdárně projít všemi komplikacemi tohoto období, mohou mít pocit uspokojení ze splnění společného úkolu. Do světa odchází mladý dospělý, o kterého

není třeba mít obavy, že by se v něm neuplatnil. Tento složitý proces separace lze přirovnat ke stavbě katedrál. V ideálním případě je dosaženo výsledku, cituji: „Stavebníci vybudovali podle převzatých pravidel lešení, kterým podpírali postupně rostoucí stavbu z otesávaných kamenů. Když dokončili klenbu kdesi vysoko nad svými hlavami, nevěděli, zda po strhnutí dřevěného lešení stavba vydrží. Nastal okamžik pravdy. Rodiče jsou při dokončování separace dítěte v podobné situaci. Vydrží potomek, nevydrží, když svou podporu, kterou doposud na stavbu vydávali, odloží? Dospělý syn i dcera jsou v ideálním případě sebevědomí, uživí se bez pomoci rodičů, jsou heterosexuálně orientovaní a schopní přijmout nároky rodičovství a odpovědnost za další generaci“ (Trapková a Chvála, 2004, s. 137).

3.2.1 Současný trend emancipace adolescentů

V současné době opouštějí děti rodinu stále později. V té souvislosti se ve společnosti rozšířil pojem tzv. „Mama hotelu“, který funguje po celé České republice. Tento pojem vyjadřuje názor na dospívající, kteří zůstávají déle ve své rodině a využívají tak finančně výhodného ubytování a veškerého pohodlí, které jim tento pobyt nabízí. Mama hotel je ostudou dětí a chybou rodičů. Za chybu všech zúčastněných, nejen bezohledných dětí, je označována skutečnost, kdy adolescent například pobírá skoro dvojnásobek rodičova platu, ale na domácnost přispívá jenom symbolickou částkou nebo jeho lenost dokončit školu, neschopnost najít zajímavou práci a následné zahálení doma. Mama hotel využívají nejvíce muži, tzv. „Mamánci“ a vinu za to nesou právě jejich matky, které jim posluhují a za vše je omlouvají (Kuncová, 2015).

Původ Mama hotelu lze nalézt v Itálii, kde žije u rodičů až 90 procent třicátníků. Na severu Evropy se tento trend neujal, zde se dospívající osamostatňují mnohem dříve než ostatní Evropané. V Česku mladí lidé často předpokládají, že jim při osamostatňování pomohou rodiče tak, že jim koupí byt nebo jim budou platit alespoň pronájem. Současní psychologové se shodují v názoru, že většina mladých Čechů zůstává u rodičů zvláště z pohodlnosti a finanční stránka je až na druhém místě (Zámečnicková, 2015).

PRAKTICKÁ ČÁST

4 Metodologická východiska

4.1 Téma a cíl výzkumu

Volba tématu bakalářské práce zcela přirozeně vyplynula během mého studia psychologie ze zaujetí o problematiku adolescentního psychosociálního moratoria a také z mé osobní zkušenosti a snahy o objasnění tohoto v současnosti aktuálního a málo prozkoumaného tématu.

Cílem výzkumu je zprostředkování vhledu do životního kontextu mladých dospělých, kteří setrvávají v původní rodině a do jejich rodin.

4.2 Výzkumný problém

V současné době se prodlužuje doba, po kterou mladí dospělí využívají psychosociálního moratoria a odkládají své osamostatnění. Z této skutečnosti vyplývá volba mého výzkumného problému, který se zabývá tím, jaké jsou důvody setrvání mladých dospělých v jejich původní rodině. Jedná se o výzkumný problém deskriptivní (popisný). Tento typ výzkumného problému popisuje a zjišťuje situaci, stav nebo výskyt určitého jevu (Gavora, 2000).

4.3 Výzkumná strategie a typ výzkumu

Z důvodu volby tématu, malého množství účastníků a snahy o proniknutí do hloubky výzkumného problému jsem zvolila kvalitativně orientovanou výzkumnou strategii. Na rozdíl od kvantitativního výzkumu uvádí zjištění ve slovní (nečíselné) podobě. Jde o popis, který je podrobný, plastický a výstižný. Hlavním cílem této strategie je především porozumět člověku a chápat jak on sám vidí věci a posuzuje jednání. Každý člověk nebo skupina lidí je podle kvalitativní strategie jedinečná. Výzkumník se snaží o sblížení se zkoumanými osobami, o prostoupení do situací, ve kterých figurují, aby jim porozuměl a mohl je popsat. Cílem není zevšeobecňování údajů, ale hluboké proniknutí do konkrétního případu a objevení nových souvislostí (Gavora, 2000).

Typem kvalitativního výzkumu mojí bakalářské práce je případová studie. Jejím smyslem je velmi podrobné porozumění a zkoumání jednoho nebo několika málo případů a jádrem vždy samotný případ a jeho analýza ve své komplexnosti. Sociální jevy jsou zkoumány vždy v reálném kontextu a za co možná nejpřirozenějších podmínek (Škvaříček a Šed'ová, 2014).

4.4 Výzkumný soubor

Metoda výběru účastníků výzkumu

U kvalitativního výzkumu se používá záměrný výběr. Je nutné ho užít proto, aby byly vybrané osoby vhodné, to znamená, aby měly potřebné vědomosti a zkušenosti z daného prostředí. Jen tak o něm mohou podat informačně bohatý a pravdivý obraz. Tyto osoby badatel vyhledává a podrobuje je zkoumání. Počet osob se neurčuje statisticky, ale řídí se saturací. Výběr se ukončí v případě, když badatel zjistí, že informace od dalších osob jsou stejné a opakují se (Gavora, 2000). Domnívám se, že vzhledem ke stanoveným kritériím výběru mých účastníků je tato metoda vhodnou volbou.

Kritéria výběru účastníků výzkumu

Požadavkem mého výzkumu bylo jednak najít účastníky, kteří věkem zjevně nespádají do vývojového období adolescence, ale setrvávají v něm, protože nesplnili svůj vývojový úkol a pak získat pro účast na výzkumném šetření také někoho z jejich rodinných příslušníků, aby bylo možno zprostředkovat také jejich pohled na vybrané téma. Zvolila jsem jedince, kteří využívají výhod adolescentního psychosociálního moratoria. Záměrným výběrem byli vybráni čtyři mladí dospělí ve věku 23-28 let a dva rodinní příslušníci ve věku 30 a 49 let. Dalším požadavkem výběru byla různorodost pohlaví a rodinného zázemí účastníků.

Realizace výběru účastníků výzkumu

Záměrný výběr účastníků výzkumného šetření probíhal od ledna do října roku 2017. V počátcích výzkumu, kdy jsem se rozhodovala o tématu a cíli bakalářské práce, bylo mým původním záměrem vypracovat případovou studii, která se bude zabývat podrobným zkoumáním jednoho případu, jehož účastnicí bude moje dcera, která odpovídá kritériím výběru. Od této myšlenky jsem později z důvodu získání

dostatečného počtu jiných účastníků a v zájmu zachování objektivita upustila. Zároveň jsem zjistila, že díky navazování komunikace s blízkými lidmi na téma mojí bakalářské práce, projevovali tito ochotu doporučit mi vhodné osoby nebo se sami výzkumu účastnit. Postupně jsem začala získávat typy a kontakty na vhodné jedince.

V březnu mi kolegyně v zaměstnání doporučila své dva přátele. Na moji žádost je nejprve osobně stručně informovala o výzkumu a požádala je o souhlas s účastí na něm. Jejich souhlas a příslibení účasti mi následně potvrdila. Obdržela jsem na ně telefonické kontakty, které jsem využila a oba jsem oslovila. V měsíci listopadu se uskutečnily rozhovory s účastníky Robinem a Ondřejem. Bohužel se mi u nich nepodařilo získat také jejich rodinné příslušníky pro účast na výzkumném šetření. Oba jsem o to požádala osobně po provedení rozhovorů. Účastník Robin mi ihned sdělil, že nemá zájem na tom, aby se výzkumu účastnila jeho matka, ale že se zeptá svého bratra. Ondřej nabídl, že osloví svojí matku a vyjádřil se nadějně o její účasti. Protože jsem od nich následně nedostávala odpověď, dotazovala jsem se pomocí SMS a dvakrát jsem je osobně navštívila. Dávali mi naději a slibovali, že se doma zeptají. V obou případech jsem ale nakonec dostala zamítavou odpověď s vyjádřením v tom smyslu, že jejich matky ani nikdo jiný z rodiny nemá čas ani zájem se mnou na dané téma hovořit. Nabyla jsem dojmu, že důvodem byly obavy obou účastníků z toho, aby se daná problematika neotevřela a neohrozila tak jejich současné postavení v rodině.

V srpnu mi další kolegyně v zaměstnání Anna, která splňovala požadavky pro účast ve výzkumu, nabídla osobně účast svou a jejího rodinného příslušníka. Po vzájemné domluvě objasnila svému bratrovi cíl mého výzkumu a on s účastí na něm souhlasil. Rozhovor s ní se uskutečnil v říjnu a v listopadu s jejím bratrem.

Na základě sdělení cíle mojí bakalářské práci mi v říjnu osobně nabídla účast na výzkumném šetření moje stomatoložka. Výhledově mi příslibila účast také její matky, kterou mi po domluvě s ní následně zprostředkovala a potvrdila. Po předchozím telefonickém kontaktu se oba rozhovory uskutečnily v měsíci prosinci.

Všichni účastníci výzkumného šetření mají své trvalé bydliště v okolí Českých Budějovic.

4.5 Metoda sběru dat

Výzkumná metoda

Potřebná data pro výzkumné šetření jsem získala metodou hloubkového rozhovoru. Jedná se o náročnou metodu, která umožňuje zachytit slova a výpovědi v jejich přirozené podobě, což je jednou ze základních myšlenek kvalitativního výzkumu. Prostřednictvím hloubkového rozhovoru jsou zkoumáni členové určitého prostředí nebo určité specifické sociální skupiny. Cílem je získání stejného pochopení jednání událostí, jakým nakládají členové dané skupiny. Výzkumník je zde aktérem procesu, rozhovor vede, pokládá otevřené otázky a také rozhovor ukončuje. Snaží se o skloubení cíle výzkumu a svých teoretických znalostí s pochopením daného jevu účastníkem.

Pro moji práci jsem si zvolila polostrukturovaný hloubkový rozhovor, který vychází z předem připraveného seznamu otázek, jejichž pořadí a obsahu se výzkumník během rozhovoru nemusí přesně držet. Při své práci by měl dbát na to, aby byly kladené otázky pro dotazovaného srozumitelné. Celková příprava rozhovoru je pouze jakýmsi návodem, neslouží výzkumníkovi jako závazný dokument a během výzkumu se proměňuje (Škvaříček a Šed'ová, 2014).

Při přípravě rozhovoru jsem si nejdříve sestavila 2 osnovy, které se skládaly z úvodních, hlavních a ukončovacích otázek. Jedna osnova byla určena pro rozhovor s mladým dospělým a druhá pro rozhovor s jeho rodinným příslušníkem (příloha č. 1 a č. 2). Hlavní otázky jsem formulovala takovým způsobem, aby nabádaly dotazované vyprávět o tématech, která tvoří jádro výzkumu. Musí být pečlivě konstruovány, aby neomezovaly a nepředurčovaly odpovědi, ale zároveň aby pokrývaly zájem výzkumu. Jejich cílem je povzbudit účastníky, aby hovořili o svých zážitcích, přesvědčeních a dojmech, spíše než aby odpovídali v souladu s odbornými publikacemi (Škvaříček a Šed'ová, 2014).

V úvodní části každého z rozhovorů jsem si ponechala prostor na vzájemné představení (v případě prvního setkání s účastníkem) a na pronesení zdvořilostních vět za účelem navázání kontaktu a vytvoření příjemné atmosféry. Součástí úvodu rozhovoru bylo také seznámení účastníků s etickými aspekty výzkumu.

Hlavní otázky se dotýkaly těchto čtyř stanovených témat:

- identita,
- orientační rodina,
- společné soužití,
- emancipace.

Ty byly rozvedeny dalšími navazujícími otázkami, které umožnily získat informace o hloubce, detailu a rozdílech určitých jevů. V závěru rozhovoru jsem si ponechala čas na celkové shrnutí a položení ukončovacích otázek. Účastníkům byl dán prostor k tomu, aby se mohli zeptat na informace související s výzkumem, vrátit se k některému z témat, rozvinout ho nebo připomenout myšlenky, které mohly být opomenuty. Součástí rozloučení bylo také poděkování za účast na výzkumném šetření, u některých z nich bylo spojeno se žádostí o zprostředkování setkání a provedení rozhovoru s jejich rodinným příslušníkem.

Realizace rozhovorů

Rozhovory se uskutečnily v měsíci říjnu, listopadu a prosinci 2017. Účastníkům jsem navrhla, aby si vybrali místo, které jim bude pro tyto účely vyhovovat, a po vzájemné dohodě jsme ho určili. S jednou účastnicí výzkumného šetření jsem se domluvila osobně, se třemi účastníky telefonicky a se dvěma byla schůzka zprostředkována jejich rodinným příslušníkem. Po provedení každého z rozhovorů jsem si ve stejný den udělala záznam o průběhu rozhovoru a chování účastníků.

První rozhovor s účastnicí Annou (23 let) se uskutečnil dne 25. 10. 2017. Setkaly jsme se v neutrálním prostředí malé restaurace nedaleko jejího bydliště. Anna na schůzku dorazila včas, upravená a pozitivně naladěná. Klidné prostředí restaurace, která ještě nebyla zaplněna hosty, nám poskytovalo dostatek soukromí a klidu pro vedení rozhovoru. Anna vystupovala během rozhovoru klidně, uvažovala o otázkách, které jí byly položeny, ochotně odpovídala a během celého rozhovoru se mnou udržovala oční kontakt. Její vstřícnost a otevřenost dokazovaly skutečnost, že se během rozhovoru podařilo vytvořit příjemnou atmosféru. Vzájemné porozumění se projevovalo smíchem, který v určitých okamžicích doprovázel průběh rozhovoru.

Druhý rozhovor se uskutečnil dne 02. 11. 2017 s bratrem Anny (30 let). Setkání proběhlo ve stejné restauraci, ve které jsem se sešla s jeho sestrou. Restaurace byla

částečně zaplněná hosty. To nebylo překážkou pro provedení rozhovoru a jeho kvalitního záznamu. Protože jsem se s bratrem Anny doposud neznala, nejdříve jsme se navzájem představili, což bylo doprovázeno jeho pevným stiskem ruky. Tento účastník výzkumného šetření byl od začátku rozhovoru velmi ochotný, vstřícný a otevřený. Působil klidným a sebevědomým dojmem. Na otázky odpovídal smysluplně a během rozhovoru udržoval oční kontakt. Po ukončení nahrávání rozhovoru byl ochotný dál hovořit na dané téma a sdělil mi další podrobnosti z jeho vzájemného soužití se sestrou. Tyto informace mi dovolil použít k výzkumným účelům.

Dne 07. 11. 2017 jsem se sešla s dalším účastníkem výzkumného šetření, Robinem (28 let). Sešli jsme se v jeho zaměstnání. Nejdříve jsem se představila. Náš rozhovor probíhal nerušeně o samotě v jeho kanceláři, kde byl dostatek soukromí a klidu. Robin mluvil plynně, vyjadřoval se kultivovaně a jevil upřímný zájem a ochotu odpovídat na kladené otázky. Během celého rozhovoru udržoval oční kontakt a působil sebevědomě.

Ve stejný den, 07. 11. 2017, jsem se později ve stejné kanceláři sešla s účastníkem Ondřejem (26 let), kolegou pana Robina. Na začátku proběhlo vzájemné představení. Náš rozhovor probíhal v soukromí. Ondřej byl zpočátku nejistý, protože netušil, co bude náš rozhovor obnášet. Nejdříve seděl předkloněný, držel se za bradu a jeho pohled směřoval k zemi. Snažila jsem se o uvolnění atmosféry, vyjadřovala jsem mu pochopení a povzbuzovala jsem ho pochvalou. Postupně se jeho chování začalo měnit. Navazoval oční kontakt, začal se otevírat a podrobněji odpovídat na kladené otázky. Atmosféra se začala uvolňovat a jeho odpovědi byly doprovázeny smíchem. Na konci rozhovoru mi sdělil ještě další informace k tématu, které byly nad rámec položených otázek.

Dne 04. 12. 2017 jsem navštívila matku (49 let) účastnice Blanky. Protože se jednalo o naše první setkání, nejdříve jsem se představila. Náš rozhovor probíhal nerušeně v klidu a soukromí její útulné a vzorně uklizené domácnosti. Matka Blanky se chovala v domácím prostředí uvolněně. Soustředila se na obsah otázek a snažila se na ně podrobně odpovídat. Jevila upřímný zájem o výzkumný problém a nalezení jeho podstaty. Měla zájem o rozvinutí dalších myšlenek souvisejících s tématem. V jejím projevu se odrážela životní zkušenost a pochopení. Uvolněná atmosféra a vzájemné sympatie zajistily získání mnoha důležitých informací pro výzkumné šetření.

Dne 04. 12. 2017 po rozhovoru s matkou Blanky jsem se sešla s účastnicí Blankou (27 let) ve stejném prostředí jejich domácnosti. Náš rozhovor probíhal o samotě, v klidném a nerušeném prostředí. Blanka se dostavila pečlivě upravená, pozitivně naladěná a připravená odpovídat na moje otázky. Během rozhovoru se soustředila a mluvila tiše. Její projev byl příjemný a inteligentní. O otázkách přemýšlela, ochotně a podrobně na ně odpovídala. Na závěr projevila zájem vrátit se k jedné z otázek a blíže jí vysvětlit. Rozhovor na mě zanechal pozitivní dojem.

Všechny realizované rozhovory probíhaly v rozmezí 40 – 60 minut a byly nahrány na auditivní médium. Velké množství potřebných informací, které se mi během nich podařilo získat, svědčí o ochotě a zájmu všech účastníků pomoci vyřešit stanovený výzkumný problém. Svůj podíl na pozitivním výsledku má také moje osobní zkušenost s tímto tématem, která mi v roli výzkumníka umožnila snáze se přiblížit účastníkům výzkumného šetření a pochopit jejich myšlení a jednání.

4.6 Zpracování dat

Metodika zpracování dat

Pro výzkumný design případové studie lze použít velmi efektivní způsob analýzy dat, kterým je technika otevřeného kódování. Díky své jednoduchosti a zároveň účinnosti je použitelná v široké škále kvalitativních projektů. Jedná se o techniku induktivní. Jejím použitím jsou vytvářeny pojmy a kategorie na základě materiálu a tak dochází k tvorbě něčeho nového, překvapujícího a nepředpokládaného.

Při otevřeném kódování se text nejprve rozdělí podle významu na jednotky, kterým jsou přiřazeny kódy. Těmito jednotkami může být slovo, sekvence slov, věta nebo odstavec. Během tvorby kódů se současně vytváří jejich seznam, který je následně kategorizován. To znamená, že jsou vzniklé kódy seskupovány podle podobnosti nebo jiné vnitřní souvislosti. Pro účely zpracování dat mojí bakalářské práce jsem použila nadstavbu otevřeného kódování, kterou je technika vyložení karet. Při užití této techniky se kategorie vzniklé otevřeným kódováním uspořádají do nějakého obrazce nebo linky a na základě toho se sestaví text tak, aby byl vlastně převyprávěním obsahu jednotlivých kategorií. Přitom není nutné, aby do výsledné analýzy vstoupily všechny kategorie, které byly vytvořeny. Lze si vybrat jenom ty z nich, které se vztahují

k výzkumné otázce. Všechny kategorie, které jsou zahrnuty do analýzy, spolu musí být nějakým způsobem spjaté (Škvaříček a Šed'ová, 2014).

Realizace zpracování dat

Po realizaci všech rozhovorů jsem zvukové záznamy pomocí funkce zpomaleného přehrávání auditivního média a opakovaného přehrávání doslovně přepsala do programu Word včetně zachycení neverbálních projevů účastníků (přílohy č. 3-8). Poté jsem zvukové záznamy v ucelené podobě přenesla do mého osobního archivu. Dalším krokem, který jsem provedla, bylo očištění doslovných přepisů rozhovorů od takzvané „slovní vaty“. Tou se rozumí slova, která narušují plynulost a porozumnění textu a nemají pro analýzu dat smysluplný přínos. Dále jsem si u analyzovaných textů rozhovorů očíslovala všechny jejich řádky, abych mohla zpětně nalézt pasáž označenou určitým kódem. Ve zvláštním souboru jsem si v počítači vytvořila seznam pro stanovené kategorie, které odpovídaly hlavním tématům rozhovorů. Počet kategorií jsem postupně během analýzy podle jejich významu rozšiřovala. Data z rozhovorů jsem označovala kódy a ty přiřazovala k seznamu kategorií. Každý kód se skládal z velkého písmene abecedy, které představuje počáteční písmeno jména mladého dospělého nebo počátečního písmene příbuzenského vztahu a jména rodinného příslušníka a z čísla řádku nebo rozmezí řádků v textu. Zároveň jsem každé kategorii přiřadila barevné označení, které jsem používala na označení souvisejících kódů v textu. Pro představu uvádím příklad.

Ukázka otevřeného kódování a kategorizace

Data z rozhovoru realizovaného s mladým dospělým: „Kdybych měla jít úplně sama, to bych asi nechtěla, ale kdyby to byla nějaká vážná známost, tak asi jo.“ (kód Impuls k odchodu, kategorie Emancipace)
Kód: Impuls k odchodu (A 281-282)
Kategorie: Emancipace

Tabulka č. 1: Zdroj vlastní

4.7 Etické aspekty výzkumu

Před začátkem každého rozhovoru jsem účastníkům představila svůj výzkumný projekt. Vysvětlila jsem jim téma mojí bakalářské práce, její cíl a zvolenou metodu. Po seznámení s etickými aspekty výzkumu jsem je požádala o souhlas s účastí na výzkumném šetření a o možnost nahrávání našeho rozhovoru na auditivní médium. Ujistila jsem je o tom, že poskytnuté informace slouží pouze pro účely této bakalářské práce, nedostanou se žádné třetí osobě a zvuková nahrávka bude sloužit pouze pro účely jejího přepisu. O zachování anonymity jsem je ujistila sdělením informace, že jejich reálná jména budou nahrazena pseudonymy.

5 Interpretace dat

Analýzou dat provedenou technikou otevřeného kódování vznikla řada kódů a kategorií získaných od mladých dospělých a jejich rodinných příslušníků. Pro názornost uvádím jejich uspořádání.

Seznam kategorií a kódů - mladí dospělí

Kategorie	Kódy
Identita	Schopnosti, vlastnosti, vzdělání, profese, rozhodnutí o studiu a profesi, životní plány, hledání životního partnera, žebříček hodnot, smysl života, volný čas, životní role a vztahy s druhými lidmi.
Rodina	Typ rodiny, místo a druh bydliště, silné pouto, porozumění, vztah se sourozencem, vztah k rodině, problémy ve vztazích, společné trávení volného času, akceptace ze strany rodičů, výchovný styl a podněcování růstu autonomie.
Společné soužití	Výhody, nevýhody, přispívání na společné hospodaření, podíl na společné domácnosti a soukromí.
Emancipace	Závislost na rodině, potřeba rady, osamostatnění v minulosti, impuls k odchodu, finanční zajištění budoucnosti a názor na současné možnosti osamostatnění.

Tabulka č. 2: Zdroj vlastní

Seznam kategorií a kódů - rodinní příslušníci

Kategorie	Kód
Identita	Tvorba, dokončení, rozhodnutí o studiu a profesi, žebříček hodnot a životní role.
Rodina	Vzájemné vztahy, vývoj vztahů, vliv rodiny, porozumění a akceptování dospělosti.
Společné soužití	Výhody, nevýhody, řešení situace, přispívání na společné hospodaření, podíl na chodu domácnosti a soukromí.
Emancipace	Závislost na rodině, potřeba rady, snaha o osamostatnění, osamostatnění v minulosti, podpora v osamostatnění, vyrovnání se s odchodem a důvody setrvání.

Tabulka č. 3: Zdroj vlastní

Za účelem interpretace výše uvedených kategorií a kódů jsem použila techniku vyložení karet, která je nadstavbou otevřeného kódování. Názory účastníků obou skupin, kteří byli přítomni na výzkumném šetření, jsem přiblížila a vzájemně porovnávala.

5.1 Kategorie: Identita

Tato kategorie představuje názory na tvorbu a dokončení identity mladých dospělých. Vytvoření základní identity je významným úkolem v období adolescence. Jednotlivé kódy znázorňují důležité součásti identity jedince.

Kód: Schopnosti

Oslovení mladí dospělí znali dobře své schopnosti. Některé z nich jsem ovšem během rozhovorů musela nabádat k tomu, aby si je plně uvědomili, uznali jejich hodnotu a považovali je za vhodné k prezentaci.

Účastnice Anna o sobě například uvedla: „Umím dobře pracovat, když je shon. To si umím docela zorganizovat. Umím komunikovat s lidmi, i když je znám jen krátce. Nedělá mi problém nějaký lidský kontakt. Jazyky mě docela baví, jdou mi, rychle si je osvojuji. Ve sportu jsem dobrá.“

Ondřej hovořil o svých schopnostech, které prezentoval takto: „Počítače, skoro všechny sporty, už od mala. Řídím auto. Dobře umím komunikovat s lidmi. Docela to umím s dětmi. Samozřejmě uvařit umím, když jedeme kamkoli jinam, třeba s tou partou. Vyprat si taky umím, o sebe se postarat.“

Účastnice Blanka ze svých schopností uvedla tyto: „Co se týče sportů, tak ty provádím spíše individuálně, ale asi by mi nedělalo problém to s někým sdílet, ale nejsem kouč sportovní nebo ani mi nedělá dobře být dominantní osoba v nějakých kolektivech. Životní zkušenosti, nevím jestli je mám, je jich málo.“

Kód: Vlastnosti

Účastníci z řad mladých dospělých si byli vědomi svých vlastností. Prokázali to tím, že během rozhovoru zcela přirozeně mluvili o některých z nich.

Účastnice Anna řekla: „Jsem docela nekonfliktní. Snažím se přiznat vlastní chybu.“

Účastník Robin o sobě uvedl: „Špatný stránky taky určitě mám. Jsem si vědomý, že spoustu lidem něco slíbím, že někam pujdu a že se na ně vykašlu. Neberu telefony. Neupřednostňuju materiální statky.“

Ondřej vypověděl: „Sem takovej veselej. Lidi říkají, že i vtipnej. Na všechno se dívám pozitivně, spíše se snažím samozřejmě, nejde to na všechno. Docela mám pozitivní vztah k dětem.“

Blanka sdělila: „Sem kreativní. Vždycky sem byla taková, že sem se snažila ostatním nějak pomáhat nebo se o ně starat. Myslim si, že sem nekonfliktní člověk. Nemám takovou sebedůvěru, jakou bych asi mohla mít. Taková sem hodně sebekritická kvůli tomu. Sem taková klidná, přecitlivělá trochu.“

Kód: Vzdělání

Všichni účastníci výzkumu úspěšným ukončením nebo prací na dalším rozšiřování svého vzdělání prokázali dokončení významné části své identity. Vzdělání považovali za důležitou hodnotu a předpoklad dobrého uplatnění v životě.

Účastnice Anna ke svému vzdělání sdělila: „Maturita, teď studuju na vysokej. Jsem spokojená. Jediný co mě mrzí, že jsem nedokončila jihočeskou. To byla ekonomická fakulta a ve druháku jsem neudělala předmět, takže jsem musela odejít. Ale dodělávám to na tej Okružní. Přesto jsem si dala studium na kombinovanej formě a do toho práce. Zatím mi to vyhovuje a hlavně mě to baví. Ekonomika podniku, takže v podstatě to samý jako bylo na jihočeskej.“

Podobně Robin dále studuje: „Mám toho bakaláře dodělanýho na pozemkových úpravách a eště chodim na to magisterský. To je zemědělská fakulta Jihočeský univerzity, pozemkový úpravy a převody nemovitostí. Když mi bylo dvacetčtyry, tak teprv jsem si uvědomil, že bych si tu školu měl udělat. Nebavila mě práce, kterou jsem předtim dělal. Říkal mi to šéf v práci, že za pár let mě nahradí lidi s titulem. Sem si uvědomil, že může mít pravdu, bude ta doba dopředu.“

Tímto způsobem své vzdělání ukončil Ondřej: „Výuční list. Automechanik.“ Toto vzdělání považuje za základ. K dalšímu vývoji sdělil: „Pak sem chtěl ještě maturitu, ale nebyla možnost. Nějak svým způsobem, co se týče finanční stránky rodiny.“

Účastnice Blanka považovala své vzdělání také za ukončené a uvedla ho jako: „Vysokoškolské.“

Kód: Profese

Přestože účastníci ukončili své vzdělání v určitém jimi zvoleném oboru, polovina z nich se ve svém životě úspěšně uplatnila v jiné profesi.

Účastnice Anna vystudovala obchodní akademii a za svou profesi uvedla: „Práce účetní.“

Stejně tak Blanka ukončila vysokoškolské studium a vykonává svou profesi v oboru. Názory na svou profesi má již vytříbené, což dokumentuje následující sdělení: „Sem stomatolog, se zaměstnáním sem spokojená. Po konfrontaci s tou praxí sem

zjistila, že je důležitý to dělat tak, aby to dělalo radost mě a dělalo to radost těm lidem a ne být v tom oboru nejlepší nebo vydělávat nejvíc peněz z okolí.“

Účastík Ondřej se vydal jinou cestou než je jeho vzdělání, ke své nynější profesi se vyjádřil takto: „Prodejce, vedoucí pobočky. Není to špatný. Všechno má svoje mouchy a taky to má hodně svých výhod, je to dobře placený. Sem spokojenej.“

Robin se zaměstnáním ve svém oboru po ukončení střední školy určité zkušenosti měl, svou situaci popsal takto: „Po střední škole sem šel pracovat. Měl sem průmyslovku a chtěl jsem dělat ve stavebnictví. Sem si sehnal práci. Dělal sem rozpočtáře podle projektů, cenový nabídky. Práce mě bavila, po třech letech mě omrzela.“ Z jeho dalšího sdělení jsem se dozvěděla, že v současné době pracuje jako prodejce.

Kód: Rozhodnutí o studiu a profesi

Cesta k rozhodnutí o druhu studia a s tím spojené budoucí profesi měla u mladých dospělých různou podobu. Některé z nich ovlivnil a při rozhodování jim posloužil dostupný vzor v rodině, jiní si hledali vlastní identitu v tomto směru na základě svých zájmů. Postup při jejich rozhodování znázorňují následující ukázky.

Účastnice Anna byla při volbě ovlivněna svým otcem, řekla: „Já jsem upřímně chtěla, protože táta je strojař, jít na strojárnu. On mi to nedoporučoval vůbec. Ale ta práce se mi líbila. Lákalo mě to, ale pak jsem se rozhodla pro ekonomku už i na střední, to byla obchodní akademie, když jsem potřebovala nějaké praxe, tak jsem chodila k němu do fabriky. Děkala jsem třeba na personálním. Takže se mi líbí to, co dělám já, účetní anebo personalistiku, ale právě takhle ve fabrice.“

Na Robina při jeho rozhodování zapůsobila profese jeho dědy, uvedl: „Děda měl stavební firmu. Když sem byl malej, tak mi vždycky říkal, když si uděláš strojárnu, tak to budeš dělat se mnou, budeš mi s tím pomáhat. Vod malička mě bavila stavařina, protože von to dělal, všude měl fotky těch staveb, co dělal. Sem si říkal, to budu chtít dělat s Tebou a šel sem dělat stavárnu.“

Účastník Ondřej se rozhodoval podle svých zájmů: „Bavily mně auta. Na základě toho sem tam šel.“

Účastnice Blanka se vydala při svém rozhodnutí také, jak řekla: „Spíš svoji cestou, protože v rodině nikdo na ty přírodní vědy moc zaměřenej není. Biologie mě bavila hodně.“

Matka Blanky se k její volbě vyjádřila souhlasně: „Chce, protože vybrala si povolání zubařky, být nezávislá, to s tím jde ruku v ruce. Nemá nad sebou nadřízeného. Teďkon pracuje pod jednou pani doktorkou zubařkou, která jí vede dobře. Směřovala z toho důvodu k tomu povolání, že chce pomáhat lidem, ona to opravdu tak bere.“

Kód: Životní plány

O svých životních plánech měli mladí dospělí jasnou představu. Jejich realizace se ale některým z nich z různých důvodů nedaří. Zvláště se jedná o založení trvalého vztahu, uzavření sňatku a možnosti mít dítě. Jako svou hranici pro uskutečnění těchto plánů uváděli věk 30, nejvýše 35 let.

Anna uvedla: „Chtěla bych hlavně studovat tu školu, potom práci, založit rodinu, osamostatnit se ve dvaceti čtyřech a mít děti kolem tý třicítky, když to bude ve třiceti tak to není pozdě.“

Robin se svěřil: „Aby sem byl spokojenej, aby lidi kolem mě byli spokojený a přide mi to víc důležitý než mít cíl ňáký auto. Jedu na tejden na chatu s ňákýma lidma, s rodinou, s partou, tak to je ten cíl, že se na to těším. Mám rád pohodu. Tak asi radši budu u těch rodičů. Zbudou mi peníze, radši pojedu za ty peníze někam pryč a pak se radši vrátím k těm rodičům. Založit rodinu a mít děti - chtěl sem do třicíti. Říkám si to vždycky, že do třiceti, protože já mám rád děti. Se na to i zároveň těším. Ale prostě najednou už mi je dvacet vosum a...“

Ondřej plánoval: „Samozřejmě nějaký bydlení, ale nepočítám s tím, že bych si postavil baráček zatím. Někam se eště podívat taky než bude rodina. Cestování. Založení trvalého vztahu nebo uzavření sňatku, příchod dítěte - to určitě ano. Ale není s kým. Příchod dítěte do pětatřiceti uplně max. Bych chtěl, aby se tomu dalo nějak tak stíhat, abych nebyl spíš dědeček než tatínek. Myslim, že je to blbě.“

Blanka měla o svých plánech následující představy: „Se zaměstnáním bych chtěla pokračovat, do budoucna se osamostatnit až k tomu bude příležitost. Chtěla bych s přítelem žít, až tomu situace bude přát. Uzavřít sňatek a mít dítě - určitě ne dřív než se sestěhujeme a než on dostuduje, ale zároveň chci, aby to nebylo nějak moc po třiceti letech.“

Kód: Hledání životního partnera

Z rozhovorů s mladými dospělými jsem se dozvěděla, že jedna žena již našla potenciálního životního partnera, druhá se ke svojí situaci v tomto směru nevyjádřila. Oba muži stálou partnerku zatím nemají. Svou představu si již vytvořili a snaží se najít člověka, který by splňoval jejich představy a nároky. Vzor vidí ve vztahu svých rodičů. Jejich snahy jsem dokumentovala následujícími ukázkami.

Blanka uvedla: „Přítel, myslím, že to je dobrý životní partner, tak bych s ním chtěla žít. Tady ten vztah k tomu i spěje. My se známe tři roky.“

Robin: „Problém je najít toho, s kým bysem to chtěl. Furt hledám. Já nevím, estli sem nějak na to moc vybírávej nebo mám strach, je to strašně velkej závazek. Vidím v tom zodpovědnost, že dyž si udělám s někym dítě, tak chci mu dát to, co vidím já doma. Abysme byli pohromadě, aby to fungovalo, a nechci si udělat s nějakou holkou, kterou znám rok.“

Ondřej: „Tak já sem už nějaký i měl vážnější. Už sem byl i zasnoubenej s jednou. Nevyšlo to. Už to nesmí studovat. Dokonce sem to už řek jasně i pár holkám, že prostě studentku už ne. V tom sem se už hodněkrát spálil. Takže jednadvacet plus. Ačkoli je průser, že si se ženskejma strašně rozumim se všema a voni se mnou, takže ženskejch mam kolem sebe spousty. Navázat vztah s nějakou partnerkou nebo přítelkyní není problém, ale momentálně není ta správná chvíle.“

Kód: Žebříček hodnot

Mladí dospělí mají ve svém věku již žebříček životních hodnot srovnaný, v tom smyslu se o nich vyjádřili i jejich rodinní příslušníci. U všech bylo patrné, že nejdůležitější hodnotou je pro ně rodina a důraz kladli na tvorbu a zachování dobrých rodinných vztahů. Tato skutečnost svědčí o jejich zralosti. Plně si uvědomovali, co jim orientační rodina poskytuje a jaký význam v jejich životě zaujímá.

Anna má svůj žebříček hodnot nastaven takto: „Zdraví, rodina nebo dobrý vztahy v rodině hlavně, to je nejdůležitější.“

Robin uvedl: „Rodina, ta uplně na prvním místě. Zdraví, to je taky důležitý, potom nějaký koničky. Rodina je základ a já myslím, že tam by to člověk neměl vypustit.“

Ondřej vypověděl: „Rodina, zdraví, pak i ten sport nebo nějaká ta aktivita, koníčky. Přátelství, kamarádi, dobré vztahy.“

Blanka prezentovala svůj názor tímto způsobem: „Dobré vztahy v rodině. Je to pro mě úplně prioritní. Pro mě je strašně důležitý – poctiví lidi, hodný poctiví lidi. Pak to budování rodiny, jednak ty současné, zlepšovat ty vztahy. Prostě to dobro.“

Kód: Smysl života

O smyslu svého života zatím neměli všichni účastníci jasnou představu. Dva z nich se nevyjádřili vůbec.

Pouze Anna sdělila jasně: „Na prvním místě rodina, potom mít kariéru, abych si zajistila tu rodinu. Potom co zbude z těch peněz, tak cestování nebo koníčky. Nemusí to být vyloženě cestování.“

Ondřej se nad smyslem svého života ještě nezamýšlel, odpověděl: „Smysl života, ne, to vůbec. Zatím asi nějak vyloženě ne.“

Kód: Volný čas

Z výpovědí mladých dospělých jsem se dozvěděla, že si aktivity ve svém volném čase pečlivě plánují a snaží se je bohatě využívat pro uspokojení všech svých zájmů. Stávající možnosti využití volného času vnímají jako jednu z významných priorit jejich života. Volného času mají k dispozici relativně velké množství, což je dáno tím, že nejsou vázáni starostmi a péčí o svoji vlastní domácnost a rodinu. Někteří z nich jsou si toho plně vědomi.

Například účastník Robin uvedl: „Jakmile mám volnej čas, tak se spíš snažím ject někam pryč. Baví mě spousta věcí. Lyže, snowboard. Potom eště jezdím na lyžák, tam se starám i o děti. Léto - zase jezdím na tábory. Mam na starost děti. Tejden aspoň chci bejt na čundru. Tejden jezdím na chatu třeba na Lipno. Potom eště se podívat k moři aspoň jednou za ten rok. Já potřebuju každej den někde bejt. Chodim obden do hospody na pivko za klukama, žiju si takovej trošku i volnějšej život a to vim, že už takový to nebude.“

Anna popsala trávení volného času: „Kamarádi, dobrá parta. Podnikáme společně výlety a všechno možný i taky ti hasiči. Hlavně jsou to víkendy. Trénujeme dvakrát do tejdne. Potom hlavně sport, cyklistika. Snažím se mít nějaký pohyb. V pátek chodíme na volejbal, odpoledne máme v plánu kolo, když je hezky.“

Ondřej vypověděl: „Ten sport určitě. Potom zábava s přáteli. Vyloženě třeba cestování nebo různý kulturní akce, divadlo, kino. Většinou se najím a pak du někam ven. Každý den je něco. Nenudím se.“

Blanka sdělila: „Hodně ho trávíme spolu s přítelem. Můžeme spolu třeba vařit nebo jezdit na výlety, prostě dělat všechno. Když sem sama doma, tak většinou se snažím cvičit. Chodím do přírody, to mě uklidňuje. Pro mě je důležitější mít dostatek volného času na ty kamarády, než abych čas trávila v práci a vydělávala hodně peněz. Vždycky když sem měla volný čas, třeba nechodila sem s někým zrovna, tak sem se snažila ten čas investovat do těch lidí, rodiny okolo sebe. To mě naplňuje.“

Kód: Životní role

Informace, které jsem během vedení rozhovorů získala, svědčí o tom, že si mladí dospělí měli možnost vyzkoušet v životě některé role a jsou v jejich plnění úspěšní. Tuto skutečnost potvrzují i jejich rodinní příslušníci. Nové životní role ovšem nevyhledávají, netouží po nich nebo k jejich vyzkoušení podle jejich názoru nemají dostatek příležitosti.

Anna uvedla: „Jsem dobrá dcera, sestra, studentka.“

Robin popsal svoji situaci takto: „Už sem si jich zkusil dost. Netoužím po tom poznávat nové role, aby sem je hledal. Ty role přijdou samy a tak se je snažím dělat tak, aby to bylo dobře. Když je dělám blbě, tak to tak bejvá, že ta role skončí. Daří se, ale u vztahů s holkama třeba, tam nevím, jestli to fakt asi nedělám blbě. Přemejšlím, pak si říkám, že sem nějak věci moh udělat jinak. Ty role nějak tak jako plním, snažím se teda.“

Ondřej vysvětlil: „Zvládal, dobrý. Jako kamarád nebo i přítel potom nejsem úplně špatnej. Bratrská, sesterská láska to je vždycky tak nějak, ale vycházíme dobře. Dokonce sem už i strejda. Vyzkoušet si nové role - to mě zatím nenapadá nebo nevím teda spíš jakou. Asi ne.“

Blanka se svěřila: „Mohla bych být dobrá ve vícero životních rolí, ale moc sem si jich nevyzkoušela, jelikož rodiče, asi možná protože tady bydlím mě pořád jako dceru hodně chápou. S tím přítelem role partnerky. Vychází to zatím v muj prospěch i v prospěch těch, s kterými ty role provádím nebo nechci říct hraju, to není to správný slovo, ty, kteří se toho účastní.“

Bratr Anny: „Je schopna plnit životní role jako je dcera, sestra, přítelkyně.“

Matka Blanky: „Ano, dyž se bavíme o našem stáří a nějakým způsobem se k tomu vyjadřuje, vždycky je tam ta informace, já se o vás postarám. To je jedna věc jako dítě, dcera k rodičům. Z hlediska partnerského vztahu taky, tam to funguje v tom vztahu. Z hlediska vnučky Blanka i chodí za babičkou, za dědou. Má tu potřebu je navštívit.“

Kód: Vztahy s druhými lidmi

Ve vztazích s druhými lidmi získali mladí dospělí již určité zkušenosti, které ovlivňují jejich chování. Svě vztahy hodnotí pozitivně a přemýšlí o nich. V případě neúspěchů jeden z účastníků nehledá chybu pouze druhých, ale zamýšlí se také nad správností svého chování. Někteří se vyhýbají konfliktům a všichni se snaží o dobré vycházení s ostatními.

Anna popsala svoje vztahy následovně: „Já myslím, že jo, jsem docela nekonfliktní. Když má někdo jinej názor, tak se nesnažím mu ho rozmlouvat, ale беру to tak, že každej člověk je jinej a co člověk to názor a snažím se to respektovat. To se mi osvědčilo, takže konflikty s lidmi moc nemám. Na druhou stranu, když se do nějakýho konfliktu dostanu, tak jsem z toho nervózní, protože jak to neznám, tak nevím jak se mám chovat.“

Robin uvedl: „U vztahů s holkama třeba, tam nevím, jestli to fakt asi nedělám blbě. Přemejšlím, pak si říkám, že sem nějaký věci moh udělat jinak. Vztahy s kamarády dobrý a tady v práci taky dobrý. Snažím se vyhejbat konfliktum.“

Ondřej vylíčil svoje vztahy takto: „Pozitivní většinou. Nevím vo tom, že bych vyloženě pro někoho byl ten špatnej, že bych měl s někym koho znám špatný vztahy.“

Blanka se představila tímto způsobem: „Já sem se vždycky snažila vybírat si takový ty vztahy, který budou trvat dýl. Bylo jich třeba míň, ale takový ty kvalitnější. Lidi, na který se dalo potom spolehnout a hodně vztahů sem i opustila, hlavně při té vysoké škole, protože sem zjistila, že ne všechny kamarády jednak můžu stíhat a jednak ne všichni sou ochotni tolerovat, že mam tak málo času.“

Kód: Tvorba

Tvorbu identity mladých dospělých v období adolescence popsali jejich rodinní příslušníci jako klidný proces bez závažnějších konfliktů.

Bratr Anny vysvětlil: „Neprojevovala se kritikou ostatních a změnou názorů. Teď se zrovna rýsuje, názory vytřibuje. Začala pracovat, začíná si teď předělávat nahoře bydlení, jde správným směrem.“

Matka Blanky popsala tvorbu takto: „Dostávala i různé knížky, které se týkaly psychiky nebo zrání člověka. V nich listovala, našla, co potřebovala. Navíc, i když měla nějaké problémy, jsme daly řeč a tak sme občas i o tom takhle pověděly. My sme měli takový klasický vývoj bez ňákých turbulencí extra velkých. Prostě vystudovala, bydlí tady, našla si práci, známosti se nějakým způsobem proměnily.“

Kód: Dokončení

Z názorů mladých dospělých vyplynulo, že oni sami považují základní podobu svojí identity za dokončenou. Matka Blanky se vyjadřila v tomto smyslu souhlasně. Bratr Anny si myslel, že identita jeho sestry ještě není zcela ukončená a stagnuje. Odůvodnit to lze jejím věkem, který je 23 let.

Matka Blanky řekla: „Už to v té hlavě má promyšlené. Ty názory její sou už takový, že se s ní bavim opravdu jako s dospělou ženou a rovnocenně. Nemusím jí nijak usměřňovat nebo něco v tom smyslu. Nemá žádné otazníky nad různými věcmi, které by mě trápily jako matku.“

Bratr Anny vysvětlil: „Ještě ne. Myslím, že je taková pořád ještě nerozhodná, ještě pořádně neví, co dělat. Vytříbená úplně není. To ještě není uzavřený. Není utvořená zatím, ale už dlouhou dobu stagnuje ta tvorba.“

5.2 Kategorie: Rodina

Tato kategorie vznikla na základě shromážděných informací o orientačních rodinách mladých dospělých. Pomocí jednotlivých kódů jsem popsala, jaký význam tato rodina zaujímá v jejich současném životě.

Kód: Typ rodiny

Z výpovědí tří účastníků z řad mladých dospělých jsem se dozvěděla, že žijí v úplné nukleární rodině. Jeden účastník pochází z rozvedené rodiny. Žije společně se svou matkou a mladší sestrou ve společné domácnosti.

Účastnice Blanka například komentovala svoji situaci takto: „Naši příbuzní s námi nežijí zatím. Naše rodina je taková ta klasická, že taťka je ten živitel rodiny. Mamka se stará o domácnost.“

Kód: Místo a druh bydliště

Účastníci byli se svým bydlením spokojeni. Zajímavým zjištěním bylo, že všichni žijí v rodinných domech na okraji města, polovina z nich je dvougeneračních.

Účastník Ondřej například uvedl: „Bydlíme v rodinném domě, ve vlastním baráku se zahradou na okraji města. Nejideálnější si myslím místo z Budějce.“

Kód: Silné pouto

Všichni mladí dospělí si ve své rodině vytvořili silné pouto k některému z jejích členů. U dvou z nich to byla jednoznačně matka, v jednom případě se o tuto pozici dělila matka s babičkou a v jednom případě se jednalo o otce. Dokumentují to tyto ukázky.

Účastnice Anna uvedla: „Nejsilnější pouto matka s dcerou.“

Podobně Robin řekl: „Největší pouto, asi matka. Tam je to asi nejvíc.“

Účastnice Blanka se svěřila: „Asi s mamkou a s babičkou tak srovnatelně.“

Ondřej vysvětlil: „Asi s otcem. Von je taky tak pozitivně, něco jako já. S ním asi vycházím, co se týče tohohle směru nejvíc.“

Kód: Porozumění

Ve svých rodinách mají mladí dospělí člověka, ve kterém našli svou jistotu a který má pro ně porozumění. Pochopila jsem, že to má pro ně velký význam. Pro ukázkou jsem uvedla tato vyjádření.

Anna sdělila: „Nejvíc si rozumím s bráchou.“

Robin popsal: „Mamka je ta starostlivá. S ní řeším věci, s taťkou ne. Určitě by sem nějaký problém nešel řešit jako prvně s taťkou, to budu řešit s mamkou. Taťka se to potom nějak dozví.“

Ondřej chválil svou matku. Ocenil její pochopení také pro kamarády, kteří ho doma navštěvují, vyprávěl: „Mamka je skvělá. Je i ráda, že ty mladý lidi přijdou.“

Kód: Vztah se sourozencem a Vývoj vztahů

Všichni čtyři mladí dospělí mají sourozence, s kterými žijí ve společné domácnosti. Shodně vypověděli, že s nimi mají dobré vztahy. U sourozenecké dvojice Anny a jejího staršího bratra jsem zaznamenala zajímavý vývoj jejich vztahu, který vyústil v hluboké přátelství. Oba tento vývoj popsali v následujících výpovědích.

Anna: „Nejvíc si rozumím s bráchou. Třicet mu bylo teď. Do mých patnácti let jsme vedli války a pak jsme jeli na lyže a vrátili jsme se jako partáci. Kuli jsme pikle. Bez sebe nedáme ani ránu.“

Robin: „V pohodě s bráchou taky.“

Ondřej: „Mám sestru starší o dva roky. Bratrská, sesterská láska to je vždycky tak nějak, ale vycházíme dobře.“

Bratr Anny: „Když byla mladší nebo úplně malá, to jsme se nesnášeli. Pak jsme jeli jednou na dovolenou na lyže. To jí bylo čtrnáct asi, od čtrnácti jsme partáci největší. Jak k tomu došlo, to nevíme ani jeden. My jsme odjeli do Itálie a vrátili jsme se jako kámoši, partáci. Táhnem za jeden provaz. Jsme taková smečka.“

Kód: Vzájemné vztahy

Oba rodinní příslušníci, kteří se účastnili mého výzkumného šetření, vyhodnotili své vzájemné vztahy s jejich mladými dospělými pozitivně. Dokumentují to tyto výpovědi.

Bratr Anny sdělil: „Výborný.“

Matka Blanky mi s uspokojením sdělila: „Je nejlepší dcera na světě. Sem na ní pyšná, spokojená. Pochopitelně sou věci, který člověka naštvou. Takový ty malý věci, běžný, každodenní, ale to tak je... Ale to zásadní je skvělý. Je to skvělá dcera.“

Kód: Vztah k rodině

Všichni účastníci výzkumu z řad mladých dospělých mají pozitivní vztah k rodinným příslušníkům a vzájemné vztahy hodnotili kladně. Tato skutečnost je pro ně hodně důležitá. Dokumentovala jsem to následujícími ukázkami.

Robin: „Snažím se dobře zapadnout do rodiny, aby sem jim dělal radost. Nechci jenom někde chlastat a lítat, ale ta rodina je pro mě základ, tý chci dokázat, že to co do

mě dali, se vším mi pomáhali, tak že to nedělali nazmar. To chci vratet, to mě motivuje. Vztahy máme určitě dobrý.“

Ondřej: „Vycházíme dobře všichni, rozumím si se všema. Mamina je úplně úžasná. My nejsme zlá rodina. Všichni jsou tak ňák hodný. Myslím si teda.“

Blanka: „Já do nedávna, do té vysoké školy sem měla takový pocit, že ty rodiče sou opravdu vzor. Až poslední dobou sem se od toho vzoru dokázala oprostít, že se rozhoduju úplně sama za sebe. Mám radost, dyž je vidím každěj den.“

Kód: Problémy ve vztazích

Účastníci neuvedli žádné závažné problémy v rodinných vztazích, pouze jedna zmínila minimální výskyt mírných neshod, které ale vzájemné vztahy významně neovlivňují.

Ondřej například vypověděl: „V rodině ne. My sme snad nikdy neměli ňákej extra velkej konflikt. Spíš, že sme si na to řekli svůj názor a ne, že bysme se o tom přeli. Nikdy sme se nepřičili proti sobě, nic velkýho, co by nás třeba na chvíli proti sobě poštválo, co bych si pamatoval.“

Kód: Společné trávení volného času

Volný čas si mladí dospělí plánují a užívají samostatně. Zjistila jsem ale, že určitou jeho část rádi tráví společně se svými rodinnými příslušníky. Je vyplněna aktivitami, mezi které patří například pravidelné sledování televizního seriálu nebo promluvy o každodenních radostech a starostech. Rodinné rituály a setkání u příležitosti různých oslav pro ně představují oblíbené činnosti. Jejich dodržování jim vytváří vzájemný pocit sounáležitosti a zázemí.

Účastnice Anna popsala: „Ulice (televizní seriál), každý večer. Padne půl sedmá a všichni se sejdeme na gauči v obýváku a koukáme na to. Jsem zvyklá, když přijdu domu až večer, jdu za našima a jsme zvyklí popovídat si, co bylo, takový všední věci. S věkem, ale čím jsem starší, tak si to víc uvědomuju, že je to hrozně důležitý. Mě to přijde, že by to mělo být spontánní. Ne, aby se řeklo, v sedm se sejdeme.“

Robin odpověděl: „Spíš ne. To spíš s nima trávím ten čas, že přídu domu po práci nebo ze školy. Dám chvilku pokec. Dyž sou ňáký rodinný oslavy, tak sme všichni pohromadě a delší dobu třeba. Je to důležitý.“

Kódy: Akceptace ze strany rodičů a Akceptování dospělosti

Účastníci výzkumného šetření se cítili být ze strany jejich rodinných příslušníků akceptováni. Uvedli, že si mají možnost o svých problémech doma promluvit a formou konzultace poznat také názor druhé strany. Rodinní příslušníci je považují za dospělé a uznávají jejich samostatná rozhodnutí. Pro ilustraci jsem uvedla sdělení obou skupin účastníků.

Účastnice Anna sdělila: „Jak kdy. Myslím si, že spíš jo.“

Robin popsal: „Jo, určitě, nechávají mi úplně volnou cestu. Nikdy mi nic nezakazovali.“

Ondřej uvedl: „Otec asi jo, mamka do ničeho mi nemluví. Nejsem nějak omezovanej.“

Blanka vysvětlila: „Oni se snaží, třeba uznají, že sem se rozhodla správně a určitě to nejsou nějaký extravagantní rozhodnutí.“

Bratr Anny řekl: „Ano, akceptuju, ale když se mi to rozhodnutí nezdá, tak to s ní probírám jako větší brácha.“

Matka Blanky potvrdila: „Spoustu věcí, který dělá, tak dělá dobře nebo z mého pohledu.“

Kód: Výchovný styl

Styl výchovy v rodinách mladých dospělých jsem vyhodnotila jako demokratický s důrazem kladeným na uplatňování autority rodičů. Tři ze čtyř uvedli, že přísnou a dominantní osobou v jejich výchově byl otec. Všichni v zásadě uznali, že jejich výchova byla správná a pro život užitečná. Jejich názory byly následující.

Anna řekla: „Demokratická, tak bych to viděla.“

Robin vysvětlil: „Zakazovali mi to, co mě baví za špatný známky a zároveň sem měl z taťky velkej respekt především. To sem chápal, že na to voni právo měli, vždycky sem to respektoval. Nic jinýho mi ani nezbejvalo.“

Ondřej popsal: „Táta tam nastavoval takový ty pravidla, že v sedem budeme doma, ve dvanácti letech to eště platilo, v patnácti kolem puberty se to trošku utrhlo. Ale zase sem rád za tu výchovu, co sem měl předtím a možná proto sem tak slušně vychovanej. Těma základama tvrdšíma v tom mládí sem na tom, tak jak sem.“

Blanka uvedla: „Tatka, ten byl spíš takový autoritativní a hodně náročný. Mamka, ta byla tak něco mezi tím. Občas povolila, snažila se, aby z nás byli slušní lidé, takže zase nepovolovala moc.“

Kód: Podněcování růstu autonomie

Na základě sdělení účastníků jsem usoudila, že se necítí být ze strany rodinných příslušníků omezováni, naopak uznali podporu a zájem o jejich samostatná rozhodnutí. Ohledně podněcování růstu jejich autonomie ze strany rodičů se vyjádřili někteří takto.

Účastnice Anna vypověděla: „Oni to nechávají tak na mě a tak jak se rozhodnu, v tom mě podpoří, maximálně řeknou jejich názor.“

Robin sdělil: „Jo, určitě, mají nějaký takový občas blbý připomínky třeba spíš od tatky. Mamka naopak je ráda, že nás tam má, že nás vidí každý den, je spokojená. Tatka, ten řekne, že když už puďu z toho baráku, tak ať už se nevracím. Ale vim, že to bere s rezervou, v legraci.“

Kód: Vliv rodiny

Účastníci výzkumu z řady rodinných příslušníků uznali velký vliv rodiny, který působí na mladé dospělé a formuje je v pozitivním i negativním slova smyslu.

Bratr Anny viděl výrazný vliv jeho rodiny takto: „Nejsme úplně normální. Máme každý o sebe strach. Ze strany rodičů a prarodičů je ten strach úplně přehnaný. Je to strašně ubíjející. To nám vadí. Jak mě, tak ségře.“

Matka Blanky zodpověděla tuto otázku následovně: „Je důležitý jednak, aby ty děti měly jistotu toho domova, toho zázemí a nějaký pochopení, ať se chová jakkoli, tak je tam nějaká právě ta jistota. Vzor v rodině i v tom negativním slova smyslu. Protože dyž se třeba babička s dědou pohádají nebo i já dyž se pohádám s mojim mužem, ona dělá takovýho v uvozovkách sudího.“

5.3 Kategorie: Společné soužití

V této kategorii jsem shromáždila kódy, které vykreslují aktuální obraz společného soužití mladých dospělých a jejich rodinných příslušníků.

Kód: Výhody

Odpovědi mladých dospělých a jejich rodinných příslušníků potvrdily existenci mnoha vzájemných výhod plynoucích ze společného soužití.

Účastnice Anna a Blanka shodně uvedly jako svoji významnou výhodu hlavně psychickou podporu, kterou od rodiny získávají a s tím spojený pocit zázemí. Další výhody spatřovaly v menší zátěži v péči o domácnost a menších finančních nákladech. Jako výhodu svého pobytu pro rodinu uvedla jedna z účastnic pomoc s drobnými pracemi, s ovládáním informačních technologií a poskytování psychické podpory.

Účastníci Robin a Ondřej viděli hlavní výhodu především v poskytování servisu ze strany matky, která jim obstarává stravu a péči o domácnost. Robinovi dokonce rodiče poskytují v případě potřeby finanční podporu. Pochopila jsem, že pro oba dva je to již něco zcela samozřejmého, automatického a rádi si zvykli na tento způsob života, který jim poskytuje klid a pohodu. Jako výhodu pro svou rodinu uvedl Ondřej finanční a psychickou podporu, kterou rodině poskytuje.

Rodinní příslušníci přiznali také řadu výhod. Bratr Anny potvrdil výhody psychické podpory a starosti o chod domácnosti, které zmiňovala jeho sestra. Matka Blanky viděla jako hlavní výhodu, kterou jí dcera poskytuje psychickou podporu, podíl na příjemné rodinné atmosféře a pomoc s ovládáním informačních technologií. Zároveň uvedla výhody, které ona ze svého pohledu poskytuje dceři. Těmi jsou jistota bydliště a stravy. Pro ilustraci jsem uvedla názory obou stran.

Anna vysvětlila: „Na domácnost jsme s mamkou společně, jinak bych byla ženská sama. Kdybych se odstěhovala, tak by mi asi chybělo to, že občas se sejdeme u Ulice (televizní seriál) a že si s nima popovídám. Výhody pro rodiče - že jim pomáhám s nějakýma drobnostma, poradím s moderníma technologiema, psychická podpora asi mamce, to určitě, ona by o to přišla.“

Blanka sdělila: „Zatím vidím spíš ty výhody našťěstí. Doufám, že oni taky. Ta finanční stránka mě napadla sice jako první i když bych to nekladla na první místo, co se týče výhod. Uvádí mě to do psychický pohody, že si s nima můžu popovídat večer. Co trápí je, co trápí třeba mě nebo naopak sdílet nějaký zážitky úsměvný.“

Účastník Robin viděl své výhody takto: „Vždycky jídlo. Mam vypráno, nažehlíno, tady uplně ten servis беру automaticky a vůbec ho nevnímám. Mam tam klid,

pohodu. Dostanu najíst a ešřě se mě zeptá mamka, estli nepotřebuju peníze. Je to takový fajn.“

Ondřej sdělil: „Výhod, těch je. Nemusim skoro nic dělat doma. Mam navařino, vyprat si taky nemusim i dyž někdy třeba jo. Úklid to ne, ale jo, taky občas mamka uklízí, to nebudu zapírat, že někdy to tam nezešmejkuje. Je tam vo to postaráno. Výhoda pro matku – opora ať už finanční nebo i ta psychická.“

Bratr Anny vysvětlil: „Vynáší koš, vodnáší nádobí, meje nádobí, žehlí, pere i mě. To je dobrá výhoda. To bych asi postrádal. Jsme partáci. Když nás rodiče naštvou, tak to prokonzultujem.“

Matka Blanky popsala: „Když je tady, tak je to veselejší všechno, je to takový zážitkovější, není to takový stereotypně fádni, je to takový zpestření, oživení, veselost určitá s tím spojená celkově, radost. Takový je to pěkný. Poradí třeba, dyž něco potřebuju vyřešit s mobilem nebo na počítači a nevim si rady. Výhoda pro její dceru - jistota nejenom střechy nad hlavou a tepla, ale občas i jídla, protože dyž já jedu nakupovat, tak jí nakoupim.“

Kód: Nevýhody

Výhody společného soužití jednoznačně převažovaly nad nevýhodami. Rodinní příslušníci nevedli nevýhody žádné. Mladí dospělí jich sdělili minimálně. Týkaly se vzájemné komunikace a soukromí a z jejich vyjádření jsem usoudila, že pro ně nejsou zásadní. Byly formulovány takto.

Účastnice Anna: „Já nevím, já přemýšlím. Občas, když někdo nemá náladu a nechceme se společně bavit. Třeba to neakceptuje, tak občas dochází ne k hádkám, ale maximálně k nějakým neshodám.“

Robin popsal: „Třeba to zase nebaví mě, že musim každěj den říkat mamce, jak se mam. Je to takovej stereotyp, ale je to důležitý, a když tam bydlim, tak vždycky si tu chvilku na ní udělám a pokecám s ní.“

Účastník Ondřej řekl: „Možná občas by mohlo bejt víc soukromí, ale to je jako dybych bydlel s kymkoli jiným.“

Blanka pověděla: „Nemám ráda dyž třeba vstanu ráno a mamka mi řekne, teď uvař tohle, já du dělat něco jinýho. To mě prostě zaskočí, mě to uplně nevyhovuje, ale jinak se snažim.“

Kód: Přispívání na společné hospodaření

Očekávala jsem, že všichni mladí dospělí vzhledem k tomu, že jsou zaměstnáni, přispívají rodině na společné hospodaření. Tento můj předpoklad se ovšem nepotvrdil. Dva z nich nepřispívají. Účastnice Anna sdělila, že do budoucna uvažuje o příspěvku ve formě menší finanční částky. Účastník Robin tuto otázku neřeší vůbec. Další dva účastníci přispívají a považují to za samozřejmé. Blanka poskytuje určitou nespécifikovanou částku. Účastník Ondřej popsal svůj příspěvek jako podstatnou součást rodinného rozpočtu a považoval ho za oporu pro jeho matku. Výpovědi mladých dospělých ve svých vyjádřeních potvrdili i jejich rodinní příslušníci. Názory na položenou otázku byly následující.

Anna řekla: „Zatím ještě ne, ale určitě bych chtěla, protože i kdyby nechtěli, tak je mi to takový blbý. Neříkám, že to bude nějak hrozně, ale určitě něco chci.“

Účastník Ondřej vysvětlil: „Určitě, spíš i to svým způsobem táhnu, protože to je taková složitější situace doma.“

Blanka popsala: „Přispívám finančně. Nic proti tomu nemám, je to spravedlivý. Potraviny sou hodně drahý, určitě sem ráda, že můžu na to přispět.“

Matka Blanky to potvrdila: „Přispívá, to ano, sme se domluvili. To není žádná výjimka, to takle je běžně nebo my to takle máme zavedený.“

Kód: Podíl na chodu domácnosti

Mladí dospělí se v domácnostech svých orientačních rodin podílejí částečně na jejich chodu. Někteří z nich pomáhají automaticky, jiní pomůžou ochotně v případě požádání ze strany rodinných příslušníků. Způsob pomoci se podle pohlaví liší.

Ženy nakupují a pomáhají při úklidu domácnosti. Do vaření se moc nezapojují. Jedna účastnice v tomto směru projevila názor, že by i ráda vařila, ale samostatně bez dohledu matky, který ji přitom obtěžuje a způsobuje vzájemné mírné neshody. Vycítila jsem, že by z tohoto důvodu už měla ráda svoji vlastní domácnost.

Muži provádějí těžší fyzické práce spojené s opravou a údržbou domu nebo jeho okolí. Považují je za významnou pomoc rodině, která je dostatečně oceňována.

Rodinní příslušníci potvrdili sdělení mladých dospělých ohledně podílu na chodu domácnosti a vyjádřili s ním spokojenost. Pro představu jsem uvedla konkrétní formy pomoci.

Anna představila svůj podíl takto: „Chodím nakupovat. Pomáhám - co je klasika, prádlo, moc nevařím, to ne. Chod domácnosti - úklid, takový ty klasický věci.“

Blanka viděla svou situaci takto: „Já sem si na to trošku zvykla, že nemusím nic dělat. Když potřebujou s něčím pomoci, tak se snažím samozřejmě. Já se snažím starat o úklid toho horního patra. Akorát co se týče vaření, tak to ještě úplně asi nepomáhám tak jak bych měla. Nemám ráda dyž potom musím všechno dělat tak, jak mamka by si představovala. Tak proto to asi tolik nedělám.“

Účastník Robin sdělil: „Jo, pomáhám s pracema. Fyzický věci spíš, aby mamka nemusela něco tahat, to určitě jí pomůžu vždycky. Sám vod sebe spíš ne nebo fakt musí štvát něco i mě, že tam vidim, že je něco špatně, třeba chodník opravit.“ Ocenění ze strany rodičů: „Jo, to určitě, to dyž něco udělám už, tak mamka bouchá šampaňo, umí poděkovat dost.“

Ondřej vyprávěl: „Určitě, údržby tý domácnosti, posíct zahradu, něco opravit. Tam na to nikdo jinej není, to zařídím já i finančně. Dyž je cokoli třeba, tak to tam udělám.“

Matka Blanky také vyjádřila svůj názor: „V létě na zahradě děláme spolu. Já jí zase na druhou stranu nechci tý práce tady dávat moc. Nechci ji nějak enormně zatěžovato všim možným, ale zase třeba nikdy neřekne ne. Vždycky je ochotná, pomůže, normálně se domluvíme.“

Kód: Soukromí

Mladým dospělým je v rodině poskytován dostatek soukromí. Jsou s ním spokojeni a z jejich vyjádření vyplynulo, že je pro ně v současné době plně dostačující. Je to dáno jistě také tím, že všichni bydlí v rodinných dvoupatrových domech. Tři mají možnost využívat celé patro rodinného domu pro sebe, pouze účastník Ondřej bydlí se svou matkou na stejném podlaží a druhé obývá jeho babička. Všem je umožněno přivést si k sobě domů také své přátele. Ze sdělených názorů jejich rodinných příslušníků jsem poznala, že také oni považují soukromí své a mladých dospělých za vyhovující. Poskytování soukromí popisují tyto ukázky.

Anna vysvětlila: „V podstatě naši jsou dole, já mám nahoře pokoj. Obývám jenom ten svůj pokoj, ale je tam normálně kuchyně, koupelna.“

Blanka má soukromí zajištěné podobně: „My to máme rozdělený, že to dolní patro, tady žijou rodiče, to horní máme my s bratrem. Soukromí se teď hodně zlepšilo, protože já chodím do práce odpoledne, naši chodí do práce dopoledne, takže my se potkáváme jenom večer. Přítel si přivést můžu.“

Robin popsal: „V přízemí bydlí rodiče a já sem s bráchou nahoře. Mám svůj pokoj, ještě jednu vedlejší místnost. Soukromí je úplně v pohodě. Normálně si tam holku vezmu.“

Ondřej vylíčil svoje soukromí takto: „Mam vlastní pokojíček, což mi stačí. Bydlím s mamkou společně a dole bydlí babička. Já sem s tím soukromím spokojenej.“

Bratr Anny potvrdil: „Jo, když já nejsem doma, sestra má celý horní patro pro sebe. Je to samostatnej vchod, bytovej dům. Soukromí je v pohodě.“

Matka Blanky poskytuje soukromí dceři takto: „Tady je docela dost místa a má soukromí. Přijde si, de si do svého pokoje. Má svoje, koupelnu, má to k dispozici. Dyž potřebuje, tak odejde si nahoru a tam není rušena. Ten její přítel nebo nějaký známí, můžou být tady, pokud my jim třeba nevadíme anebo si můžou odejít nahoru a tam mít zase svoje soukromí. My tam nechodíme je kontrolovat nebo se jich dožadovat, je necháme, ctíme to.“

Kód: Řešení situace

Změnu způsobu společného soužití řeší bratr Anny v současné době svým osamostatněním a odchodem ze společné domácnosti. Matka Blanky respektuje dosavadní způsob vzájemného soužití. Ví, že dcera bude tuto situaci se svým přítelem řešit výhledově a je s tím srozuměna. Komentovala to takto.

Matka Blanky: „Oni každý žijí ve své rodině a takle to zatím nechali, takle se rozhodli, že to bude. Potom to budou řešit asi až výhledově. Zatím neměla potřebu někam se stěhovat.“

Kód: Podmínky společného soužití více rodin

V závěru mého rozhovoru s matkou Blanky jsem položila otázku, zda by chtěla ještě něco zdůraznit nebo se k něčemu vrátit. Ona otevřeně zareagovala a projevila zájem o diskusi na téma vícegeneračního soužití. Konstatovala výhody i nevýhody, které toto soužití poskytuje. Pochopila jsem, že by ráda v budoucnu žila společně se svou dcerou nebo mladším synem a jejich rodinou ve svém domě. Tento životní styl

pozoruje i u lidí v okolí svého bydliště. U dcery tyto sklony zaznamenala v dřívější době, nyní se ale její názor na společné bydlení změnil, což plně respektuje. Část rozhovoru jsem pro ilustraci uvedla.

„Je zajímavý, že dyž byla menší, vždycky měla takovou vizi, já budu bydlet nahoře. Já si to tam zařídím, ale teď už to opouští. S přítelem zřejmě si zařídí něco malého, ale svýho. Je to její život. Dřív žily ty generace v jednom domě. Dneska existují rodiny, třeba tady zrovna v našem okolí, kdy staří, mladí, žijou vedle sebe. Ale vyžaduje to velkorysost, pochopení obou a respektovat jeden druhýho. Pak to funguje, pokud sou ty lidi toho schopni.“

5.4 Kategorie: Emancipace

Do kategorie Emancipace jsem soustředila všechny názory obou skupin účastníků, které souvisí s osamostatněním mladých dospělých.

Kód: Závislost na rodině

Dva účastníci výzkumného šetření, Anna a Ondřej, se cítí být samostatnými a nezávislími na svoji rodině. Vyjádřili se sebevědomě, že by změnu v podobě případného osamostatnění úspěšně zvládl. Účastník Robin, i když je oproti nim starší, má jiný názor, který ještě není úplně vyhraněný. Ve své orientační rodině vidí všestrannou jistotu a zázemí. Blanka se cítí být závislá hlavně citově, ale neopomněla zdůraznit také jistotu finančního zázemí.

Bratr Anny měl na závislost své sestry odlišný názor. Matka Blanky uznala její nezávislost, ale zmínila i vzájemnou citovou vazbu, kterou vnímá jako „zdravý vztah“.

Účastník Robin se svěřil: „To nevím tadyto po pravdě. Když sem bydlel pryč, tak sem za nima jezdil. Uplně samostatnej sem se nikdy necejtil, že sem třeba řek, tak a teď můžu jít někam a všechno zvládnou sám. To sem si nikdy neříkal. Vždycky vim, že je tady mam a že mi můžou pomoci i finančně.“

Blanka se vyjádřila ke své závislosti následovně: „Určitě, nejvíce citově, do jistý míry i finančně, protože sice jim přispívám nebo platím nějaký minimální nájem, ale kdybych bydlela sama, tak by mě to vyšlo nesčetně krát víc peněz.“

Bratr Anny vysvětlil: „Psychicky je závislá. Materiálně se začíná osamostatňovat díky tomu, že začla pracovat. Je furt závislá na našich.“

Matka Blanky: „Myslím, že je nezávislá. Ona je pořád ráda s námi, kolikrát se jí i stejská. Cítím tam pořád takovou vazbu nákou. Je tam zdravý vztah takový nebo já to tak vnímám.“

Kód: Potřeba rady

Z výpovědí účastníků vyšlo najevo, že se žádostí o radu se mohou mladí dospělí kdykoli na své rodinné příslušníky obrátit a tito ji ochotně poskytují. Většina tuto možnost ocenila, všichni jí ovšem nevyužívají.

Jeden muž se rozhoduje sám. Ten druhý oceňuje možnost si o problémech doma promluvit. V důležitých věcech z jeho pohledu si od rodičů rád nechá poradit, životně důležité problémy zatím prý neměl a neřešil je.

Jedna žena zcela otevřeně přiznala možnost poradit se v rodině jako vítanou a pozitivní. Druhá žena se ráda rozhoduje sama, ale v případě důležitých životních problémů se poradila se svými rodiči, a jak uvedla, pomohlo jí to úspěšně překonat složitou životní situaci.

Robin radu nevyžaduje, uvádí: „To ne, moc se s nima neradím. Spíš už s nima něco řeším, až když je pozdě. Jim to oznámím, ale rozhoduju se sám v těchle věcech. Neptám se.“

Ondřej popsal: „To už je spíš vždycky o tom si s nima promluvit, ne se jako poradit. Mam trochu svoji hlavu asi. Ale třeba ve výběru auta, poradil sem se s tátou, to třeba jo. Jinak, aby to bylo nějaký životní rozhodnutí, něco tak důležitýho, to sem neřešil zatím.“

Anna odpověděla: „Chci slyšet názor, vždycky mě to ovlivní. Protože je beru, že jsou starší, mají zkušenosti, pohlíží na to jinak. Když mi řeknou nějakou zpětnou vazbu tak neříkám, že celej názor bych považovala za správněj, ale určitě nad částí se zamyslím a podle toho se rozhodnu. Vezmu si to, co je pro mě důležitý.“

Blanky názor zněl nejprve sebevědomě: „To moc ne uplně. Já se nejradši rozhoduju opravdu uplně sama i když mi to třeba někdy trvá hodně dlouho. Sem si to ověřila, že pak můžu nadávat, když tak jenom sama sobě, ale nestává se to moc často, že bych toho litovala.“ Dále rozvedla: „Tak je pravda, že sem si nechala radit, co se týče

práce, protože sem neměla vlastně žádnou zkušenost. Taťka dělá psychologický koučink, poradil a nakonec sme z toho nějak všichni vyvázli šťastně.“

Matka Blanky poskytování rady popsala takto: „Když potom přišla do zaměstnání, tak jí to hodně trápilo, že nemůže být od začátku perfektní. Spolu jsme debatovaly, že je to úplně běžná záležitost, když člověk začíná, že má problémy a že to každý zažívá.“

Kód: Osamostatnění v minulosti

Výraznější pokusy o úplné osamostatnění projevily v minulosti pouze jeden z mladých dospělých. Účastník Robin popsal svoje dva pokusy, které skončily neúspěšně. Vždy se vrátil zpět k rodičům, a jak sdělil, jiná varianta ho ani nenapadla. Zdůvodnil to tím, že nechce být sám. Zároveň uznal, že když bydlel jinde, byli si s rodiči vzácnější a to se pozitivně odrazilo na jejich vzájemné komunikaci. Druhý muž o osamostatnění uvažoval, ale své záměry nerealizoval. Jak sdělil, důvody byly hlavně finanční. Neměl partnerku, která by mu mohla částečně na provoz vlastní domácnosti přispívat. Dalším důvodem byla nutnost finanční výpomoci matce, která by se po jeho odchodu dostala do finanční tísně. Tato situace by se ale jistě dala podle mého názoru řešit i jiným způsobem. Ukázky odpovědí jsem pro zajímavost uvedla.

Účastnice Anna nikdy neměla potřebu osamostatnění a zatím se o něj nesnažila. Blanka se projevovala stejně. Za její částečné osamostatnění a prokázání samostatnosti se dá považovat pobyt mimo domov během vysokoškolského studia, který s úspěchem zvládla.

Výpovědi mladých dospělých byly jejich rodinnými příslušníky potvrzeny.

Robin vyprávěl: „Už sem dvakrát byl z baráku pryč, ale vždycky sem se vrátil. Sem šel bydlet s ňákou holčkou a byli sme spolu dýl. Poprvý nám bylo dvacet let. Bylo to skvělý, protože její rodiče měli byt, kterej nebyl využitý. Tam sme šli bydlet s tou holčkou zadarmo, jenom sme jim platili energie, to asi rok a půl sme spolu bydleli a pak sme se rozešli a hned jako první snadná varianta, sem se vrátil k našim. Nevim, to je první věc, která mě vždycky napadla. Mam se kam vrátit vždycky. Netoužil sem bejt sám, to mě nebaví. Podruhý sem šel zase s novou holčkou bydlet. Po roce sme se rozešli a zase sem se vrátil k rodičům. Bylo pro mě i lepší, že dyž sem jezdil jenom jednou za tejděn za nima, tak prostě sme si měli víc co říct. Bylo to takový fajn.“

Ondřej vysvětlil: „Určitě třeba s přítelkyněma sem měl ty myšlenky, ale průser byl, že valná většina byly studentky. Tenkrát, to taky bylo asi před dvouma rokama jeden z důvodů proč sem přemýšlel nad tím, jestli se odstěhuju s přítelkyní nebo ne. Sem věděl, že finančně tam mamce musím pomoci ještě nákej rok, dva.“

Kód: Snaha o osamostatnění a Podpora v osamostatnění

Rodinní příslušníci v současnosti zaznamenali snahy o osamostatnění mladých dospělých. Bratr Anny vysvětlil možnosti, které jeho sestra má a jak se je chystá využít. Vzhledem k jejím fungujícím vztahům s rodiči a výhodám poskytujících bydlení v rodinném domě o odstěhování neuvažuje. Bratr s její snahou souhlasí a v aktivitě jí podporuje.

Matka Blanky ví, že její dcera o osamostatnění uvažuje, ale v současnosti ho zatím nerealizuje. Podle matčina názoru tento stav ovlivňuje spousta faktorů. Vývoj jsem dokumentovala následujícími ukázkami.

Bratr Anny řekl: „Do půl roku ségra bude mít svůj byt nahoře, kde je samostatná bytová jednotka. Tam se začíná realizovat a budoucnost tam plánovat. Poradím, pomůžu. My to spolu konzultujem.“

Matka Blanky si myslela: „Protože ono je to docela složité, je tady spousta takových proměnných, vlastně ještě nevyjasněných těch situací. Má toho přítele, který ještě studuje.“

Kód: Impuls k odchodu

Zajímavým zjištěním bylo, že impulsem k odchodu od orientační rodiny pro všechny účastníky z řad mladých dospělých by bylo nalezení a vytvoření vážného vztahu. Partner nebo partnerka jsou udáváni jako jednoznačný důvod k osamostatnění. Z výpovědí vyplynulo, že nalezení odpovídajícího životního partnera je považováno za důležitý životní okamžik a kritérium úspěchu.

Účastnice Anna by byla kvůli takovému partnerovi dokonce ochotna opustit výhody, které jí bude poskytovat bydlení v rodinném domě u rodičů. Z odpovědi účastníka Robina bylo patrné, že si již na svůj zavedený způsob života zvykl a na svou budoucí partnerku má zvýšené nároky. Názory reprezentují tyto odpovědi.

Anna odpověděla: „Kdybych měla jít úplně sama, to bych asi nechtěla, ale kdyby to byla nějaká vážná známost, tak asi jo. Sama nevidím důvod, když mám takovouhle možnost, mě to přijde jako hloupost.“

Účastnice Blanka vysvětlila: „Ono se s tím tak i počítalo, vyloženě sem se ptala, jestli tu můžu zůstat, než on dostuduje. Pro mě by to asi nemělo smysl vracet se sama, platit nájem, dyž v podstatě tady mam skoro vlastní byt.“

Robin zdůvodňuje impuls k odchodu takto: „Důvod je, abych měl holku, s kterou bych věděl, že to fakt bude paráda, že to bude top, tak to bych šel. Já právě doufám, že to bude pro mě tak silnej zážitek jako je noční život, že mě to změní.“

Ondřej popsal: „Osamostatnění asi až v rámci toho vztahu jinak pro to nemam důvod. Budou to pro mě zbytečně vyhozený peníze a přijde mi to zbytečný. Čovek je zvyklej na barák taky, potom do bytu, do paneláku, je taky takovej nezvyk. Zatím nemam ten pádnej důvod chtít někam jít.“

Kód: Vyrovnání se s odchodem

Zajímalo mě také, jak by se s odchodem mladého dospělého vyrovnávali rodinní příslušníci. Dozvěděla jsem se, že by s tím neměli problém a celou věc vidí pozitivně. Oba dva přitom kladli důraz na potřebu zachování vzájemných kontaktů. Pro matku Blanky bude východiskem nalezení nebo obnovení aktivit, na které v současnosti nemá dostatek času.

Bratr Anny popsal: „Já bych s tím byl srovnanej. Mě by to nevadilo, kdybysme zůstali v kontaktu, tak s tím nemám problém.“

Matka Blanky uvažovala: „Bych byla ráda, dyby tady s náma bydlela dál, ale je mi jasný, že to nejde. Jednou to přijít musí. To budu řešit, až to nastane. Zatím se tím ani netrápím, ani to nijak neřeším. Až odejde, tak si něco najdu. Já mam spoustu knížek, který vodsouvám. Budu číst a studovat nějaký kytky, který bych tady eště mohla na zahradě vysázet.“

Kód: Důvody setrvání

Názory rodinných příslušníků na důvody setrvání mladých dospělých v orientační rodině se liší. Jeden uvedl důvod v podobě finančního zvýhodnění, druhý pocit zázemí a neukončené studium partnera.

Bratr Anny odpověděl: „Určitě ekonomický i logický. Proč ona by šla si kupovat nějaký svůj barák, když tady má byt se zahradou. Ona si dodělá bydlení a nebude se muset zabývat nějakým splácením závratné hypotéky.“

Matka Blanky popsala: „Zřejmě jak vysvítá, až ten její přítel dostuduje, tak pak teprve budou řešit nějaký společný život a společný zařizování si nějakého bytu. Nemá až takovou potřebu, má tady tu jistotu.“

Kód: Finanční zajištění budoucnosti

O tom, jak si mladí dospělí vytváří finanční rezervu za účelem zajištění své budoucnosti, jsem se bavila se dvěma z nich. Účastník Robin již sdělil o svých vlastnostech, že neupřednostňuje materiální statky a s tím souvisí také jeho názor na zajištění finanční rezervy. Svoje peníze raději využívá pro uspokojení zájmů v přítomnosti, což mu umožňuje také bezstarostný život u rodičů. Ondřej je zodpovědnější a budoucnost si v tomto směru zajišťuje jinak, šetří si.

Robin popsal: „Ne, vůbec neřeším. Peníze prostě dávám takle do těch lepších věcí, než abych si platil nájem a bydlel sám zavřenej v nějaký místnosti a čuměl na televizi a žil nudnej život. Zbudou mi peníze, budu chodit s klukama na pivka nebo s holkou do kina, ale radši pojedou za ty peníze někam pryč a pak se radši vrátím k těm rodičům. Radši si užiju ty peníze.“

Účastník Ondřej odpověděl: „Určitě, šetřím si.“

Kód: Názor na současné možnosti osamostatnění

Během rozhovorů s mladými dospělými jsem zjistila možnosti, které ke svému současnému osamostatnění mají a jak je plánují využít. Účastnice Anna je se svými možnostmi spokojená a využije samostatného bydlení v rodinném domě svých rodičů. Blanka, i když by mohla stejně jako Anna využít této možnosti, o společném bydlení s rodiči v jednom domě v budoucnu neuvažuje, plánuje ho se svým partnerem v samostatné domácnosti. Robin využívá možnosti spokojeného bydlení u rodičů a jako překážku v osamostatnění viděl hlavně finanční náklady, které se ovšem nesnaží nijak řešit. Účastník Ondřej si je také vědom své možnosti využívat bydlení v rodinném domě matky. Do budoucna ho viděl nejenom z finančních důvodů jako vhodné řešení. Pro představu jsem uvedla některé ukázky.

Anna sdělila: „Já to mám teď tak, že u našich budu, ale v samostatnej bytovej jednotce, takže se osamostatním takhle, ale budu ve stejným baráku. To plánuju během příštího roka. S rodičema vycházím, na tom nejsem tak, že bych musela jít pryč.“

Robin popsál jeho názor: „V tý naší partě je spousta lidí u těch rodičů a je to fakt kuli těm penězům, protože ušetří prostě za nájem, za jídlo. Finanční stránka, já sem takovej třeba, že ty peníze než abych takle dal za nájem, tak si radši vezmu a někam jedu prostě. Radši se snažim bejt co nejvic pryč.“

Ondřej vyjasnil: „Máme fakt velkej barák, nemam kam chvátat, je zbytečný někde vyhazovat deset tisíc za nájem. Tady taky platim ňákej nájem mamíně, dávám jí peníze. Ale furt to není taková částka, kterou jenom vyhodim za to, že někde budu bydlet a pak se ještě uživit. Teď nemam důvod odsud odcházet, protože to soukromí tam mam a ta velikost baráku tomu odpovídá, že tam můžu bejt do šedesáti třeba.“

6 Shrnutí výsledků výzkumného šetření

Tato kapitola bakalářské práce představuje shrnutí výsledků výzkumného šetření, které byly získány výzkumnou metodou hloubkového rozhovoru za účelem objasnění výzkumného problému - jaké jsou důvody setrvání mladých dospělých v jejich původní rodině. Rozhovory na toto téma byly vedeny se čtyřmi mladými dospělými z různých rodin, kteří setrvávají v roli adolescenta. Dále byly položeny otázky na stejné téma také dvěma rodinným příslušníkům z jejich orientačních rodin. Jejich odpovědi zajistily pohled na tuto problematiku z druhé strany.

Hlavní okruhy otázek rozhovorů, které tvoří zároveň kategorie zpracování dat, byly označeny názvy identita, rodina, společné soužití a emancipace. Navazujícími otázkami bylo zjištěno mnoho užitečných informací od obou skupin účastníků výzkumného šetření.

Otázky, které směřovaly k odhalení toho, zda došlo u mladých dospělých k ukončení tvorby identity, které je důležitým úkolem v období adolescence a předpokladem k možnosti jejich osamostatnění, přinesly pozitivní zjištění. Všichni mladí dospělí dobře znají své schopnosti a vlastnosti. Získali potřebné vzdělání nebo pracují na jeho dokončení a získání profesní kvalifikace. Nalezli své uplatnění v zaměstnání i přesto, že polovina z nich nyní nepracuje v oboru, který si původně vybrali. Při rozhodování o druhu studia některé z nich ovlivnil dostupný vzor v rodině, jiní si našli vlastní směr na základě svých zájmů. Jedním rodinným příslušníkem byl tento způsob volby potvrzen. Životní plány mají jasně uspořádány, pouze poukazovali na nesnáze při jejich realizaci. Ty se týkaly zvláště založení trvalého vztahu. Hranici pro realizaci plánů s tím spojených uváděli ve věku 30, maximálně 35 let. Dva muži z řad mladých dospělých stálou partnerku zatím nemají a snaží se najít takovou, která by splňovala jejich nároky. Jedna žena již potencionálního partnera našla, druhá se k tomu nevyjádřila. Bylo zjištěno, že mladí dospělí mají ve svém věku již žebříček hodnot jasně srovnaný a totéž potvrdili jejich rodinní příslušníci. Na nejvyšší pozici nejčastěji uvedli rodinu, zdraví a dobré rodinné vztahy. O smyslu života ještě neměli všichni z nich jasnou představu. Volný čas pro ně představuje významnou hodnotu jejich života. Mají ho velké množství a využívají ho pro uspokojení všech svých zájmů. Z výpovědí vyplynulo, že si během vývoje mohli vyzkoušet některé životní role a úspěšně se osvědčili v jejich plnění. Toto zjištění potvrdili také jejich rodinní příslušníci. Zajímavé ovšem bylo jejich konstatování, že nové životní role

nevyhledávají, netouží po nich nebo k jejich vyzkoušení nemají dostatek příležitosti. Své vztahy s druhými lidmi hodnotí kladně, přemýšlí o nich, a všichni se snaží o dobré vycházení s ostatními lidmi. Rodinní příslušníci popsali tvorbu jejich identity jako klidný proces bez vážných konfliktů. Jeden z nich považuje tvorbu identity u mladého dospělého za dokončenou, druhý byl opačného názoru. Oni sami považují základní podobu svojí identity za ukončenou.

Během výzkumného šetření bylo potřebné zjistit, jaký význam zaujímá orientační rodina v současném životě mladých dospělých. Z jejich výpovědí vyplynulo, že tři žijí v úplné nukleární rodině a jeden účastník pochází z rozvedené rodiny a žije společně se svou matkou a sestrou ve společné domácnosti. Všichni bydlí v rodinných domech, z nichž polovina je dvougeneračních. Během společného soužití si vytvořili silné citové pouto k některému z členů rodiny a našli zde také člověka, který má pro ně porozumění. Se svými sourozenci a ostatními členy rodiny udržují dobré vztahy, což potvrdili také oba účastníci výzkumného šetření z řad jejich rodinných příslušníků. Sourozenecká dvojice Anny a jejího bratra popsala také vývoj jejich vztahu, který vyústil v hluboké přátelství. Mladí dospělí mají pozitivní vztah k rodinným příslušníkům a vzájemné vztahy hodnotili kladně. Tato skutečnost je pro ně velmi důležitá. Závažné problémy v tomto směru neuvodli, pouze jedna účastnice zmínila výskyt mírných neshod. Určitou část svého volného času rádi tráví s rodinou při aktivitách, které jim vytváří vzájemný pocit sounáležitosti a zázemí. Ze strany rodinných příslušníků se cítí být akceptováni a jejich rodinní příslušníci uznávají jejich samostatnost. Výchovný styl uplatňovaný během jejich vývoje v rodině byl demokratický se zvýrazněnou autoritou rodičů. Všichni ocenili, že byl správný a užitečný pro další život. Ze strany rodinných příslušníků se necítí být nijak omezováni a podporu v jejich růstu autonomie hodnotí kladně. Rodinní příslušníci uznali také velký vliv rodiny na celkové formování mladých dospělých.

Další odpovědi poskytly názory obou skupin účastníků výzkumného šetření na jejich společné soužití. Zjištěné informace prokázaly převahu výhod nad nevýhodami, které ze společného soužití plynou oběma skupinám navzájem. Výhody vyplývající pro dvě účastnice z řad mladých dospělých byly označovány jako psychická podpora, pocit zázemí, menší zátěž v péči o domácnost a ve finančních nákladech. Oba mladí dospělí muži viděli hlavní výhodu v poskytování servisu ze strany matky a jeden z nich také ve finanční podpoře. Tyto výhody již považují za automatické a samozřejmé. Mladí

dospělí si myslí, že výhoda jejich pobytu ve společné domácnosti s orientační rodinou pro ni spočívá v jejich pomoci s drobnými pracemi, ovládním informačních technologií a poskytováním psychické a finanční podpory. Rodinní příslušníci potvrdili výhodu psychické podpory od mladých dospělých, pomoci s chodem domácnosti a ovládním informačních technologií. Jedna účastnice z řady rodinných příslušníků uvedla výhody, které ona z jejího pohledu poskytuje dceři. Spočívají v poskytnutí jistoty bydliště a stravy. Nevýhody společného soužití rodinní příslušníci neuvedli žádné. Mladí dospělí jich viděli málo a jevily se jim jako nepodstatné. Týkaly se vzájemné komunikace a soukromí. Ve výzkumném šetření bylo zjištěno, že dva mladí dospělí přispívají na společné hospodaření rodině a dva z nich nepřispívají vůbec. Tuto skutečnost potvrdili i jejich rodinní příslušníci. Na chodu domácnosti se částečně podílejí. Ženy pomáhají při úklidu a nakupují, muži provádějí těžší fyzické práce spojené s opravou nebo údržbou domu a jeho okolí. Rodinní příslušníci se k těmto informacím vyjádřili souhlasně a spokojeně. Mladým dospělým je během společného soužití s orientační rodinou poskytován dostatek soukromí. Jeho úroveň považují obě skupiny účastníků výzkumného šetření za vyhovující. Změnu způsobu vzájemného soužití řeší jeden z oslovených rodinných příslušníků svým osamostatněním a odchodem ze společné domácnosti. Druhý respektuje dosavadní způsob soužití s vidinou budoucí změny a zamýšlí se nad vzájemným vícegeneračním soužitím. Z jeho názorů vyplynula náklonnost k tomuto způsobu soužití. Stejný sklon zaznamenal také u jeho mladého dospělého v dřívější době, v současnosti se ale jeho názor změnil a on ho uznává.

Důležitým úkolem mojí bakalářské práce bylo zjistit, zda mladí dospělí projevují snahu o osamostatnění od jejich orientační rodiny. Výpovědi dvou z nich ukázaly, že oni sami se cítí být samostatnými a nezávislymi. Další dva se ještě cítí být na své orientační rodině závislí. Rodinní příslušníci měli na toto téma různé názory. Jeden uznal nezávislost mladého dospělého s důrazem na vzájemnou silnou citovou vazbu, druhý názor svého mladého dospělého na nezávislost nepotvrdil. Z výpovědí účastníků obou skupin bylo zjištěno, že se mladí dospělí mohou obrátit kdykoli se žádostí o radu na své rodinné příslušníky. Všichni ale tuto možnost nevyužívají. Pokusy o úplné osamostatnění od rodiny projevily v minulosti pouze jeden mladý dospělý. Jedná se o muže, který se pokusil osamostatnit dvakrát, ale vždy neúspěšně. Neúspěšný pokus skončil jeho návratem k rodičům, což se mu jevilo jako nejjednodušší. Zároveň uznal,

že během doby, kdy bydlel jinde, si byli s rodiči vzácnější a to se pozitivně odrazilo na vzájemné komunikaci. Druhý muž o osamostatnění uvažoval, ale své plány nerealizoval, důvody byly dle jeho vyjádření finanční. Další dvě ženy neměly potřebu emancipace v tomto směru. U jedné z nich se dá za částečné osamostatnění považovat pobyt mimo domov během vysokoškolského studia, který úspěšně zvládla. Během rozhovorů s rodinnými příslušníky vyšlo najevo, že jedna mladá žena v současnosti projevuje snahy o osamostatnění. Chystá si zařídit vlastní domácnost v rodinném domě svých rodičů a její bratr jí v této snaze podporuje. Matka druhé mladé ženy sdělila, že její dcera o osamostatnění neuvažuje a podle jejího názoru tento stav ovlivňuje spousta faktorů. Zajímavým odhalením byla shoda v názorech všech mladých dospělých na impuls, který by je přiměl k odchodu od orientační rodiny. Tím je nalezení adekvátního partnera nebo partnerky a vytvoření vážného vztahu, což zároveň považují za důležitý okamžik svého života a kritérium úspěchu. Rodinní příslušníci by se dle jejich sdělení s odchodem mladých dospělých dobře vyrovnali. Zároveň zdůraznili potřebu zachování kontaktů s nimi. Dle jejich názoru mladí dospělí setrvávají v orientační rodině z důvodu finančního zvýhodnění, poskytování pocitu zázemí a neukončeného studia partnera. Dva mladí muži se svěřili s tím, jak přemýšlí nad finančním zajištěním své budoucnosti. Jeden si finanční rezervu netvoří a peníze používá na uspokojení svých zájmů. Druhý mladý dospělý si šetří a finanční rezervu si na budoucnost připravuje. Možnosti mladých dospělých k jejich osamostatnění jsou různé a každý z nich je plánuje využít jinak. Jedna účastnice využije k emancipaci možnost samostatného bydlení v rodinném domě svých rodičů. Druhá plánuje vytvořit si vlastní bydlení se svým partnerem v samostatné domácnosti mimo rodinný dům rodičů. Jeden muž z řady mladých dospělých využívá bydlení u svých rodičů. Překážkou v osamostatnění jsou podle něho hlavně finanční důvody, které se nesnaží řešit. Druhý muž také využívá bydlení v rodinném domě matky a do budoucna o změně neuvažuje. Z finančních důvodů ho vidí jako nejlepší vhodné řešení.

7 Diskuse

Cílem této kapitoly je porovnání výsledků výzkumného šetření s uvedenými teoretickými poznatky a vědeckým výzkumem. Zároveň je vysvětlením výzkumného problému mojí bakalářské práce.

Z výzkumu docenta Macka (2001) provedeného v rámci projektu Euronet vyplynulo, že českým adolescentům záleželo v roce 1992 na profesní kariéře a vzdělání. Další prioritou pro ně bylo zachování pozitivních vztahů s druhými lidmi. V roce 2001 ve stejném výzkumu považovali adolescenti za důležité kromě vzdělání a úspěšnosti v profesi také s tím spojené finanční zajištění a příjemně strávený volný čas. Jsem si vědoma toho, že výsledky mého výzkumného šetření se nedají zobecňovat a oproti mému výzkumu byly výsledky projektu Euronet získány prostřednictvím kvantitativní strategie. Zabývala jsem se malým množstvím účastníků, kteří byli staršího věku oproti adolescentům uvedeným ve výše zmiňovaném výzkumu, protože setrvávají z nějakého důvodu v období adolescence. Přesto se dá konstatovat, že zjištěná data v roce 2017 se shodují s výzkumem provedeným v roce 1992 a 2001. Současní adolescenti také považují své vzdělání, profesi, vzájemné vztahy s druhými lidmi, finanční zajištění a příjemně prožitý volný čas za významné hodnoty svého života. Stejný výzkum provedený v roce 2001 prokázal změny, které se týkaly založení partnerského vztahu nebo sňatku a přání mít dítě. V roce 1992 byl udáván věk pro založení trvalého vztahu nebo sňatku 23 let, v roce 2001 se posunul na 26 let. V roce 1992 se cíl mít dítě pohyboval ve věku 25 let, v roce 2001 se posunul na 32 let. Data mého výzkumu naznačují další posun a změnu reálného života adolescentů. V roce 2017 účastníci uváděli věk pro založení trvalého vztahu nebo sňatku a přání mít dítě ve věku 30, maximálně 35 let.

Vágnerová (2012) uvádí, že tvorba a rozvoj identity probíhá u člověka s menšími výkyvy celý život, ale v období adolescence představuje vymezení její nové podoby důležitý vývojový úkol. Na základě výpovědí obou skupin účastníků lze konstatovat, že byl tento úkol v období adolescence splněn. Dva účastníci z řady mladých dospělých sice ještě stále pracují na dokončení své profesní kvalifikace formou vysokoškolského studia, ale středoškolského vzdělání ve svém oboru již dosáhli a našli uplatnění v zaměstnání. Dá se říct, že díky těmto skutečnostem účastníkům nic nebrání v jejich samostatném vykročení do života. Oni, přestože nejsou nijak zaostalí, stále zůstávají u své orientační rodiny. Plné osamostatnění by jistě nenarušilo realizaci jejich životních

plánů, které se týkají nalezení adekvátního životního partnera nebo partnerky, založení trvalého vztahu, sňatku nebo vlastní rodiny. Znamenalo by pro ně ovšem ztrátu velkého množství volného času, který využívají podle svých představ k uspokojování svých vlastních potřeb a zájmů. Toho jsou si plně vědomi a o tuto prioritu zatím nechtějí přijít. Osamostatnění by pro ně znamenalo také příchod nových životních rolí. I když jsou v plnění těch stávajících úspěšní, po nových netouží, nevyhledávají je a nemají k jejich vyzkoušení podle jejich mínění dostatek příležitostí. Dle mého názoru jsou schopni změnu v tomto směru provést, nevykazují ale k její realizaci dostatek aktivity.

Kraus (2008) tvrdí, že rodina je stále nenahraditelnou institucí a současná doba posílila její význam jako útočiště před veřejným světem. U všech účastníků výzkumného šetření jsem zaznamenala shodu s tímto názorem. Dle jejich sdělení plní jejich orientační rodiny také úspěšně všechny své funkce a mezi členy rodiny panují vzájemné dobré vztahy.

Základem pro demokratický styl výchovy je systém pravidel, která jsou vzájemně diskutována, dále osobní příklad rodiče a poskytování podpory dítěti (Procházka, 2012). Zjistila jsem, že tento výchovný styl byl uplatňován při výchově zkoumaných mladých dospělých. Díky němu z nich byli vychováni plně socializovaní lidé, kteří jsou schopni samostatného života. V případě osamostatnění mladých dospělých by vzájemné dobré vztahy a společné trávení části volného času mohly být jistě zachovány nadále.

Kuncová (2015) popisuje tzv. „Mama hotel“, který funguje po celé České republice. Představuje model soužití dospívajících, kteří zůstávají déle ve své rodině a využívají finančně výhodného ubytování a veškerého pohodlí tohoto poskytovaného pobytu. Jako důvody uvádí bezohlednost dětí v podobě pouze symbolického příspěvku na domácnost, lenost dokončit školu, neschopnost najít zajímavou práci a zahálení doma. Viní z tohoto soužití tzv. „Mamánků“ s jejich orientační rodinou matky, které jim posluhují a za vše je omlouvají. Fakta zjištěná prostřednictvím mého výzkumu, která se týkají společného soužití obou skupin účastníků, vypovídají o tom, že jimi uvedené výhody u nich převažují nad nevýhodami. Tyto výhody by si mohli vzájemně poskytovat také po úplném osamostatnění mladých dospělých a jejich hodnota by podle mého názoru poté nabyla ještě většího významu. Současná stereotypní komunikace, na kterou si mladí dospělí stěžovali, by získala podobu intenzivnější a smysluplnější. Změna v podobě úplného osamostatnění mladých dospělých by všem zaručila také

plnou spokojenost se soukromím. Bylo zjištěno, že na chodu domácnosti se podílí mladí dospělí pouze částečně. Tuto pomoc by mohli v případě potřeby rodinných příslušníků vykonávat také při úplném osamostatnění. Skutečnost, že se polovina mladých dospělých finančně nezapojuje do přispívání na společný chod domácnosti a polovina pouze částečně, vypovídá o shovívavosti rodičů a podpoře, kterou jim stále poskytují. Také servis, který provádí dvěma mužům z řady mladých dospělých jejich matky, potvrzuje výše uvedenou teorii o tzv. „Mama hotelu“.

Evjáčková (2006) popisuje tzv. „adolescentní moratorium“ jako stádium jakéhosi vývojového zpoždění, které umožňuje mladému člověku pozdržet se v mládí, aby mohl experimentovat s novými rolami, zkušenostmi a pocity do té doby, než definitivně vstoupí do světa dospělých. Tvrdí, že ho nelze posuzovat negativisticky jen jako pouhý důsledek nechuti mladých lidí přijímat odpovědnost. Pozitivum vidí v poskytnutí potřebného času k hledání životních hodnot a další životní cesty studijní, profesní nebo osobní. Výpovědi účastníků výzkumného šetření z řad mladých dospělých potvrzují výše uvedenou teorii. U mladých mužů jsem zaznamenala neochotu k přijetí odpovědnosti za svůj další život a u všech čtyřech mladých dospělých využívání tohoto času k hledání další životní cesty. Dle mého názoru je poskytnutí tohoto časového prostoru mladým dospělým jistě potřebné. Ovšem tato doba by neměla být příliš dlouhá. K jejímu zakončení by se měli rodinní příslušníci jasně vyjádřit. Jestliže se nedokážou mladí dospělí odhodlat k osamostatnění sami, pobídnout je a v tomto kroku jim pomoci.

Výsledky výzkumného šetření zaznamenaly snahu o emancipaci pouze u jednoho mladého muže, který se vždy vrátil zpět ke své orientační rodině. Podle mého názoru toto svědčí o laskavosti jeho rodičů, kteří mu tak vytváří jistotu a možnost opakování takového způsobu chování. Zároveň podporují jeho pohodlnost a neschopnost začít žít v budoucnu samostatně a založit svou vlastní rodinu.

Zámečnicková (2015) uvádí názor současných psychologů, kteří tvrdí, že většina mladých Čechů zůstává u rodičů zvláště z pohodlnosti a finanční stránka je až na druhém místě. Obě skupiny účastníků výzkumného šetření uvádějí jako důvody setrvání mladých dospělých v jejich orientační rodině finanční zvýhodnění, dále poskytování pocitu zázemí a jistoty. Porovnáním všech získaných informací jsem dospěla k názoru, že lze souhlasit s názorem současných psychologů. Důvody setrvání mladých dospělých v jejich orientační rodině představují jejich pohodlnost, sobeckost a určitý zvyk na již zaběhlý způsob života, ve kterých je podporují jejich rodinní příslušníci. Finanční

podpora, kterou díky tomuto způsobu společného soužití využívají je až druhořadým důvodem.

8 Závěr

Teoretická část práce se skládá ze tří hlavních kapitol, v nichž jsem se zabývala charakteristikou období adolescence v kontextu různých vývojových teorií, podrobným popisem problematiky adolescentního psychosociálního moratoria a jeho vědeckého výzkumu, významem rodiny v životě adolescenta a způsoby jeho emancipace. Praktická část bakalářské práce prezentuje výsledky výzkumného šetření získané pomocí kvalitativní výzkumné strategie a případové studie, která je typem tohoto kvalitativního výzkumu. Metodou hloubkového rozhovoru jsem zaznamenala potřebná data a rozdělila je do kategorií identita, rodina, společné soužití a emancipace. Dále jsem s nimi pracovala technikou otevřeného kódování a výkladu karet. Zpracované údaje mi poté pomohly objasnit důvody setrvání mladých dospělých v jejich původní rodině, které zároveň tvořily výzkumný problém mé práce.

Cílem výzkumu bylo zprostředkování vhledu do životního kontextu mladých dospělých, kteří setrvávají v původní rodině a do jejich rodin. Tento cíl byl úspěšně splněn i přesto, že se nepodařilo uskutečnit rozhovor se dvěma rodinnými příslušníky mladých dospělých.

Díky mým osobním zkušenostem a znalostem životního stylu adolescentů se mi podařilo docílit otevřenosti účastníků během vedení rozhovorů. To považuji za úspěch, kterého si velmi cením. Zároveň mi realizace výzkumu umožnila rozšíření pohledu na tuto problematiku, porovnání vlastních zkušeností s výsledky výzkumného šetření a změnu názoru na poskytování adolescentního psychosociálního moratoria mladým dospělým. Náročné pro mě ovšem bylo zachovat si při práci kritický a nestranný pohled.

Výsledky mé práce pomohly objasnit důvody, které způsobují setrvání mladých dospělých v jejich původních rodinách. Analýzou a porovnáním všech dat jsem zjistila, že hlavním důvodem je jejich pohodlnost, sobeckost a zvyk na již zaběhlý způsob života. Finanční podpora, kterou díky tomuto způsobu společného soužití využívají je důvodem druhořadým. Jistý vliv na jejich setrvání v rodině má také shovívavý postoj rodinných příslušníků, kteří jim tolerují tento bezstarostný způsob života.

Pro účely lepšího porozumění problematice adolescentního psychosociálního moratoria by mohly výsledky mé práce být prospěšné pracovníkům v pedagogicko-psychologických poradnách, rodičům a rodinným příslušníkům adolescentů.

SEZNAM POUŽITÉ LITERATURY

1. BUREŠ, Radim. *Základy etiky: učební text pro střední školy*. 1. vyd. V Praze: S & M, 1991. ISBN 80-900096-5-4.

2. ERIK H. ERIKSON a DREI AUFSÄTZE ÜBERSETZT VON KÄTE HÜGEL. *Identität und Lebenszyklus*. Frankfurt am Main: Suhrkamp, 1973. ISBN 3518276166.

3. ERIKSON, Erik H. *Životní cyklus rozšířený a dokončený: devět věků člověka*. Přeložil Jiří ŠIMEK. Praha: Portál, c2015. ISBN 978-80-262-0786-3.

4. EVJÁKOVÁ, Radka. *Co je to adolescence* [online]. Střední průmyslová škola Otrokovice, ©2003 - 2017 [cit. 2017-08-19].

Dostupné z: <https://www.zkola.cz/rodice/vychovadeti/adolescence/Stranky/Co-je-to-adolescence.aspx>

5. FREUD, Sigmund. *Vybrané spisy I*. Vyd. 2. (v Avicenu). Přeložil Jiří PECHAR, přeložil Eugen WIŠKOVSKÝ. Praha: Avicenum, 1991. ISBN 8020101829.

6. GAVORA, Peter. *Úvod do pedagogického výzkumu*. Brno: Paido, 2000. Edice pedagogické literatury. ISBN 80-85931-79-6.

7. JEDLIČKA, Richard. *Psychický vývoj dítěte a výchova: jak porozumět socializačním obtížím*. Praha: Grada, 2017. Psyché (Grada). ISBN 978-80-271-0096-5.

8. KRAMULOVÁ, Daniela. *Být dospělým už mladé neláká*. *Inflow: Psychologie dnes* [online]. 2010, roč. 5 [cit. 2017-08-19].

Dostupné z: <http://www.portal.cz/casopisy/pd/archiv/byt-dospelym-uz-mlade-nelaka/41727/>

9. KRAUS, Blahoslav. *Sociální aspekty výchovy*. Hradec Králové: Gaudeamus, 1998. ISBN 80-7041-841-9.

10. KRAUS, Blahoslav. *Základy sociální pedagogiky*. Vyd. 1. Praha: Portál, 2008. ISBN 978-80-7367-383-3.

11. KUNCOVÁ, Monika. *Vyhod'te HO: Mama hotel je ostuda dětí a chyba rodičů*. *Inflow: žena* [online]. 2015, [cit. 2017-08-19].

Dostupné z: <https://www.zena.cz/rodina/vyhodte-ho-mama-hotel-je-ostuda-deti-a-chyba-rodicu/r~i:article:795315/>

12. LANGMEIER, Josef a Dana KREJČÍŘOVÁ. *Vývojová psychologie*. 2., aktualiz. vyd. Praha: Grada, 2006. Psyché (Grada). ISBN 80-247-1284-9.
13. MACEK, Petr. *Adolescence: psychologické a sociální charakteristiky dospívajících*. Praha: Portál, 1999. ISBN 80-7178-348-x.
14. MACEK, Petr. Adolescence, utváření identity a současní čeští dospívající. In O. Řehulková, E. Řehulka (Editoři). *Psychologické otázky adolescence*. Brno: Psychologický ústav AV ČR v nakladatelství Albert, 2001. s. 18-29. ISBN 80-7326-001-8.
15. MATOUŠEK, Oldřich. *Rodina jako instituce a vztahová síť*. 3., rozš. a přeprac. vyd. Praha: Sociologické nakladatelství, 2003. Studijní texty (Sociologické nakladatelství). ISBN 80-86429-19-9.
16. PIAGET, Jean. *Psychologie inteligence*. Přeložil František JIRÁNEK. Praha: Portál, 1999. Studium (Portál). ISBN 80-7178-309-9.
17. PROCHÁZKA, Miroslav. *Sociální pedagogika*. Praha: Grada, 2012. Pedagogika (Grada). ISBN 978-80-247-3470-5.
18. PŘÍHODA, Václav. *Ontogeneze lidské psychiky*. Praha: Státní pedagogické nakladatelství, 1967. Učebnice vysokých škol.
19. ŘÍČAN, Pavel. *Cesta životem: [vývojová psychologie] : přepracované vydání*. Vyd. 2. Praha: Portál, 2004. ISBN 80-7367-124-7.
20. ŠIMÍČKOVÁ-ČÍŽKOVÁ, Jitka. *Přehled vývojové psychologie*. 2. nezm. vyd. Olomouc: Univerzita Palackého, 2003. ISBN 80-244-0629-2.
21. ŠVARŤÍČEK, Roman a Klára ŠEĎOVÁ. *Kvalitativní výzkum v pedagogických vědách*. Vyd. 2. Praha: Portál, 2014. ISBN 978-80-262-0644-6.
22. TRAPKOVÁ, Ludmila a Vladislav CHVÁLA. *Rodinná terapie psychosomatických poruch*. Praha: Portál, 2004. ISBN 80-7178-889-9.

23. VACEK, Pavel. *Rozvoj morálního vědomí žáků: metodické náměty k realizaci průřezových témat*. Praha: Portál, 2008. ISBN 978-80-7367-386-4.
24. VÁGNEROVÁ, Marie. *Vývojová psychologie: dětství a dospívání*. Vyd. 2., dopl. a přeprac. Praha: Karolinum, 2012. ISBN 978-80-246-2153-1.
25. ZÁMEČNÍKOVÁ, Jana. Mama hotel, nejlevnější bydlení na světě. *Inflow: hypindex* [online]. 2015, [cit. 2017-08-19]. ISSN 1805-0662.
- Dostupné z: <https://www.hypindex.cz/clanky/mama-hotel-nejlevnejsi-bydleni-na-svete/>

SEZNAM TABULEK

Tabulka č. 1: Ukázka otevřeného kódování a kategorizace

Tabulka č. 2: Seznam kategorií a kódů – mladí dospělí

Tabulka č. 3: Seznam kategorií a kódů – rodinní příslušníci

SEZNAM PŘÍLOH

Příloha č. 1: Okruhy otázek pro rozhovor s mladým dospělým

Příloha č. 2: Okruhy otázek pro rozhovor s rodinným příslušníkem

Příloha č. 3: Doslovný přepis rozhovoru – Anna

Příloha č. 4: Doslovný přepis rozhovoru – Robin

Příloha č. 5: Doslovný přepis rozhovoru – Ondřej

Příloha č. 6: Doslovný přepis rozhovoru – Blanka

Příloha č. 7: Doslovný přepis rozhovoru – bratr Anny

Příloha č. 8: Doslovný přepis rozhovoru – matka Blanky

Příloha č. 1: Okruhy otázek pro rozhovor s mladým dospělým

Úvodní otázky

Souhlasíte s účastí na tomto výzkumu?

Mohu náš rozhovor zaznamenávat na záznamník?

Hlavní otázky

Téma: identita

Jakým jste člověkem?

Jaký je Váš věk?

Jaké jsou Vaše přednosti, nedostatky, výjimečné schopnosti a vlastnosti?

Jaké jste dosáhl vzdělání a jakou profesi vykonáváte?

Jaké další znalosti a dovednosti ovládáte?

Jak jste spokojený se svým rozhodnutím o studiu nebo povolání?

Jakým způsobem jste se rozhodoval o druhu studia nebo povolání?

Jaký máte cíl, ke kterému v životě směřujete?

Jaké máte plány a představy o budoucnosti?

Jaké jsou Vaše nejdůležitější hodnoty v životě?

Jak trávíte volný čas?

V čem vidíte smysl života?

Jaké role v životě zastáváte a jaké jste měl možnost si vyzkoušet?

Co zvládáte a v čem máte nedostatky?

Jaké jste si vytvořil vztahy s ostatními lidmi (ve škole, na pracovišti, s přáteli, s partnerem/partnerkou)?

Jak zvládáte případné konflikty?

Téma: orientační rodina

Jak vypadá Vaše orientační rodina (složení, počet sourozenců, společné soužití rodičů, rozvod, apod.)

S jakým členem rodiny Vás pojí silné pouto a s kterým máte nejvíc problémů?

Jak se cítíme být chápán ze strany Vašich rodičů?

Chovají se k Vám rodiče jako k nezávislé a dospělé osobě?

Jaký výchovný styl uplatňují Vaši rodiče?

Jak rodiče podněcují nebo nepodněcují růst Vaší autonomie?

Dovolí Vám rodiče být sám sebou a odpovídat si za Vaše chování?

Jak rodiče projevují zájem o Vaše samostatná rozhodnutí?

Téma: společné soužití

Jak máte zajištěn dostatek soukromí?

Přispíváte na společné hospodaření do domácnosti?

Jak se podílíte na jejím chodu?

Jaké výhody nebo nevýhody Vám přináší společné soužití ve Vaší orientační rodině?

Téma: emancipace

Cítíte se být závislý nebo nezávislý na své orientační rodině?

Potřebujete se poradit se svými rodiči nebo rodinnými příslušníky v případě důležitých rozhodnutí nebo řešení problémů?

Jakým způsobem chcete svoji situaci řešit?

Pokusil/a jste se již v minulosti osamostatnit a jak to probíhalo?

Plánujete osamostatnění od rodiny a založení trvalého vztahu, uzavření sňatku nebo příchod dítěte. V případě, že ano, jak?

Ukončovací otázky

Myslíte si, že jsme na něco během našeho rozhovoru zapomněli?

Chtěl/a byste se ještě vrátit k některému tématu, o kterém jsme se bavili a něco zdůraznit?

Chtěl/a byste se mě v souvislosti s výzkumem na něco zeptat Vy?

Příloha č. 2: Okruhy otázek pro rozhovor s rodinným příslušníkem

Úvodní otázky

Souhlasíte s účastí na tomto výzkumu?

Mohu náš rozhovor zaznamenávat na záznamník?

V jakém příbuzenském poměru jste s Vaším mladým dospělým?

Hlavní otázky

Téma: identita

Jaký je Váš názor na dokončení jeho identity?

Jak se projevovaly změny v utváření jeho identity v období adolescence?

Jak je schopen plnit různé životní role?

Téma: orientační rodina

Jaké máte vzájemné vztahy?

Jak projevujete zájem o samostatná rozhodnutí Vašeho rodinného příslušníka, akceptujete jeho dospělost?

Myslíte si, že se cítí být závislý nebo nezávislý na své orientační rodině a proč?

Téma: společné soužití

Jaké výhody nebo nevýhody Vám přináší společné soužití ve Vaší orientační rodině?

Jakým způsobem chcete tuto situaci řešit?

Myslíte si, že má zajištěn dostatek soukromí a jak?

Jak přispívá mladý dospělý na společné hospodaření do domácnosti?

Jak se podílí na jejím chodu a jak Vám to vyhovuje?

Téma: emancipace

Jak mladý dospělý projevuje snahu o osamostatnění nebo setrvání v orientační rodině?

Jak ho v této snaze podporujete?

Cítíte potřebu jeho setrvání nebo odchodu ze společné domácnosti a proč?

Jakým způsobem byste se snažil/a vyrovnat s jeho odchodem?

Pokusil se již v minulosti osamostatnit a proč, jak to probíhalo?

Ukončovací otázky

Je něco, na co jsme během našeho rozhovoru zapomněli?

Chtěl/a byste se ještě vrátit k některému tématu, o kterém jsme se bavili a něco zdůraznit?

Chtěl/a byste se mě v souvislosti s výzkumem na něco zeptat Vy?

Příloha č. 3: Doslovný přepis rozhovoru – Anna

Výzkumník: „Já Ti teda v krátkosti jenom představím ten můj projekt, o co se jedná.“

Účastník: „Hm.“

Výzkumník: „Ty už víš, trošku jsem Tě s tím seznámila, takže jenom v krátkosti, že teda moje bakalářská práce se jmenuje Adolescentní psychosociální moratorium současné mládeže a cílem mojí práce je vlastně zprostředkování vhledu do životního kontextu mladých lidí, který setrvávají teda v jejich původní rodině a do jejich rodin. Takže já tam budu vlastně v teoretické práci charakterizovat to období adolescence a budu tam psát o tý adolescenci z pohledu různých vývojových teorií, budu tam psát o vztahu adolescentů, jaké mají vztahy s rodiči, se sourozenci, nějaký ty subkultury mládeže, které vznikají, a i ti adolescenti jak jsou ohroženi třeba sociálně patologickými vlivy a různé životní krize v tomto období. Pak tam budu definovat to samotný adolescentní moratorium. Co to je z pohledu různých autorů a budu tam popisovat i vědecký výzkum doktora Macka, který se tím zabýval. A pak ještě popíšu charakteristiku rodiny, funkce rodiny a její proměny a potom emancipaci adolescentů a vlastně současné trendy té emancipace od rodiny.“

Účastník: „Hm, hm“.

Výzkumník: „A v praktické části tam tedy vlastně se budu snažit o to zprostředkování vhledu a řešit ten výzkumnej problém, jaké jsou důvody toho setrvání adolescentů v jejich původní rodině. Metoda výzkumná bude teda hloubkové rozhovor a ten rozhovor náš bude anonymní. To znamená, že vlastně budeš vystupovat pod pseudonymem, nebudu nikomu říkat o tom, že jsem s Tebou ten rozhovor vedla, ale ani Tobě neřeknu teda, s kým jsem ty rozhovory dělala, jo, aby to bylo oboustranně prostě zajištěný ta anonymita.“

Účastník: „Aby to bylo fér.“

Výzkumník: „A zeptám se Tě teda v té souvislosti, jestli souhlasíš s účastí na tom výzkumným šetření?“

Účastník: „Souhlasím.“

Výzkumník: „A jestli můžu zaznamenávat ten náš rozhovor na záznamník?“

Účastník: „Ano, můžeš“.

Výzkumník: „Děkuju (oboustranný smích). Tak to vlastní, abych Ti vysvětlila trošičku, nebudu Tě tím dlouze zatěžovat, ale jenom abys věděla co to je to moratorium. Tam jde o to, že vlastně psycholog Erikson definoval tenhle pojem, že vlastně všichni, jak se vyvíjíme, máme určitý vývojový etapy a ta vývojová etapa adolescence je, oni zase různí autoři udávají různá období, ale zhruba je to od těch 15 do 20 až 22 let, ale vlastně ten Erikson teda definoval, že v současnej době prostě ta moderní společnost je tak jako náročná vlastně na ty adolescenty, jako že vlastně mají zvládnout spoustu úkolů a jsou na ně kladeny vysoký nároky, takže se jim poskytuje tohle moratorium, což je vlastně doba na rozmyšlenou pro to, aby se rozhodli jak vlastně budou chtít dál v životě pokračovat.“

Účastník: „Hm.“

Výzkumník: „Jo, protože ono to fakt není lehký dneska, takže spoustu lidí v tomhle věku ještě nemá jasno a prostě potřebuje nějaký ten čas, jako jo, kdy prostě potřebujou si ujasnit, co dál v životě chtějí, co by bylo pro ně nejlepší jo a jak vlastně se budou teda osamostatňovat, takže to je to moratorium. A vlastně v tom období adolescence, jak říká ten Erikson, on to má nastavený tak, že v každým vývojovým období by měl člověk zvládnout nějaký úkol, jo.“

Účastník: „Hm, hm.“

Výzkumník: „A v tej adolescenci je to získání té vlastní identity jo a díky tomu když ty získáš tu identitu tak potom získáváš i ctnost do života a to je třeba v tomhle období věrnost, jo.“

Účastník: „Hm.“

Výzkumník: „Potom třeba nastupuje zhruba od 30 let to období mladý dospělosti, kdy zase za úkol máš v životě v tomhle období získat intimitu, což znamená, tím se bráníš proti izolaci, vytváříš si nějaký vztah s druhým člověkem a už se snažíš o vytvoření nějakýho hrubšího vztahu partnerskýho a vlastně to potom ústí do rodinného života, plození dětí a tam zase získáváš životní ctnost, to je láska.“

Účastník: „Hm.“

Výzkumník: „Jo, takže prostě v každém období takhle to získáváš a je to důležitý si to prostě vždycky ukončit a vytvořit. Protože když by si to nevytvořila, tak vlastně do

dalšího života máš určitej deficit jo, něco ti bude chybět a potom se to většinou negativně projevuje v tom dalším životě, jo.“

Účastník: „Hm, hm.“

Výzkumník: „Takže je třeba ten prostor prostě dát a a umožnit prostě těm adolescentům, aby si to vytvořili. A tady právě v tomhle období jsou i ostatní dospělí tolerantní vůči tomu ještě, že si vytváříte tu svoji identitu, ty svoje názory, postoje, prostě sebevědomí a tak dále, to co potřebuješ do dalšího života, jo. Takže já bych se Tě zeptala na začátku otázky trošku k tej identitě, abysme zjistili, jo. S tím vlastně souvisí teda to získání identity, to vlastně spočívá v tom, jestli už víš, kdo jsi, jakým jsi člověkem, kam patříš ve společnosti, jestli si uvědomuješ prostě svoje přednosti, nedostatky.“

Účastník: „Hm, no tak jo.“

Výzkumník: „Uvědomuješ jo?“

Účastník: „Ano.“

Výzkumník: „A teďka třeba jestli bys mi mohla říct, jestli jsi si vědoma nějakých svojich výjimečných schopností, těch předností, nebo nedostatků, jestli můžeš třeba něco jmenovat, jestli víš.“

Účastník: „Výjimečných schopností, no já si myslím, že ... (smích).“

Výzkumník: „No, klidně řekni, tak jako co všechno jsi si vědoma, že teďko jsi získala už, co si se naučila, co znáš no.“

Účastník: „Já si myslím, že umím docela dobře pracovat, jakoby když je nějak jakoby shon. To si myslím, že si docela umím jakoby docela zorganizovat jakoby.“

Výzkumník: „Ta flexibilita taková jo?“

Účastník: „Že umím docela komunikovat s lidmi i když je jakoby neznám.“

Výzkumník: „Hm, hm, no, no.“

Účastník: „Nebo ne, jako ne s cizíma, ale i když je znám jakoby krátce. Že mi jakoby nedělá problém jako nějaký lidskej kontakt.“

Výzkumník: „Hm, hm, no, to je důležitý do života.“

Účastník: „A nevím, co mám říct...“

Výzkumník: „Tak ono je toho spoustu, jo. Tam prostě přednosti jsou třeba, já nevím, dám příklad, že třeba umíš dobře pracovat s dětma, že třeba umíš...jo.“

Účastník: „To si myslím, že jakoby se staršími, třeba s důchodci.“

Výzkumník: „Dobře umíš vycházet se staršíma lidma, že si s nimi popovídáš dobře.“

Účastník: „Myslím si, že jo, protože mě to baví.“

Výzkumník: „Jo, jo?“

Účastník: „To si pamatuju v kavárně, když jsem dělala a chodili tam vždycky starší, tak já jsem si s nimi povídala a jako mě to nevadilo (smích).“

Výzkumník: „No vidíš to, no, no, takže v tom nemáš problém, navázat vztah nějaký prostě s lidma i staršíma, spíš než s dětmi teda?“

Účastník: „No, ale taky, ale už s těma většíma, když jsou jako menší ještě jako to moc nemám.“

Výzkumník: „No, jako že se s nimi dá lepší bavit, že už je to potom taky o něčem, že jo.“

Účastník: „Hm, hm.“

Výzkumník: „No tak jo. A tady vlastně co už umíš, jaký jsi dosáhla vzdělání a jakou profesi vykonáváš?“

Účastník: „No takže maturita, teďka teda studuju na vysokoj a práce účetní.“

Výzkumník: „Hm a znalosti, dovednosti, jaký ovládáš?“

Účastník: „Hm...“

Výzkumník: „Tak já o tobě vím jednu dovednost.“

Účastník: „Jakou?“

Výzkumník: „No, že třeba výborně řídíš auto (oboustranný smích).“

Účastník: „Jo?“

Výzkumník: „No, to je jako taky důležitý.“

Účastník: „Ještě si se mnou nejela teda (smích).“

Výzkumník: „No, to nevádí, ale vím, že jsi dojela do Brna a zpátky a to je pro mě výkon jako (smích).“

Účastník: „Tak každej to má jinak.“

Výzkumník: „No a já jsem Ti skočila do řeči, Ty jsi chtěla něco říct. Jazyky?“

Účastník: „No, ty jazyky si myslím, že docela mě baví a myslím si, že mi jdou, jakoby rychle si je osvojím.“

Výzkumník: „Hm.“

Účastník: „No (přemýšlí) a co ještě. Jaká byla ještě otázka?“

Výzkumník: „Znalosti, dovednosti jaký ovládáš, v čem jsi dobrá, co si myslíš, že zvládáš dobře?“

Účastník: „Ve sportu jsem dobrá si myslím.“

Výzkumník: „Jo, no tak to je taky důležitý.“

Účastník: „Jakoby hodně sportuju.“

Výzkumník: „Jsi sportovní typ jo, hm, hm?“

Účastník: „Mě to netrvá dlouho se něco naučit, no, to si myslím, že jo.“

Výzkumník: „Jo, tak to je pěkný, hm a jsi spokojená s tím Tvým rozhodnutím, pro co ses rozhodla, jako pro studium a vůbec pro tu profesi, co děláš?“

Účastník: „Jo, to jsem spokojená. Jediný co mě mrzí, že jsem teda nedokončila tu jihočeskou. To mě mrzí asi nejvíc.“

Výzkumník: „Hm, jo a to bylo teda ještě prosím Tě, mi řekni, to byla ekonomická fakulta?“

Účastník: „Ekonomická fakulta a ve druháku jsem neudělala předmět, takže jsem musela odejít.“

Výzkumník: „Hm.“

Účastník: „Ale dodělávám to teda na tej okružní.“

Výzkumník: „Hm, přesto sis dala teďko studium jinde.“

Účastník: „Přesto jsem si dala studium teda na kombinovanej formě a do toho ta práce. A zatím mi to vyhovuje teda a hlavně mě to baví.“

Výzkumník: „A to je economickej obor?“

Účastník: „Ekonomika podniku, takže jakoby v podstatě to samý jako bylo na jihočeskej.“

Výzkumník: „Hm, teď by mě zajímalo třeba docela, jestli když sis volila tu svojí školu, vůbec co budeš v životě dělat, tak ovlivnilo Tě třeba to, co dělají rodiče, v rodině někdo, šla jsi třeba v jejich stopách anebo sis razila svoji cestu, jakože úplně mimo obor?“

Účastník: „No, já jsem jako upřímně chtěla, protože táta je strojař, chtěla jsem jít na strojárnu.“

Výzkumník: „Jo?“

Účastník: „On když viděl jak mi jako nejde matika a to, tak mi to nedoporučoval vůbec. Ale jako ta práce se mi líbila.“

Výzkumník: „Takže Tě lákalo jít ve vzoru tat'ky?“

Účastník: „Jo, jo lákalo, ale pak jsem se teda rozhodla pro tu ekonomku už i na střední, to byla obchodní akademie, a to, ale furt stejně, i když jsem potřebovala nějaký praxe nebo to, tak jsem chodila k němu do fabriky. Nedělala jsem to, co dělá jakoby on, ale dělala jsem třeba na personálním nebo takhle. Takže se mi jakoby líbí to, co dělám já, vlastně účetní anebo třeba i personalistiku nebo něco, tak se mi to líbí dělat ale právě takhle v nějaké tej fabrice. Protože jak už jsem tam právě byla, tak...“

Výzkumník: „Aha, a tys tam chodila jako na brigády, nebo jak to bylo?“

Účastník: „Já jsem tam byla nejdřív v patnácti na brigádě, tam mě dali normálně do výroby.“

Výzkumník: „Hm, hm.“

Účastník: „Pak jsem tam byla na střední, když jsem potřebovala nějakou praxi asi měsíc, takže to jsem byla asi 2 tejdny na personálním a 2 tejdny na účtárně.“

Výzkumník: „Hm, to je dobrý ale.“

Účastník: „A pak na vejšce když jsem měla praxi tak jsem šla zase do Motoru, tam jsou zase tat'kovo známí.“

Výzkumník: „Tak jo, potom se Tě zeptám tadydle, jestli už víš taky v životě, kam směřuješ? Jestli prostě máš nějaký cíl, ke kterému by si ráda v životě dospěla? Jestli mi to můžeš říct?“

Účastník: „No, chtěla bych hlavně studovat teda tu školu, potom práci, tady uvidím vlastně, jestli se Tereška vrátí nebo ne, ale každopádně bych chtěla dělat v podobným směru, no a potom založit rodinu, osamostatnit se a mít děti no.“

Výzkumník: „Jasně, hm, takže ty plány, představy, to s tím souvisí, že jo, to je vlastně de facto skoro to samý, že jo, takže pak tady k tomu mám taky právě otázku, jestli plánuješ osamostatnění od rodiny?“

Účastník: „Jo, určitě.“

Výzkumník: „A jak třeba, jak to vidíš třeba, v jakém časovém horizontu třeba, nebo co to ovlivňuje to osamostatnění?“

Účastník: „Úplný osamostatnění?“

Výzkumník: „Tím myslím teda to odstěhování se.“

Účastník: „Odstěhování se úplně?“

Výzkumník: „Hm, hm.“

Účastník: „No, já to teda mám teď tak, že jakoby u našich budu, ale jako v samostatnej bytové jednotce že jo, takže jakoby se osamostatním takhle, ale budu jakoby ve stejném baráku.“

Výzkumník: „Máš tam byt, v rodinném baráku, tak to je ideální?“

Účastník: „Takže jakoby takhle, no a to plánuju během příštího roka.“

Výzkumník: „Jo, že si tam zařídiš prostě svůj byt?“

Účastník: „Protože teď tam je vlastně jakoby ještě brácha, ale ten si představuje barák, takže ten během půl roku by měl odejít. Nahoře a nahoře chci zůstat já, no protože tam je to normální, tam jsme bydleli.“

Výzkumník: „Aha, tak to je fajn, to je ideální.“

Účastník: „S rodičema vycházím, takže na tom nejsem tak, že bych musela jít pryč.“

Výzkumník: „Já jsem to měla taky tak, no, úplně přesně (oboustranný smích). Jo, já jsem se Tě zapoměla zeptat, prosím Tě doufám, že ti to nebude vadit, vzhledem k Tvému mládí se zeptám, kolik je Ti let?“

Účastník: „Dvacet tři.“

Výzkumník: „Tak to je krásný no (smích).“

Účastník: „Mládě (smích).“

Výzkumník: „To jo. No a to znamená tedy, že tak zhruba za ten rok bys plánovala udělat si ten svůj byt a nějak uzavřít prostě sňatek nebo partnerskej vztah nějakou vážnější bys plánovala taky nějak tak nebo jak si to představuješ, vůbec jaký máš na to názor?“

Účastník: „No přesně jak jsi řekla.“

Výzkumník: „Jo, v těch dvaceti čtyřech no a to dítě teda potom následně nebo máš třeba představu až po třicítce?“

Účastník: „Ne, to ne, asi kolem té třicítky, jako po třicítce úplně ne, ale třeba když to bude ve třiceti tak si myslím, že to není pozdě.“

Výzkumník: „Ne, to vůbec ne, v dnešní době. No, tak fajn. No a potom tady mám taky otázku na tvoje nejdůležitější hodnoty v životě, jaký máš, jestli máš už vytvořenej žebříček hodnot, co je pro Tebe v životě prostě nejdůležitější nejvíc a potom teda jako jak to máš srovnaný, jestli mi můžeš říct?“

Účastník: „Já si myslím, že je to asi rodina, blízcí. Nebo jako když to řeknu úplně takhle tak jako zdraví že jo, pak rodina nebo dobrý vztahy v rodině hlavně teda, myslím, že je to nejdůležitější. Protože když vidím, jak to funguje někde jinde, tak si pak říkám to, co máme doma to je, když to řeknu fakt bohatství.“

Výzkumník: „No, je to vzácnost no dneska už opravdu.“

Účastník: „Je to super jako když se máš kam vrátit a těšíš se domů.“

Výzkumník: „A máš to zázemí, že jo.“

Účastník: „No, no a potom je to ta škola, teda dodělat a mít dobrou práci a hlavně práci, která Tě baví, protože si myslím, že když chodíš do práce, která tě nebaví...“

Výzkumník: „No, to je jasný, tam jsi většinu života, že jo.“

Účastník: „Přesně, takže Tě nebaví vlastně celý život.“

Výzkumník: „Hm, hm, jsi z toho otrávená potom, to je jasný. No a jaký vidíš smysl života?“

Účastník: „Jak se to myslí, to nechápu?“

Výzkumník: „No, jako smysl života, co by Tě naplňovalo. Jako jo, smysl života. Třeba někdo vidí smysl života v tom, že bude já nevím, pracovat a dělat kariéru jo, je to pro něj nejdůležitější. Někdo vidí v tej rodině, založit si rodinu, mít děti, dobře vychovat děti, postarat se o ně jo, někdo vidí smysl třeba v tom, že bude cestovat, že procestuje celej svět jo, různý máš názory.“

Účastník: „Já si myslím, že by to měla tak nějak být jako rozumná kombinace těchto tři věcí, co jsi řekla.“

Výzkumník: „Hm, hm.“

Účastník: „Na prvním místě asi ta rodina, potom mít nějakou tu kariéru, aby si zajistila tu rodinu, že jo.“

Výzkumník: „Jasný.“

Účastník: „A potom z těch zbytků, co Ti zbude z těch peněz, tak to cestování (oboustranný smích).“

Výzkumník: „Jasně, no určitě, no tak fajn.“

Účastník: „Nebo koníčky, co tě baví, co Tě naplňují, že jo. Nemusí to být vyloženě to cestování.“

Výzkumník: „No, tak to máme různý, že jo, ty koníčky. Tak, další otázku tady mám, v tej souvislosti taky tak trošku jak trávíš volnej čas? Co je pro Tebe v tom volným času důležitý, čemu dáváš přednost jo?“

Účastník: „Já si myslím, že jsou to kamarádi teda, dobrá parta.“

Výzkumník: „Máš dobrou partu kamarádů?“

Účastník: „Hm, což si myslím, že je taky důležitý.“

Výzkumník: „To je hezký, určitě.“

Účastník: „Podnikáme společně výlety a všechno možný i taky ti hasiči a tohleto.“

Výzkumník: „Hm. Hm, Tak to asi zabírá dost volnýho času, že jo, ty hasiči?“

Účastník: „No, no, hlavně jsou to víkendy jakoby. No a pak, teď třeba není sezóna, ale bejvá to, že trénujeme přes tejdne třeba dvakrát do tejdne.“

Výzkumník: „To je dost.“

Účastník: „No, potom hlavně jakoby sport, jakoby cyklistika.“

Výzkumník: „A to děláš pravidelně?“

Účastník: „No, právě že, já když jsem byla, když mi bylo asi šest, tak mě naši dali na taekwondo právě, abych měla nějaký sport.“

Výzkumník: „Hm, tak to je užitečný, že se umíš ubránit taky.“

Účastník: „No, což to taky, ale oni mi to dali asi, abych měla nějaký režim hlavně a abych měla pravidelný pohyb. To jsme měli asi dvakrát do tejdne no, a já tam chodila až asi, když mi bylo patnáct a pak už jsem měla takovou tu pubertu a už mě to přestávalo bavit.“

Výzkumník: „Hm, hm.“

Účastník: „Protože to byly tréninky čtyřikrát tejdne a už jsem trénovala jakoby s dospělejma a už jsem to nezvládala, takže jsem se na to vykašlala. Nicméně teda sportuju dál, ale ne v žádným úplně, že bych chodila pravidelně, ale prostě, snažím se dvakrát do tejdne mít prostě nějaký pohyb. To znamená, třeba já nevím v pátek chodíme na volejbal, zase s jinou partou jezdíme do Dubného, teď třeba jedeme, dneska odpoledne máme v plánu kolo, když je hezky.“

Výzkumník: „To je hezký.“

Účastník: „Se takhle domluvíme.“

Výzkumník: „Takže pohyb máš dost, ale to obdivuju, že zvládáš ještě při tej škole a při práci jako, že si najdeš čas ještě i na ten sport, tak to je hezký. Já to nezvládám třeba, já to nestíhám.“

Účastník: „Tu školu jsem taky ještě pořádně nezačala.“ (smích)

Výzkumník: „No jo, ty zatím všechno umíš.“

Účastník: „Jsem zvědavá.“ (smích)

Výzkumník: „No, tak fajn a počkej a teď se Tě ještě zeptám teda ještě, co se týče takhle toho období adolescence. Tak prostě tam máš možnost zkoušet si různé životní role. Tím se myslí životní role je třeba i to, že jsi dcera, nebo že jsi kamarádka, přítelkyně, že jsi studentka, že jsi třeba já nevím, teta jo.“

Účastník: „Hm, hm.“

Výzkumník: „Prostě tohle všechno jsou životní role a tak se zeptám, jestli jsi měla možnost si vyzkoušet jich hodně v životě do teďka? Prostě a co třeba se ti zalíbilo, co si myslíš, že zvládáš? Jaký životní role třeba ovládáš?“

Účastník: „To se mi myslí jako rodinný vztahy?“

Výzkumník: „Takhle, že jsi třeba dobrá dcera, že zvládáš být dobrá dcera.“

Účastník: „Jo takhle, jsem dobrá dcera.“ (smích)

Výzkumník: „Sestra?“

Účastník: „Taky.“(smích)

Výzkumník: „No, potom třeba já nevím, že jsi teda studentka jo, můžeme uvést?“

Účastník: „No.“

Výzkumník: „No, potom, že jsi dobrá účetní.“

Účastník: „No, na to je brzo.“

Výzkumník: „Kolegyně v práci určitě si myslím. Jo tak to jsou všechno prostě role. Třeba role rodiče Tě teprve čeká, to sis ještě nevyzkoušela jo, ale kdyby třeba kdyby bratr měl malé dítě, tak třeba jako teta, jak sis vyzkoušela se starat třeba o malé dítě.“

Účastník: „Hm, hm, to jsem si nevyzkoušela.“

Výzkumník: „Jo, takže prostě můžeš pořád ještě experimentovat, pořád ještě zkoušet co se Ti líbí a co se Ti nelíbí jo.“

Účastník: „Hm, hm.“

Výzkumník: „No, a potom tady mám taky otázku, to vlastně jsme trošičku už nat'ukli. Jak tě hodnotí druzí, jaké sis vytvořila vztahy s druhými lidmi, co si myslíš jo, jestli máš vztahy dobrý převážně doma, na pracovišti, s kamarádama?“

Účastník: „Já myslím, že jo, že právě, že jsem docela nekonfliktní. Když má třeba někdo jiný názor, tak se nesnažím jakoby mu ho rozmlouvat, nebo to, ale beru to tak, že každý člověk je jiný prostě a co člověk to názor a snažím se to respektovat.“

Výzkumník: „Hm, hm.“

Účastník: „Takže to se mi osvědčilo, takže vlastně konflikty s lidmi moc nemám.“

Výzkumník: „No, a tak to už je taky zkušenost ze života, že jo.“

Účastník: „A ani neumím jakoby moc se v konfliktu chovat. Tak do toho radši nechodím.“ (oboustranný smích)

Výzkumník: „Je to lepší, zase když to zvládneš bez toho konfliktu, tak je to úplně ideální. To zase někdo nedovede.“

Účastník: „Já se snažím přiznat vlastní chybu, nebo něco, než abych prostě...“

Výzkumník: „No to už je psychologie, to už ovládáš prostě psychologii s druhým lidem v těch vztazích, že se dokážeš orientovat a už to ustojíš prostě nebo dokážeš si s někým prostě o něčem promluvit v klidu.“

Účastník: „No, asi jo. Na druhou stranu když se do nějakýho konfliktu dostanu, tak jsem z toho nervózní, protože jak to neznám, tak nevím jak se mám chovat.“ (oboustranný smích)

Výzkumník: „No, jasně no, že potom třeba člověk neví jak dál, že jo, že Tě to pak třeba zažene do úzkejš, jo prostě nevíš, ale tak ty se snažíš tomu vyhnout, což je dobře a když to zvládneš takhle nějak vyřešit v klidu, tak je to úplně ideální.“

Účastník: „Hm, hm.“

Výzkumník: „Pak tady mám otázky, které se týkají teda vztahu s rodiči. To se zeptám, jestli vaše rodina je jako nukleární. To se myslí, že maminka, tatínek a děti anebo jestli vás žije pohromadě víc, jestli s váma bydlí i prarodiče, třeba teta, strejda, může být rozšířená rodina?“

Účastník: „Nukleární.“ (smích)

Výzkumník: „Jste nukleární, dobře a vy vlastně žijete, to se dá říct teda na okraji města tady?“

Účastník: „Hm, tady.“

Výzkumník: „Ani ne ve městě ani ne na vesnici, že jo. A pak se zeptám, s jakým členem rodiny Tě pojí takový nejsilnější pouto, s kým si nejvíc rozumíš třeba?“

Účastník: „No, asi nejsilnější pouto si myslím, že jako matka s dcerou což je takový, ale nejvíc asi si rozumím s bráchou.“

Výzkumník: „S bráchou, jako se sourozencem, a brácha je jako věkově od Tebe vzdáleněj?“

Účastník: „O sedm let.“

Výzkumník: „O sedm jo, je starší nebo?“

Účastník: „No, třicet mu bylo teď.“

Výzkumník: „Hm, to je hezký.“

Účastník: „Ale nesnášeli jsme se, Ty jo. Do mých patnácti let jsme vedli války.“

Výzkumník: „Jo?“ (smích)

Účastník: „A pak jsme jeli na lyže a vrátili jsme se, a že jsme jako fakt partáci jako že.“

Výzkumník: „Tam se to nějak zlomilo teda jo?“

Účastník: „No, že bez sebe nedáme ani ránu.“

Výzkumník: „To je zajímavý teda ale vid', a to jako myslíš, že z jeho strany nebo z Tvoji strany? To by mě zajímalo.“

Účastník: „Já myslím z obou, z obou, tam jsme začali spolu jako tak...“

Výzkumník: „Tam jste byli spolu sami jako jo?“

Účastník: „No ne, jako s rodičema a celá parta a to, ale prostě tam začali jsme, jak se to říká, kuli jsme pikle.“

Výzkumník: „Jo, jo, no, že jste prostě byli spojenci teda od té doby, hm to je hezký. No a máš s někým problémy, teda se zeptám takhle v rodině?“

Účastník: „Ne.“

Výzkumník: „Ne, vy to máte v pohodě. A trávíte nějak třeba společně volnej čas, máš třeba nějakéj koníček?“

Účastník: „Ulice (televizní seriál), každý večer.“ (smích)

Výzkumník: „No, to tak no, to víš, že jo, určitě. To je u nás doma to samý.“ (smích).

Účastník: „Padne půl sedmá a všichni se sejdeme na gauči v obýváku a koukáme na to.“

Výzkumník: „Já říkám, my jsme jak Simpsonovi (televizní seriál), nasednem na gauč jo a prostě už...“ (oboustranný smích)

Účastník: „No, tak to máme taky.“

Výzkumník: „No, a to je právě ono. Jako i to společný dívání se na seriál. Protože pak zase si máte o tom možnost povídat jo, teď to hodnotíte vid' třeba.“

Účastník: „Jakoby jsem zvyklá třeba když přijdu domu třeba až večer nebo to, tak jdu za našima a jsme zvyklí prostě, ne že bysme si vyloženě sedli ke stolu, ale prostě popovídat si. Co bylo, jo, takový všední věci no.“

Výzkumník: „A to je ale hodně dobře.“

Účastník: „S věkem, ale čím jsem starší, tak si to víc uvědomuju, že je to hrozně důležitý.“

Výzkumník: „No, určitě. Moc, moc. Já se o to taky pořád snažím, někdy se to povede někdy ne. Ale taky se snažím, aby ta rodina prostě si sedla aspoň jednou za den nějak tak trošku k tomu společnému stolu, anebo abysme se sešli, abysme si řekli, co bylo novýho, abysme o sobě věděli, co se děje jo, to je hrozně důležitý, to povědomí.“

Účastník: „Zase mě to přijde, že by to mělo být spontánní. Ne, aby se řeklo, v sedm se sejdeme.“

Výzkumník: „Jo, no tak to jasně, ale, ale jako že my už jsme taky tak naučený.“

Účastník: „No, my taky.“

Výzkumník: „Já přijdu z práce a řeknu co je novýho. Ptám se muže, co Ty jsi měl novýho, jak bylo v práci. Pak přijde třeba dcera, sama řekne, že měla nějaký problém. Ona sama už čeká, že teda já na to řeknu nějaký názor, pak ale to jí nestačí, takže jde ještě za tátou, teď tati, co si o tom myslíš jo, takže ten jí taky řekne názor jo, takže ona ráda o tom takhle diskutuje a myslím si, že je to dobře jo, že prostě o sobě víme, tak to má být. Takže to máš ideální rodinu.“

Účastník: „Hm, hm. Taky si myslím jako, že to tak má bejt.“

Výzkumník: „No, jako já říkám taky pořád, žijeme pořád ještě dohromady, jsi tu s námi, tak bysme měli o sobě vědět jo, takže to je důležitý. Potom se zeptám, jak si myslíš teda, že Tě chápou rodiče, že třeba chovají se k Tobě jako k nezávislej, dospělej osobě, akceptujou Tvoji dospělost, že už jsi velká holka?“

Účastník: „Jak kdy.“

Výzkumník: „Jo“? (oboustranný smích)

Účastník: „Myslím si, jako že spíš jo teda, ale furt tam přetrvává takovej ten, protože jsem nejmladší z rodiny, že jo, a furt když nějak jdu nebo něco jo, když někam jdu nebo

když jsem někde dýl, nebo něco prostě, takže potřebujou jakoby, spíš mamka tedy hlavně.“

Výzkumník: „No, mám to to samý.“

Účastník: „Jo? Že prostě jdeme někam a mamka mi za večer napíše tři esemesky, jestli jsem v pořádku.“

Výzkumník: „Normální.“ (smích)

Účastník: „Jo? Ale už jsem jí trošku naučila že.

Výzkumník: „Jo, jo?“

Účastník: „ Že už si ze mě ostatní dělají srandu, protože já jsem většinou všude nejmladší, tak vždycky á mamka volá.“

Výzkumník: „Jo? No, my jsme měli taky takový období kdy vlastně, taky když dcera prostě se cítila vlastně, ale tam hrajou roli ti kamarádi, ty se furt musíš doma hlásit no to je hrozný, ježiš prosím Tě podívej se kolik Ti je, ale já vždycky argumentuju právě tím, že říkám hele bydlíš tady s námi, jsme tu pod společnou střešou a já prostě, posli mi jenom krátkou esemesku, nic víc nepotřebuju, že jsi v pořádku, nebo že jsi dorazila tam, kde máš bejt a já pak v klidu můžu usnout a už se víc nebudu o Tebe starat jo. A říkám zrovna tak já nebo táta, když někam jdeme tak si to řeknem, jo, takže to je taky důležitý. Ono jí taky chvíličky trvalo to, než pochopila, že o ní mám starost. Já vždycky říkám, počkej, až budeš mít svoje děti tak to poznáš.“

Účastník: „Hm, a kolik jí je?“

Výzkumník: „No, teď jí bylo dvacet sedm. Ale tak už se to změnilo, to bylo prostě takový období, kdy se cítila být omezovaná strašně tím, a teď už to pochopila, protože taky když vidí třeba v televizi co se děje, chápe, že máme o ní strach. Já ne že bych jí chtěla kontrolovat, to vůbec ne a když potom jde třeba do tuhýho tak já říkám, hele až budeš bydlet někde jinde s někým jiným, tak já už se o Tebe nebudu starat, už mi to bude jedno, kde jsi nebo co jíš, jestli nemáš hlad nebo jo, potom už si Tě bude hlídat někdo jinej jo.“

Účastník: „Hm, hm.“

Výzkumník: „Takže to už potom se budeme vídat třeba jednou tejdně nebo i za dýl a už prostě o sobě nebudeme vědět.“

Účastník: „Budete dvě dospělý ženský se bavit.“

Výzkumník: „Tak, ale jestliže bydlíš tady s námi, tak prostě my to chceme vědět. On taky i ten táta se ptá, když to, když se nezeptá jí, tak se potom ptá mě, kde je, kam šla, kdy přijde, jo.“ (smích)

Účastník: „Táta nezavolá, ale je mi jasný, že vždycky kde je?“

Výzkumník: „No, no, no, mamka to řeší, přes mamku?“

Účastník: „No, no.“ (smích)

Výzkumník: „Tak to bylo u mě, když jsem byla já jako mladá a teď to mám já takhle taky.“

Účastník: „ To je stejný.“

Výzkumník: „Tak to je tak nějak normální. Ještě potom jestli bys mi řekla třeba, jakej se u vás uplatňuje výchovnej styl v rodině. Já tuším, že asi demokratickej teda no, nebudu Ti něco podsouvat.“

Účastník: „Hm, hm.“

Výzkumník: „Ale jsou tři styly, jo. Je autoritativní, kterej vlastně je ze strany rodičů tak, že říkají jenom příkazy, zákazy a ty děti potom většinou se vzbouří formou takovou, že v tej pubertě zvlášť třeba utíkají z domova a dělají justy jo, že to nemá význam tahle výchova.“

Účastník: „Hm, hm.“

Výzkumník: „Pak je liberální, ta je naprosto volná. Zase kdy ty rodiče nechají dělat děti úplně, co chtějí a vlastně si myslí, že stačí, když jim vytváří jenom podmínky k tomu, aby jako se dobře rozvíjely a ať si ty děti prostě najdou sami tu cestičku. Není to špatný, oni zase trošku jsou líp vedený v tom, že jsou kreativní, že jako sami si najdou tu cestu, ale oni pak mají problém s autoritami, jo. Jak vlezou do školy nebo pak ještě do práce, tak se to s nima táhne a oni mají strašný problémy poslechnout někoho jo, když jim někdo něco nařizuje.“

Účastník: „Hm, hm.“

Výzkumník: „Takže ta demokratická výchova ta spočívá v tom, že prostě jsou nastavený nějaký pravidla, a ty členové teda je dodržují a rodiče jsou tam přirozenou

autoritou, že vlastně nenásilně vychovávají, nenutí Ti nic, ale ty je prostě, Ty je uznáváš jako přirozenou autoritu.“

Účastník: „No, no, tak bych to viděla.“

Výzkumník: „Jo, jo? Je to tak. Dobře. A ještě se zeptám, jestli Tě rodiče nějak třeba podněcují nebo nepodněcují, růst tý Tvojí autonomie, toho osamostatňování, jestli Tě třeba?“

Účastník: „Nějak ovlivňují?“

Výzkumník: „No, jako jestli to podněcují nějakým způsobem že, dám příklad, třeba že Ti naznačují, že by ses měla osamostatnit, nebo zase naopak říkají, ale nechvátej, máš to tady dobrý nebo nějakým způsobem, jako bys cítila, že třeba Tě doma chtějí zadržovat nebo to je asi špatný slovo, ale jako, že jsou tam nějaký důvody, pro který třeba by chtěli, abys tam zůstala s nima dýl?“

Účastník: „To si asi nemyslím. Oni to nechávají tak jakoby na mě.“

Výzkumník: „Hm, hm.“

Účastník: „A tak jak se rozhodnu v podstatě, tak v tom mě podpoří.“

Výzkumník: „Hm, tak to je ideální, hm, to je ideální. Potom, jestli Ti dovolí být sama sebou jo, jestli ti dovolí, aby sis odpovídala za svoje chování, jestli Tě nechají?“

Účastník: „Jo, určitě, no jasně, no.“

Výzkumník: „Takže prostě když máš nějaký názory, nebo se nějak chováš, tak Ti do toho nezasahují?“

Účastník: „Maximálně řeknou jejich názor, třeba na moje chování nebo tak.“

Výzkumník: „Takže o tom diskutujete třeba?“

Účastník: „No, třeba, ale nepřijde mi, že by to bylo nějak často úplně.“

Výzkumník: „Nějaký omezování necítíš teda?“

Účastník: „Ne.“

Výzkumník: „A jak třeba projevují zájem o ty Tvoje samostatný rozhodnutí? Jako když bys měla něco důležitýho rozhodnout, cítíš tam zájem z jejich strany?“

Účastník: „Hm, hm, určitě, když se jedná o něco důležitýho.“

Výzkumník: „A jak třeba? Tak mi řekni.“

Účastník: „No, třeba když jsem se rozhodovala, jestli si dám třeba tu školu dálkově a budu pracovat. Tak to, tak jsem to řešila hlavně s nima teda jo. Ptali se mě jakoby, proč to chci nebo a, jakoby rozhodně mi nezakazovali, abych studovala, to říkali že, jestli chci, tak že prostě je to na mě, ať klidně, že mě budou podporovat.“

Výzkumník: „Jasně.“

Účastník: „Ale že to je moje rozhodnutí, jak se rozhodnu, tak budu. Já cítila, prostě že už, že už mě nebaví jakoby chodit do školy no, prostě už jsem chtěla svoji práci.“

Výzkumník: „Hm, hm, ale zase cítíš, že i to vzdělání je důležitý, že jo.“

Účastník: „Hm, hm, taky si myslím, hlavně ta praxe.“

Výzkumník: „No, no a ono do toho budoucna určitě ta škola že jo, je důležitá vid'. Takže to je, to je dobrý.“

Účastník: „Hm, hm.“

Výzkumník: „Potom tady teda už v závěru, co se týče té emancipace tak se zeptám, jestli se cítíš být závislá nebo nezávislá na tej svojí rodině, jo nějakým způsobem jestli ještě v současnosti ještě cítíš závislost nebo nezávislost na nich?“

Účastník: „To znamená, že jestli kdybys se osamostatnila, jestli bych to zvládla sama bez jejich pomoci?“

Výzkumník: „Tak nějak, tak nějak no.“

Účastník: „Myslím si, že ano.“

Výzkumník: „Že bys to zvládla?“

Účastník: „Že bych to zvládla.“

Výzkumník: „Takže si myslím, že jsi nezávislá, kdybys chtěla?“

Účastník: „Hm, ano.“

Výzkumník: „A takhle, potřebuješ se s nima, buď s rodičema, nebo s rodinejma příslušníkama, s bráchou teda poradit, když třeba děláš nějaký důležitý rozhodnutí životní, tak cítíš potřebu se s nima poradit?“

Účastník: „Určitě. Jsou to jakoby ti Tvoji nejbližší. Když se tak nějak rozhodneš, jak chceš, tak oni s tebou žijou, že jo a tak jak se rozhodneš, tak to ovlivní nějak tvoje chování, že jo, takže určitě s nima bych to diskutovala.“

Výzkumník: „Takže jako, zajímá Tě jejich názor?“

Účastník: „Jo, hm.“

Výzkumník: „Myslíš si, že má váhu určitou, je pro Tebe cenej, důležitěj?“

Účastník: „Neříkám, že bych se podle toho nějak rozhodla, buď ano, nebo ne.“ (smích)

Výzkumník: „Jasně. Ale taky si to vyslechneš?“

Účastník: „No, ale chci slyšet názor.“

Výzkumník: „Chceš to slyšet. Hm, hm. A potom teda jaký Ti přináší výhody nebo nevýhody to společný soužití teďko s tou původní rodinou zatím? Ať už teda duchovní anebo materiální?“ Ono toho může být spousta. Tak si vzpomeň, třeba jaký bys řekla výhody, co Ti to přináší. Uvědom si třeba, když by ses odstěhovala jo, co, co bys ztratila? Takhle to řeknu. Takže ta výhoda?“

Účastník: „Výhoda?“

Výzkumník: „To znamená, to vaření jsi předtím, říkala.“

Účastník: „No třeba, že vlastně na domácnost jsme s mamkou jakoby společně, jinak bych byla ženská sama, že jo. Co by mi chybělo?“

Výzkumník: „Hm, hm.“

Účastník: „Kdybich se odstěhovala, tak by mi asi chybělo to, že jak jsem říkala, že občas se sejdeme prostě u tý Ulice (televizní seriál) a prostě, že si s nima popovídáš.“

Výzkumník: „Ta komunikace společná a asi i ty emoce. Prožívání emocí, radost.“

Účastník: „No, no, no, protože to jsou jakoby lidi, který jsou na stejnej vlně. Takže to by mi asi chybělo.“

Výzkumník: „Rozumíte si. To sdílení, jak se říká jo. A třeba dám příklad, výhoda třeba může to bejt i pro Tvoje rodiče nějaký způsobem, že jsi tam s nima ještě pořád.“

Účastník: „Výhoda?“

Výzkumník: „No, výhoda.“

Účastník: „Že jim pomáhám?“

Výzkumník: „No, určitě, určitě.“

Účastník: „S nějakýma jako drobnostma.“

Výzkumník: „No, co třeba oni neumí, že jo, ty jim můžeš už pomoci, Ty už něco umíš.“

Účastník: „Jo takhle jako, mám už to brát, že už jsou starší?“

Výzkumník: „No, ne, že jsou starší, ale třeba dám příklad, že už ty starší generace neumí třeba s těma moderníma technologiema.“

Účastník: „No, tak třeba to.“

Výzkumník: „Jo, takže to je třeba pro mě doma velká výhoda jo. Že se můžu zeptat na určitý věci, který já neumím, ale oni ty mladý už to umí jo.“

Účastník: „Už to umí. No, to asi jo.“

Výzkumník: „Takže třeba tohle můžeme jo?“

Účastník: „Já nevím Ty jo.“

Výzkumník: „Hm, no nebo třeba, že jim přinášíš takovou tu psychickou podporu?“

Účastník: „No, to asi mamce.“

Výzkumník: „Porozumění mamce, když si rozumíte?“

Účastník: „No, to určitě.“

Výzkumník: „Ona by o to přišla, že jo.“

Účastník: „No, to by jí chybělo určitě.“

Výzkumník: „Už to bude postrádat jo, třeba ze začátku, než si zvykne, určitě jo. Nebo taky i ten brácha že jo, když si tak rozumíte, určitě i taťka že jo, to nebudeme nijak snižovat.“

Účastník: „To jo.“

Výzkumník: „Ale, jo, takže tohleto Ty jim poskytuješ. To je ještě pořád velká výhoda pro ně. Já to beru podle sebe. Takže to je výhoda.“

Účastník: „To jo.“

Výzkumník: „No a nevýhoda třeba toho společného soužití, co bys řekla?“

Účastník: „Nevýhoda? Já nevím, já přemýšlím. Nevýhoda společného soužití... Ty jo, třeba občas, když jakoby není nálada nebo když někdo nemá jakoby náladu a nechceme se společně bavit nebo tak.“

Výzkumník: „Jo, není na Tvoji vlně?“

Účastník: „Jo, třeba to neakceptuje nebo něco, tak občas dochází nějak ne k hádkám, ale prostě maximálně k nějakým neshodám nebo tak.“

Výzkumník: „No, tak to je všude, to je normální. Ještě jsem se Tě chtěla zeptat. Ty už jsi mi vlastně řekla, jak chceš tu situaci řešit, že teda osamostatnit se zhruba do roka. A potom ještě mě by ještě zajímalo, jestli ses už snažila v minulosti nějakým způsobem se osamostatnit třeba a jak to probíhalo?“

Účastník: „Nesnažila.“ (oboustranný smích)

Výzkumník: „Dobře, no, fajn.“

Účastník: „No, nebo neměla jsem tu potřebu jako.“

Výzkumník: „Tady vlastně je ještě otázka, jak na sebe vzájemně působíte s rodičema a naopak. To vlastně jsme tak trochu řekli, že jo. Že si rozumíte dobře, že vlastně se máte rádi, což je úplně ideální stav a že teda na sebe působíte kladně. Já se ještě zeptám třeba takhle, když si vytváříš názor na něco nebo dokonce nějakou postoj něčemu, tak dáš třeba na to, jak to cítí mamka nebo taťka, máš je jako vzor? Jdou Ti vzorem v životě? Takže dáš na ně?“

Účastník: „Určitě. No, určitě. Vždycky mě to ovlivní, jako když mi řeknou nějakou svůj názor. Protože je beru, že jsou jakoby, když to řeknu, starší, mají ty zkušenosti, pohlíží zase na to jinak, že jo. Takže když mi řeknou nějakou zpětnou vazbu tak neříkám, že celý názor bych považovala za správnou, ale určitě část z toho, nad částí, co oni řeknou, se zamyslím a podle toho se rozhodnu, no.“

Výzkumník: „Hm, hm, ale není to tak, že bys slepě třeba následovala jejich názory. Vždycky si z toho, jestli to dobře chápu, něco vezmeš?“

Účastník: „No, no, vezmu si to, co je pro mě důležitý.“

Výzkumník: „No, no, no. A potom si uděláš teda podle sebe, ale akceptuješ částečně teda jejich názor.“

Účastník: „Hm, hm.“

Výzkumník: „Pak se zeptám ještě, jestli teda přispíváš nějakým způsobem na to společný hospodaření v domácnosti, jestli nějak přispíváš, ať už finančně?“

Účastník: „Zatím ještě ne protože teď kon jakoby z části, teda ze začátku jak jsem teď začala pracovat tak ještě jsme to nějak jakoby neřešili, ale určitě bych chtěla, protože třeba kdyby nechtěli nebo to, tak je mi to takový blbý, blbý, jo.“

Výzkumník: „Hm, hm.“

Účastník: „Neříkám, že to bude nějak hrozně, hrozně moc, ale určitě něco, něco chci.“

Výzkumník: „Hm, hm, to je hezký. A vlastně Ty přispíváš třeba i tím, že se podílíš nějak na chodu té domácnosti. A jak třeba teda?“

Účastník: „Chodím nakupovat.“

Výzkumník: „Hm, no, pomáháš?“

Účastník: „Pomáhám, co je klasika no, prádlo, moc teda nevařím, to ne.“

Výzkumník: „No, nevádí.“

Účastník: „Ale prostě chod domácnosti.“

Výzkumník: „Takže třeba úklid se dá říct?“

Účastník: „Úklid.“

Výzkumník: „Jo, nakupování teda, abysme to shrnuli.“

Účastník: „Takový ty klasický věci.“

Výzkumník: „Hm, hm, fajn. A rozumíte si třeba takhle s mamkou v tej společnej domácnosti? Že vlastně, nejsou tam nějaký třeba třecí plochy?“

Účastník: „Jo, to jo. Ne, ne, každá uklízíme stejně.“(smích)

Výzkumník: „To máš naučený, jak to mamka chce vid'. No, a vlastně tady ještě k tomu poslední otázka k tomu ještě. Jestli si myslíš, že máš zajištěnej dostatek soukromí?“

Účastník: „Jo, to určitě.“

Výzkumník: „Jo, takže jak třeba?“

Účastník: „Že v podstatě naši jsou vlastně jakoby dole, já mám nahoře pokoj.“

Výzkumník: „Vy máte dvougenerační domek?“

Účastník: „Dvougenerační. Dole je normálně byt, nahoře je taky byt, ale nahoře vlastně jakoby obývám jenom ten svůj pokoj, ale je tam normálně kuchyně, koupelna. Koupelnu využívám teda.“

Výzkumník: „Aha, hm.“

Účastník: „Ale chci jakoby potom být nahoře, bydlet prostě nahoře a za našima když to řeknu, chodit na návštěvy.“

Výzkumník: „To je ideální.“

Účastník: „Jo, prostě takhle. Normálně zařídit si svoji bytovou jednotku.“

Výzkumník: „Hm, hm.“

Účastník: „A když prostě nechci bejt, tak si zalezu nahoru no.“

Výzkumník: „Hm, tak to je úplně supr, tak to máš opravdu optimální úplně.“

Účastník: „Mě to moc nebaví bejt sama, mě baví bejt mezi lidma.“

Výzkumník: „Jo, takže by Ti tam bylo i smutno.“

Účastník: „No, třeba. Ale nejsem úplně samotář jako, ráda jsem ve společnosti lidí, jo.“

Výzkumník: „De facto, ale kdyby ses teda měla osamostatnit, jít někam jinam, sama třeba do bytu, o tom by si uvažovala, nebo lákalo by Tě to?“

Účastník: „Jako kdybych měla jít úplně sama, tak to bych asi nechtěla, ale kdyby to byla nějaká vážná známost, tak nebo něco, tak asi jo.“

Výzkumník: „Myslíš teda, když bys měla nějakýho partnera, vážnou známost, tak s tím bys byla ochotna se odstěhovat?“

Účastník: „Jo.“

Výzkumník: „Ale sama?“

Účastník: „Sama nevidím důvod, když mám takovouhle možnost jako, mě to přijde jako, jako hloupost.“ (smích)

Výzkumník: „Hm, rozumím, no jasný, tak jo.“

Účastník: „Ještě mi řekni jaká je ta naše rodina? Nukleární?“

Výzkumník: „Nukleární.“

Účastník: „To musím říct doma.“ (smích)

Výzkumník: „Ještě teda na závěr, jestli jsme na něco zapomněli, jestli se chceš k něčemu vrátit třeba, něco mi říct ještě, rozebrat?“

Účastník: „Spíš Ty, jestli potřebuješ něco ještě.“

Výzkumník: „No, já si myslím, že to bylo vyčerpávající. Já ty otázky, co jsem měla de facto připravený, jsme všechno odpověděly úplně jako perfektně.“

Účastník: „Jo? Tak dobrý.“

Výzkumník: „Děkuju za spolupráci.“

Účastník: „Nemáš vůbec zač.“

Výzkumník: „A třeba když budeš dělat bakalářku, tak Ti taky ráda pomůžu. Jo, tak děkuju, díky moc.“

Účastník: „Hlavně, aby Ti to pomohlo.“

Příloha č. 4: Doslovný přepis rozhovoru – Robin

Výzkumník: „Já bych Vás v krátkosti našeho rozhovoru na úvod teda seznámila s tématem mojí bakalářské práce. Jmenuje se Psychosociální adolescentní moratorium současný mládeže a cílem mojí práce je zprostředkování vzhledu do životního kontextu mladých lidí v současnosti popřípadě do jejich rodin a výzkumný problém je jaký jsou důvody setrvání mladých lidí v jejich původní rodině. To téma nebo ten název, to samotný adolescentní psychosociální moratorium, to je vlastně doba, která je daná adolescentům během jejich vývoje k tomu, aby se rozhodli, kam dál v životě chtějí směřovat, co chtějí dělat, aby si ujasnili prostě všechny ty svoje priority a nějaký životní cíle. Takže já bych se Vás zeptala, jestli souhlasíte s účastí na tomhle výzkumném šetření?“

Účastník: „Jo, jo, souhlasím.“

Výzkumník: „A jestli můžu náš rozhovor nahrávat na záznamník?“

Účastník: „Určitě, můžete, no.“

Výzkumník: „Děkuju. Tak nejdřív bych se zeptala na otázky, který souvisí s nalezením identity, protože to je vlastně hlavní úkol toho období adolescence, takže jestli byste mi mohl říct, jestli už víte nyní, kam patříte v životě, jakým jste člověkem, jo, jestli prostě znáte ty svoje přednosti, nedostatky?“

Účastník: „No, tak přednosti ty neumím totálně já říct, že jo, protože nepozoruju moc sebe, ale snažím se spíš dobře zapadnout do rodiny, aby sem jim dělal radost jako, tak to mi třeba motivuje něco dělat, jo, že to nedělám jenom pro sebe, že chci, ale že chci ukázat jim jako něco dokázat, jo, abych jim jakoby něco vracel tady tím.“

Výzkumník: „Hm.“

Účastník: „Že nechci třeba žít nákej život, že budu jenom někde chlastat a todlensto lítat, ale jako chci, chci tý rodině, ta rodina je pro mě základ, protože tý chci dokázat, že prostě to co do mě dali, se vším co mi pomáhali, že jo, tak že to prostě nedělali nazmar.“

Výzkumník: „Hm, to je hezký.“

Účastník: „Tak to jim chci třeba vracet, tak to mě motivuje.“

Výzkumník: „Hm.“

Účastník: „To, že ještě musím v nějakých věcech zabrat. Ale zároveň jako ňáký, každej má ňáký špatný stránky, no, takže taky je určitě mam, že jo.“

Výzkumník: „Jste si jich vědomej?“

Účastník: „Jsem si vědomej, no, že spoustu třeba lidem něco slíbim, že někam puju a že třeba se na ně vykašlu.“

Výzkumník: „Hm, hm, to se stává.“

Účastník: „No, jako takový věci, že třeba neberu telefony. Vim, že hodně lidí je kvůli tomu na mě naštvanejch.“

Výzkumník: „Ale víte to o sobě, jste si toho vědomej?“

Účastník: „Jasně, to vim, no.“

Výzkumník: „Hm, hm, dobře. A jaký jste dosáhl vzdělání?“

Účastník: „No teďkon mám toho bakaláře dodělanýho na pozemkových úpravách a ještě chodim na to magisterský.“

Výzkumník: „A to je zemědělská fakulta?“

Účastník: „To je zemědělská fakulta.“

Výzkumník: „Jihočeský univerzity?“

Účastník: „No, no, no.“

Výzkumník: „Hm, hm.“

Účastník: „Pozemkový úpravy a převody nemovitostí.“

Výzkumník: „Dobře.“

Účastník: „A vlastně už sem, už sem normálně pracoval předtim než sem na tu školu nastoupil.“

Výzkumník: „Hm.“

Účastník: „A šel sem, asi když mi bylo dvacet pět nebo čtyry, dvacet čtyry, tak teprv jsem si jako uvědomil, že bych si tu školu měl udělat. Nebavila mě práce, kterou jsem předtim dělal.“

Výzkumník: „Hm.“

Účastník: „Tak jsem jako právě šel si tu školu dodělat a naši mě v tom podpořili. Vlastně mamka finančně.“

Výzkumník: „Hm.“

Účastník: „Protože když jsem tý práce musel nechat, chodil jsem jenom na nějaký ty melouchy, takže vlastně i díky tomu, že mi na to přispěli penězně, tak sem se na to nevykašlal.“

Výzkumník: „Hm a to jste pokračoval jako v oboru z té střední školy?“

Účastník: „Jo, jo.“

Výzkumník: „Hm.“

Účastník: „Je to furt stavebnictví.“

Výzkumník: „Jo? Jdete tím směrem stavebnictví teda, hm. Takže po střední škole ste začal pracovat?“

Účastník: „Po střední škole sem šel pracovat, takže...“

Výzkumník: „Zjistil ste, že to není vono?“

Účastník: „Měl sem průmyslovku a jako chtěl jsem dělat ve stavebnictví a tak sem si sehnal práci. Dělal sem rozpočtáře podle projektů, sem dělal cenový nabídky.“

Výzkumník: „Hm.“

Účastník: „A mě ta práce i bavila, všechno, ale jako sedět prostě vosm hodin denně v kanclu a jenom čumět do počítače... Mě ta práce prostě po třech letech omrzela.“

Výzkumník: „Hm, no, to se stává.“

Účastník: „Tak jsem potom ještě šel na tu školu.“

Výzkumník: „Takže ste se zamyslel a zjistil ste, že byste ještě...“

Účastník: „Zamyslel, že by to ještě chtělo dodělat školu.“

Výzkumník: „Hm.“

Účastník: „A a vlastně, teda říkal mi to i šéf v práci, že, že třeba na tu pozici, kterou mam, tak za pár let třeba nahradí někdo jinej, kterej, kterej bude mít školy, a dáme mu ty peníze prostě za ty peníze, který dáváme Tobě třeba, no, že, že prostě.“

Výzkumník: „Že ten titul je důležitěj.“

Účastník: „Že mě nahradí lidi s titulem a jako takovýdle, měl na to takový připomínky různý, tak sem si třeba i uvědomil jako že jo, že třeba může mít pravdu, že prostě to takle bude ta doba dopředu.“

Výzkumník: „Hm, hm.“

Účastník: „Tak proto sem taky kuli tomu šel no.“

Výzkumník: „Hm, to je dobře. A Vám je kolik let teďko, jestli se Vás můžu zeptat?“

Účastník: „Dvacet osm.“

Výzkumník: „Hm a ste spokojenej s tím rozhodnutím, jak ste se rozhodnul teda ve studiu?“

Účastník: „No.“

Výzkumník: „Zeptám se, inspiroval Vás někdo z rodiny na tej cestě životem co se týče výběru studia, povolání?“

Účastník: „Jo.“

Výzkumník: „Anebo ste si razil tak nějak tu svoji cestu v souvislosti s nějakým svým tím vyhraněným zájmem třeba o to stavebnictví nebo byl někdo v rodině, kdo by Vás inspiroval?“

Účastník: „No, právě děda měl stavební firmu.“

Výzkumník: „Hm.“

Účastník: „Dřív a právě vždycky, když sem byl malej, tak mi vždycky říkal, když si uděláš strojárnu, todlensto, tak to, tak to budeš dělat se mnou, jo.“

Výzkumník: „Hm, hm.“

Účastník: „No a prostě budeš mi s tím pomáhat, todlensto, takže vlastně vod malička mě bavila ta stavařina, protože von to dělal.“

Výzkumník: „Měl ste k tomu blízko?“

Účastník: „A bavilo mě to, no. Všude měl fotky těch staveb, co dělal.“

Výzkumník: „Hm, hm.“

Účastník: „Sem si říkal tak to budu chtít dělat s Tebou a tak sem šel dělat tu stavárnu, no.“

Výzkumník: „Hm, fajn. Potom se zeptám, jestli máte nějaký cíl, ke kterému v životě směřujete už, jestli máte vytýčený nějaký cíle takový hlavní?“

Účastník: „Asi ani ne, no. To, že bych měl nějaký cíl a šel si za ním, asi třeba, asi...“

Výzkumník: „Nebo plány, představy?“

Účastník: „Asi jenom, aby sem byl spokojenej, aby lidi kolem mě byli spokojený a prostě přijde mi to jako víc důležitý než, než mít cíl nějaký auto nebo.“

Výzkumník: „Konkrétně.“

Účastník: „No, tak prostě spíš mi de vo to, aby lidi byli spokojený, no.“

Výzkumník: „Hm, hm, to je důležitý.“

Účastník: „To mám rád.“

Výzkumník: „Od toho se potom odvíjí všechno další.“

Účastník: „No, právě, prostě a prostě jako, že jedu na tejdén na chatu prostě s nějakýma lidma, s rodinou, s partou, tak to je prostě ten cíl jako, že se prostě na to těším a.“

Výzkumník: „Ta pohoda.“

Účastník: „Ta pohoda, no.“

Výzkumník: „Ty dobrý vztahy.“

Účastník: „Mám rád pohodu. Dobrý vztahy, to je pro mě, jako to je pro mě důležitý.“

Výzkumník: „Hm, hm.“

Účastník: „Víc než jako cíle nějaký movitý věci třeba.“

Výzkumník: „Hm, takže když bych se zeptala, žebříček hodnot v životě, nějaký ty nejdůležitější hodnoty, který uznáváte, jaký by to byly, když byste je seřadil vod tý nejdůležitější?“

Účastník: „No, tak asi ta rodina, ta úplně na prvním místě úplně. Potom už to sou takový kraviny asi no. To už sou takový kraviny.“ (smích)

Výzkumník: „No, co třeba zdraví?“

Účastník: „Zdraví že jo, to je taky důležitý, no. Zdraví, potom nějaký třeba už jako koníčky, no, takovýhle věci.“

Výzkumník: „Hm, dobře.“

Účastník: „Ale prostě ta rodina je základ a já myslím, že tam by to člověk neměl vypustit no.“

Výzkumník: „Hm. Plánujete nějak osamostatnění od té rodiny a založení trvalého vztahu?“

Účastník: „No, já už sem to plánoval víckrát. Už sem, už sem dvakrát byl z baráku pryč, ale vždycky sem se vrátil.“

Výzkumník: „Hm, hm. To by mě docela zajímalo, jak to probíhalo, jestli mi můžete říct to osamostatnění a pak zase proč ste dospěl k tomu, že ste se vrátil?“

Účastník: „No, takže vždycky sem šel bydlet s jako nějakou holkou, kterou sem si našel, a byli sme spolu dýl.“

Výzkumník: „A poprvý třeba v kolika, jestli se můžu zeptat?“

Účastník: „Poprvý, to sme šli, nám bylo asi dvacet let. No, ale bylo to skvělý, protože jako její rodiče měli byt, kterej nebyl využitěj.“

Výzkumník: „Hm.“

Účastník: „Takže vlastně sme tam šli bydlet s tou holkou zadarmo, jenom sme jim platili energie, no ale to asi rok a půl sme spolu bydleli a pak sme se rozešli a prostě hned jako první snadná varianta, že sem se vrátil k našim.“

Výzkumník: „Hm, jasně.“

Účastník: „Prostě, nevím, jako to je první věc, která mě vždycky napadla jo, že.“

Výzkumník: „Hm. Netoužil ste?“

Účastník: „Že se mam kam vrátit vždycky.“

Výzkumník: „A netoužil ste po tom, že byste zůstal už sám?“

Účastník: „To sem netoužil no jako já bejt sám, to mě jako nebaví, no.“

Výzkumník: „Hm, ste radši doma v rodině?“

Účastník: „Radši budu v rodině anebo dyž bych šel bydlet, tak by mi to nevadilo jít bydlet pryč prostě, ale, ale jako s někym, no.“

Výzkumník: „Hm.“

Účastník: „Podruhý sem šel zase už jako s novou holkou bydlet.“

Výzkumník: „Hm.“

Účastník: „A to sme vydrželi rok. Po roce sme se zase rozešli a zase sem se vrátil k rodičům.“(smích)

Výzkumník: „Stává se, jo. To je normální dneska.“

Účastník: „Takže takle, no.“

Výzkumník: „Takže takle. Pak se zeptám. V životě jak ste se vyvíjel, tak ste měl asi možnost vyzkoušet si různé životní role, jo. Jestli myslíte, že teda zvládáte ty životní role, který teď máte, tím myslím třeba syn, bratr, jo, zaměstnanec, student, přítel, kamarád?“

Účastník: „No...“

Výzkumník: „Jak ste na tom, jak byste to viděl?“

Účastník: „No.“

Výzkumník: „Měl ste možnost vyzkoušet si jich hodně, těch rolí nebo toužil byste vyzkoušet ještě nějaký další?“

Účastník: „Jako já si myslím, že už sem si jich zkusil dost, no.(smích) Jako, jako netoužim po tom poznávat ty nové role, aby sem jako někam, abych je hledal jako. Prostě ty role přijdou samy a když přijdou, tak se je snažim jako dělat tak, aby to bylo dobře, no.“

Výzkumník: „Hm.“

Účastník: „A když, a když je dělám blbě, tak to prostě tak bejvá, že, že ta role skončí, no.“

Výzkumník: „A spíš se daří nebo se nedaří?“

Účastník: „Jo, tak já si myslím, že se daří, no, ale třeba teď kon u těch vztahů s těma holkama třeba, tam, tam nevim, jestli to fakt asi nedělám blbě jo, třeba že prostě.“

Výzkumník: „Takže se zamýšlíte nad sebou?“

Účastník: „Jo, to určitě, určitě.“

Výzkumník: „Přemejšlíte o tom.“

Účastník: „Přemejšlím, no že pak si říkám, že sem nějaký věci moh udělat jinak, ale...“

Výzkumník: „Hm. Takže nehledáte chybu jenom v tom druhým člověku?“

Účastník: „Ne, to určitě ne.“

Výzkumník: „Hm, hm.“

Účastník: „Vždycky to je, vždycky to je vzájemný.“

Výzkumník: „To je dobře, hm, určitě.“

Účastník: „Jako neumím říct no ty role, to jako já popsat neumím, to by musel někdo jinej asi.“

Výzkumník: „Hm, hm. Ale tak zvládáte třeba roli, že ste prostě student?“

Účastník: „Jo, to jako si myslím, že jo.“

Výzkumník: „Zaměstnanec, v rodině, že jo.“

Účastník: „To si myslím, že ňák tak jako plním no.“

Výzkumník: „Hm.“

Účastník: „No, snažim se teda.“

Výzkumník: „Jasně. A jaký ste si vytvořil vztahy během tý doby s ostatníma lidma třeba?“

Účastník: „No...“

Výzkumník: „Myslím ve škole třeba.“

Účastník: „Jo, jo to bylo, to bylo trošku náročnější, protože vlastně já když mi bylo třeba vlastně těch dvacet čtyry myslím a šel sem na tu školu, tak vlastně ty moje, ty moji spolužáci, ty byli po maturitě, že jo, bylo jim třeba osmnáct a pro mě těch šest let byl docela velkej skok, jo.“

Výzkumník: „Hm.“

Účastník: „Protože voni prostě, moc sem si s nima nerozuměl.“

Výzkumník: „Hm.“

Účastník: „Takže sem s tím bojoval ze začátku třeba takhlens tady s tím.“

Výzkumník: „To bylo denní studium jo?“

Účastník: „No, to bylo denní, no. To bylo denní právě, pak sem chtěl na nějaký různý melouchy, ale což to, ale pak sem tam poznal jako dobrou partu kámošů, vono se to tam rozdělovalo na takový ty partičky.“

Výzkumník: „Hm.“

Účastník: „A a to bylo jako, to bylo důležitý, že sem jako zjistil, zjistil, že ty lidi sou dobrý, že, mě baví.“

Výzkumník: „Hm.“

Účastník: „No, takže, takže vlastně i to mě nakoplo v tom pokračovat třeba.“

Výzkumník: „Hm, takže i ten kolektiv jo?“

Účastník: „Takže ty vztahy dobrý a tady v práci vztahy taky jako myslim že, my sme kámoši, že jo, takže je s náma i kolegovu strejda, takže ty vztahy sou taky dobrý, no.“

Výzkumník: „Tak to je supr, hm.“

Účastník: „A hlavně si vyjdeme ve všem vstříc, tak to je důležitý, no.“

Výzkumník: „Hm, takže konflikty případný zvládáte dobře?“

Účastník: „Jasný, no. Já se jim snažim vyhejbat, těm konfliktum.“

Výzkumník: „To je nejlepší. Jasně. Pak se zeptám, jestli máte nějaký sourozence?“

Účastník: „Jo, mam bratra.“

Výzkumník: „Staršího?“

Účastník: „Staršího. Je mu asi třicet myslim, jo (smích).“

Výzkumník: „Hm.“

Účastník: „Ten měl teďkon třicátiny.“

Výzkumník: „Hm.“

Účastník: „A ten je taky doma eště.“

Výzkumník: „Taky je doma, hm.“

Účastník: „Ten je právě takovej, takovej, že ten se nikdy nikam nehrnul, no.“

Výzkumník: „Hm.“

Účastník: „Máme, máme jako barák, kde v přízemí bydlí rodiče a já sem vlastně s bráchou nahoře, no. Takže tam máme svoje soukromí.“

Výzkumník: „Hm.“

Účastník: „A vždycky to vypadalo tak, že když já teda pudu pryč z toho baráku, tak že von si tam nahoře udělá svůj byt a bude tam spokojenej.“

Výzkumník: „Hm, že tam zůstane.“

Účastník: „Jenže vždycky mu to naruším, že se tam vrátím, no.“ (oboustranný smích)

Výzkumník: „Takže uvažuje, že von by tam zůstal eventuelně?“

Účastník: „Tak, tak, von by tam zůstal, že by si tam udělal třeba svůj byt, jo a.“

Výzkumník: „Hm, hm.“

Účastník: „A že já pudu někam třebas...“

Výzkumník: „Jinam.“

Účastník: „Jo, no, no.“

Výzkumník: „Hm. No a Vy tam žijete jako rodina teda maminka, tatínek a kluci, sourozenci, jo?“

Účastník: „Jo, sme pohromadě.“

Výzkumník: „Hm, hm. A zeptám se, s jakým členem rodiny Vás pojí silné pouto, s kým anebo s kým máte nejvíc problémů?“

Účastník: „No, tak jako největší pouto, asi matka, že jo.“

Výzkumník: „Hm, hm.“

Účastník: „Tam je to, tam asi nejvíc.“

Výzkumník: „Hm.“

Účastník: „Potom je jako nejdůležitější osoba taťka, taťka, ten, to je takovej klid'as, ten má všechno na háku.“

Výzkumník: „Hm.“

Účastník: „Ale což je jako taky důležitý, protože...“

Výzkumník: „Tvoří to zázemí.“

Účastník: „No, no, no. Jako si myslím, že mamka je ta starostlivá, že jo.“

Výzkumník: „Hm.“

Účastník: „A tak jako jí se snažím nějak tak jako v něčem pomáhat a s ní řeším věci, s tatškou ne.“

Výzkumník: „To je hezký.“

Účastník: „Protože ten má takovou svoji pohodu a...“

Výzkumník: „Hm.“

Účastník: „A jako...“

Výzkumník: „Takže k mamince máte blíž.“

Účastník: „Jo, já si myslím, že jo.“

Výzkumník: „S tou si povídáte, řešíte problémy třeba, nějaký starosti, trápení.“

Účastník: „Jo, to určitě. Určitě by sem nějaký problém nešel řešit jako prvně s tatškou, prostě to budu řešit s mamkou, no.“

Výzkumník: „Hm.“

Účastník: „A tatška se potom nějak dozví.“ (oboustranný smích)

Výzkumník: „Hm, hm. No a jak se cítíte být chápanej ze strany Vašich rodičů, jo, chovají se k Vám jako k nezávislej, dospělej osobě?“

Účastník: „Jo, to si myslím, že jo, že jo, to si myslím, že určitě, že jakoby mi nechávají úplně volnou cestu jako.“

Výzkumník: „Hm, nezasahujou Vám do rozhodnutí třeba?“

Účastník: „Přesně tak, nikdy mi nic nějak nezakazovali nebo...takže, takže...“

Výzkumník: „Hm a třeba podněcujou nějak ten růst Vaší autonomie jako toho, že byste se třeba mohl eventuelně osamostatnit? Podněcujou nebo nepodněcujou Vás?“

Účastník: „Jo, tak jako určitě, určitě mají nějaký takový občas blbý připomínky, no. Třeba spíš od tatky, no. Mamka, mamka si myslím, že třeba naopak je ráda, že nás tam má, jo, že, že nás vidí každěj den a.“

Výzkumník: „Takže je spokojená.“

Účastník: „No, je to znát, že je spokojená, no. Třeba to zase nebaví mě jo, že musím každé den říkat mamce, jak se mam prostě.“

Výzkumník: „Hm, hm, ta komunikace už.“

Účastník: „No, takže jako je to takovej stereotyp, ale, ale, ale jako je to důležitý a když tam člověk, když tam bydlím, tak vždycky neřek bych jako, nemám čas, du pryč, nebo vždycky si tu chvilku na ní udělám a pokecám s ní.“

Výzkumník: „Hm, hm, tak to je dobře.“

Účastník: „No, ale, ale třeba s tím taťkou ne, no, ten řekne, že už jako, že když už puď z toho baráku, tak ať už se nevracím a takový.“

Výzkumník: „Hm.“

Účastník: „Ale vim, ale vim, že to bere s rezervou, ale.“

Výzkumník: „Jo.“

Účastník: „V legraci.“

Výzkumník: „Na půl v legraci teda.“

Účastník: „No, no, no, von si dělá z toho srandu docela.“

Výzkumník: „Takže vztahy máte dobrý s rodičema?“

Účastník: „Já si myslím, že určitě, že určitě dobrý, no.“

Výzkumník: „I s bráchou?“

Účastník: „V pohodě s bráchou, no, taky.“

Výzkumník: „Jo. No a jakěj výchovnej styl uplatňujou Vaši rodiče nebo spíš uplatňovali, že jo, když Vás vychovávali?“

Účastník: „No, ty mi, zakazovali mi, to co mě baví, no.“

Výzkumník: „Takže spíš myslíte autoritativní, takový ty příkazy, zákazy?“

Účastník: „No, no.“

Výzkumník: „Strohá výchova?“

Účastník: „No, já si myslím, že jo.“

Výzkumník: „Nebo naopak je potom liberální nebo demokratická.“

Účastník: „Já si myslím, že jako takle no, zakazovali mi věci, co mě baví.“

Výzkumník: „Hm.“

Účastník: „Hm, za špatný známky a jako zároveň sem měl z taťky velkej respekt především, takže.“

Výzkumník: „Hm, hm.“

Účastník: „To jako zase, zase jako ten když už se naštvál, tak to stálo za to, takže spíš jako i ze strachu sem třeba dělal průsery, jo, aby prostě...“

Výzkumník: „Hm, hm.“

Účastník: „Tak jako od taťky sem měl velkej respekt vždycky, no.“

Výzkumník: „Hm, hm. A jak ste to vnímal, to zakazování a ty příkazy?“

Účastník: „No, to sem vnímal tak, že prostě musím dělat věci dobře, abych ty zákazy neměl, no.“

Výzkumník: „Hm, hm. Nerevoltoval ste třeba, že byste se stavěl kvůli tomu do opozice nebo tak?“

Účastník: „Ne, to ne. To sem jako chápal, že to je prostě, že na to voni právo měli, si myslím.“

Výzkumník: „Hm, hm.“

Účastník: „To sem jako, vždycky sem to respektoval jako, no.“

Výzkumník: „Hm.“

Účastník: „Vždycky se člověk snaží se z toho nějak vykrotit, že jo.“

Výzkumník: „Jasně.“

Účastník: „Ale jako to jejich rozhodnutí sem respektoval, nic jinýho mi ani nezbejvalo.“

Výzkumník: „Hm. Eště se zeptám, jestli trávíte společně volný čas eště s rodičemi, s bráchou třeba, nějakým způsobem?“

Účastník: „No, to spíš ne. Jakmile mám volnej čas, tak se spíš snažim ject někam pryč.“

Výzkumník: „Hm, hm.“

Účastník: „To spíš s nima a trávím ten čas takle, že přídu domu po práci nebo ze školy.“

Výzkumník: „Hm, hm.“

Účastník: „Tak s nima dám chvílku prostě pokec.“

Výzkumník: „Popovídáte.“

Účastník: „No a dyž sou ňáký oslavy, tak sme všichni pohromadě a delší dobu třeba.“

Výzkumník: „Hm, hm.“

Účastník: „To máme jako ty rodinný oslavy, má dost, že se vidíme pohromadě.“

Výzkumník: „Takže tu soudržnost s rodinou vnímáte?“

Účastník: „Tak, no.“

Výzkumník: „Že tam je, že je dobrá, že je v pohodě.“

Účastník: „Jo, jo. To si myslím, že je důležitý, no.“

Výzkumník: „Hm, hm. A cítíte se bejt nezávislej na tej svojí rodině?“

Účastník: „Hm, to nevim.“

Výzkumník: „V tom smyslu, kdybyste chtěl odejít, jestli byste zvažoval, jestli ste ještě závislej nebo nezávislej nějakým způsobem na nich?“

Účastník: „No...“

Výzkumník: „Co by Vás třeba svazovalo, abyste se mohl odpoutat.“

Účastník: „To nevim tadyto po pravdě. Jako když sem bydlel pryč, tak sem za nima jezdil, že jo.“

Výzkumník: „Hm.“

Účastník: „Prostě tak jako...“

Výzkumník: „Takže psychicky?“

Účastník: „Uplně samostatnej, uplně samostatnej sem se jakoby nikdy necejtil, že sem třeba řek, tak a teď prostě můžu jít někam a, a jako všechno zvládnou sám.“

Výzkumník: „Hm.“

Účastník: „To sem si jako nikdy neříkal, no. Vždycky, vždycky vim, že je tady mam prostě a že mi můžou pomoct, no a jako i finančně, no.“

Výzkumník: „Hm, hm.“

Účastník: „Že prostě tak ty peníze taky...“

Výzkumník: „S tím souvisí ještě otázka, jestli se potřebujete poradit třeba s rodičema nebo s bráchou v případě důležitých rozhodnutí nebo řešení problémů.“

Účastník: „To ne. To ne, to si, o tom spíš moc jako se s nima neradím. To, to spíš, to spíš už jako už s nima něco řeším, až když je pozdě, no.“

Výzkumník: „Hm.“

Účastník: „Tak s nima jako, spíš jim to oznámim něco.“

Výzkumník: „Hm.“

Účastník: „Ale jako rozhoduju se sám v těchle věcech.“

Výzkumník: „Hm, hm.“

Účastník: „Jako abych se šel poradit, to asi ne, no. Možná jako, nevím jako...“

Výzkumník: „Dopředu, dopředu ne.“

Účastník: „Na nic si nevzpomínám.“

Výzkumník: „Spíš prostě jednáte podle sebe.“

Účastník: „Jo, podle sebe.“

Výzkumník: „A pak když třeba něco se nevyvine, tak jak má, tak se dete poradit.“

Účastník: „Řeknu prostě třeba támleto sem byl dělat nebo sem něco udělal, bylo to dobře nebo blbě, a spíš jim jako takle, takle jim to až oznámim.“

Výzkumník: „Jo.“

Účastník: „Než jako, jako neptám se, no.“

Výzkumník: „Hm, hm. Jaký výhody nebo nevýhody Vám přináší to společný soužití v tej rodině, at' materiální nebo duchovní?“

Účastník: „No, no tak jako, přídu domu a hodí se vždycky, vždycky jídlo.“

Výzkumník: „Jo?“

Účastník: „Mam vypráno, nažehlino, tak jako, že jako tadyten jako úplně ten servis prostě беру automaticky.“

Výzkumník: „Hm, hm.“

Účastník: „A vůbec ho nevnímám, jo. Když sem bydlel s tou holkou, tak to, to byly takový ty příčiny těch nepříjemných chvil, že prostě, jo, že sem si nikdy ani neuvědomoval prostě.“

Výzkumník: „Ste zjistil, že to postrádáte.“

Účastník: „Třeba, no.“

Výzkumník: „Hm.“

Účastník: „Že, že prostě se něk člověk musí starat sám úplně o sebe, no.“

Výzkumník: „Hm, hm.“

Účastník: „Tak s tím sem nikdy něk tak moc nepočítal.“

Výzkumník: „Takže to maminka zajišťuje.“

Účastník: „Jo, jo, takže jako právě doma tadyta pohoda, která tam je, tak, tak to člověka taky drží určitě.“

Výzkumník: „Hm, hm. No a duševní nějaký výhody nebo nevýhody, psychický myslím?“

Účastník: „Tak to tak něk jako neberu. To dyž sem šel pryč, tak sem věděl, že za nima přijedu a že je uvidim a prostě ...“

Výzkumník: „Hm, hm.“

Účastník: „A zároveň to bylo pro mě i lepší, že dyž sem jezdil jenom jednou za tejdén za nima, tak prostě sme si měli víc co říct.“

Výzkumník: „Hm, hm. Byli ste si vzácnější.“

Účastník: „Bylo to takový, bylo to takový fajn prostě no.“

Výzkumník: „A Vy ste se zmínil o tej komunikaci, tak to je trochu nevýhoda? Ta stereotypní komunikace dá se říct?“

Účastník: „Já nevim, no.“

Výzkumník: „Jestli je to nevýhoda, jak to vnímáte?“

Účastník: „Já nevim no, třeba tako to je, třeba to je pro mě.“

Výzkumník: „Já to beru jako z Vašeho hlediska, jo, teď se bavíme o Vás, takže.“

Účastník: „Jako já už kolikrát, řeknu, že se mám dobře i když se dobře nemám prostě. Protože jí nechci říct, že se nemám dobře.“

Výzkumník: „Matce třeba?“

Účastník: „Jo, takže...“

Výzkumník: „No teď se bavíte se mnou, teď můžete říct, jak to vnímáte prostě, jo? Jak, jak to cítíte Vy.“

Účastník: „No je to pro mě stereotyp, protože jí většinou říkám, že je mi dobře nebo takle. Já prostě nechci, aby, aby vona byla s pocitem, že mě něco trápí, jo, aby... Já jí kolikrát vždycky řeknu jo, všechno dobrý, jo nebo takle, takže jako pro mě je to takovej stereotyp protože už většinou vim, co řeknu.“

Výzkumník: „Nechcete přidělovat starosti, jo?“

Účastník: „No, no, no jasně, no, nechci jí náck jako zbytečně s něčím stresovat i když je to prostě kravina jo.“

Výzkumník: „Hm, hm.“

Účastník: „No, a jako já kuli tomu sem třeba ten den náck ne naštvanej, ale třeba mám třeba něco v hlavě, že jo.“

Výzkumník: „Takže ste ohleduplněj, dá se říct?“

Účastník: „Jo, tady v tom se snažim. Jako až dyž je fakt náck problém, že prostě, jo, že je něco důležitýho, tak, tak s ní nebudu něco řešit, ale.“

Výzkumník: „Ale Vy to nevnímáte jako nevýhodu.“

Účastník: „No, mě to jako nepřide, myslim to jakoby kvuli ní dobře, že prostě jí nechci zatěžovat náckýma kravinama, no.“

Výzkumník: „Hm, dobře. No a zeptám se ještě, jestli chcete nějak tu svoji situaci současnou řešit, myslím třeba to osamostatnění a jak eventuelně?“

Účastník: „No ani nad tím nepřemejšlim, no. Prostě vono dyž něco přide, tak nebo, že jo, já to mam takový, že prostě občas s ženskou sem, občas ne, prostě to máme takový...“

Výzkumník: „Hm, Vy to máte vázaný, jestli tomu dobře rozumim na ty vztahy?“

Účastník: „Na vztahy, jo, jo, jo.“

Výzkumník: „Jo, takže to znamená, že byste byl ochotnej odejít třeba od Vaší původní rodiny jedinež v případě, že byste si našel partnerku, která Vám bude vyhovovat?“

Účastník: „Jo, jo, jo.“

Výzkumník: „A s kterou byste se rozhodnul, že chcete bydlet, že chcete žít?“

Účastník: „Jo, jo. Takže tadyto je určitě ten důvod třeba proč bysem odešel no, to určitě.“

Výzkumník: „Hm, ještě nějaké jiné?“

Účastník: „Potom už jako, vždycky sem chtěl třeba jít s nějakějma kámošema bydlet, že jo.“

Výzkumník: „Hm.“

Účastník: „Kuli srandě jakoby, kuli tomu, že prostě nic nemusíš řešit jako dyž přideš domu, že prostě třeba vzbudíš někoho.“

Výzkumník: „Jasně.“

Účastník: „Jo, tak jako kuli tomu sem vždycky třeba chtěl jít bydlet s kámošema, ale, ale nikdy k tomu nedošlo, no.“ (smích)

Výzkumník: „Jasně, takže to byla taková představa jako.“

Účastník: „Jo, to sem měl vždycky takový představy, že bysem takle chtěl jít třeba.“

Výzkumník: „Hm, hm, a pak ste zjistil, že doma je to lepší?“

Účastník: „No, no, jasný a za první a za druhý úplně vidim, jak by se s těma klukama furt jenom chlastalo a takle a to taky prostě úplně nejde furt dokola. Jako dyby to mělo důvod, že třeba kuli škole, že by byla, já nevim, třeba mimo město.“

Výzkumník: „Hm.“

Účastník: „Jo, tak, tak třeba to bych šel, to by mě bavilo takle s těma klukama a zase se na víkend vrátit. Jako bejt doma s těma lidma a tam bejt někde s kámošema bydlet. Tak to by byl taky důvod, proč bych šel.“

Výzkumník: „Jasně.“

Účastník: „Jo, ale, ale ten asi ten největší důvod je, jako abych měl holku, s kterou bych věděl, že prostě to fakt jako bude paráda, že to bude top, tak to bych šel.“

Výzkumník: „Hm. Jo, takže jestli tomu dobře rozumim, Vy ste doma spokojenej, vztahy máte v pořádku.“

Účastník: „No jasný.“

Výzkumník: „Doma se Vám líbí.“

Účastník: „Hm, hm.“

Výzkumník: „A jediné teda partnerka nějaká by ovlivnila ten Váš život tímle směrem, jo? Dá se to tak říct?“

Účastník: „Hm, dá se, no, to souhlasim, no.“

Výzkumník: „Tak, ještě se zeptám, jestli třeba se nějak eventuelně připravujete na tu budoucí situaci? Dám příklad, že třeba si děláte nějakou finanční rezervu, myslíte na budoucnost tímle způsobem?“

Účastník: „Ne, vůbec.“

Výzkumník: „Ne.“

Účastník: „Neřeším.“

Výzkumník: „Hm, hm. Dobře a přispíváte na to společný hospodaření tedy do domácnosti?“

Účastník: „Ne, právě, že nemusim, no.“

Výzkumník: „Hm a podílíte se nějak na jejím chodu? To znamená, pomáháte nějak doma?“

Účastník: „Jo, tak jako pomáhám s pracema, že dyž potřebujou vyvezt káru dříví, jo nebo...“

Výzkumník: „Hm, takže takový ty chlapský práce?“

Účastník: „Fyzický věci spíš, no, no, no, aby mamka nemusela něco tahat, tak to určitě jí pomůžu vždycky.“

Výzkumník: „Hm a dete třeba sám od sebe, pomůžete?“

Účastník: „Ne, to sám vod sebe spíš ne, ale až dyž vidim, nebo fakt musí třeba štvát něco i mě, že tam třeba vidim, že je něco špatně, třeba chodník opravit.“

Výzkumník: „Hm.“

Účastník: „Tak to sem třeba udělal sám vod sebe, že sem fakt viděl, že ten chodník je prostě špatnej, tak sem ho třeba udělal.“

Výzkumník: „Hm a cítíte se být za to oceněnej třeba taky na druhou stranu?“

Účastník: „Jo, to určitě, to jako to dyž něco udělám už, tak, tak to jako mamka bouchá šampáňo.“ (oboustranný smích).

Výzkumník: „Má to váhu teda?“

Účastník: „Určitě jo, jako umí poděkovat dost no.“

Výzkumník: „Hm a máte zajištěnej dostatek soukromí doma?“

Účastník: „Jo, no, to si nestěžuju.“

Výzkumník: „A jak?“

Účastník: „Prostě mám svůj pokoj, mam svoji eště jednu vedlejší místnost.“

Výzkumník: „To znamená, ten byt o patro výš?“

Účastník: „Jo, tam to mam, máme s tím bráchou jako soukromí, soukromí tam máme spolu.“

Výzkumník: „Hm.“

Účastník: „Von má svoji místnost a já mam svoji místnost, že jo, a eště tam mam pracovnu vedle, takže, takže vlastně soukromí je úplně v pohodě, no.“

Výzkumník: „A tam teda maminka taky uklízí, stará se o všechno?“

Účastník: „Občas musí, protože to občas tam vypadá tak extrémně, že prostě musí vyrazit.“ (oboustranný smích)

Výzkumník: „Jasně.“

Účastník: „Zatne zuby a de. I dyž nechci, tak vona de, dyž sem pryč, tak to udělá.“

Výzkumník: „No a máte tam, zeptám se, i soukromí v tom smyslu, že si tam můžete přivést kamarády, přítelkyni?“

Účastník: „Jo, taky, taky, tam...“

Výzkumník: „Že si prostě žijete život, kterej Vám vyhovuje, jo? Že by to nebylo tak, že když jste u rodičů, že si tam nesmíte přivést někoho.“

Účastník: „Ne, to ne, normálně si tam holku vezmu, no.“

Výzkumník: „Jo, takže to funguje, takle to Vám teda vyhovuje, jo?“

Účastník: „To je v pohodě, no.“

Výzkumník: „Hm. Potom se zeptám, jestli je ještě něco, na co sme během rozhovoru zapomněli, jestli byste se chtěl k něčemu vrátit, něco dodat třeba zajímavýho? Nemusíme se držet jenom těchle otázek, co sem se Vás ptala, něco jestli máte sám, co byste k tomu rád řek ještě.“

Účastník: „Přemejšlim, no, přemejšlim. Asi nějak extrémně ne, no. Nevim, co by bylo jako eště zajímavýho, no.“

Výzkumník: „Jak to vidíte celkově třeba tu situaci dneska mladých lidí z Vašeho pohledu na tu možnost jít třeba bydlet někam sám?“

Účastník: „Jak to vidim. No, já mám kolem sebe spoustu lidí, no, který prostě sou takle v mym věku. V tý naší partě vlastně je spoustu lidí u těch rodičů a vlastně je to fakt kuli těm penězům, no, protože ušetří prostě za nájem, za jídlo.“

Výzkumník: „Takže finanční stránka hraje roli.“

Účastník: „Takže finanční stránka a já sem takovej třeba, že ty peníze než abych prostě takle dal za nájem, tak si radši vemu a a někam jedu prostě, no.“

Výzkumník: „Hm.“

Účastník: „Radši se snažim bejt co nejvic pryč.“

Výzkumník: „To jsem se ještě neptala, jak trávíte rád volnej čas, co Vás zajímá třeba?“

Účastník: „No, to...“ (oboustranný smích). Baví mě spousta věcí, no.“

Výzkumník: „Jo? Hodně koníčky?“

Účastník: „Právě já sem takovej, že mě toho baví strašně moc a snažim se toho využívat, že mě to baví.“

Výzkumník: „Hm, hm.“

Účastník: „Takže, takže dyž se jedná o zimu třeba, tak, tak to sou ty lyže, snowboard. Potom eště jezdíme, je nás asi pět, parta, máme na starost lyžák, takže tam se staráme taky i o děti.“

Výzkumník: „Hm, hm.“

Účastník: „Takže to je i takle aktivní, že se snažim bejt co nejvic pryč.“

Výzkumník: „To je pěkný.“

Účastník: „Léto, zase jezdím na tábory.“

Výzkumník: „Vedete dětský tábory?“

Účastník: „Takže, takže, takže mam na starost děti.“

Výzkumník: „Hm.“

Účastník: „No, a potom tejdén, aspoň, aspoň tejdén chci bejt na čundru.“

Výzkumník: „Hm, do přírody.“

Účastník: „Prostě mimo, úplně mimo lidi.“

Výzkumník: „Hm.“

Účastník: „Potom tejdén v nějaký, jezdíme na chatu nějakou, třeba na Lipno a potom ještě se podívat k moři aspoň jednou za ten rok, tak...“

Výzkumník: „Takže cestování, sport.“

Účastník: „Jako ty peníze, ty peníze prostě dávám takle do těch lepších věcí, no.“

Výzkumník: „Hm.“

Účastník: „O kterých si myslím teda, že jsou lepší.“

Výzkumník: „Na to užívání tedy.“

Účastník: „No, jasně, no. Než abych prostě si platil nájem a bydlel sám zavřenej v nějaký místnosti a čuměl na televizi a prostě žil jako nudnej život.“

Výzkumník: „Hm.“

Účastník: „Protože já prostě potřebuju každej den někde bejt.“

Výzkumník: „Hm, hm.“

Účastník: „Tak prostě já asi radši budu u těch rodičů.“

Výzkumník: „Hm, jasně.“

Účastník: „A zbudou mi peníze, budu chodit s klukama na pivka nebo s holčkou do kina nebo...“

Výzkumník: „Hm, hm.“

Účastník: „Ale radši pojedu za ty peníze někam pryč a pak se radši vrátím k těm rodičům, protože vim, že tam mam klid, no.“

Výzkumník: „Hm, hm.“

Účastník: „Tam mam pohodu. Dostanu najíst a eště se mě zeptá mamka, estli nepotřebuju peníze.“

Výzkumník: „Hm.“

Účastník: „Takže jako.“

Výzkumník: „Máte hodný rodiče.“ (oboustranný smích)

Účastník: „Takže prostě si myslím, že je to takový fajn, no.“

Výzkumník: „Hm, takže nechcete bejt sám.“

Účastník: „No.“

Výzkumník: „Nechcete bejt sám, to Vám zajišťuje rodina.“

Účastník: „Tak, to mi zajišťuje, přesně.“

Výzkumník: „Ta pohoda, zázemí, to tvoří ta rodina.“

Účastník: „To si myslím, že jo, hm, hm.“

Výzkumník: „A vlastně teda svoje finance věnujete svým koníčkům.“

Účastník: „Jo, jo.“

Výzkumník: „Což znamená, teda přátelé, sport, příroda, cestování.“

Účastník: „Jasný, hm, hm.“

Výzkumník: „A neupřednostňujete materiální statky.“

Účastník: „Přesně.“

Výzkumník: „To znamená, šetřit na auto nebo šetřit na byt.“

Účastník: „Přesně tak, no.“

Výzkumník: „Šetřit na materiální věci Vás neláká.“

Účastník: „Ne, ne.“

Výzkumník: „Hm.“

Účastník: „To radši si to užiju ty peníze. Jako je fajn prostě mít nejnovější telefon, ale prostě k čemu mi to je jako.“

Výzkumník: „Hm, hm.“

Účastník: „Dyž si prostě budu doma hrát s telefonem a prostě budu splácet telefon a budu sedět doma prostě. Tak to radši prostě budu mít nákej blbej telefon a prostě těch třicet tisíc procestuju.“

Výzkumník: „Hm, rozumim, rozumim. Dobře, no, tak fajn. Eště se zeptám takle. Výhledově jak byste uvažoval zhruba v kolika letech, jestli o tom tedy vůbec uvažujete, založit rodinu, popřípadě mít děti?“

Účastník: „No, chtěl sem do třicíti, no.“

Výzkumník: „Do třicíti založit rodinu?“

Účastník: „Jako říkám si to vždycky, že prostě, že do třiceti si myslim, že bysem... protože já mám rád děti, baví mě děti, všechno, takže...“

Výzkumník: „Hm, hm.“

Účastník: „Jako se na to i zároveň těším a vždycky jsem říkal do třicíti, no. Ale prostě najednou už mi je dvacet vosum a...“

Výzkumník: „A v čem je problém?“

Účastník: „A a už, no, najít toho s kým bysem to chtěl.“ (smích)

Výzkumník: „Najít teda tu správnou partnerku?“

Účastník: „Přesně, no.“

Výzkumník: „Která by vyhovovala.“

Účastník: „Hm.“

Výzkumník: „Takže tady pořád hledáte ještě.“

Účastník: „Furt hledám a a třeba já nevim estli sem nákej na to moc vybírajej třeba nebo, jako mám strach prostě no, je to, podle mě je to strašně velkej závazek, no.“

Výzkumník: „Máte špatný zkušenosti třeba?“

Účastník: „No, třeba kolem sebe lidi jo, no, že se třeba vzali nebo ani se nevzali, ale mají spolu dítě, tak už spolu nejsou třeba, jako lidi v mym věku.“

Výzkumník: „Takže dá se říct, že to Vás trošku odrazuje třeba?“

Účastník: „Prostě vidim v tom zodpovědnost, že dyž si udělám s někym dítě prostě, tak, tak prostě chci, chci mu dát to, co vidim já doma.“

Výzkumník: „Hm, hm.“

Účastník: „Že prostě, abysme byli pohromadě, aby to fungovalo a ne prostě, nechci si udělat prostě s nějakou holkou, kterou znám prostě rok nebo to, tak.“

Výzkumník: „Takže tam hraje roli i to, že máte vlastně doma takovej ten ideál?“

Účastník: „Jasně.“

Výzkumník: „A chcete si ho vytvořit taky?“

Účastník: „Asi myslim, asi jo.“

Výzkumník: „A teď jde o to, najít toho správnýho člověka.“

Účastník: „S kým tam ten ideál bude no.“

Výzkumník: „Jenže vono těžko to člověk odhadne dopředu, tak ale určitě samozřejmě za ten rok bydlení, jak ste říkal, že ste spolu žili, tak tam už je spousta signálů potom o tom.“

Účastník: „Jo, jo.“

Výzkumník: „Že poznáte, jestli je to ta pravá nebo není ta pravá, že jo.“

Účastník: „Jo, no.“

Výzkumník: „Hm, tak vono vždycky je tam určitá míra rizika, že jo. To jako nikdo nemůžeme vědět, jestli budeme s tím člověkem na celý život, ale tak vono po tom prvním okouzlení a po tej první zamilovanosti se potom ukážou ty věci ostatní a...“

Účastník: „Hm, hm.“

Výzkumník: „Zvlášť když potom jdou ty lidi spolu bydlet, že jo a jak jste říkal, už jsou tam ty otázky toho zajištění chodu domácnosti, to to praní, to vaření, že jo, ten úklid a ta společná dělba práce, ty povinnosti, ale i radosti, tak to potom už se ukáže ten člověk po všech stránkách, že jo.“

Účastník: „Hm, jasně. Jako já se na to na druhou stranu taky těším i teď ty povinnosti potom už, si myslim, že jako člověk bere už jako automaticky, no.“

Výzkumník: „Hm, hm. Jo tak tam zase přichází radost z dětí, to je už zase jiná dimenze.“

Účastník: „Zatím nad tím úplně nepřemejšlim no, ale sem si vědomej toho, že dyž člověk udělá dítě, tak do toho musí jít naplno.“

Výzkumník: „Hm.“

Účastník: „No prostě a já sem zvyklej, že prostě chodim obden do hospody na pivko za klukama, prostě žiju si takovej trošku i takovej, takovej volnějši prostě život mě přide a to vim, že už takový to nebude.“

Výzkumník: „A byl byste ochotnej to změnit třeba?“

Účastník: „No...“ (smích)

Výzkumník: „Když by se našla ta pravá?“

Účastník: „Já právě doufám.“ (oboustranný smích) „Doufám, že to bude pro mě tak silnej zážitek jako je noční život, že mě to změní, no.“

Výzkumník: „Jo, jo? No to bych Vám přála, protože já vidim, že teda opravdu vnímáte tu rodinu zodpovědně, že chcete, že k tomu přistupujete opravdu zodpovědně, že teda říkáte, že když založíte rodinu, tak že opravdu se všim všudy a tak jak to má bejt.“

Účastník: „No chápu to, že by to tak mělo prostě bejt, no.“

Výzkumník: „Hm.“

Účastník: „Chtěl bych to takle.“

Výzkumník: „Hm, tak to je dobře. Tak Vám přeju, aby se Vám to vydařilo.“

Účastník: „Děkuju, no. Pokecáme za deset let...“

Výzkumník: „A uvidíme, jak to bude.“ (oboustranný smích)

Účastník: „A uvidíme, jak to bude.“

Výzkumník: „No, no, to je život prostě, jak to pude dál. Tak jo.“

Účastník: „Tak jo, no.“

Výzkumník: „Eště se zeptám. Mám jednu otázku, jestli by byl ochotnej někdo z Vaší rodiny si se mnou takle popovídat, na chvíli se sejít.“

Účastník: „No, to nevim, no. Si myslim, že třeba brácha by to dal.“

Výzkumník: „Nebo jestli maminka by byla ochotná na chvíli?“

Účastník: „To nevim, no, jestli by se jí chtělo, nebo spíš nevim, nevim, jestli by sem chtěl já.“

Výzkumník: „Aha, tak to zvažte.“

Účastník: „Asi, asi já bysem nechtěl.“

Výzkumník: „Hm, hm.“

Účastník: „Třeba bráchu jo, protože to je, jako tak v pohodě.“

Výzkumník: „Mě by to moc pomohlo jo, že bych viděla i ten pohled z druhé strany, to sem zapoměla říct. To je i součást teda vlastně, nebo sem se zmínila na začátku, že to je součást vlastně toho cíle tý mojí práce.“

Účastník: „Hm, hm.“

Výzkumník: „Nejenom ten pohled z té strany adolescentů, nebo mladých lidí, který setrvávají v tej roli adolescenta, ale i ten pohled z druhé strany.“

Účastník: „To je mi jasný.“

Výzkumník: „Toho rodinného příslušníka, jak to vnímají oni.“

Účastník: „Chápu, že je to dobrý, no. Mít jako i ten druhé pohled.“

Výzkumník: „Aby to nebylo jenom jednostranný.“

Účastník: „Jako určitě se zeptám.“

Výzkumník: „Tak to budu moc ráda. Tak, jo, takže děkuju za rozhovor.“

Účastník: „Tak jo, taky.“

Příloha č. 5: Doslovný přepis rozhovoru – Ondřej

Výzkumník: „Já Vás teda v krátkosti seznámím s tím mojim výzkumem, čeho se moje bakalářská práce týká. Jmenuje se Adolescentní psychosociální moratorium a cílem bakalářský práce je zprostředkovat vhléd do životního kontextu mladých lidí, kteří setrvávají ve svojí původní rodině a do jejich rodin a výzkumný problém je jaké jsou důvody setrvání mladých dospělých v jejich původní rodině. Ten pojem jako takovej, to psychosociální adolescentní moratorium je prostor nebo čas, kterej se poskytuje mladým lidem v období adolescence na to, aby našli svoji identitu a aby se mohli rozhodnout, kam v životě chtějí dál směřovat. Zeptám se, jestli souhlasíte s účastí na tomhle výzkumným šetření?“

Účastník: „Ano.“

Výzkumník: „A jestli můžu náš rozhovor zaznamenávat na záznamník?“

Účastník: „Ano, určitě.“

Výzkumník: „Děkuju. Tak, protože v tom období adolescence hlavním úkolem mladých lidí je, vytvořit si svoji identitu, to znamená, aby věděli, kam v životě směřují, tak se Vás zeptám, jestli víte, kam už patříte v životě, jestli víte, jakým ste člověkem, jaký máte přednosti, nedostatky, jestli ste si toho už vědom?“

Účastník: „No, tak ňák sem nad tím nepřemýšlejš úplně.“

Výzkumník: „Hm, hm, ale tak kdybyste se měl někde prezentovat. Pudete třeba někam se představit do zaměstnání, tak jestli víte, co je Vaše přednost. Dokážete zhodnotit?“

Účastník: „To určitě.“

Výzkumník: „Jaký máte znalosti, dovednosti?“

Účastník: „Jo, to jo.“

Výzkumník: „Jo? Třeba i nedostatky ale taky.“

Účastník: „To asi taky.“

Výzkumník: „Takže to je třeba vědět, jo. Zeptám se v tý souvislosti, kolik Vám je let?“

Účastník: „Dvacet šest.“

Výzkumník: „Dvacet šest, děkuju. A jaký jste dosáhl vzdělání?“

Účastník: „Výuční list.“

Výzkumník: „Hm a v oboru?“

Účastník: „Automechanik.“

Výzkumník: „Automechanik. A profesi jakou vykonáváte tady?“

Účastník: „Prodejce.“

Výzkumník: „Prodejce, hm. A třeba jaký znalosti, dovednosti ještě ovládáte?“

Účastník: „Znalosti, dovednosti...“

Výzkumník: „Všeobecně, to se týká čehokoliv, jo.“

Účastník: „Znalosti, jako v počítačích třeba?“

Výzkumník: „Třeba, třeba, cokoliv.“

Účastník: „Počítače.“

Výzkumník: „Hm, takže dobře ovládáte počítače, jo?“

Účastník: „No, dovednosti, jestli se dá počítat sport třeba.“

Výzkumník: „Určitě, určitě.“

Účastník: „Skoro všechny sporty.“

Výzkumník: „Hm, tak to jste šikovnej.“

Účastník: „No.“

Výzkumník: „Takže ke sportu máte kladnej vztah?“

Účastník: „Jo, jo, to určitě.“

Výzkumník: „A jdou Vám sporty.“

Účastník: „Jo, většinou.“

Výzkumník: „To znamená, když něco vyzkoušíte.“

Účastník: „Už od mala jo.“

Výzkumník: „Jo? Tak, tak se Vám daří, hm. A třeba řídit auto?“

Účastník: „To taky no.“

Výzkumník: „Jo, nebo dobře komunikovat s lidma?“

Účastník: „To asi možná taky.“

Výzkumník: „Hm, hm.“

Účastník: „Taky v jaké situaci.“

Výzkumník: „Hm, hm. Tak na tom taky záleží, to je jasný.“

Účastník: „Jasný.“

Výzkumník: „Hm a když ste se rozhodoval pro tu profesi Vaší, automechanika, tak ovlivnil to někdo třeba z Vaší rodiny nebo šel ste si svojí cestou?“

Účastník: „Ne, svojí cestou.“

Výzkumník: „Hm, měl ste prostě vyhraněnej zájem nějak o ty auta?“

Účastník: „Bavily mě auta, takže...“

Výzkumník: „Hm, na základě toho ste se rozhodnul.“

Účastník: „Na základě toho sem tam šel.“

Výzkumník: „A ste s tím spokojenej, s tím rozhodnutím?“

Účastník: „Asi jo, jako určitě jako ten základ, jo. Pak sem chtěl ještě maturitu, ale nebyla možnost jako.“

Výzkumník: „Hm.“

Účastník: „Nějak svým způsobem, co se týče finanční stránky třeba rodiny nebo takle.“

Výzkumník: „Hm, hm. A potom ste se rozhod, že budete pracovat mimo obor?“

Účastník: „No, spíš nebyly možnosti z důvodu požadavku praxe a takových věcí, co se týče v tomhle oboru, i když dneska co vim, tak už je to třeba lepší.“

Výzkumník: „Hm, hm.“

Účastník: „No, ale zkusil sem to, zkusil sem to dělat, ale jakoby velký nákladřáky a nebyly tam dostatečný peníze, jako až až extrémně malý.“

Výzkumník: „Hm.“

Účastník: „Vim, že ta profese nebejvala tak placená extra, ale dostával sem eště půlku, než třeba vim, že to bylo, netrefil sem správný místo asi.“

Výzkumník: „Hm, hm, to se stává, no a tady pracujete v obchodě?“

Účastník: „No.“

Výzkumník: „Jako prodejce?“

Účastník: „Jako prodejce, vedoucí pobočky.“

Výzkumník: „Hm, hm, tak to je pěkný.“

Účastník: „Jo.“

Výzkumník: „Takže ste se vypracoval, dá se říct?“

Účastník: „Asi si myslím, že jo, není to špatný.“

Výzkumník: „Hm a baví Vás ta práce?“

Účastník: „Jo, tak všechno má svoje mouchy, ale.“

Výzkumník: „Jo, jo.“

Účastník: „A taky to má hodně svých výhod, no, je to dobře placený.“

Výzkumník: „Takže ste spokojenej?“

Účastník: „Sem spokojenej.“

Výzkumník: „Hm, takže dá se říct, ste si to svoje místo našel v profesi.“

Účastník: „Tak ňák jo.“

Výzkumník: „Hm, hm. A zeptám se, jestli máte nějaký cíl v životě, ke kterému směřujete, jestli máte jasně daný cíle?“

Účastník: „Jako třeba rodina a takle nebo kariérní jako?“

Výzkumník: „Dá se, dá se říct třeba. Můžete cokoliv, plány třeba do budoucna, nějaký představy o budoucnosti, jestli máte, jestli řešíte nějak budoucnost.“

Účastník: „Zatím určitě ne. Tak samozřejmě pokud nějaký bydlení, nebo něco takovýho.“

Výzkumník: „Hm, hm.“

Účastník: „Někam se eště podívat taky než bude rodina třeba.“

Výzkumník: „Jasně, takže cestování?“

Účastník: „Cestování prostě.“

Výzkumník: „Hm a s tím souvisí hodnoty v životě, jestli máte nějak žebříček hodnot, když byste to seřadil, tak co je pro Vás třeba v životě nejdůležitější, já nevím, řeknu tři nebo pět věcí, co byste třeba jmenoval?“

Účastník: „Rodina, zdraví třeba, no pak třeba i ten jako, ten sport nebo prostě nějaká ta aktivita, koníčky.“

Výzkumník: „Takže koníčky, záliby, ano, hm, hm, dobře.“

Účastník: „Přátelství jako, kamarádi nebo.“

Výzkumník: „Hm, vztahy, dáváte taky velké význam.“

Účastník: „Určitě, no.“

Výzkumník: „Kladným vztahům mezi kamarádama, přáteli, no to je důležitý taky v životě. Hm a v čem vidíte smysl života, máte už představu nějakou, co by Vás naplňovalo?“

Účastník: „Ne, to vůbec. To ne.“

Výzkumník: „Zatím.“

Účastník: „Hm, zatím asi nějak vyloženě ne.“

Výzkumník: „Dobře, dobře. Zeptám se, jak trávíte volný čas, co třeba převažuje v tom volném čase?“

Účastník: „Ten sport určitě.“

Výzkumník: „Sport, hm.“

Účastník: „A potom zábava s přáteli, no.“

Výzkumník: „Hm, hm.“

Účastník: „Vyloženě třeba cestování nebo já nevím různé kulturní akce, divadlo, kino.“

Výzkumník: „Hm, hm, takže třeba i v tejdnu, nejenom o víkendu?“

Účastník: „Určitě, jo.“

Výzkumník: „Takže prostě ten volnej čas po práci, když přídete domu tak, tak chápu to tak, že se snažíte trávit potom s přáteli.“

Účastník: „Tak.“

Výzkumník: „Jdete za kulturou.“

Účastník: „Většinou se najím.“

Výzkumník: „No, jasně, tak ty potřeby, že jo.“

Účastník: „A pak du někam ven.“

Výzkumník: „Takže se nezdržujete doma, nemáte ty tendence.“

Účastník: „Jako úplně takle vyloženě ne, když není něco potřeba dělat nebo takle.“

Výzkumník: „Hm, hm.“

Účastník: „Když se něco neřeší.“

Výzkumník: „Takže plánujete zábavu, plánujete si prostě nějaký zaplnění.“

Účastník: „Určitě, každý den je něco, no.“

Výzkumník: „Hm, hm.“

Účastník: „Nenudím se.“

Výzkumník: „Tak to je dobře. (smích) Tak pak se zeptám, jestli plánujete nějakým způsobem třeba založení nějakého trvalého vztahu nebo uzavření sňatku, příchod dítěte?“

Účastník: „To určitě ano.“

Výzkumník: „Jak byste to viděl?“

Účastník: „Ale není s kým.“

Výzkumník: „Nevadí. A v jakém časovém horizontu třeba, ten vztah byste si představoval, do kolika let třeba byste chtěl založit nějaký trvalý vztah, když bysme to takle řekli?“

Účastník: „Tak třeba určitě, no, do těch třiceti let.“

Výzkumník: „Hm.“

Účastník: „Co nejdřív.“ (smích)

Výzkumník: „Jo?“

Účastník: „Ale, ale, to třeba já nevim, do těch třiceti bych chtěl max jako no.“

Výzkumník: „Hm a potom tedy.“

Účastník: „Tak já sem už nějaký i měl teda jakoby vážnější.“

Výzkumník: „Taky?“

Účastník: „Už sem byl i zasnoubenej s jednou třeba ňák.“

Výzkumník: „Jo? Dokonce.“

Účastník: „Dokonce, nevyšlo to, ale to.“

Výzkumník: „Takže hledáte?“

Účastník: „Sem takovej jako myšlenkově takle spíš než, než ňáký užívání.“

Výzkumník: „Dá se říct, že třeba hledáte intenzivně tu partnerku?“

Účastník: „To ne, spíš jako jak kdy, no, když to řeknu. Někdy jako vyloženě jo a pak třeba vůbec, že to neřeším.“

Výzkumník: „Máte období, kdy je třeba zase jako čas si odpočinout nebo tak?“

Účastník: „Tak, no. Nebo že na to není ani pomyslení nebo třeba i čas jako.“

Výzkumník: „Hm, hm.“

Účastník: „Čas je asi blbý slovo, ale nestíhám to.“

Výzkumník: „Nálada nebo prostě, jo. To chápu.“

Účastník: „No, no.“

Výzkumník: „Že třeba, dám příklad, máte ňákej vztah i trvalejší. Říkáte, že ste byl zasnoubenej, tak potom, když to skončilo, tak určitě asi si myslím, беру to podle sebe, že člověk potřebuje takovej ten tajm, jo, ten čas prostě na to zase si odpočinout. Nevrháte se po hlavě teda zase do dalšího vztahu nebo?“

Účastník: „Ne, určitě ne, když je to jako po vážnějším vztahu, tak ne.“

Výzkumník: „Hm, hm, dobře. A ten příchod dítěte, jak byste to viděl třeba zase?“

Účastník: „Časově jako?“

Výzkumník: „No, na ty leta se zeptám, ten věk.“

Účastník: „No, jasný. Tak si myslím, do pětatřiceti úplně max.“

Výzkumník: „Hm, hm.“

Účastník: „Bych chtěl jako, aby se tomu dalo nějak tak stíhat.“

Výzkumník: „Takže to máte srovnaný takle.“

Účastník: „Abych nebyl spíš dědeček než tatínek.“

Výzkumník: „No dneska je to běžný.“ (smích)

Účastník: (smích) „Jó, to jako je, no ale furt si myslím, že je to blbě.“

Výzkumník: „Hm.“

Účastník: „Protože třeba i jako strejda, tak ten taky měl děcka až pozdějc, a říkal jako že, že to není moc dobrý. Což jako sem taky toho samýho názoru.“

Výzkumník: „Hm, hm, že ty mladší rodiče jsou takový ještě, že se můžou věnovat tím dětem víc, že jo.“

Účastník: „Tak, tak, třeba je tam i míň trošku strachu.“

Výzkumník: „Hm, hm.“

Účastník: „Nebo z mýho pohledu třeba jako.“

Výzkumník: „Jo, to taky hraje roli, určitě no, že ty starší rodiče pak už mají i větší strach o ty děti, berou to jinak.“

Účastník: „Není tam třeba takovej rozdíl, jakoby dyž to řeknu, v tej technologii nebo jako v době.“

Výzkumník: „Jo, jo, jo, ten generační vodstup takovej, jo?“

Účastník: „Tak, tak.“

Výzkumník: „Jo, no, jasně, dobře. Potom se zeptám, jestli ste měl možnost v životě vyzkoušet si hodně životních rolí, tak jak ste se vyvíjel, tak prostě ste byl žák, student, byl ste zároveň syn, máte sourozence?“

Účastník: „Mám.“

Výzkumník: „Bratra nebo sestru?“

Účastník: „Sestru starší o dva roky.“

Výzkumník: „No, takže ste byl bratrem, jo, potom kamarádem, že jo, přítelem, partnerem. Tak, jestli si myslíte, že ty životní role ste zvládal nebo jak ste se s nima potýkal?“

Účastník: „Myslím si, že jako sem je zvládal, že dobrý. Jako kamarád nebo i přítel třeba potom, si myslím, že nejsem úplně špatnej.“

Výzkumník: „Hm.“

Účastník: „Bratrská, sesterská láska tak to je vždycky tak nějak, ale vycházíme jako dobře.“

Výzkumník: „Jasně.“

Účastník: „Všichni. Dokonce sem už i strejda.“

Výzkumník: „Hm, takže další role.“

Účastník: „Děcka mě mají jakoby hodně rádi, no, s těma kravnu.“

Výzkumník: „Takže máte pozitivní vztah k dětem?“

Účastník: „Jo, docela jo.“

Výzkumník: „A umíte to s nima, dá se říct?“

Účastník: „Já si myslím, že jo. Většina, většina se jich chichotá.“

Výzkumník: „No tak to je taky schopnost, že jo, kterou ste nejmenoval, a je tady, jo, teď sme ji odhalili, jo, takže dobře vycházíte s dětma.“

Účastník: „Tak.“

Výzkumník: „Hm, hm.“

Účastník: „A voni mě mají rádi. Většina se směje. (smích) Snad jenom jedno se mračilo.“

Výzkumník: (smích) „Tak to je dobře, to je hezký. No tak jo a chtěl byste si nějaký životní role vyzkoušet, který ste třeba eště nezastával?“

Účastník: „To mě zatím nenapadá nebo nevim teda spíš jakou no.“

Výzkumník: „Hm, takže zatím ne.“

Účastník: „Asi, asi ne, no.“

Výzkumník: „Pak se zeptám, jaký ste si vytvořil vztahy s ostatními lidmi třeba ve škole, v práci, doma?“

Účastník: „Já si myslím, že pozitivní většinou. Jako z důvodu toho, že sem třeba jako takovej veselej...“

Výzkumník: „Hm, hm.“

Účastník: „Lidi říkaji, že jako i vtipnej a takový věci.“

Výzkumník: „Hm, hm.“

Účastník: „Na všechno se dívám tak nějak jako pozitivně, spíš se snažím teda samozřejmě, nejde to na všechno.“

Výzkumník: „To je dobře.“

Účastník: „Ale tak si myslím jako, nevím vo tom, že bych vyloženě pro někoho byl ten špatnej nebo něco takovýho, že bych měl s někým koho znám špatný vztahy.“

Výzkumník: „To je hezký. Takže konflikty moc nemáte.“

Účastník: „Vůbec ne.“

Výzkumník: „Nemáte, tak to je krásný.“

Účastník: „Ty hážu za hlavu.“

Výzkumník: „Tak to je dobře. (smích) A zeptám se, Vaše rodina, v který žijete, ta se skládá z rodičů a Vás nebo kdo žije u Vás doma teď?“

Účastník: „Mamka.“

Výzkumník: „Ano.“

Účastník: „Eště mam malou ségru osmiletou.“

Výzkumník: „Takže máte i mladší sestru.“

Účastník: „Jo, eště mam mladší ségru osmiletou, ta je teda jako nevlastní nebo má jinýho tátu.“

Výzkumník: „Jo, ale tak je to sestra, že jo.“

Účastník: „Nevím přesně, jak to tam funguje a tak to vlastně bydlíme v jednom patře v baráku. Bydlíme v rodinným domě, ve vlastním baráku a dole bydlí babička.“

Výzkumník: „Hm, takle, takže rodiče sou rozvedený?“

Účastník: „Rodiče sou rozvedený.“

Výzkumník: „Hm, hm, dobře, dobře. Takže tam máte babičku eště.“

Účastník: „Tam mam eště babičku dole.“

Výzkumník: „Hm, hm, Dobře. No a s jakým členem rodiny Vás pojí silný pouto, s kým si nejvíc rozumíte?“

Účastník: „Asi s otcem. Tak nějak, jako já nevím, no, von je taky tak pozitivně, von je taky tak něco jako já.“

Výzkumník: „Povahově ste stejný.“

Účastník: „Tak, takže jakoby dyž se vidíme, prostě srandičky, všechno todleto.“

Výzkumník: „Hm.“

Účastník: „Nebo s nim asi vycházím, co se týče tohohle směru nejvíc, ale asi si rozumím se všema.“

Výzkumník: „Hm.“

Účastník: „Jako i mamina je uplně úžasná jakoby.“

Výzkumník: „Jo?“

Účastník: „Říkají to i všichni jako okolo. Prostě kdokoli přijde na návštěvu nebo todle.“

Výzkumník: „Takže máte hodnou maminku.“

Účastník: „Jo, jo. My jakoby nejsme zlá rodina. Všichni jsou tak ňák hodný, no.“

Výzkumník: „To je hezký.“

Účastník: „Myslim si teda.“

Výzkumník: „A máte teda sS někym problémy nějaký v rodině teda?“

Účastník: „V rodině, v rodině si myslim, že ne. Možná vlastně s tím, byly ňáký problémy, s tím otcem tý nevlastní ségry.“

Výzkumník: „Hm.“

Účastník: „Ale to je asi jediný jakoby, toho ale dneska už jakoby nepovažuju za rodinu.“

Výzkumník: „Jo, jasně.“

Účastník: „Jinak dobrý.“

Výzkumník: „Takže to se vyřešilo. Ještě bych se chtěla zeptat, jak se cítíte bejt chápanej ze strany Vašich rodičů, jo, jestli se k Vám chovají jako k dospělej osobě, jako k nezávislej osobě?“

Účastník: „To asi, no, otec asi jo, mamka jak u ní jakoby bydlim, vlastně když to řeknu, vaří mi, takže asi jako nezávislej určitě ne.“

Výzkumník: „Hm.“

Účastník: „No a dospělej ale určitě jo. Jako nejsem ňák omezovanej nebo něco takovýho.“

Výzkumník: „Myslím, estli akceptuje Vaše názory, jo.“

Účastník: „Jo, to určitě.“

Výzkumník: „Estli když se pro něco rozhodnete, tak estli prostě respektuje to Vaše samostatný rozhodnutí nebo Vám do toho pořád eště mluví.“

Účastník: „Ne, to vůbec. To jako určitě respektuje, ba naopak třeba jako si to taky i vyslechne, dyž třeba s něčim chci poradit.“

Výzkumník: „Jo?“

Účastník: „Ale, ale jako určitě respektuje, jako do ničeho mi nemluví dyž třeba řeknu.“

Výzkumník: „A má o to zájem taky o ty samostatný rozhodnutí, zajímá se o to?“

Účastník: „To určitě, no, jo, jo.“

Výzkumník: „Jo? Bavíte se hodně spolu?“

Účastník: „Jo, bavíme se, bavíme se.“

Výzkumník: „Jo, řešíte různý věci?“

Účastník: „Hm.“

Výzkumník: „Takže ta komunikace v rodině s maminkou funguje dobře, jo?“

Účastník: „Určitě jí máme, jo.“

Výzkumník: „Vlastně dyž rodiče Vás vychovávali nebo maminka, tak jakej uplatňovala výchovnej styl, spíš to byly třeba příkazy, rozkazy, takový to strohý nařizování anebo naopak Vás nechala liberálně dělat, co chcete anebo demokraticky, jo, Vám třeba byla příkladem nebo takovou tou přirozenou autoritou, měli ste domluvený nějaký pravidla a ty ste respektoval? Jakej to byl výchovnej styl, jak byste to hodnotil?“

Účastník: „Jako dyž naši byli eště spolu, což bylo teda do ňákej jedenácti let třeba.“

Výzkumník: „Hm, hm.“

Účastník: „Tak to sme měli takovej ten výchovnej styl, jako že byly ňáký pravidla, ty se nesměly porušit. Dyž se porušily, tak prostě...“

Výzkumník: „Hm, takže ta demokracie spíš?“

Účastník: „Bylo zle, bylo zle jakoby a pak vlastně dyž se naši rozvedli, tak sem trošku jakoby zdivočel, ale nebylo to nák úplně.“

Výzkumník: „Hm.“

Účastník: „V nákej nepřičetnej míře jakoby.“

Výzkumník: „Jo, Vy ste zůstal s maminkou?“

Účastník: „Tak, já sem zůstal jakoby s maminkou vlastně, táta tam nastavoval takový ty pravidla, že prostě v sedum budeme doma a támleto, samozřejmě to tak ve dvanácti letech eště platilo, ale už to bylo takový volnější. Prostě klasická puberta jakoby potom přišla.“

Výzkumník: „Jasně, tak on asi neměl moc šanci to kontrolovat nebo jo?“

Účastník: „Otec určitě ne.“

Výzkumník: „Hm.“

Účastník: „To ne, potom jakoby určitě ne.“

Výzkumník: „Takže to bylo na mamince, dá se říct.“

Účastník: „Potom to bylo na mamince.“

Výzkumník: „Hm, hm.“

Účastník: „V patnácti kolem puberty se to jakoby trošku utrhlo, ale zase jakoby sem rád za tu výchovu, co sem měl předtim a myslim si, že možná proto sem (odmlčení), nevim, jak to říct, tak slušně vychovanej.“

Výzkumník: „Tím prošel.“

Účastník: „Jak sem prostě jako.“

Výzkumník: „Tím prošel dobře, dá se říct.“

Účastník: „Tak, tak jakoby a celkově všim, že jakoby nejsem i nadále nákej rozmazlenej, nebo dyž to řeknu rozmazlenej teda.“

Výzkumník: „Jasně, no.“

Účastník: „Nebo prostě nákej, dyž to řeknu, dneska je spousta feťáků třeba a takovýhle.“

Výzkumník: „Hm, hm. To znamená, Vy ste dostal takový základy určitý.“

Účastník: „Tak, tak.“

Výzkumník: „V tej výchově, pak jak to bejvá v tej pubertě, bylo divočejší období.“

Účastník: „Tak.“

Výzkumník: „Potom ale vlastně ste si uvědomil nějak ty zásady a zase ste vystřízlivěl, dá se říct?“

Účastník: „Jo, určitě.“

Výzkumník: „A srovnal ste se.“

Účastník: „Tak, tak.“

Výzkumník: „Jak se říká laicky, jo?“

Účastník: „Ale určitě to bylo jakoby třeba základama tvrdšíma jakoby v tom mládí jakoby, že vlastně.“

Výzkumník: „Hm, hm.“

Účastník: „Sem na tom, řek bych dobře, tak jak sem.“

Výzkumník: „Hm, hm, hm, jasný a s tím třeba souvisí i ten vývoj třeba v tej pubertě nebo i v tej adolescenci eště dyž vlastně se Vám formulují ty názory a a vlastně tříbíte si ten svůj životní styl a postoje, jestli třeba to bylo bouřlivější nebo klidnější. Vy ste naznačil, že bouřlivější, jak se to projevovalo třeba?“

Účastník: „Teď myslíte co, že mam bouřlivější?“

Výzkumník: „No, ten vývoj třeba vlastně tý Vaší osobnosti, jo, ta tvorba názorů, estli tam třeba byla kritika rodičů, takový to rebelství, jo, nebo ste spíš souhlasil se všim a nechal ste se vést?“

Účastník: „Jo, takle.“

Výzkumník: „No, takle to myslim.“

Účastník: „Ne, to ne, jako tak určitě sem měl vždycky jako nějak svůj názor a ne, že bych úplně všechno si nechal líbit nebo něco takovýho ať už kdekoli.“

Výzkumník: „Hm, hm.“

Účastník: „Ale vyloženě jako úplně dyž byl nějak konflikt nebo jakoby dyž ty názory, dyž to, tak sem to nějak neřešil prostě, no.“

Výzkumník: „Jako dyž se lišily Vaše názory třeba od rodičů?“

Účastník: „No.“

Výzkumník: „Tak ste to radši neřešil.“

Účastník: „Spíš jako, já nevim, my sme snad nikdy neměli jako nákej extra velkej konflikt spíš jako, že sme si na to řekli svůj názor a ne, že bysme se o tom jako přeli.“

Výzkumník: „Hm, hm.“

Účastník: „Prostě každej řek svůj názor.“

Výzkumník: „Takže formou vysvětlování?“

Účastník: „Tak, třeba, dejme tomu, každej řek nákej svůj názor, nevim no.“

Výzkumník: „Pak to nák dopadlo.“

Účastník: „A nikdy sme se jako nepříčili proti sobě, že by něco bylo nebo nebudu říkat, že nikdy, ale nic velkého, co by nás třeba na chvíli proti sobě poštválo, co bych si pamatoval jako.“

Výzkumník: „Hm, hm, takže to probíhalo, dá se říct, v normě.“

Účastník: „Tak, tak.“

Výzkumník: „Nebo klidně, jo? Dobře. A podněcujou rodiče nějak růst tý Vaší autonomie, to znamená tý samostatnosti, podněcujou Vás k tomu, abyste byl samostatnej, nebo nepodněcujou, jak to cítíte?“

Účastník: „No asi jak v čem, no.“

Výzkumník: „Hm.“

Účastník: „Jako, dyž to řeknu třeba úplně jako, já si myslím, že samostatnej jako sem teda.“

Výzkumník: „Hm, hm.“

Účastník: „Ale samozřejmě uvařit umím, ale nemám důvod nebo je to blbý asi říkat, ale nemám důvod vařit, jelikož mamina je doma dřív, vaří pro babičku, pro sestru vlastně, tak asi jí nedělá úplně problém uvařit navíc, takže jakoby samostatnej sem, ale doma to jakoby svým způsobem nemám za potřebí, dyž to řeknu.“

Výzkumník: „Hm, hm.“

Účastník: „Jo, protože dyž jedeme kamkoli jinam, třeba s tou partou nebo todle, tak třeba vařim zrovna tady s kolegou.“

Výzkumník: „Hm.“

Účastník: „Vaříme prostě jakoby třeba my, baví nás to, jo, zároveň nás to baví. Vyprat si taky umím.“

Výzkumník: „Jo? Takže byste dokázal se o sebe postarat jo?“

Účastník: „Jako určitě, určitě jo.“

Výzkumník: „Myslíte si, že to umíte.“

Účastník: „Já si myslím, že určitě jo. Jako i to mam vozkoušený.“

Výzkumník: „Jo, jo?“

Účastník: „Samozřejmě.“

Výzkumník: „No a jak ste si to vyzkoušel, Vy už ste někde bydlel samostatně, už ste se zkoušel nějak osamostatnit v minulosti?“

Účastník: „Vyloženě ne, jako neříkám, ne dlouhodobě, jo, jako třeba někde, že sem byl, dyž to řeknu, na čtrnáct dní třeba s přítelkyní jakoby, že jo.“

Výzkumník: „Hm, hm.“

Účastník: „Dyž to řeknu, tak člověk si to vyzkouší.“

Výzkumník: „Jako na dovolenej třeba?“

Účastník: „Třeba, třeba jakoby a vlastně tam člověk musí bejt samostatnej, dyž je tam bez těch rodičů, že jo.“ (smích)

Výzkumník: (smích) „Hm tak tam to fungovalo?“

Účastník: „Takže tam si to člověk, no to určitě, určitě.“

Výzkumník: „Jo? No a osamostatnění třeba, že byste šel někam bydlet už dřív, že byste to zkusil se trhnout od tý rodiny, jak se říká a jít bydlet sám, ať už sám nebo třeba s přítelkyní, to už se stalo?“

Účastník: „Určitě jo, akorát v dnešní době, co se týče třeba nájmu jakoby, tak to není moc dobrý řešení. Dyž do toho má jít člověk sám, tak mi to přijde jako uplná hloupost, protože máme fakt velkej barák, nemam kam chvátat, dyž to řeknu nebo je zbytečný

někde vyhazovat deset tisíc za nájem. Tady taky platím nějaký nájem mamince, že jo, dávám jí peníze.“

Výzkumník: „Hm, hm.“

Účastník: „Ale furt to není taková částka, kterou jenom vyhodím za to, že někde budu bydlet a pak se ještě, že jo, uživit, dyž to řeknu a takovýhle věci.“

Výzkumník: „Hm.“

Účastník: „Ale jako určitě třeba s přítelkyněma sem měl ty myšlenky nebo tudle, ale průser byl, že valná většina byly studentky.“ (smích)

Výzkumník: „Hm, hm.“

Účastník: „A já vlastně jakoby pracující, což je to samý jako abych šel bydlet sám eště horší vlastně.“

Výzkumník: „Takže byste to táhnul vlastně Vy teda.“

Účastník: „Tak jakoby no a a to je asi tak, nevim, k tomu asi tak nějak všechno.“

Výzkumník: „Takže ten finanční důvod vlastně by tam hrál roli?“

Účastník: „No, ne že bych na to neměl, ale přide mi zbytečný ty peníze vyhazovat, dyž jakoby nemam žádný, doma nemam prostě žádný omezení, dyž to řeknu.“

Výzkumník: „Jasně.“

Účastník: „Ani snad toho soukromí, prostě ničeho.“

Výzkumník: „Hm, nenutí Vás to.“

Účastník: „Tak, nenutí mě to.“

Výzkumník: Hm, hm.“

Účastník: „Neříkám, že dyž bych si teď našel třeba přítelkyni a šel s ní okamžitě bydlet.“

Výzkumník: „Ano.“

Účastník: „Nemam s tím jakoby finanční problém, nic, ale teď nemam důvod odsud odcházet, protože to soukromí tam mam a ta velikost baráku tomu odpovídá, že tam můžu bejt do šedesáti třeba dyž to řeknu blbě.“

Výzkumník: „Hm, hm, hm, takže máte tam to zázemí i co se tohodle týče, jo?“

Účastník: „Ano, ano.“

Výzkumník: „No a ještě se zeptám estli se cítíte bejt nezávislej na tej svoji rodině, to už vlastně teda ste ted' zhruba řek, že dyž byste se teda osamostatnil, tak cítíte, že byste to zvládnul?“

Účastník: „To si myslim, že určitě, ať už finančně.“

Výzkumník: „Jo, dyž by třeba muselo k tomu dojít, tak byste to zvládnul.“

Účastník: „Tak, tak, tak.“

Výzkumník: „Hm no a radíte se s rodičema nebo se sestrou v případě nějakých důležitých rozhodnutí nebo řešení problémů?“

Účastník: „No, já si myslim, že žádný jakoby problémy nemam v poslední době a to myslim třeba v horizontu pěti let.“

Výzkumník: „Hm.“

Účastník: „Dyž nebudu počítat náký rozchody třeba nebo něco takovýho.“

Výzkumník: „Hm, hm.“

Účastník: „To už je spíš vždycky o tom si s nima promluvit, ne se jako poradit.“

Výzkumník: „Hm, hm.“

Účastník: „Dyž už je jakoby po...“

Výzkumník: „Probrat to prostě.“

Účastník: „Tak, probrat, ale jako, že bych měl něco, co bych třeba za posledních pět let řešil jako důležitýho, o čem bych potřeboval třeba jako poradit vyloženě ať už od rodičů nebo od kohokoli jinýho, to si myslim, že nemam.“

Výzkumník: „Hm, takže...“

Účastník: „Mam trochu svoji hlavu, asi.“

Výzkumník: „Hm.“

Účastník: „Ale já nevim no, jako třeba ve výběru auta třeba ano, poradil sem se s tátou nebo todle.“

Výzkumník: „Hm, hm, hm.“

Účastník: „To třeba jo.“

Výzkumník: „Hm, ale jinak...“

Účastník: „Jinak, jinak jako, aby to bylo nějaký životní rozhodnutí nebo něco, tak jako důležitýho, tak to sem si myslím, neřešil zatím.“

Výzkumník: „Hm, hm, dobře a jaký výhody nebo nevýhody Vám přináší to společný soužití v tej rodině, ať už materiální nebo duševní?“

Účastník: „Výhod, těch je.“ (smích)

Výzkumník: „No tak povídejte. (smích) Já si to ráda poslechnu.“

Účastník: „No tak výhod je, dyž to řeknu blbě, nemusim skoro nic dělat doma.“

Výzkumník: „Normálně, no.“

Účastník: „No tak jak sem říkal, vlastně mamina vaří pro zbytek rodiny, tudíž mam navaříno i já.“

Výzkumník: „Hm, takže vaření.“

Účastník: „Vaření, vyprat si taky nemusim i dyž někdy třeba jo.“

Výzkumník: „No, úklid?“

Účastník: „Úklid to ne, to zase, ale jo, taky občas mamka uklízí, to nebudu zapírat, že někdy to tam nezešmejkne.“

Výzkumník: „Hm.“

Účastník: „Je tam vo to postaráno no.“

Výzkumník: „Jo. Dobře tak to je ta materiální a eště jaká výhoda by mohla bejt třeba ta duševní, no, ta psychická, jo.“

Účastník: „Duševní... furt tam někdo je.“

Výzkumník: „Hm.“

Účastník: „Dyž, dyž jakoby dyž je třeba smutno nebo něco, tak můžu jít ať už buď za mamkou vlastně pokecat nebo čovek má občas blbou náladu, tak prostě nikdy se mi nestalo, že bych třeba jako měl blbou náladu i na rodinu.“

Výzkumník: „Hm.“

Účastník: „Takže furt je prostě za kym jít, nevim jak to mam říct.“

Výzkumník: „Pocit jistoty, zázemí, jo?“

Účastník: „Tak, tak nějak.“

Výzkumník: „Hm, hm.“

Účastník: „Furt je tam někdo no.“

Výzkumník: „Dobře a nevýhody, zase třeba ty materiální můžeme rozdělit a ty duševní.“

Účastník: „Tam toho moc... nevýhod nevim, no, duševní... možná občas by mohlo bejt víc soukromí, ale to, to je prostě, že jo, to je jako dybych bydlel s kymkoli jiným.“

Výzkumník: „Hm, hm, komunikace teda je v pohodě, jo?“

Účastník: „Komunikace je v naprostej pohodě.“

Výzkumník: „Dobře.“

Účastník: „A materiální, to vůbec.“

Výzkumník: „Hm, hm.“

Účastník: „To mě tam jako nenapadá. Investice sou všude, ať bydlím tam či tam.“

Výzkumník: „Jasně a chcete nějak teda tu svoji současnou situaci řešit třeba do budoucna, uvažujete o tom?“

Účastník: „Jako co se týče...“

Výzkumník: „To osamostatnění, hm.“

Účastník: „Osamostatnění, jak říkám, asi až v rámci jakoby toho vztahu.“

Výzkumník: „Hm.“

Účastník: „Jinak, jinak si myslím, že prostě pro to nemam jako důvod.“

Výzkumník: „Hm.“

Účastník: „Budou to pro mě zbytečně vyhozený peníze. Dyž řeknu třeba v rámci deseti tisíc měsíčně navíc jako prostě výdaje.“

Výzkumník: „Hm, hm.“

Účastník: „A přide mi to zbytečný.“

Výzkumník: „Hm a zeptám se, jestli třeba teda nějak finančně do budoucna se zajišťujete, jestli si třeba šetříte?“

Účastník: „Určitě, šetřím si.“

Výzkumník: „Uvažujete o tom, že budou třeba v budoucnu nějaký peníze potom na různé věci?“

Účastník: „Jo, určitě, určitě. Jo, jako určitě si spořím, šetřím si.“

Výzkumník: „Hm, hm a přispíváte na to společný hospodaření tady do domácnosti teď v rodině?“

Účastník: „Určitě.“

Výzkumník: „Přispíváte?“

Účastník: „Spíš jako i to třeba svým způsobem táhnu, no.“

Výzkumník: „Jo?“

Účastník: „Protože to je taková složitější situace doma.“

Výzkumník: „No, takže ale maminka v tom případě teda má ve Vás oporu, dá se to tak říct?“

Účastník: „Určitě, no, určitě, no. Jako ať už finanční nebo i tu psychickou třeba jako.“

Výzkumník: „Hm, hm, takže to je pro ní výhoda, dá se říct.“

Účastník: „Asi jo.“

Výzkumník: „Že tam zůstáváte.“

Účastník: „Ale nemyslím si, že by toho třeba zneužívala, aby to tak nevyznělo.“

Výzkumník: „Ne, to nechci. Já jenom chci najít prostě ty výhody oboustranný, jo?“

Účastník: „Oboustranně.“

Výzkumník: „Abysme to nějak takle odhalili trošku.“

Účastník: „Je fakt, třeba teď mě napadá, že tenkrát, to taky bylo asi před dvouma rokama jakoby jeden z důvodů proč sem třeba přemýšlel nad tím, jestli se odstěhuju s přítelkyní nebo ne.“

Výzkumník: „Hm.“

Účastník: „Že sem vlastně věděl, že jakoby finančně tam mamce musím jakoby pomoci.“

Výzkumník: „Hm.“

Účastník: „Eště ňákej rok, dva.“

Výzkumník: „Hm, hm, takže berete ohled i na tohle prostě.“

Účastník: „Jo, jo, určitě, no.“

Výzkumník: „Hm a podílíte se na chodu domácnosti nějakým způsobem třeba pomocí nějakou?“

Účastník: „Určitě, jako nějaká, dyž to řeknu, údržba tý domácnosti.“

Výzkumník: „Hm.“

Účastník: „Samozřejmě jako vyloženě úklid asi úplně ne to, ale dyž to řeknu, posít zahradu, něco opravit...“

Výzkumník: „Takže na baráku, ty mužský práce třeba ňáký?“

Účastník: „Jo, tam na to nikdo jinej jakoby není, takže.“

Výzkumník: „Jo? Takže Vy ste tam.“

Účastník: „Takže v rámci přátel nebo známých prostě a v rámci, že to jakoby zařídím já, dyž to řeknu.“

Výzkumník: „Hm, hm.“

Účastník: „Ať už je to i výměna kotle a krávoviny takovýhle.“

Výzkumník: „Hm, hm, no ale důležitý, že jo. Maminka kdyby tam byla sama, tak by si těžko asi poradila jako ženská, že jo.“

Účastník: „No jasně, rozumim, to určitě, no.“

Výzkumník: „Takže na to ste tam Vy jako ten mužskej element, jo?“

Účastník: „I finančně i na to zařízení.“

Výzkumník: „I takle na tu práci prostě, jo? Takže se dá říct, ty mužský práce drobný třeba domácí provedete sám.“

Účastník: „Jo, to určitě.“

Výzkumník: „Anebo ty větší zajistíte.“

Účastník: „Pak to v čem se nevyznám, elektrikou nemam rád, na tu nešahám.“

Výzkumník: „No jasně, tak dyž to nemáte v oboru, tak to je třeba si radši, že jo, vzít řemesníka.“

Účastník: „Tak, tak, na to sou lidi.“

Výzkumník: „Ale máte třeba kamarády, dám příklad, kerý pomůžou, jo.“

Účastník: „Určitě, zrovna deme nahazovat komín asi za tejdén, takže.“

Výzkumník: (smích) „No a tak to je důležitý, určitě.“

Účastník: (smích) „Určitě, tu údržbu, jako není to, že bych se tam jenom vyloženě válel, ačkoli to třeba tak možná vyznělo, dyž sem řek, že tam přídu, najim se a to, ale prostě dyž je cokoli třeba, tak to tam prostě jako udělám.“

Výzkumník: „Hm, hm.“

Účastník: „Nebo mamka přijde, hele todle je potřeba, všimla sem si támle toho, jo, zařídím to.“

Výzkumník: „Hm.“

Účastník: „Ty známý mam, protože...“

Výzkumník: „Takže máte domek, jo, se zahradou.“

Účastník: „Jo.“

Výzkumník: „Hm, hm.“

Účastník: „Vlastně jakoby jak se říká dvougenerační.“

Výzkumník: „Hm, dvougenerační, no a s tím souvisí další otázka. Jestli máte zajištěnej dostatek soukromí?“

Účastník: „V tom bytě já? Teda v baráku.“

Výzkumník: „No, já nevim, jak to tam máte, jestli byste mi moh popsat, kde žijete Vy, jak tam máte soukromí.“

Účastník: „Mam vlastní pokojíček, což mi jakoby stačí protože přespim, kouknu na telku, pak něco teda udělám třeba nebo todle, najim se.“

Výzkumník: „Jasně.“

Účastník: „A jako mam to, mam to, je to dobře stavěný, dyž to řeknu, ten pokoj, protože vlastně do koupelny, na záchod du sám.“

Výzkumník: „Hm.“

Účastník: „A v kuchyni se pohybuju pouze pro pití.“

Výzkumník: „Hm, hm.“

Účastník: „Takže soukromí, jako já si na soukromí si nestěžuju vůbec.“

Výzkumník: „A to je jako jednogenerační nebo dvougenerační ten dům?“

Účastník: „Já si myslím, že je dvougenerační.“

Výzkumník: „Takže sou tam jako dvě bytové jednotky?“

Účastník: „No.“

Výzkumník: „A Vy bydlíte tedy v tej jednej bytovej jednotce?“

Účastník: „Ne, ne, já bydlím s mamkou společně a dole bydlí ta babička.“

Výzkumník: „Jo, takže, jo, já zapomněla.“ (smích)

Účastník: „No, no, no, dole je ta babička.“

Výzkumník: „Jo, jo, takže Vy máte ten svůj pokoj prostě.“

Účastník: „Svym způsobem jo.“

Výzkumník: „Hm, hm, no a vyhovuje Vám to?“

Účastník: „Jo, vyhovuje, jako to bydlení celkově?“

Výzkumník: „Hm i to soukromí, já teď myslím spíš to soukromí.“

Účastník: „Já sem s tím soukromím spokojenej.“

Výzkumník: „Jo, jestli třeba, dám příklad, si tam můžete vzít kamarády nebo přítelkyni kdy chcete?“

Účastník: „Jo, jo.“

Výzkumník: „Jo? Nejste nějak omezovanej?“

Účastník: „Vůbec, ba naopak, eště jakoby podporovanej, dyž sem říkal jakoby, mamka je skvělá.“

Výzkumník: „Hm.“

Účastník: „A...“

Výzkumník: „V čem je tak skvělá?“

Účastník: „Já nevim.“

Výzkumník: „Povídejte.“ (smích)

Účastník: (smích) „To Vám zavolám kohokoli z kamarádů, ať Vám to poví jako, prostě já nevim, no. Přide, veselá.“

Výzkumník: „Jo?“

Účastník: „Pozdraví, je co tu máš za kámoše, jak se menuje?“

Výzkumník: „Takže se i druží, jo?“

Účastník: „Jo, úplně hned.“

Výzkumník: „Dyž přijdou kamarádi.“

Účastník: „Taky hned přide kamarád, říkám, to je Renata, jakoby vůbec. Už nám není patnáct, aby jí všichni vykali, dobrý den, že jo.“

Výzkumník: „Hm, hm.“

Účastník: „Takže prostě vona i jakoby svým způsobem možná jedna její taková horší vlastnost nebo horší jako, jak se to vezme. Je strašně ukecaná jakoby.“

Výzkumník: „No, to nevadí ne.“

Účastník: „Jo, ale samozřejmě nestěžuju si.“

Výzkumník: „Takže prostě si ráda popovídá, dyž za Vámi přijdou kamarádi nebo přítelkyně.“

Účastník: „Tak, tak, přide a hned nabídne kafe, upeče buchtu a...“

Výzkumník: „Jo?“

Účastník: „Jo, fakt je jakoby až takle aktivní jakoby, máme dobrý vztahy.“

Výzkumník: „Takže dá se říct, že je i ráda, že tam třeba ty mladý lidi přijdou.“

Účastník: „Tak, tak, určitě.“

Výzkumník: „Oživí ji i tu atmosféru.“

Účastník: „Hlavně skoro všechny zná jakoby, přítelkyni taky většinou hned představím.“

Výzkumník: „Hm, hm, takže to je všechno v pohodě, dobře.“

Účastník: „Hm.“

Výzkumník: „Já se zeptám ještě na závěr, jestli je něco, na co sme během rozhovoru zapoměli? Nebo k čemu byste se chtěl ještě vrátit nebo něco zdůraznit?“

Účastník: „Já si myslím, že k něčemu sem se vrátil teď jakoby v tom konci, co sme se bavili.“

Výzkumník: „Hm, hm.“

Účastník: „Co mě tak ještě napadlo, no a jinak...“

Výzkumník: „Takže ty důvody třeba, abysme to shrnuli, pro který zůstáváte vlastně u maminky doma, tak můžeme říct, sou jaký tedy, finanční můžeme?“

Účastník: „Můžeme říct finanční, dejme tomu ještě třeba sem nezmínil třeba i dobrá jakoby čtvrť, estli to je do toho podstatný.“

Výzkumník: „A kde bydlíte?“

Účastník: „Tady v sucháči.“

Výzkumník: „V Suchým Vrbným, takže na okraji města, příjemný prostředí.“

Účastník: „Tak nejideálnější jakoby si myslím místo z Budějč, Budějce mam rád.“

Výzkumník: „A Vy tady ste od dětství, Vy ste se tu narodil?“

Účastník: „Hm.“

Výzkumník: „Takže máte jako i kořeny k tomu místu asi, že jo.“

Účastník: „Taky svým způsobem, ačkoli to bych asi úplně jako, to není důvod, proč by se mi tady jako nejvíc líbilo nebo dyž to řeknu, je to taková klidná část.“

Výzkumník: „No, dyž bysme to otočili, dyž byste se vodstěhoval a šel byste třeba úplně na opačnej konec města, jo.“

Účastník: „Hm.“

Výzkumník: „Tak, postrádal byste to místo a postrádal byste ty kamarády, tu partu, kerou tady máte?“

Účastník: „No v dnešní době už asi ne, protože většina těch kamarádů už se jako vodstěhovala třeba někam na druhou stranu města.“

Výzkumník: „Hm.“

Účastník: „Ale jinak to tu prostě mam rád, no.“

Výzkumník: „Máte to rád.“

Účastník: „No.“

Výzkumník: „Jasně, no já to chápu, to je hodně důležitý.“

Účastník: „Vyhovuje mi to, no.“

Výzkumník: „No já to taky tak mam.“

Účastník: „To je možná taky jeden z důvodů toho nepřestěhování, protože v tejhle lokalitě je to jako všechno už drahý. Nevim, estli je to nějak podstatný.“

Výzkumník: „Hm.“

Účastník: „Ale vlastně z té finanční stránky jakoby tady něco sehnat je takový ošemetný. Čovek je zvyklej na barák taky, potom jakoby do bytu, do paneláku, je taky takovej nezvyk.“

Výzkumník: „Takže to taky by hrálo roli.“

Účastník: „Taky.“

Výzkumník: „Že prostě ste zvyklej na zahradu.“

Účastník: „Jo, tak ale nepočítám s tím, že bych si postavil baráček zatím.“ (smích)

Výzkumník: „Hm no ale taky to ovlivňuje, že jo, to přemejšlení, dyž byste měl jít do bytu, do paneláku, dám příklad, jo, tak si to taky jako zvážíte.“

Účastník: „No, ale jakoby není to důvod, proč teď jakoby tam furt bydlím. Není to jakoby že by mě to teď.“

Výzkumník: „Není to hlavní důvod.“

Účastník: „Tak, není to, není to, to, že bych si řek, nechci do paneláku, tak tady zůstanu bydlet.“

Výzkumník: „Hm.“

Účastník: „Prostě zatím nemam ten jakoby ten pádnej důvod chtít někam jít.“

Výzkumník: „No a ten pádnej důvod, to by byl ten impuls a ten impuls, to by byla teda ta přítelkyně?“

Účastník: „Ten vztah no, protože...“

Výzkumník: „To je pro Vás důležitý?“

Účastník: „Určitě jo, no.“

Výzkumník: „Jo, takže chápu to tak, že doma v pohodě, vztahy, všechno dobrý.“

Účastník: „Tak.“

Výzkumník: „Takže tam nemáte důvod. Sám byste byl někde opuštěnej, taky není důvod k tomu.“

Účastník: „To určitě, není důvod.“

Výzkumník: „Takže když by byla nějaká ta partnerka, která by byla k tomu, abyste se rozhod, že to stojí za to, tak byste do toho šel?“

Účastník: „Tak pak je to jasný.“

Výzkumník: „Jo? Jo?“

Účastník: „Hm, to určitě.“

Výzkumník: „A i kdyby to zase byla studentka?“

Účastník: „To ne.“ (oboustranný smích) „To teda ne, to už bych nehledal.“

Výzkumník: „Takže tady už jste se vytříbil.“

Účastník: „To už sem vyfiltroval.“

Výzkumník: „Jo?“

Účastník: „Už to nesmí jakoby studovat.“

Výzkumník: (smích) „Jo?“

Účastník: (smích) „Dokonce sem to už řek jasně i pár holkám, jako že prostě studentku už ne. V tom sem se už hodně krát spálil a...“

Výzkumník: „Hm.“

Účastník: „Ono taky než si to trošku srovnají asi v hlavě.“

Výzkumník: „Tak Vy už ste taky věkově, Vy ste říkal, že je Vám dvacet šest.“

Účastník: „Dvacet šest.“

Výzkumník: „Tak už máte zase co srovnávat.“

Účastník: „Tak jemu je dvacet osm, taky studuje.“ (myslí kolegu Adama)

Výzkumník: „Já vim, já vim. Ne, to jako neříkám, co se tohohle týče, ale že vlastně oproti těm holkám, třeba já nevím, vosmnáctiletým, už to máte, bych řekla jako vo hodně víc v hlavě srovnaný, ne? Že ste takovej rozumnější.“

Účastník: „To určitě. Měl sem taky přítelkyni, jako dvacet šest jí bylo, myslím, jako asi i starší byla vo rok a bylo to hodně znát na tom vztahu.“

Výzkumník: „No, no, že tam už jako opravdu třeba těch šest, sedm let, si myslím, je hodně znát, jo, v těch názorech a celkově v tom pohledu na život a v tej představě.“

Účastník: „Už to mají asi pak srovnaný.“

Výzkumník: „A i si myslím, že v tom trávení volnýho času možná už tady může bejt trošičku rozdíl, ne? Mezi těma lidma, jo.“

Účastník: „To taky myslím, tak, tak.“

Výzkumník: „Zase záleží na tom, jak je kdo vyspělej, jak je kdo vyzrálej, ale většinou zase se říká, že ty holky sou zralejší voproti klukum tak o ty dva roky, ale přeci jenom, dyž je jí sedmnáct, no tak vona přemejší jako na devatenáct, že jo, a Vám už je šestadvacet, takže už vo životě víte svý, že jo.“

Účastník: „Tak, tak, tak.“

Výzkumník: „No, tak tak asi, ne?“

Účastník: „Jo, určitě jo.“

Výzkumník: „Takže tadydle už filtr teda prošel.“

Účastník: (smích) „Tam prošel, no, takže jednadvacet plus.“

Výzkumník: (smích) „No to je ale taky důležitý zjištění.“

Účastník: „No určitě, no.“

Výzkumník: „Do budoucna už teda prostě se to tak jako vyhraňuje u Vás, že víte, co chcete.“

Účastník: „No.“

Výzkumník: „V tomhle směru.“

Účastník: „V tomleto směru určitě jo.“

Výzkumník: „Hm.“

Účastník: „Ačkoli je průser, že si se ženskejma jakoby strašně rozumim se všema a voni se mnou, takže jakoby ženskejch mam kolem sebe spousty.“

Výzkumník: „Hm, hm. No takle, tak se zeptám, navázat vztah s nějakou partnerkou nebo přítelkyní pro Vás není problém.“

Účastník: „Myslím si, že ne.“

Výzkumník: „Hm.“

Účastník: „Ale momentálně není ta správná chvíle jakoby.“

Výzkumník: „Jo, rozumím, rozumím, hm. To chce všechno svůj čas.“

Účastník: „Tak nějak.“

Výzkumník: „Tak jo. Eště se zeptám poslední otázku. Jestli by byl ochotnej někdo z Vaší rodiny, maminka třeba, si se mnou na chvílku popovídat, abysme ukázali i ten pohled z druhé strany, protože to sem zapoměla říct na začátku, že vlastně cílem té práce je i jednak teda nahlídnout do života adolescentů nebo mladých lidí, kerý sou jako v tom období adolescence a potom by bylo dobrý ukázat pohled eště i z druhé strany, nějakýho rodinnýho příslušníka. Estli by byla ochotná se mi na chvíli věnovat?“

Účastník: „Já se jí zkusím zeptat. Myslím si, že by jako mohla, no.“

Výzkumník: „Jo? To bych byla moc ráda.“

Účastník: „Jo, já se jí zkusím zeptat.“

Výzkumník: „Fajn.“

Účastník: „To si myslím, že by mohla.“

Výzkumník: „Jo?“

Účastník: „Hm, určitě.“

Výzkumník: „No, tak děkuju za rozhovor.“

Příloha č. 6: Doslovný přepis rozhovoru – Blanka

Výzkumník: „Na úvod Vám v krátkosti představím moji bakalářskou práci, čeho se týká. Téma je Adolescentní psychosociální moratorium současný mládeže a cílem tý práce je zprostředkování vzhledu do životního kontextu mladých dospělých, který setrvávají ve svojí původní rodině a do jejich rodin a výzkumný problém je jaký jsou důvody setrvání těch mladých dospělých v jejich původní rodině. Co se týče toho pojmu Adolescentního psychosociálního moratoria tak jenom v krátkosti vysvětlím. Je to vlastně doba, která se poskytuje mladým lidem na to, aby si dotvořili svoji identitu, aby dozráli, aby si ujasnili v životě, čeho chtějí dosáhnout, jakou cestou se chtějí vydat. Jo, takže takovej čas na rozmyšlenou. Tak, zeptám se ještě, jestli souhlasíte s účastí na výzkumném šetření?“

Účastník: „Ano, souhlasím.“

Výzkumník: „A jestli můžu zaznamenávat náš rozhovor na záznamník?“

Účastník: „Ano“.

Výzkumník: „Na úvod tady mám pár otázek, co se týká té identity. Takže já bych se Vás chtěla zeptat, jestli víte, kam v životě směřujete, kam patříte, jestli už máte jasno.“

Účastník: „Jestli chcete jako nějakou rozsáhlejší odpověď?“

Výzkumník: „No například, jestli už znáte svoje přednosti, nedostatky, jo, jestli víte o sobě, co zvládáte.“

Účastník: „Myslím si, že svoji osobnost jako sem prozkoumala dobře, že sem se setkala s různými stresovými situacemi, třeba i na té vysoké škole nebo i co se týče jako rodinných nebo sociálních vztahů.“

Výzkumník: „Hm.“

Účastník: „A tak nějak sem si to v hlavě uspořádala. Se zaměstnáním sem spokojená, takže v tom bych jako chtěla pokračovat, v tom co co dělám a chtěla bych se potom do budoucna teda jako osamostatnit až až k tomu bude příležitost. To Vám už možná mamka řekla.“

Výzkumník: „Hm.“

Účastník: „Že přítel ještě studuje a tak.“

Výzkumník: „Jo, trochu sme na to narazily.“

Účastník: „Na to můžeme navázat. To je jeden z hlavních důvodů, proč tady ještě jako zůstávám.“

Výzkumník: „Hm, hm a zeptám se kolik je Vám let?“

Účastník: „Dvacet sedm.“

Výzkumník: „Hm. Tak potom jaký ste dosáhla vzdělání a jakou profesi vykonáváte?“

Účastník: „Vysokoškolské vzdělání a sem stomatolog.“

Výzkumník: „Hm a nějaký další znalosti, dovednosti, který ovládáte, který byste chtěla zdůraznit třeba, jo, kterých ste si právě vědoma?“

Účastník: „Myslím si, že sem kreativní, že bych mohla lidem dobře předávat dál tu kreativitu.“

Výzkumník: „Hm.“

Účastník: „Co se týče sportů, tak ty provádím spíš jako individuálně, ale asi by mi nedělalo problém jako to s někým sdílet, ale nejsem jako už kouč sportovní třeba nebo ani mi nedělá dobře být jako dominantní osoba v nějakých kolektivech, takže...“

Výzkumník: „Hm, hm.“

Účastník: „Takže to spíš jako asi pro sebe.“

Výzkumník: „Dobře a ste spokojená s tím Vaším rozhodnutím o studiu, co se týče teda volby studia, volby povolání?“

Účastník: „Zatím sem ještě trochu v rozporu s tím, že to je hodně náročné pro mě, že sem nečekala, že ta praxe bude tak náročná.“

Výzkumník: „Hm, hm.“

Účastník: „Že tu školu sem zvládala poměrně dobře a ty teoretické znalosti jako mi nedělaly problém se naučit a ta konfrontace s tou praxí mě trochu jako znejistila, ale myslím si, že to má každá práce v začátcích, takže zatím to takhle chápu a snažím se jako tomu čelit.“

Výzkumník: „Hm, hm.“

Účastník: „Takhle vědomě.“

Výzkumník: „Postupně prostě pronikáte do té praxe, jak to život přináší.“

Účastník: „Hm.“

Výzkumník: „Hm a dyž ste se rozhodovala pro to studium, ovlivnilo Vás něco? Třeba vzor v rodině nebo ste si šla tou svojí cestou?“

Účastník: „Spíš svojí cestou, protože v rodině nikdo jako na ty přírodní vědy moc zaměřenej není, takže i ty semináře, co sem si vybrala na střední škole, tak mi s nima nikdo nemoh jako pomáhat, konzultovat něco, protože nikdo z rodiny to neovládal.“

Výzkumník: „Hm, hm.“

Účastník: „A já sem vždycky byla taková, jako že sem se snažila ostatním tak nějak jako pomáhat nebo se o ně starat, mi přišlo.“

Výzkumník: „Hm, hm.“

Účastník: „Takže tak jako to nějak směřovat.“

Výzkumník: „Hm takže přirozeně to vyplynulo prostě tahleta cesta a plus ten zájem o ty předměty teda zřejmě biologii.“

Účastník: „Hm, biologie mě bavila hodně.“

Výzkumník: „Hm, hm.“

Účastník: „Chtěla sem, i psychologie mě teda bavila hodně, to bylo vlastně jakoby spojený biologie a psychologie.“

Výzkumník: „Hm, hm.“

Účastník: „Ale možná teď maličko lituju toho, že sem nešla třeba dělat jenom tu psychologii, ale to je..., člověk rád jako básní nad tím, co nedělá.“

Výzkumník: „Jo, co by kdyby, jo, hm, jasně, jasně. (smích) Potom, jestli máte nějaký plány, představy, co se týče budoucnosti, jestli máte nějaký cíl v životě?“

Účastník: „Dříve sem měla hodně jako právě ten profesionální cíl, ale pak po konfrontaci s tou praxí sem zjistila, že je důležitý to dělat tak, aby to dělalo radost mě a dělalo to radost těm lidem a ne jako bejt v tom oboru nejlepší nebo vydělávat nejvíc peněz jako z okolí a tak.“

Výzkumník: „Hm, hm.“

Účastník: „A takže v té práci bych chtěla dosáhnout toho, že tam ty pacienti budou spokojení a já budu taky spokojená s tím, co tam vytvářím.“

Výzkumník: „Hm.“

Účastník: „Co se týče vztahů soukromých, tak chtěla bych, teda pokud to s tím přítelem vyjde, jako že si myslím, že to je dobrý životní partner, tak bych s ním chtěla žít, no až tomu situace bude přát.“

Výzkumník: „Hm, hm, to je hezký. Plánujete nějakým způsobem osamostatnění od rodiny, založení třeba trvalejšího vztahu?“

Účastník: „Já si myslím, že teda tady ten vztah jako k tomu i spěje.“

Výzkumník: „Hm, hm.“

Účastník: „My se známe tři roky a ještě musí dva roky studovat teda v Plzni, nebo jeden a půl roku a potom by se přestěhoval do Budějovic, takže to plánuju já, že se vlastně sestěhujeme spolu potom, až už to bude takhle možné, protože teď je v Plzni.“

Výzkumník: „Hm, jasně. Jo, takže tady k tomu ještě bych se chtěla zeptat na to uzavření sňatku a na ten příchod dítěte, jak to vidíte ideálně, co se týče věku, jo, nějak jestli byste mohla zhruba aspoň říct, jo, co byste si představovala?“

Účastník: „Myslím si, že určitě ne dřív teda než se sestěhujeme.“

Výzkumník: „Hm.“

Účastník: „A než on dostuduje, ale zároveň chci, aby to nebylo nějak moc po třiceti letech.“

Výzkumník: „Hm, takže zhruba kolem těch třiceti let, to tak vyplývá, hm. A jak trávíte třeba volný čas, co Vám zabírá nejvíc volného času, co Vás nejvíc baví třeba?“

Účastník: „Hodně ho trávíme spolu teda.“

Výzkumník: „Hm.“

Účastník: „Víkendy společně a on je takový kreativní, takže můžeme spolu klidně třeba vařit nebo jezdit na výlety, prostě dělat všechno.“

Výzkumník: „Hm, cokoli.“

Účastník: „No a jinak když sem sama doma, tak většinou se snažím cvičit.“

Výzkumník: „Hm.“

Účastník: „Což ta práce i vyžaduje, protože tam je určitá fyzická náročnost.“

Výzkumník: „Hm, hm, určitě.“

Účastník: „Chodím do přírody, to mě uklidňuje.“

Výzkumník: „Hm. Potom ještě se zeptám, jaký zastáváte životní role, estli ste si měla možnost vyzkoušet v životě hodně životních rolí. Tím myslím jako, že ste dcera, jo, víte, co to znamená, jo?“

Účastník: „Hm. Myslím si, že jako bych mohla být dobrá ve vícero životních rolí, ale moc sem si jich nevyzkoušela, jelikož rodiče asi možná protože tady bydlím mě pořád jako dceru hodně chápou. Snaží se jako korigovat občas...“

Výzkumník: „Hm.“

Účastník: „Neřeknu korigovat moje chování, asi není to správný slovo, ale dohlíží na mě, tak nějak jako pořád, takže se pořád cítím jako ta malá dcera trochu.“

Výzkumník: „Hm.“ (oboustranný smích)

Účastník: „No a s tím přítelem jako role partnerky. My máme takový jako hodně přátelský a vyrovnaný vztah, takže sme spíš jako přátelé než jako cokoli.“

Výzkumník: „Hm, jasně, jasně, hm, takže ty role, který se si mohla vyzkoušet už v životě, myslíte si, že ste se jich zhostila dobře, že je zvládáte?“

Účastník: „Já doufám, jinak by mě tu možná nenechali bydlet.“ (oboustranný smích)

Výzkumník: „Ne, já nemyslím třeba jenom tu dceru, jo, já myslím prostě i studenta nebo teďkon i zaměstnanec a další a další.“

Účastník: „No já se snažím, to co dělám dělat, jak nejlíp umím. Myslím si, že sem nekonfliktní člověk, takže...“

Výzkumník: „Hm, je to v pohodě.“

Účastník: „Vychází to zatím.“

Výzkumník: „Hm.“

Účastník: „V muj prospěch i v prospěch těch, s kterýma ty role provádím nebo nechci říct hraju, to není to správný slovo, ty, kteří se toho účastní.“ (oboustranný smích)

Výzkumník: „Jasně, dobře, dobře a jaký ste si vytvořila třeba vztahy s ostatníma lidma, ať už třeba s přáteli nebo na pracovišti, ve škole?“

Účastník: „Já sem se vždycky si snažila vybírat jako takový ty vztahy, který budou trvat dýl. Bylo jich třeba míň, ale jako takový ty kvalitnější.“

Výzkumník: „Hm.“

Účastník: „Lidi, na který se dalo potom spolehnout a hodně vztahů sem i opustila, hlavně při té vysoké škole, protože sem zjistila, že ne všechny kamarády jednak můžu stíhat a jednak ne všichni sou jako ochotni to tolerovat, že mam tak málo času.“

Výzkumník: „Hm, hm, jasně. Potom sou tady otázky, který se týkají Vaší rodiny a emancipace. Takže například jak vypadá ta Vaše rodina, v který teď kon žijete? Je to teda jak se říká nukleární rodina, ta jaderná? To znamená maminka, tatínek, děti anebo vlastně tady s Vámi žijí i další příbuzní, třeba babička, dědeček?“

Účastník: „Naši příbuzní s námi nežijí, teda zatím.“

Výzkumník: „Hm.“

Účastník: „Uvidíme, jak se to bude dál vyvíjet. Babička s dědou sou hodně samostatní, oni přesto kolik je jim let, tak jako si vystačí hodně sami. Babička stále eště chodí do práce.“

Výzkumník: „Hm.“

Účastník: „Myslím si, že naše rodina je taková ta klasická, že jako taťka je ten živitel rodiny.“

Výzkumník: „Hm, hm.“

Účastník: „Mamka i dyž nevim, jestli je s tím úplně spokojená teda se stará o tu domácnost jako v každým slova smyslu.“

Výzkumník: „Jasně.“

Účastník: „No a mě tak jako nechávali. Myslím si, že mamka by možná byla ráda, kdybych jakoby víc zastávala i tu roli jako její, ale mě spíš teď právě na té vysoké nechávala, protože věděla, že se musím hodně učit, tak jako stranou.“

Výzkumník: „Hm, hm.“

Účastník: „A já sem si na to trošku zvykla jako, že nemusím nic dělat.“ (oboustranný smích)

Výzkumník: „No, to bylo u nás podobný, to mi něco připomíná.“

Účastník: „Jo? Tak jako snažím se, ale zas úplně to nemam, já mam prostě ráda řád, mam ráda dyž mam jako nějaký úkoly teda v domácnosti. Dyž je mi to řečeno dopředu, v dostatečným předstihu, abych si to mohla naplánovat ty svoje aktivity.“

Výzkumník: „Hm.“

Účastník: „A nemám ráda dyž třeba vstanu ráno no a mamka mi třeba řekne, ted' uvař třeba tohle, tohle, já du dělat něco jinýho.“

Výzkumník: „Jo, máte jinej plán prostě.“

Účastník: „No, to mě prostě zaskočí, mě to úplně nevyhovuje, ale jako jinak jako se snažim.“

Výzkumník: „Hm, hm, dobře, dobře. A s jakým členem rodiny Vás pojí nejsilnější pouto, s jakým máte nejlepší vztah třeba?“

Účastník: „Asi s mamkou a s babičkou tak srovnatelně bych řekla.“

Výzkumník: „Hm a s kterým máte nejvíc problémů nebo jestliže existují nějaký problémy, tak s kým tedy byste řekla?“

Účastník: „Nevim, jestli problémy, ale řekla bych, že nejmíň si rozumim asi s tat'kou.“

Výzkumník: „Hm, jasně. A potom, jestli se k Vám rodiče chovají jako k nezávislej osobě, jo? Jestli respektujou Vaši dospělost.“

Účastník: „Oni se snaží, ale občas sklouznou zpátky k tomu, že, že třeba mi řeknou, že bych si třeba měla nandat na talíř víc jídla a tak.“ (oboustranný smích)

Výzkumník: „Jasný, no. Jakej výchovnej styl, jak byste charakterizovala ten výchovnej styl, ktorej uplatňujou Vaši rodiče. Jestli je buď autoritářský nebo liberální nebo demokratický? Jak byste to viděla?“

Účastník: „Já si nejsem jistá, jestli se to úplně takhle přesně dá zařadit. Oni hlavně oba dva měli trochu jiný styl výchovy. Do toho zasahovala ještě babička. Ta byla taková, jako že babička se starala hlavně o mě, protože bratr byl mladší, tak ten byl jako, když byl mladší víc s rodičema.“

Výzkumník: „Hm.“

Účastník: „Babička mě víc hlídala. Tak babička, ta byla taková jako asi liberálnější, že mi toho chtěla hodně dopřát.“

Výzkumník: „Hm, hm.“

Účastník: „Což je dodnes. Má pro mě nákou zvláštní slabost, nevím.“ (oboustranný smích)

Výzkumník: „Hm, hm.“

Účastník: „Taťka, ten byl spíš takový autoritativní a hodně náročný. Jako, že mu nebylo nikdy dost jako dostatečně dobré.“

Výzkumník: „Hm.“

Účastník: „Takže potom to dopadalo. Myslim si, že bratr jako ten se tomu ještě ubránil, ale já mam takovej jako pocit doted' jako, že se hodně sama kritizuju, že...“

Výzkumník: „Hm, že to na Vás zapůsobilo určitým způsobem.“

Účastník: „Hm, hodně. Myslim si, že dost.“

Výzkumník: „Vás to ovlivnilo.“

Účastník: „Že nemám takovou sebedůvěru, jakou bych asi mohla mít nebo ten kdo odvádí horší práci třeba, má.“

Výzkumník: „Hm, hm.“

Účastník: „Taková sem hodně sebekritická kvůli tomu.“

Výzkumník: „Hm, hm.“

Účastník: „A mamka, ta byla tak jako něco mezi tím. Bych řekla, že občas povolila, snažila se, aby z nás byli jako slušní lidé, takže zase nepovolovala moc.“

Výzkumník: „Hm, prostě ty hranice nějaký mantinely tam byly daný, abyste věděli, jak se máte chovat, jo?“

Účastník: „Hm.“

Výzkumník: „Dobře. A potom jestli Vaši rodiče podněcujou nebo nepodněcujou růst Vaší autonomie nějakým způsobem, jestli cítíte nějaký podněty z jejich strany?“

Účastník: „No, rádi by asi věděli jako, jak to teda se mnou do budoucna bude, což ale sem je s tím konfrontovala a oni souhlasili s tím, že teda než ten Vašek se přesune do Budějovic, tak že budu bydlet s nimi, i sem se na to samozřejmě ptala po vysoké škole, jestli by jim to nevadilo nebo co si o tom myslí.“

Výzkumník: „No, jasně.“

Účastník: „A taťka, ten právě jak je založený na ten výkon, tak hodně jako hledí na peníze a kolik jako teda si jako vydělávám a jestli mi to bude do budoucna stačit a hodně chce, abych nad tím přemýšlela a já jsem nějak postupem času zjistila, že to prostě pro mě jako není až tak důležitý, že samozřejmě potřebuju nějaký základní plat jako, abych se uživila a něco si mohla dopřát, ale, že prostě pro mě je důležitější třeba mít dostatek volného času na ty kamarády než abych jako čas trávila v práci a vydělávala hodně peněz.“

Výzkumník: „Hm. Nechcete se obětovat takhle ten volnej čas plně práci. Chcete i svůj osobní život.“

Účastník: „A myslím si, že on to udělal. Myslím si, že toho lituje, ale přesto jako nás k tomu podněcuje.“

Výzkumník: „Hm. Myslíte si, že to má v sobě třeba zakořeněný určitým způsobem.“

Účastník: „Hm.“

Výzkumník: „Asi je to daný i tou výchovou z domova, se to v tom člověku nese potom, že jo, ten vzor, určitě to ovlivnění tam zřejmě je, že jo. Potom, jestli Vám rodiče dovolí být sama sebou, jestli Vás respektují, to Vaše rozhodnutí třeba, když uděláte jakýkoliv rozhodnutí, jestli ho respektují?“

Účastník: „Tak já sem asi v poslední době nebyla taková, že bych dělala něco neočekávaného.“

Výzkumník: „Hm.“

Účastník: „Neočekávaná rozhodnutí. Nejtěžší to asi bylo v pubertě, tak to sme měli asi tak víc problémů, ale...“

Výzkumník: „Hm, to je normální.“

Účastník: „To se asi očekává a já sem taková v tomhle klidná a myslím si, že nakonec třeba uznají, že sem se jako rozhodla správně a určitě to nejsou nějaký extravagantní rozhodnutí jako.“

Výzkumník: „Hm, hm.“

Účastník: „A většinou poslední dobou sem neudělala jako něco, čeho bych jako nějak litovala.“

Výzkumník: „Hm, hm, takže vlastně se dokážete rozhodovat sama za sebe.“

Účastník: „To určitě. Já jako do nedávna nebo donedávna, do té vysoké školy sem měla takový jako pocit, že ty rodiče sou opravdu vzor.“

Výzkumník: „Hm.“

Účastník: „Až jako poslední dobou sem se od toho vzoru jako dokázala oprostit, že se teda rozhoduju úplně jako sama za sebe.“

Výzkumník: „Hm.“

Účastník: „Protože vim, že stárnout se mnou nikdo nebude. Jak si to teď zařídím, tak tak to bude potom.“

Výzkumník: „Jasně, jasně a to je důležitý, to je správný, hm. Potom co se týče té emancipace, tak se zeptám, jestli se cítíte být ještě závislá nějakým způsobem na tej svoji rodině teďkon tady?“

Účastník: „Určitě. Nejvíc teda citově.“

Výzkumník: „Hm.“

Účastník: „A do jistý míry i finančně, protože sice jim jako přispívám nebo platím nějaký minimální nájem, ale kdybych bydlela sama, tak by mě to vyšlo nesčetně krát víc peněz.“

Výzkumník: „Hm, to je jasný. A tady vlastně, to už sme na to narazili, jestli potřebujete poradit, když třeba děláte opravdu nějaký důležitý rozhodnutí v životě, tak jestli se potřebujete s někým z rodiny poradit o tom, jestli to ještě tak vnímáte a ste za to ráda třeba.“

Účastník: „To moc ne úplně. Já se jako nejradši rozhoduju opravdu úplně sama i když mi to třeba někdy trvá hodně dlouho.“

Výzkumník: „Hm.“

Účastník: „A myslim si, že oni sou rodiče jiná povaha než sem já, takže si myslim, jako že by mi ani nedokázali, jako i kdyby se snažili a mysleli to dobře, že by mi nedokázali tak dobře poradit jako si dokážu poradit sama. (smích) Ono to zní možná, tak jako vychloubačně, ale.“

Výzkumník: „No ne, tak jako je dobře, že ste si to takle ujasnila, že vlastně se natolik dobře znáte, že víte, že dyž se rozhodnete podle sebe, tak že je to nakonec ve finále pro Vás to nejlepší, jo? A to je důležitěj poznatek, si myslim.“

Účastník: „Sem si to jako ověřila, že pak můžu nadávat, když tak jenom sama sobě, ale nestává se to moc často jako, že bych toho litovala.“

Výzkumník: „Hm, hm, takže prostě takhle, hm. Jaký sou výhody pro Vás nebo nevýhody, v čem vidíte výhody nebo nevýhody toho společnýho soužití s rodiči?“

Účastník: „Tak zatím vidim spíš ty výhody našťestí. (oboustranný smích) Doufám, že oni taky. Takže ta finanční stránka ta mě napadla sice jako první i když bych to nekladla na první místo, co se týče jako výhod.“

Výzkumník: „Jasně.“

Účastník: „Asi bych se uživila i tak snad. Potom vlastně já vždycky když sem měla volný čas, někdy třeba nechodila sem s někym zrovna, tak sem se snažila jako ten čas investovat do těch lidí, rodiny okolo sebe.“

Výzkumník: „Hm, hm.“

Účastník: „Protože si myslim, že to je dobře investovanej čas prostě vždycky.“

Výzkumník: „To určitě.“

Účastník: „Takže to mě jako naplňuje.“

Výzkumník: „Hm.“

Účastník: „Že vlastně sme spolu aspoň s tou mamkou.“

Výzkumník: „Takže Vám záleží na těch dobrých vztazích taky v rodině.“

Účastník: „Určitě. Je to pro mě uplně priorita.“

Výzkumník: „Je to pro Vás důležitý, hm. My sme vlastně nenarazili eště na ten žebříček hodnot, na ty hodnoty, který v životě vyznáváte. Jak byste je třeba seřadila, co je pro Vás nejdůležitější? Kdybysme třeba vzali, já nevim, tři nebo pět hodnot, tak jak byste to srovnala?“

Účastník: „Pro mě je strašně důležitý, poctiví lidi, hodný poctiví lidi.“

Výzkumník: „Hm.“

Účastník: „A to já v životě jako strašně hledám a mam teda naštěstí pocit, že sem v tom docela úspěšná poslední dobou, že eště jako nevymřeli teda. (smích) Že sem natrefila docela na takové zajímavé osobnosti spolehlivé, hodné. No a pak to budování té rodiny, jednak té současné, jako zlepšovat ty vztahy.“

Výzkumník: „Hm, takže rodina.“

Účastník: „Hm. To je tak asi co mě jako naplňuje nejvíc, no. Jako kdyby to byl žebříček mých hodnot jako vlastností, tak bych řadila asi něco jinýho, ale jestli se ptáte takhle obecně, tak jako prostě to prostě to dobro a i mě přide, že ho jako umim líp přijímat než dřív, že si ho víc všímám, víc to jako prožívám, když je někdo hodnej, že mě to dyl těší.“

Výzkumník: „Dá se říct třeba, že si toho i víc vážíte?“

Účastník: „Určitě.“

Výzkumník: „Když se Vám podaří najít někoho takovýho, tak prostě už dokážete ohodnotit tu situaci a víte, že to není v životě samo sebou.“

Účastník: „Hm, hm.“

Výzkumník: „Hm no, to sou ty životní zkušenosti, že jo už taky.“

Účastník: (smích) „Nevim, estli je mám, je jich málo.“

Výzkumník: „No, každopádně je získáváte pořád, že jo, neustále. Chtěla bych se ještě zeptat, jestli už ste se nějak pokusila osamostatnit v minulosti tady od rodiny, estli třeba ste o tom přemýšlela.“

Účastník: „Bydlela sem akorát na koleji, což předpokládám, že se nepočítá, protože to byla nutnost, co se týče dojíždění do té školy, ale nedělalo mi to problém tam žít sama.“

Výzkumník: „No svým způsobem je to způsob osamostatnění taky, jo. To sme se bavily s maminkou už právě, že vlastně díky tomu, že ste bydlela na koleji a nebyla ste doma přes tejdén, jezdila ste asi domu na víkendy, tak vlastně tam ste se taky musela o sebe sama postarat, že jo, zařídit si různé věci, takže určitá míra samostatnosti tam se taky projevila, jo, že ste se musela v tomhle osamostatnit. Měla ste ty rodiče daleko třeba, jo, byl to jinej vztah už prostě jiná situace. Takže já bych to považovala taky jako částečně za způsob osamostatnění.“

Účastník: „Jako nedělalo mi to problém tam takhle takhle být sama.“

Výzkumník: „Hm.“

Účastník: „A když sem je potom viděla o víkendu, tak sem měla radost, ale mám radost úplně stejnou, dyž je vidim každej den. Takže myslim si, že nebude problém, až budu bydlet jako sama, ale že se budeme pořád navštěvovat a doufám, že ty vztahy budou pořád tak kvalitní.“

Výzkumník: „Hm, hm, dobře. Zeptám se ještě, jestli se podílíte nějak na chodu domácnosti, jestli nějak pomáháte tady?“

Účastník: „Snažím se. My to teda máme tak rozdělený. Přispívám teda finančně. Nevím, jestli jako potřebujete vědět tu částku?“

Výzkumník: „Ne, to ne, to nemusíte říkat. Jenom jestli přispíváte.“

Účastník: „Hm, přispívám, to nastavil taťka takhle.“

Výzkumník: „Hm.“

Účastník: „On je takovej, aby byl pořádek.“

Výzkumník: „No, jasný.“

Účastník: „A jako nic proti tomu nemám. Já si myslim, že to je spravedlivý. Zvlášť když mamka obstarává ty potraviny a mam bezlepkovou dietu, bezmléčnou dietu, tak ty potraviny sou hodně drahý, takže, to určitě sem ráda, že můžu na to přispět.“

Výzkumník: „Hm.“

Účastník: „A pak když potřebujou s něčim pomoct, tak se snažim samozřejmě, no.“

Výzkumník: „Takže ty domácí práce nějaký třeba.“

Účastník: „My to máme rozdělený, že teda to dolní patro, tady žijou jako rodiče, to horní máme my s bratrem. Takže já se starám o jako, snažím se starat o úklid toho horního patra. Akorát co se týče vaření, tak to eště úplně asi nepomáhám tak jak bych měla, ale zas na druhou stranu já nemám ráda dyž potom musím všechno dělat tak, jak mamka by si představovala.“

Výzkumník: „Aha, takhle, jo, jo.“ (smích)

Účastník: „Tak proto to asi tolik nedělám.“

Výzkumník: „Takže se dá říct, že až budete mít svoji domácnost, tak potom to bude něco jinýho, jo?“ (oboustranný smích) Tak to sou takový třecí plochy, kdy potom třeba

dochází k nějakému, nechci říct konfliktu, ale prostě třeba mírným neshodám. Kdy prostě člověk si to chce dělat podle svého už, má na to jiný názor, jo, maminka taky, takže to se stává.“

Účastník: „To je teda minimální docela.“

Výzkumník: „To je úplně normální, no. A potom ještě jestli máte zajištěnej podle Vašeho názoru dostatek soukromí.“

Účastník: „To si myslím, že se teď hodně zlepšilo, protože já teď chodím do práce odpoledne, naši chodí do práce dopoledne, takže my se potkáváme jenom večer a já sem tu dopoledne buď teda s taťkou, nebo sama většinou.“

Výzkumník: „Hm, takže Vám to vyhovuje, jo?“

Účastník: „Hm.“

Výzkumník: „Máte svůj pokoj.“

Účastník: „Taky koupelnu.“

Výzkumník: „Soukromí, hm, s příslušenstvím, takže dá se říct, můžete si přivést přátele, třeba když byste chtěla?“

Účastník: „Přátele nevim, to mamka úplně nevyhledává tuhle společnost, ale přátele si přivést můžu.“ (oboustranný smích)

Výzkumník: „No tak, dobrá. No tak, abysme to nějak shrnuli, tak ještě zeptám tou otázkou, kterou jsme pojmenovaly ten výzkumný problém. Jaký si myslíte, že sou důvody teda toho Vašeho setrvání tady v rodině, proč tady zůstáváte?“

Účastník: „Myslím si, že to je určitá psychická, nechci tomu říkat závislost, protože to asi, to ne, ale jako uvádí mě to do psychický pohody, že si s nima můžu popovídat večer, co trápí je, co trápí třeba mě nebo naopak sdílet nějaký jako zážitky úsměvný.“

Výzkumník: „Hm.“

Účastník: „Hlavně teda s tou mamkou spíš asi nebo bratr když přijede. Taťka ten moc tak jako sdílenej úplně není.“

Výzkumník: „Hm.“

Účastník: „A pak trošku ta finanční stránka a pak hlavně to, že teda ten přítel ještě studuje a protože myslím si, že kdyby byl v Budějovicích, tak už spolu bydlíme a to jako hned.“

Výzkumník: „Hm, dá se říct třeba, že ten impuls k tomu, co by způsobilo, že byste teda chtěla odejít a osamostatnit se, je ten přítel, je ten vztah?“

Účastník: „Hm.“

Výzkumník: „Jo? Ten teda je tím hlavním důvodem? Já Vám to nechci nějak podsouvat, ale...“

Účastník: „Jo, myslím si, že ono se s tím tak i počítalo jako, vyloženě sem se ptala, jestli tu můžu zůstat, než on dostuduje.“

Výzkumník: „Hm.“

Účastník: „A pro mě by to asi nemělo smysl jako vracet se sama, platit nájem, dyž v podstatě tady mam jako skoro vlastní byt.“

Výzkumník: „Hm, jasně.“

Účastník: „A oni by taky jako tam asi nemohli nikoho taky jen tak umístit myslím.“

Výzkumník: „Jasně, jasně, je to logický. Tak jo, tak to mi takhle stačí. Eště sem se chtěla zeptat na závěr, estli byste se chtěla k něčemu třeba vrátit nebo něco zdůraznit, připomenout? Co Vás napadá, můžeme mluvit třeba i o něčem, co sem se Vás neptala, jo? Co Vás napadá třeba k tomu tématu ješě, jestli byste chtěla něco říct?“

Účastník: „To mě takhle většinou nic moc nenapadá, když si to dopředu nepřipravím.“
(oboustranný smích) To spíš Vy, jestli by Vás něco jako, mě není vůbec nepříjemný se bavit o čemkoli, ale jak Vás jako napadlo něco, co byste tam ráda vypíchlá, co by třeba bylo zajímavý pro tu Vaší práci, tak se klidně zeptejte, ale...“

Výzkumník: „Já si myslím, že to bylo vyčerpávající. Co sem potřebovala, to sem se zeptala, takže si myslím, že to je všechno asi z mojí strany.“

Účastník: „Eště jak ste se možná ptala s tím rozhodnutím, jestli si nechávám radit. Tak je pravda, že sem si nechala radit, co se týče práce, protože sem neměla vlastně žádnou zkušenost. Nevěděla sem jak se v tý roli toho zaměstnance, další role, uplně mam chovat, jestli je to normální.“

Výzkumník: „Hm.“

Účastník: „To, třeba co se na tom pracovišti děje a tak. To je pravda, že to sem si jako nechala poradit.“

Výzkumník: „Takže ste třeba řešili prostě tu nově vzniklou situaci na pracovišti?“

Účastník: „Hm, hm.“

Výzkumník: „Prostě ty nový problémy nebo otázky. Měla ste potřebu to diskutovat.“

Účastník: „Jo, protože já sem jako osobnostně měla pocit, že to jako správný není, jako psychicky, co se tam děje.“

Výzkumník: „Hm, hm.“

Účastník: „Ale nevěděla sem, jestli to třeba není součástí prostě téměř každý práce nebo jestli já to nevnímám nějak přecitlivěle, protože já přecitlivělá trochu sem.“

Výzkumník: „Jasně, estli je to obvyklý, ta situace teda.“

Účastník: „Hm, asi tak, no. Estli je pravda na moji straně nebo na čí straně je.“

Výzkumník: „Tak ste se potřebovala ujistit, jo, jasně.“

Účastník: „Taťka vlastně ještě dělá psychologický koučink, takže i to mi to jako trochu usnadnilo, že ten se v tom docela orientuje.“

Výzkumník: „Tak to je úplně skvělý.“

Účastník: „Zas není tak úplně lehký se mu svěřovat dyž je to otec.“ (oboustranný smích)

Výzkumník: „No, ale zas na druhou stranu je profík, takže by Vám měl úplně bezvadně poradit.“

Účastník: „Poradil a nakonec sme z toho nějak všichni vyvázli šťastně.“ (oboustranný smích)

Výzkumník: „No, tak úplně perfektní. Takže já děkuju za rozhovor.“

Účastník: „Není zač.“

Příloha č. 7: Doslovný přepis rozhovoru – bratr Anny

Výzkumník: „Já Vám teda na začátku představím trošku ten můj výzkum, čeho se bakalářská práce týká. Je to téma Adolescentní psychosociální moratorium současné mládeže a cílem mojí bakalářský práce je vlastně zprostředkování vzhledu do životního kontextu mladých lidí v jejich rodině, popřípadě do jejich rodin a výzkumným problémem je, jak, jaké jsou důvody toho, že mladí dospělí setrvávají v té svojí původní rodině. Adolescentní psychosociální moratorium je vlastně teda doba, která se poskytuje těm mladým lidem na to, aby se mohli rozhodnout, jak v životě budou pokračovat dál jo.“

Účastník: „Hm.“

Výzkumník: „Tak. Já bych se Vás chtěla zeptat, jestli souhlasíte s účastí na tomhle výzkumu?“

Účastník: „Ano.“

Výzkumník: „Děkuju. A jestli můžu náš rozhovor nahrávat na záznamník?“

Účastník: „Ano.“

Výzkumník: „Děkuju. Ještě poznamenám, že je ten rozhovor anonymní jo, že teda nikdo nebude vědět, že jsem s Vámi ten rozhovor vedla a budete vystupovat pod pseudonymem, jo. Tak, a teď teda bych se zeptala, v jakým příbuzenským poměru jste s adolescentem?“

Účastník: „Bratr a sestra.“

Výzkumník: „Bratr a sestra, dobře. Kolik je Vám let?“

Účastník: „Třicet.“

Výzkumník: „Hm. A jaký je Váš názor na dokončenou identitu adolescenta, jestli má dokončenu identitu?“

Účastník: „Hm, no, já si myslím, že ještě ne.“

Výzkumník: „Ještě ne a proč?“

Účastník: „Myslím, že je taková pořád ještě nerozhodná, že ještě pořádně neví, jakoby co dělat.“

Výzkumník: „Hm, hm. Takže nějak teda ty jasné názory na to, co chce v životě dělat už má nebo nemá?“

Účastník: „Já si myslím, že se teď kon teď kon, že se zrovna jakoby rýsuje, názory že se jí jakoby to vytříbuje. Začala pracovat.“

Výzkumník: „Hm, hm.“

Účastník: „A začíná si teď předělávat nahoře bydlení, takže si myslím, že jakoby jde správným směrem.“

Výzkumník: „Hm.“

Účastník: „Ale, že ještě jakoby vytříbená úplně není, jo.“

Výzkumník: „Hm.“

Účastník: „To ještě není uzavřený.“

Výzkumník: „A žebříček hodnot třeba má srovnanej? Myslíte si, že v životě?“

Účastník: „To jo.“

Výzkumník: „Jo? Hm a zná třeba svoje přednosti, nedostatky už, ví kdo je prostě, kam patří v životě, dá se to?“

Účastník: „Asi ano, asi ano, asi ano.“

Výzkumník: „Jo, dobře. A jak se projevují ty změny v tej tvorbě její identity například?“

Účastník: „Já si myslím jakoby, že není utvořená zatím, ale už dlouhou dobu stagnuje ta tvorba.“ (smích)

Výzkumník: „No třeba nějaký experimentování nebo zkoušení různých životních rolí?“

Účastník: „No ona, ona podle mě ona je nerozhodná, ona se bojí, jakoby nových věcí se bojí.“

Výzkumník: „Hm, hm.“

Účastník: „Takže ona jakoby něco. Když jí někdo něco ukáže, líbí se jí to, tak jakoby se toho drží, ale aby sama jakoby šla do něčeho nového, neobjeveného, tak to, tak taková není.“

Výzkumník: „Hm, hm.“

Účastník: „ Ona je strašně, strašně jakoby pečlivá, prostě.“

Výzkumník: „Hm, hm, hm, hm.“

Účastník: „Přemejšlí jako třeba dopředu co si veme na sebe a má připravený věci, anebo si píše seznam, co všechno musí a tak.“

Výzkumník: „Hm, hm, hm.“

Účastník: „ To si vlastně píše, když jedeme na dovolenou.“

Výzkumník: „ Hm, hm. A třeba ta změna identity, projevovala nebo projevuje se třeba například kritikou ostatních, změnou názorů?“

Účastník: „To ne. To bych řek, že ne.“

Výzkumník: „Takže je schopná plnit různé životní role teď už?“

Účastník: „No já si myslím, že ano.“

Výzkumník: „No to znamená třeba, že je dcera, sestra, přítelkyně?“

Účastník: „Myslím si, že ano.“

Výzkumník: „No a jaký máte vztahy navzájem?“

Účastník: „Výborný.“

Výzkumník: „Výborný. A bylo tomu vždycky tak?“

Účastník: „Nebylo.“

Výzkumník: „Nebylo. A můžete to nějak popsat?“

Účastník: „Já si myslím jako, že když byla mladší nebo úplně malá, tak prostě já jí musel všude tahat s sebou. To jsme se nesnášeli.“

Výzkumník: „Hm.“

Účastník: „No a pak jsme jeli jednou na dovolenou, jakoby na lyže. To jí bylo, já nevím, čtrnáct asi. No a od čtrnácti to jsme partáči prostě největší.“

Výzkumník: „Jo? Hm, hm. A jak je to možný?“

Účastník: „Nevím.“

Výzkumník: „Jak se to stalo?“

Účastník: „To nevíme ani jeden. My jsme odjeli do Itálie a vrátili jsme se jako kámoši.“

Výzkumník: „Hm, začali jste si rozumět?“

Účastník: „Hm.“

Výzkumník: „Hm, hm. A projevujete nebo jak projevujete zájem o samostatný rozhodnutí její? Akceptujete její dospělost?“

Účastník: „Hm, ano. Jako akceptuju, ale samozřejmě, když se mi to rozhodnutí jakoby nezdá její, tak to s ní jakoby probírám a jak, jako větší brácha.“

Výzkumník: „Hm, radíte třeba taky?“

Účastník: „Hm.“

Výzkumník: „A nechá si poradit?“

Účastník: „No, to jo.“

Výzkumník: „Hm. Takže záleží jí na Vašem názoru?“

Účastník: „No to jo.“

Výzkumník: „Bere ho, jo?“

Účastník: „Hm.“

Výzkumník: „Hm. Myslíte si, že je závislá na tej svojí původní rodině ještě nebo nezávislá?“

Účastník: „Jako psychicky si myslím, že je závislá. Materiálně se podle mě začíná osamostatňovat díky tomu, že začla pracovat.“

Výzkumník: „Hm.“

Účastník: „Jo, ale je furt, furt je závislá na našich, jakoby je závislá.“

Výzkumník: „Hm, hm, hm. Takže materiálně i psychicky ještě je závislá si myslíte, hm. Jak projevuje snahu o osamostatnění nebo setrvání v té původní rodině?“

Účastník: „Tam jde o to, že teď kon de facto, já nevím třeba do půl roku ona získá prostě nahoře celej byt.“

Výzkumník: „U rodičů.“

Účastník: „My máme, my máme dvougenerační dům.“

Výzkumník: „Hm, hm.“

Účastník: „Takže jeden byt, kde teďkon žijeme spolu se ségrou, jako máme tam kuchyni, všechno, máme normálně svoje pokojíčky.“

Výzkumník: „Hm, hm.“

Účastník: „Tak já teďkon budu dodělávat barák, takže ségra bude mít svůj byt prostě nahoře, kde je samostatná bytová jednotka.“

Výzkumník: „Hm, hm.“

Účastník: „Takže tam ona se teďkon začíná jakoby realizovat, že jo. Chce vymalovat a dát nový podlahy a novou koupelnu a budoucnost tam jakoby tam plánovat.“

Výzkumník: „Hm a snahu o osamostatnění třeba, že by šla bydlet někam jinam, projevuje nebo projevuje?“

Účastník: „Neprojevuje, ani ne. Ani bych jí do toho jakoby nějakým způsobem netlačil, protože tam pak vznikne samostatný bydlení a ...“

Výzkumník: „Má tu možnost.“

Účastník: „Hm.“

Výzkumník: „Jasně. Podporujete jí nějak v tej snaze?“

Účastník: „Jo.“

Výzkumník: „A jak třeba?“

Účastník: „To víte, že jí jako poradím, pomůžu.“

Výzkumník: „Hm.“

Účastník: „Jo, diskutujem, co by se líbilo mě, jako v tej koupelně. A jak by to měla předělat a co by támhle, co by měla udělat a tak. Takže jakoby my to spolu konzultujem.“

Výzkumník: „Hm.“

Účastník: „De facto teďkon se jedná u ní hodně o ten, o to bydlení, to hodně jako spolu řešíme.“

Výzkumník: „Takže...“

Účastník: „Jak to bude, co dodělávám, tak jakoby co bude její, co jí tam zůstane.“

Výzkumník: „Takže radíte jako starší bratr, jo?“

Účastník: „No.“

Výzkumník: „To je hezký, hm. A cítíte potřebu, aby setrvala v tej původní rodině nebo cítíte potřebu, aby odešla?“

Účastník: „My tu rodinu máme tak nastavenou, úplně jako. Myslím si, že nejsme úplně normální, jakoby ta rodina.“

Výzkumník: „Jak to?“

Účastník: „Já si myslím, že ne. Protože všichni o všechny mají. Já to beru, že máme jakoby každéj o sebe strach.“

Výzkumník: „Hm.“

Účastník: „Ale prostě, prostě jakoby ze strany rodičů a prarodičů je ten strach úplně přehnaný. To je. Pomalu dojedete do práce a musíte psát esemesku, že jste přijeli v pořádku, aby oni o Vás neměli strach.“

Výzkumník: „Hm.“

Účastník: „A je deset hodin jo a ségře je dvacet čtyry a mě třicet let a v telefonu, kde jsme a jestli se nám něco jo, je to prostě a je to takový... Kdo si jakoby, kdo to nezažil, tak se tomu pousměje, ale je to strašně, strašně ubíjející jakoby.“

Výzkumník: „Hm, hm. Už Vás to obtěžuje?“

Účastník: „Hm, hm. A jednou stranou to chápu a druhou stranou vim, že jestli budu teda mít rodinu, tak vím, že já to dělat rozhodně nebudu. Jsem na osmdesát procent přesvědčenej, že ségra taky ne.“

Výzkumník: „Hm.“

Účastník: „Jo, že prostě to je strašně, strašně omezující todlensto. Dobrý to bylo třeba v patnácti.“

Výzkumník: „Hm, hm.“

Účastník: „Když jdu třeba z diskotéky, to pochopim. V osmnácti, ano.“

Výzkumník: „Hm.“

Účastník: „Ale tady prostě...“

Výzkumník: „Takže to vám vadí.“

Účastník: „To nám vadí. Jak mě, tak ségře.“

Výzkumník: „To je tedy omezující jako, hm, hm. Jakým způsobem byste se snažil vyrovnat s odchodem sestry? Jako z rodiny, z domácnosti, s tím osamostatněním?“

Účastník: „Já bych s tím byl srovnanej. Mě by to nevadilo.“

Výzkumník: „Tak ona zůstane doma.“

Účastník: „No.“

Výzkumník: „Ona bude vlastně u rodičů, ale kdyby se to... To je spíš v případě, kdyby odešla bydlet někam jinam tahleta otázka jo.“

Účastník: „Tak kdybysme zůstali v kontaktu, tak jakoby s tím nemám problém.“

Výzkumník: „Hm, hm.“

Účastník: „Ale to víte, že už se těším až teď budu bydlet kousek tady odsad'. Tak, to je mi jasný, že o mě bude naložená ségra, to je mě jasný, ale, ale...“

Výzkumník: „Takže máte představu, že budete udržovat kontakty?“

Účastník: „No tak to je jasný, no.“

Výzkumník: „Jo, častý?“

Účastník: „No.“

Výzkumník: „Hm, hm. Pokusila se už někdy v minulosti osamostatnit?“

Účastník: „Nikdy.“

Výzkumník: „Ne, dobře. Jaký výhody Vám přináší to společný soužití v tej rodině teďkon původní no? Jaký výhody? Tím, že ona tam je, ty materiální nebo i duševní?“

Účastník: „Meje nádobí, vynáší koš. Já jsem starší, já toho mám víc na práci než ona údajně, takže.“

Výzkumník: „Doma?“

Účastník: „No, no jakoby mimo, mimo domov toho mám jakoby...“

Výzkumník: „No, já teď myslím v tej domácnosti.“

Účastník: „Hodně práce, takže ségra vlastně, ta vždycky vodnese všechno za mě.“

Výzkumník: „Jo, takhle.“

Účastník: „Takže vodnáší nádobí, meje nádobí, žehlí, pere, i mě.“

Výzkumník: „Aha, tak to je výhoda.“

Účastník: „Takže já jsem takhle protěžovanej. Tak to si myslím, že je dobrá výhoda. (smích)

Výzkumník: (smích), „To máte dobrý teda, no. Takže to byste postrádal, když by odešla, jo?“

Účastník: „No, to bych asi postrádal.“

Výzkumník: „To byste postrádal. No a nějaká jiná výhoda ještě? Ne ta materiální myslím.“

Účastník: „Jsme partáci, no. Prostě když rodiče nás naštvou nebo něco, takže to prokonzultujem.“

Výzkumník: „Hm, hm.“

Účastník: „A táhnem za jeden provaz.“

Výzkumník: „Jo, jo, hm.“

Účastník: „Jsme taková smečka.“

Výzkumník: „Hm, to je dobře. A nevýhody? Vidíte, nějaký nevýhody toho společného soužití třeba?“

Účastník: „Nevidim.“

Výzkumník: „Žádný, dobře. Chtěl byste v tom něco změnit, tak jak je to teď, to soužití společný?“

Účastník: „Tak já ho de facto měním, že jo. Já puđu pryč a ségra tam zůstane takže...“

Výzkumník: „Aha, takže Vy se osamostatníte, hm, hm, dobře. Ještě jak, jak přispívá sestra na společný hospodaření do domácnosti?“

Účastník: „Sestra zatím nijak.“

Výzkumník: „Hm, hm, dobře. Jak se podílí na jejím chodu, to jsme vlastně řekli.“

Účastník: „Domáci práce a a nakupuje a tak.“

Výzkumník: „Hm, a jak Vám to vyhovuje?“

Účastník: „Vyhovuje.“ (oboustranný smích)

Výzkumník: „Cítíte se být teda sestrou v rodině nějak omezovanéj, tou její přítomností?“

Účastník: „Vůbec.“

Výzkumník: „Ne, vůbec, dobře. A myslíte si, že má zajištěnej dostatek soukromí?“

Účastník: „Hm. Jakoby jo.“

Výzkumník: „A jak?“

Účastník: „Tam je to opravdu, tam je to daný tím, že když já nejsem jakoby doma, tak sestra má jakoby celý horní patro pro sebe.“

Výzkumník: „Hm.“

Účastník: „A je to samostatnej vchod, takže de facto jakoby bytovej dům.“

Výzkumník: „Aha, tak to je supr, no.“

Účastník: „No takže jako tam soukromí, tam je v pohodě.“

Výzkumník: „Hm, hm. A abysme to shrnuli. Jaký jsou důvody teda jejího setrvání v tej původní rodině? Jaký důvody vidíte, že tam chce zůstat?“

Účastník: „Určitě ekonomický jako.“

Výzkumník: „Hm.“

Účastník: „Ekonomický i logický. Protože proč ona by šla si kupovat nějakou svůj barák, když prostě tady má byt se zahradou.“

Výzkumník: „Hm.“

Účastník: „I když tedy dobrý, má něco naspořeno a předělá si ho, na druhou stranu myslím, že není, nebo ta rekonstrukce tam proběhla si před deseti lety částečná.“

Výzkumník: „Hm, hm.“

Účastník: „Takže ona si dodělá bydlení a nebude se muset zabývat.“

Výzkumník: „Hm.“

Účastník: „Zabývat nějakým splácením hypotéky a takovýhle.“

Výzkumník: „To je supr.“

Účastník: „Nebo závratný, závratný hypotéky.“

Výzkumník: „No, no. Dobře. No, tak to je asi všechno.“

Účastník: „Dobrá.“

Výzkumník: „Ještě se zeptám. Je něco, na co jsme během rozhovoru zapomněli? Chtěl byste se k něčemu vrátit nebo něco zdůraznit?“

Účastník: „Asi ne.“

Výzkumník: „Něco dodat?“

Účastník: „Ne.“

Výzkumník: „Chtěl byste se na něco zeptat Vy mě?“ (smích)

Účastník: „Asi, asi ne.“

Výzkumník: „Dobře, tak děkuju za rozhovor.“

Účastník: „Nemáte za co.“

Příloha č. 8: Doslovný přepis rozhovoru – matka Blanky

Výzkumník: „Já bych se Vás zeptala na úvod našeho rozhovoru, jestli souhlasíte s účastí na tomhle výzkumném šetření?“

Účastník: „Ano, souhlasím, v pořádku.“

Výzkumník: „Děkuju, a jestli můžu náš rozhovor nahrávat na záznamník?“

Účastník: „Ano, souhlasím s tím.“

Výzkumník: „Děkuju. Ten rozhovor bude čistě anonymní a Vy budete v práci vystupovat pod pseudonymem.“

Účastník: „No, dobře.“

Výzkumník: „Tak ta bakalářská práce se jmenuje Adolescentní psychosociální moratorium současné mládeže a cílem tý moje práce je zprostředkování vhledu do životního kontextu mladých dospělých a popřípadě vhledu do jejich rodin. Jo, ti kteří setrvávají ve svojí původní rodině. A výzkumným problémem je jaké jsou důvody setrvání mladých dospělých v jejich původní rodině, jo? Co je Adolescentní psychosociální moratorium, to už jsme si vlastně řekly nebo jestli k tomu máte ještě nějaký otázky, můžu Vám říct.“

Účastník: „Ne, v pořádku.“

Výzkumník: „Jo? Zhruba se to týká prostě toho období vývojového adolescence a vlastně je to teda čas, kterej se poskytuje těm mladým lidem na to, aby našli svoji identitu, aby jak se říká, dozráli a aby se potom uměli rozhodnout, jak v životě dál. Takže na začátek bych se zeptala otázku – co si myslíte o tom, jestli má Vaše dcera už dokončenou identitu, jakej na to máte názor?“

Účastník: „Hm. Tak já si myslím, že dcera tím, že vystudovala, tím že žila vlastně, studovala mimo České Budějovice, vlastně chodila do školy v Plzni, navíc ještě vlastně během toho studia i měnila partnery, takže nejenom po téhle, ale i po té osobní stránce se nějakým způsobem takhle vyvíjela.“

Výzkumník: „Hm.“

Účastník: „A vždycky když jsme spolu něco konzultovaly, co třeba potřebovala vědět, tak ty její názory, myslím si, že už byly hodně prostě dospělé.“

Výzkumník: „Hm, hm.“

Účastník: „Jo, vyspělé bych teda řekla.“

Výzkumník: „Hm, hm.“

Účastník: „Takže jako musím říct, že mě jako maminku to potěšilo, dokonce sem byla překvapená, že už vlastně ona si myslím já, to v té hlavě má takzvaně dobře srovnaný.“

Výzkumník: „Hm, hm.“

Účastník: „Jednak co očekává teda od svého povolání, ale zároveň i co očekává od svého budoucího partnera, jo. Na jednu stranu nemá přehnané nároky, na druhou stranu si drží prostě nějaké hodnoty, které od toho partnera očekává, jo.“

Výzkumník: „Hm, hm.“

Účastník: „Tak si myslím, že už to jakoby v té hlavě má prostě promyšlené.“

Výzkumník: „Hm, hm. Takže je vidět, že už má třeba srovnanej žebříček hodnot?“

Účastník: „Ano.“

Výzkumník: „Že už zná i o sobě svoje přednosti.“

Účastník: „Ano, to je pravda. Je taky pravda, že třeba k Vánocům dostávala i různé knížky, které se týkaly vlastně jakoby psychiky nebo jakoby takového toho zrání člověka. I koneckonců, nevím teď přesně, to by řekla ona, jak se ty knížky jmenují, kdo je napsal a tak dále.“ (smích)

Výzkumník: „Hm, to je hezký.“

Účastník: „Ale je vidět, že si v nich listovala, že v nich našla, co potřebovala. No a navíc i třeba když měla nějaké problémy pochopitelně, tak já jako matka, to člověk pozná, maminka to pozná.“

Výzkumník: „Hm, no, jasně.“

Účastník: „No takže, takže jsme daly jako řeč a tak sme občas si i o tom takhle pověděly, takže, takže ona, myslím si, že našla už v podstatě nějakou takovou rovinu určité spokojenosti nebo co, co jako od partnera, od práce očekává.“

Výzkumník: „Hm, hm.“

Účastník: „Je pravda, že ona je hodně taková poctivá.“

Výzkumník: „Hm.“

Účastník: „Ve vztahu třeba k práci, že chce být vlastně až tak taková jako perfekcionalistka.“

Výzkumník: „Hm, hm.“

Účastník: „No a když potom přišla do toho zaměstnání, tak v podstatě jí to hodně trápilo, protože začínala, že nemůže být jako od začátku perfektní.“

Výzkumník: „Hm, rozumím.“

Účastník: „Takže s tím se potýkala.“

Výzkumník: „Hm.“

Účastník: „Jo, takže sme si to i jako v podstatě spolu tady debatovaly, že je to úplně běžná záležitost, když člověk začíná, že má problémy a že to každý zažívá. Takže není nic výjimečného v tom negativním slova smyslu, že si to prostě musí jakoby teda nějak zažít takhle a a ne ty jaksi ty maximální výkony, na které ona byla jakoby nastavená.“

Výzkumník: „Hm, hm.“

Účastník: „Tak nemůže jako očekávat. Že to je jako normální záležitost.“

Výzkumník: „Jasně, takže se dá říct, že je třeba ctižádostivá taky?“

Účastník: „Ano.“

Výzkumník: „Hm.“

Účastník: „Je, je ctižádostivá.“

Výzkumník: „To je dobře.“

Účastník: „Je taková, že chce, protože vybrala si teda povolání zubařky, takže to vlastně jednak chce být nezávislá, to s tím jde ruku v ruce.“

Výzkumník: „Hm, hm, určitě.“

Účastník: „Že nemá nad sebou vlastně nadřízeného.“

Výzkumník: „Hm, hm.“

Účastník: „I když teď kon teda pracuje pod jednou pani doktorkou zubařkou, která jí vede dobře.“

Výzkumník: „Tak to je ze začátku ta praxe určitě důležitá, že jo.“

Účastník: „A potom vlastně směřovala z toho důvodu k tomu povolání, že chce pomáhat lidem, jo, takže ona to opravdu tak bere.“

Výzkumník: „Hm, v tom měla třeba už jasno od dětství nebo jak se třeba vyvíjelo to její rozhodnutí k tomu, že chce dělat zrovna tohle studium, že chce dělat zrovna tohle povolání?“

Účastník: „No tak to bylo takové pochopitelně nejednoznačné. Nebylo to, že od mala prostě si hrála na zubařku nebo něco v tom smyslu.“

Výzkumník: „Hm, hm.“

Účastník: „To ne. Tak se jako spíš hledala.“

Výzkumník: „Hm.“

Účastník: „No a já sem teda humanitně založená.“

Výzkumník: „Někdo z rodiny, že by jí šel vzorem nebo byla ovlivněná někým z rodiny třeba?“

Účastník: „Ne, ne právě, že ne.“

Výzkumník: „Hm.“

Účastník: „Na druhou stranu teda jako svým způsobem, protože babička, moje matka, pracovala jako ekonomka vlastně v takovém domě, kde bylo hodně těch zubařů.“

Výzkumník: „Aha.“

Účastník: „Takže jako i ty kontakty třeba když chodila za tou babičkou, tak se tam setkávala.“

Výzkumník: „Tak nahlídla do toho prostředí.“

Účastník: „Ano, ano, nahlídla no a zajímala jí biologie, fyzika, to jí jako nedělalo problém. Bavilo jí to. Biologie jí vyloženě bavila.“

Výzkumník: „Hm.“

Účastník: „Takže si to tak jako, se to tak nasměrovalo, že prostě...“

Výzkumník: „Vytríbilo postupně, jo?“

Účastník: „Ano, ano, že, že si to tak prostě našla, vyhlídla si to, že tohle by jí prostě mohlo bavit.“

Výzkumník: „Hm, hm, to je hezký. Takže Vy si myslíte, že už je zralá na to, aby třeba eventuelně mohla vykročit do života sama, ne už byste se nebála jí pustit třeba, aby teda se osamostatnila?“

Účastník: „Ne, ne, to bych se nebála. Tak jí je dvacet sedm let.“

Výzkumník: „Hm.“

Účastník: „Takže jako myslím si, že nejenom ten věk pochopitelně, ale hlavně ty názory její teda sou už takový, že jako se s ní bavím opravdu jako s dospělou ženou a jako rovnocenně.“

Výzkumník: „Hm, hm.“

Účastník: „Nemusím jí nijak jakoby usměrňovat.“

Výzkumník: „Jo.“

Účastník: „Nebo něco v tom smyslu.“

Výzkumník: „Už je v tomhle směru vyvinutá, zralá po všech stránkách.“

Účastník: „Ano, jako nemá prostě žádné otazníky nad různými věcmi.“

Výzkumník: „Hm, hm.“

Účastník: „Které by mě trápily třeba jako matku nebo něco v tom smyslu.“

Výzkumník: „Dobře, dobře, to je krásný. To je krásnej pocit, když tohle můžete říct, si myslím.“

Účastník: „Ano, ano, ano.“

Výzkumník: „Že to člověk vnímá, aspoň já bych to tak vnímala, jako prostě dobře splněnej úkol v životě, jo. Tak svým způsobem prostě ta matka si to dává tak nějak za úkol.“

Účastník: „Hm.“

Výzkumník: „Nebo za cíl.“

Účastník: „Ano, ano.“

Výzkumník: „Aby to dítě prostě jednou v životě se dobře dokázalo postavit na svoje nohy.“

Účastník: „Ano.“

Výzkumník: „A aby mohlo samostatně vykročit a abyste mohla bejt v klidu.“

Účastník: „Ano.“

Výzkumník: „Že se to podařilo, že prostě...“

Účastník: „Aby to byl takový morálně správný člověk.“

Výzkumník: „Přesně tak, jo.“

Účastník: „Na druhou stranu, co mi přece jenom trochu trápí, není to úplně jako superlativ, všechno, že má jako trošku menší sebevědomí. To znamená, je tam taková ta jako ambice uspět, jo.“

Výzkumník: „Hm, hm.“

Účastník: „Což by jí potom mohlo dělat jako trošku ty problémy.“

Výzkumník: „Hm.“

Účastník: „Ale zase na druhou stranu je pravda, že jak ten čas běží a jak vlastně teď kon pracuje už přes ten rok, tak si to ňák i sama dokáže prostě...“

Výzkumník: „Zdůvodnit?“

Účastník: „Zdůvodnit, vyvažovat si jako, co je dobře.“

Výzkumník: „Hm, hm, ono taky ta praxe ukáže, že jo. Už taky o tom, jo, ten život praktickej je jinej než to studium třeba.“

Účastník: „Ano.“

Výzkumník: „Takže vlastně vidí, že v tom životě to chodí i trošku jinak, že jo. To už sou ty zkušenosti takový zase další z té práce, nejenom ze studia, že jo. To co získává během života, jo, to je zase jiná dimenze, bych řekla, jo. My to doma taky řešíme, prostě tyhle věci.“

Účastník: „Hm, hm.“

Výzkumník: „Skoro stejný, takže je mi to hodně blízký. Eště co mě napadá tady v tej souvislosti. Přitom vytváření té identity, jak se to projevovalo v průběhu, jestli třeba tam byly třeba nějaký, já nevím, experimenty z různýma životníma rolema třeba, jo, nebo jak se projevowały ty změny názorů nebo vývoje názorů? Jestli třeba tam byla v tej době spíš, ono seto týká puberty, taková ta zvýšená kritika rodičů nebo něco takovýho?

Jestli to bylo bouřlivější, to období anebo jestli naopak ste to prožívali klidně, jak ste to vnímala tohleto?“

Účastník: „Tak. Jedno vlastně období, to bylo vlastně, když nastoupila na gymnázium, tak to bylo vlastně před těmi, kolika lety, už to bude, nějakými deseti, takže...“

Výzkumník: „Hm ono to letí.“

Účastník: „Tam, tam to prostě bylo vyloženě negativní.“

Výzkumník: „Hm.“

Účastník: „Vůči, vůči nám jako vůči rodičům.“

Výzkumník: „Tak to eště byla ta puberta.“

Účastník: „To byla ta puberta.“

Výzkumník: „To je přirozený.“

Účastník: „No, no, no, takže tam, tam to probíhalo tak, že ona vyloženě byla, byla v opozici.“

Výzkumník: „Hm.“

Účastník: „Chodila s kamarády prostě si užívat, nechodila do školy, chodila za školu.“
(oboustranný smích)

Výzkumník: „Tak to jo.“

Účastník: „A pak sama najednou zjišťovala, že prostě takle to asi nepude.“

Výzkumník: „Hm.“

Účastník: „No, takže, takže se to tak... a navíc eště musím říct, že je pravda, že měla babičku.“

Výzkumník: „Hm.“

Účastník: „Která jako, jednak tam chodila odpoledne po škole, protože bydlela za rohem.“

Výzkumník: „Hm.“

Účastník: „Takže kolikrát ta babička věděla, co, co jako se s Blankou děje a kam de nebo nejde. Takže tam to bylo dobře, že prostě my sme od tý babičky měli nějakou informaci.“

Výzkumník: „Hm, tam byla ta zpětná vazba.“

Účastník: „Takže tam ona na nás, ano, svým způsobem v určitém věku, na nás jakoby ne zanevřela, ale prostě neříkala nám všechno, jo.“

Výzkumník: „To je taková revolta přirozená, hm, hm.“

Účastník: „Takže bylo to tam, jo, určitě bylo, ale, ale jako tak to ňák vyšumělo, bych řekla jako přirozeně.“

Výzkumník: „Hm.“

Účastník: „Nebylo, nebylo to tak, že by, já nevím, sme tady řešili třeba, já nevím, vážné problémy s alkoholem nebo drogy nebo jako to vůbec ne.“

Výzkumník: „Hm, jasně, jasně.“

Účastník: „To jako vůbec no.“

Výzkumník: „Hm, hm, dobře.“

Účastník: „Tam, tam jako si myslím, že právě je důležitý jednak, aby ty děti měly jistotu toho domova.“

Výzkumník: „Hm, hm, určitě.“

Účastník: „Toho zázemí.“

Výzkumník: „To zázemí je důležitý, to je jasný.“

Účastník: „A a ňáký, ňákýho toho pochopení, at', at' se chová jakkoli, tak je tam ňáká právě ta jistota.“

Výzkumník: „To je taková ta bezpodmínečná láska.“

Účastník: „No, no.“

Výzkumník: „Že vlastně i když budeš dělat tohle, tak pořád Tě máme rádi, že vlastně pořád ví o tom, že když přijde domu i když něco provede, že ty rodiče tam sou a že jí nezavrhnou, že jo.“

Účastník: „Takže to sme jakoby, to sme to přežili. Je, je taky pravda, že já sem to taky chvílema těžce nesla, takže jako sem jí to někdy i dala najevo.“

Výzkumník: „Hm.“

Účastník: „Docela jakoby takovým tvrdším způsobem.“

Výzkumník: „Hm a tak ono někdy je to třeba, pak už, no.“

Účastník: „Takže nevím, jestli to byl úplně nejlepší způsob, ale můj muž je klidnější.“

Výzkumník: „Hm.“

Účastník: „Ten to bere tak jako.“

Výzkumník: „Tak to záleží zase, jak má kdo temperament.“

Účastník: „No.“

Výzkumník: „To je přirozený člověku.“

Účastník: „Ten to tak bral a já sem prostě někdy už jakoby trochu ujela, vybuchla, nebo jak bych to řekla, jo.“

Výzkumník: „Hm.“

Účastník: „Že sem to teda dala v tom negativním slova smyslu najevo.“ (smích)

Výzkumník: „Tak ono tohle období je hodně náročný pro obě dvě strany. (oboustranný smích) Já myslím, rodiče si oddechnou, když to přežijou a ty děti potom taky sou rádi, že už to mají za sebou. Těší se, až budou už dospělí, že jo, už chtějí bejt dospělí, ale přitom nejsou a teď se to v nich mlátí, že jo.“

Účastník: „Hm, hm.“

Výzkumník: „A ještě ke všemu ty hormony pracujou, takže ono fakt to není lehký období a jako co sem se bavila s jinejma rodičema, tak taky řeknou, dyž sme přežili tu pubertu, tak to už snad přežijeme všechno, jo.“ (oboustranný smích)

Účastník: „Jo.“

Výzkumník: „Že fakt je to...“

Účastník: „Je fajn, že třeba ona i zpětně, dyž se teď kon o tom bavíme.“

Výzkumník: „Hm.“

Účastník: „O těch situacích, o těch zážitcích.“

Výzkumník: „Hm.“

Účastník: „Nebo prostě, co sme prožívali, tak se tomu smějem teda.“

Výzkumník: „Teď už se tomu zasmějete, že jo?“ (oboustranný smích)

Účastník: „A ona teda taky, ježiš to sem byla ale hloupá, že jo, že sem to takle měla.“

Výzkumník: „No, tak teď to uzná.“

Účastník: „Ano, takle to prostě probíhá.“

Výzkumník: „Hm a tak to je normální, že jo.“

Účastník: „Hm.“

Výzkumník: „Takže zeptám se, jestli teda si myslíte, že je schopná plnit už ty životní role? Protože to obnáší prostě, že je třeba dcera, že je vnučka, že je studentka, že je teďko už zaměstnanec, že jo, že je třeba partnerka nebo přítelkyně. Takže myslíte si, že ty role, který si mohla takle vyzkoušet během svého života do teď, že se jich ujala dobře a že se toho dobře zhostila, že teda je schopná v nich obstát?“

Účastník: „Já si myslím, že ano, že, že, když se bavíme třeba, já nevím, o stáří, našem stáří a ona se k tomu nějakým způsobem vyjadřuje, tak vždycky prostě je tam ta informace, já se o vás postarám. To je jedna věc jako teda dítě, dcera k rodičům.“

Výzkumník: „Hm, to je hezký.“

Účastník: „Pak z hlediska partnerského vztahu taky, má vlastně chlapce asi teda třetího.“

Výzkumník: „Hm.“

Účastník: „Nicméně nicméně vlastně teď je spokojená. Ví, že nemůže chtít vlastně maximum.“

Výzkumník: „Hm.“

Účastník: „Každý má svoje chyby. Ona je taky toleruje, ale v těch zásadních věcech vlastně jaksi je spokojená.“

Výzkumník: „Hm, hm, to je důležitý.“

Účastník: „Jakýho partnera má teda, jo. Takže i tam to, myslím si, funguje v tom vztahu. Trvá ten vztah asi přes dva roky, tři roky.“

Výzkumník: „Hm. Tak to už měli dost příležitosti se navzájem poznat, že jo.“

Účastník: „Tak, no. Jezdí spolu prostě na výlety, tráví spolu i dost času, takže.“

Výzkumník: „Hm, tak je vidět, že si rozumí.“

Účastník: „Tam by se taky něco projevilo, dyž by to prostě nějak nefungovalo.“

Výzkumník: „To je hezký.“

Účastník: „Takže, takže pak z hlediska třeba vnučky. Blanka i chodí za babičkou, za dědou.“

Výzkumník: „Hm.“

Účastník: „Má vlastně tu potřebu je navštívit.“

Výzkumník: „Hm, takže udržuje s nima kontakty, pozitivní vztahy.“

Účastník: „No a my vlastně chodíme taky vlastně jako celá rodina, ta užší rodina k nim. Oni zase na Vánoce chodí k nám, takže ne, že by tady u nás žili.“

Výzkumník: „Jo.“

Účastník: „Bydlí v Budějovicích, ale prostě...“

Výzkumník: „Navštěvujete se.“

Účastník: „Navštěvujeme se. Udržujeme nějaký takovýhle kontakty.“

Výzkumník: „Hm, hm, tak to je všechno v pořádku.“

Účastník: „Snažíme se.“

Výzkumník: „Hm to je hezký.“

Účastník: „Aby ta rodina nějak jako byla stmelená a fungovala.“

Výzkumník: „Hm, hm. A tak to jí zase taky dává do života, že jo, ten vzor v tej rodině. Jak se k sobě ty lidi chovají, tak zase já to vim taky ze zkušenosti, že vlastně potom ty názory se přenáší a i vlastně i to, jak se k sobě chováme, tak i to vlastně potom teda se v tom mladým člověku usazuje.“

Účastník: „Ano, ano.“

Výzkumník: „A osvojuje si to, bere to za svý, že jo.“

Účastník: „Hm. I v tom negativním slova smyslu.“

Výzkumník: „Hm.“

Účastník: „Protože dyž se třeba babička s dědou pohádají nebo i já dyž se pohádám s mojim mužem.“ (oboustranný smích)

Výzkumník: „No, tak to je.“

Účastník: „Tak ona dělá takovýho v uvozovkách sudího.“

Výzkumník: „No, no.“

Účastník: „Říká, hele mamka měla pravdu v tomhle, ale ty zas máš pravdu v tomhle, jo.“ (oboustranný smích)

Výzkumník: „To je u nás podobný, no.“

Účastník: „Takže, tak jako to, to potom dělá takový...“

Výzkumník: „Ale já říkám taky, že prostě, dyž se Vám narodí dítě a chcete, aby z něj něco vyrostlo, aby z něj něco bylo, tak od začátku čovek musí jít příkladem. Ale nejenom dyž dospěje.“

Účastník: „No, ano.“

Výzkumník: „Já musím jít příkladem pořád, jo, protože pořád mě sleduje tím kritickým okem anebo mě poslouchá, co říkám, estli teda opravdu dělám, to co říkám, estli je to v souladu a furt jako, jo, čovek, musí tak nějak jít tím příkladem. Furt se teda snažim taky a (smích) a snad to padá na úrodnou půdu.“ (oboustranný smích)

Účastník: „Je to pravda náročný.“

Výzkumník: „Jo, tak to ví každej rodič, že jo, to je, to je všude, ta výchova není jednoduchá. Pak tady mám otázky, další okruh takovej co se týče tý rodiny, tý orientační, jak se říká. To znamená vás, kdo tady žijete pospolu a potom tý emancipace, jo? Takže se zeptám, jaký máte vzájemně vztahy s dcerou, jestli můžete k tomu říct, jak byste to zhodnotila?“

Účastník: „Tak já nevim jak, jak moc hluboko teda bych to měla hodnotit, ale, ale...“

Výzkumník: „Nemusíte moc hluboko, stačí říct zhruba, jak to vidíte jenom.“

Účastník: „Ale já mam jako s dcerou, s dcerou, je nejlepší dcera na světě.“ (smích)

Výzkumník: „No, tak to je krásný, takže máte vztahy dobrý.“

Účastník: „Jo, sem na ní pyšná, sem, sem prostě spokojená jako.“

Výzkumník: „Takže to je ideální.“

Účastník: „Pochopitelně sou sou věci, který člověka naštvou, ale to sou takový ty malý věci, běžný, každodenní, ale jako to tak je...“

Výzkumník: „To je všude, jasně.“

Účastník: „Ale jako to zásadní, je to prostě skvělý, no.“

Výzkumník: „Tak to je krásný.“

Účastník: „Je to skvělá dcera.“ (smích)

Výzkumník: „Potom, jak projevujete zájem o její samostatný rozhodnutí, jo? Estli akceptujete její dospělost?“

Účastník: „No tak to sem měla taky dřív, dyž teda dospívala, tak tam sem se snažila jí prostě jakoby nák vést nebo jí říct aspoň teda co já si myslím. I dyž sem věděla, že, že mě třeba neposlechne.“

Výzkumník: „Hm.“

Účastník: „Tak sem měla potřebu jí říct svůj názor v těch věcech.“

Výzkumník: „Hm.“

Účastník: „A pak sem si říkala, no tak už je dost velká na to, aby se nějak sama rozhodla, už jí nemůžu prostě dál něco přikazovat.“

Výzkumník: „Hm.“

Účastník: „Takže spíš šlo o to, že sem vždycky řekla, hele Blani, ale já si myslím to, že by to mělo být tak a tak anebo muj názor je ten a ten.“

Výzkumník: „Hm.“

Účastník: „Jo a dělej teda, jak myslíš, jo.“

Výzkumník: „Hm, hm.“

Účastník: „Takže, takle to prostě, to fungovalo nebo prostě funguje, no.“

Výzkumník: „Hm, takže ste měla pocit, říct ten svůj názor.“

Účastník: „Ano.“

Výzkumník: „Že je dobrý a potom prostě vyčkat.“

Účastník: „Dyž sem třeba nesouhlasila s tím co, já nevim, třeba udělala.“

Výzkumník: „Hm.“

Účastník: „Nebo naopak neudělala, ale je pravda, že spoustu věcí, který dělá, tak jako dělá dobře nebo z mého pohledu teda.“

Výzkumník: „Hm, že není potřeba se k tomu nějak vyjadřovat.“

Účastník: „Není potřeba, ano.“

Výzkumník: „Hm a myslíte si, že je na Vás ještě závislá nebo se cítí být nezávislá už na tej původní rodině tady, v kteréž žije?“

Účastník: „Hm. Já Vám nevim.“ (oboustranný smích) Já si myslím, že je nezávislá.“

Výzkumník: „Po všech stránkách myslíte? Teď nemyslím třeba finanční stránku, ale myslím i tu duševní, jo.“

Účastník: „No, no, jasně. Ona je pořád ráda s námi, jo.“

Výzkumník: „Hm, hm.“

Účastník: „Takže kolikrát prostě se jí i stejská.“

Výzkumník: „Hm.“

Účastník: „Dyž někde je, řekne mami, mě, mě se stejskalo nebo něco jako v tom smyslu.“

Výzkumník: „Hm, hm.“

Účastník: „Takže cítím prostě tam jakoby pořád takovou vazbu.“

Výzkumník: „Hm.“

Účastník: „Ňákou. Nevim, estli je to dobře nebo špatně. To jako nedokážu posoudit.“

Výzkumník: „Já si myslím, že určitě není na škodu.“

Účastník: „Ale prostě takle to, takle to je, ale dyž si třeba vybavuju já, tak ona to má trošku jinak. Protože ona je vlastně, ona má ještě mladšího bratra.“

Výzkumník: „Hm.“

Účastník: „Takže tam je to trošku jinak. Já sem byla jedináček, takže já sem to měla tak, že sem jako na ty rodiče byla taky víc jakoby trošku fixovaná.“

Výzkumník: „Hm, hm.“

Účastník: „Takže ta citová vazba tam byla taky docela intenzivní a nemůžu říct, že by to bylo nějak jako špatně nebo...“

Výzkumník: „Ne, to já si taky nemyslím.“

Účastník: „Nebo na škodu nebo něco v tom smyslu, jo.“

Výzkumník: „Hm, hm. Určitě je dobře dyž má čovek to zázemí a a ty rodiče. Estli už je jedináček nebo je víc sourozenců, tak jako si myslim, že ty rodiče by to měli dát stejně všem a dyž to čovek vnímá jako pozitivně, že tam má ty rodiče rád a má tam to zázemí, tak já si myslim, že to v žádným případě na škodu není, že jako bych řekla, že...“

Účastník: „Že by tam byla nějak příliš citově vázaná v tomhle věku na nás, jako si nemyslím, jo.“

Výzkumník: „Hm, hm.“

Účastník: „Je tam, je tam nějaká taková ta zdravá...“

Výzkumník: „Zdravá vazba.“

Účastník: „Ten zdravý vztah takový.“

Výzkumník: „Hm, hm, hm.“

Účastník: „Nebo já to tak teda vnímám.“

Výzkumník: „Jo, jo, jo. Pak se zeptám eště estli nebo jak projevuje snahu o osamostatnění? Jestli vůbec anebo, jo? V tom případě, že ano, tak jak?“

Účastník: „Hm. Zatím eště ne.“ (smích)

Výzkumník: „Dobře, dobře, dobře.“

Účastník: „Protože jako ono je docela složité v tom, jako je tady spoustu takových proměnných nebo.“

Výzkumník: „Hm, hm.“

Účastník: „Vlastně eště nevyjasněných jako těch situací. Takže třeba ona má vlastně toho přítele, který eště studuje.“

Výzkumník: „Hm.“

Účastník: „Takže vlastně oni jakoby každý žijí ve své rodině.“

Výzkumník: „Hm.“

Účastník: „A takle to zatím vlastně nechali.“

Výzkumník: „Hm.“

Účastník: „Takle se rozhodli, že to prostě bude.“

Výzkumník: „Hm, hm. To ovlivňuje prostě tu současnou situaci.“

Účastník: „Ano, ano, takže prostě...“

Výzkumník: „I dyby chtěla, tak...“

Účastník: „Ano, ano, takže zřejmě jak teda vysvítá, z toho o čem se bavíme, že až teda ten její přítel dostuduje, tak pak teprve budou řešit teda nákou, nějaký společný život a společný zařizování si nějakého bytu třeba nebo nebo takle.“

Výzkumník: „Hm, hm.“

Účastník: „A vzhledem k tomu, že tady je docela dost místa a má kde a má tam soukromí.“

Výzkumník: „Hm, hm.“

Účastník: „Vlastně přijde si, jo.“

Výzkumník: „Jasně.“

Účastník: „De si do svého pokoje.“

Výzkumník: „Má svoje.“

Účastník: „Má svoje, koupelnu, má to tam vlastně k dispozici.“

Výzkumník: „Hm, hm.“

Účastník: „Takže vlastně nemá až takovou potřebu, jo.“

Výzkumník: „Takže se dá říct, že je to vázaný vlastně na ten vztah.“

Účastník: „Hm.“

Výzkumník: „S tím partnerem, na tu situaci jeho, až se osamostatní nebo až získá to studium, tak potom, že by našel práci a měli by ty podmínky lepší, jo?“

Účastník: „No, protože ona vlastně taky teprve začala teď pracovat a vydělává si, takže si něco šetří, že jo.“

Výzkumník: „Hm, hm.“

Účastník: „Ale pochopitelně on ještě studuje, takže...“

Výzkumník: „No, jasně.“

Účastník: „Potom to budou řešit teda asi až výhledově.“

Výzkumník: „Tak je to výhledově, no.“

Účastník: „No, no.“

Výzkumník: „Hm. No tady tohleto je asi zbytečná otázka. (smích) Ale tak položím jí, estli máte potřebu setrvání jejího tady dále nebo toho odchodu, jo? A proč, no?“

Účastník: (smích) „Tak jako pochopitelně, že bych byla ráda, dyby tady s náma bydlela dál, ale je mi jasný, že, že to nejde. (oboustranný smích) Že to prostě je tak jednou vývoj.“

Výzkumník: „Jednou to přijde.“

Účastník: „Jasně jednou to přijít musí.“

Výzkumník: „A přijít to musí.“

Účastník: „A je hloupý prostě to vyžadovat nebo to prostě očekávat, že to takle bude.“

Výzkumník: „Jasně.“

Účastník: „Jako spíš se čovek musí jako smířit s tím, že naopak, no.“

Výzkumník: „Hm.“

Účastník: „Takže nevim. Zase je zajímavý třeba, že dyž byla menší, tak já budu, vždycky měla takovou vizi, já budu bydlet nahoře.“ (oboustranný smích)

Výzkumník: „Jo?“

Účastník: „Já budu, já si to tam zařídím, já budu bydlet nahoře. No, ale teď už to opouští.“

Výzkumník: „No jasně, hm.“

Účastník: „Teď už to teda tuhleto tezi opouští, že teda s přítelem zřejmě si zařídí něco malýho, ale jako svýho.“

Výzkumník: „Kde by se osamostatnili. Hm, je to přirozený, hm, tak to je jasný.“

Účastník: „Pochopitelně je to její život, že jo, takže.“

Výzkumník: „No a eště se zeptám, jakým způsobem byste se snažila vyrovnat s tím odchodem potom, jestli si to umíte představit, jak byste asi se s tím třeba eventuálně snažila vyrovnat?“

Účastník: „Já nevim jak. Jako já to budu řešit, až to nastane, si říkám.“

Výzkumník: „Hm.“

Účastník: „Tu situaci zatím jako se tím ňák ani netrápim, prostě ani to jakoby nijak neřeším.“

Výzkumník: „Hm.“

Účastník: „Je pravda, že třeba když je tady, tak je to veselejší všechno, je to takový zážitkovější.“

Výzkumník: „Hm, hm.“

Účastník: „Není to takový stereotypně fádni jakoby dyž to řeknu.“ (oboustranný smích)

Výzkumník: „Je to pestrý, že jo?“

Účastník: „Je to pestřejší.“

Výzkumník: „Hm.“

Účastník: „Je to zajímavější, to je to mládí.“

Výzkumník: „Ano.“

Účastník: „Navíc teda prostě už je to člověk dospělej.“

Výzkumník: „Nový informace třeba, že jo? Takový oživení asi taky.“

Účastník: „No, no, taky. I když já teda se, no, ale to je něco jinýho, já vlastně učim na střední škole.“

Výzkumník: „Hm.“

Účastník: „Takže já jako s těma mladýma jako přídu do kontaktu.“

Výzkumník: „Aha, jo takhle, hm.“

Účastník: „Takže...“

Výzkumník: „No, ale zase jinak.“

Účastník: „Ale zase jinak, přesně tak.“

Výzkumník: „Hm, hm.“

Účastník: „Zase jinak, jo, takže.“

Výzkumník: „Tam se nemůžete bavit o tom, co doma zase, že jo? To je jinej pohled.“

Účastník: „Takže tam, tam sou trošku jiný věci. No, takže jako je to pravda, že to je takový jako zpestření, oživení, veselost určitá.“

Výzkumník: „Hm, hm.“

Účastník: „Taková s tím spojená celkově, radost a tak. No a...“

Výzkumník: „Já sem na tom stejně jako Vy.“

Účastník: „Já si říkám, až jako ona odejde, tak budu muset nebo asi možná, že už sem měla začít, nezačla sem, protože já jako nestíhám kromě práce, zahrady jako příliš dalších koníčků, jo. Takže jako nějaké cvičení a tak pochopitelně jo, ale možná, že by stálo za úvahu jako nějaký větší koníček.“

Výzkumník: „Hm, hm, bude víc času na to třeba potom.“

Účastník: „Takže člověk to musí brát. Já si říkám, každou životní etapu nějak pozitivně.“

Výzkumník: „Hm určitě, jo, to každopádně.“

Účastník: „Je to přínos zase v něčem jiným.“

Výzkumník: „A je to změna.“

Účastník: „Je to změna.“

Výzkumník: „Hm.“

Účastník: „Měla by to bejt pozitivní změna.“ (oboustranný smích)

Výzkumník: „Jo, ale jo, určitě.“

Účastník: „Takže si něco najdu. Já teda mam spoustu knížek, který prostě vodsouvám.“

Výzkumník: „No, no.“

Účastník: „Nemam na ně čas, tak už se těším.“

Výzkumník: „To bude potom času.“ (oboustranný smích)

Účastník: „Že budu číst a že budu třeba studovat nějaký kytky, který bych tady ještě mohla na zahradě vysázet a tak, takže jako...“

Výzkumník: „Zdokonalit se ještě v něčem prostě, co Vás baví.“

Účastník: „No třeba. Říkám si, zase si něco najdu.“

Výzkumník: „Jo, prostě život to přinese takovýhle věci. Eště se zeptám, estli teda se už dcera pokusila osamostatnit v minulosti nějakým způsobem?“ (oboustranný smích)

Účastník: „No eště ne.“

Výzkumník: „Jo, protože sou případy, že se třeba s přítelem odstěhuje, pak se rozejdou, zase vrátí domu, jo, dneska je to úplně běžný jako, jo, takže.“

Účastník: „Tak ne, my sme měli takový jako klasický vývoj bych řekla.“

Výzkumník: „Hm, hm.“

Účastník: „Bez nějakých turbulencí extra velkých.“

Výzkumník: „Hm, hm, no, v pohodě.“

Účastník: „Takže prostě vystudovala.“

Výzkumník: „Hm.“

Účastník: „Bydlí tady, našla si práci, má teda, ty známosti se nějakým způsobem proměnily. Ale zatím jako neměla potřebu někam jako se stěhovat nebo tak.“

Výzkumník: „Hm, hm.“

Účastník: „Takže ono to přineslo vlastně to, že vlastně z toho studia přešla do toho zaměstnání, které je tady kousek, že jo, takže dojíždí do Budějovic, takže.“

Výzkumník: „Jasně. A tak ona vlastně byla mimo domov, i dá se říct, na tom studiu, na tej koleji, takže to si myslím, bylo taky asi velký osamostatnění, že jo.“

Účastník: „Tak to je pravda.“

Výzkumník: „To už je taky vlastně svým způsobem ne odchod, osamostatnění, ale dost si myslím, to přispěje k tomu, že ten člověk se umí líp o sebe postarat, bydlí přeci jenom v cizím městě, že jo.“

Účastník: „Hm, no.“

Výzkumník: „Je tam přes tejdén sám, řeší různé věci, takže to si myslím, že hodně taky jako asi přispělo k tomu.“

Účastník: „Našla si tam kamarádky, taky kolektiv prostě mladých lidí a tak.“

Výzkumník: „No, no, takže ste viděla, že se o sebe umí postarat, že to umí i jinde, že není prostě doma a přes tejdén je pryč a dokáže fungovat.“

Účastník: „Hm, tak, to jo, to ano. To byl vlastně příklad toho, že to vlastně zvládla.“

Výzkumník: „Hm, že to zvládla, no. Potom jaký výhody nebo nevýhody Vám přináší to společný soužití? Ať teda materiální třeba nebo ty duševní. Nebo takhle položim tu

otázku. Cco byste postrádala dyž by tady nebyla, jo? Jaký výhody nebo nevýhody takhle abyste si to uměla představit.“

Účastník: „No tak bylo by mi smutno asi, no tak to tak prostě je.“

Výzkumník: „Jo, takže ten vztah blízký prostě to duševní, ty vztahy.“

Účastník: „Takový jako je to pěkný.“

Výzkumník: „Hm, hm.“

Účastník: „Takže to asi spíš bych asi postrádala, ale zase je to naprosto legitimní, že jo, všechno.“

Výzkumník: „Hm, jasně.“

Účastník: „Ten vývoj tak, tak jako je, že jednou to přijde a odejde. No ale tak to pozitivní je vlastně zase ještě udržování nějakých těch kontaktů.“

Výzkumník: „Hm.“

Účastník: „Blízkých kontaktů v tom tady v tom prostředí, že jo, rodinným. Pak mě ještě napadá, že mi poradí třeba, dyž něco potřebuju vyřešit s mobilem nebo na počítači a nevim si rady.“

Výzkumník: „Hm, hm. Takže v informačních technologiích se dobře orientuje?“

Účastník: „Ano, ano. To se na ní většinou obrátím, aby mi pomohla, ona to má hned. To je velká výhoda. No a negativní, já nevim, no, asi negativní nevim, co bych. Akorát teda je pravda, že dyž je doma a třeba se někde zdrží, tak prostě ona to ví a dělá to, že mi píše esemesku, že se zdrží.“

Výzkumník: „Hm, tak to je dobře.“

Účastník: „Protože to jako dyž tady bydlí, tak já mám strach, jako co s ní je.“

Výzkumník: „No, my to máme taky tak zavedený.“

Účastník: „Takže takle to je.“

Výzkumník: „No, no.“

Účastník: „Takže to je, do jistý míry taková obava z toho třeba, že.“

Výzkumník: „Tak, ale to není nevýhoda.“

Účastník: „Tak.“

Výzkumník: „To je spíš jako doklad toho, že si dobře rozumíte, že vlastně bere ohled na Vás, abyste neměla strach, že Vám dá tu zprávu o sobě, jo. To my taky máme takle zavedený.“

Účastník: „No, no.“

Výzkumník: „Já říkám, abych mohla klidně spát, tak mi prosim Tě, krátkou esemesku napiš, že si v pořádku a a je mi to jedno, jo, kdy přijdeš nebo todle, ale napiš, jo, že.“

Účastník: „To třeba musím říct, eště jak má mladšího bratra o ty čtyři roky.“

Výzkumník: „Hm.“

Účastník: „Tak tam to eště nefunguje.“

Výzkumník: „Ne? Ten se to jako nenaučil? Vyžadujete to po něm a on to.“

Účastník: „Vyžaduju a on, to víš, já sem zapomněl.“

Výzkumník: „Hm, hm.“

Účastník: „Prostě ten je takovej.“

Výzkumník: „Zase jiná povaha asi.“

Účastník: „Prostě jiná povaha, no.“

Výzkumník: „A oni ty kluci to taky tak neberou, jo. Tam je to jiný.“

Účastník: „Není tak jako v tomhle poctivej, dyž to řeknu.“

Výzkumník: „Jo, no, tak tam je rozdíl.“

Účastník: „On je takovej jako svůj, tam cítím jako rozdíl, no právě.“

Výzkumník: „Hm, takže todle vlastně není žádněj problém. To je naopak vidět, že si rozumíte. Potom eště teda jak se podílí tady na tom chodu domácnosti, jestli Vám nějak pomáhá a jak?“

Účastník: „Tak v létě dyž je, tak na zahradě třeba, já nevim, děláme spolu nebo sama třeba jí něco zadám, že třeba, prosim Tě, můžeš tohleto.“

Výzkumník: „Náký práce takle.“

Účastník: „Jo, takže ona vždycky ochotně.“

Výzkumník: „Hm.“

Účastník: „Spíš teda asi muž, muj muž nebo i já, asi prostě než čekat, tak říct, hele mohla bys, jo.“

Výzkumník: „Hm.“

Účastník: „Dyž teda něco potřebuju, tak to rovnou takle napřímo říct.“

Výzkumník: „Jo, tak to je jasný, no.“

Účastník: „No, takže to vždycky jako je ochotná. A já jí zase na druhou stranu nechci tý práce tady dávat moc.“

Výzkumník: „Hm.“

Účastník: „Protože vim, že jednak v tý práci začíná, ona je taková hodně pečlivá, takže si to třeba doma i připravuje.“

Výzkumník: „Aha.“

Účastník: „Co bude na ten další den dělat, takže si to ještě jednou připomene, nastuduje si vlastně ten způsob, já nevím, vyvrtání toho zubu.“ (smích)

Výzkumník: „Jo.“

Účastník: „Nebo něco v tom smyslu. Takže prostě vim, že to takle poctivě bere. A pro její taky klid jí tady nechci nějak enormně zatěžovat, jako všim možným, ale zase zase třeba jako nikdy neřekne ne.“

Výzkumník: „Hm. Je ochotná prostě.“

Účastník: „Vždycky je ochotná, pomůže.“

Výzkumník: „Když jí požádáte.“

Účastník: „Nebo nebo třeba řekne, mami, počkej, já si udělám tohle a pak pak to udělám, jo, takže se normálně domluvíme.“

Výzkumník: „Hm, zeptám se ještě, estli Vám to nevadí, estli přispívá nějak na společný hospodaření?“

Účastník: „Přispívá, to ano, přispívá. To sme se domluvili. Prokonzultovali sme to vlastně tady u stolu i s mužem a byl u toho i syn, aby věděl teda potažmo, co by ho čekalo.“

Výzkumník: „Hm, jak to chodí.“

Účastník: „Jak to funguje.“

Výzkumník: „Ano, ano.“

Účastník: „A že vlastně to není žádná výjimka, že prostě to takle je jakoby běžně nebo my to takle máme zavedený, takže přispívá.“

Výzkumník: „My taky.“

Účastník: „Hm, přispívá.“

Výzkumník: „No fajn. Eště se zeptám, Vy už ste to zmínila teda, ale, myslíte si, že má zajištěnej dostatek soukromí?“

Účastník: „Já si myslím, že má.“

Výzkumník: „Jo? Hm.“

Účastník: „Ona vlastně dyž potřebuje, tak odejde si nahoru a tam není rušena, takže.“

Výzkumník: „A může si sem třeba vzít přátele?“

Účastník: „Může.“

Výzkumník: „Návštěvu nějakou jo, prostě, dyž...“

Účastník: „Může, to může. Většinou teda třeba buď tu nejsme, takže potom je to takový volnějši asi pro ně taky.“

Výzkumník: „Hm, jo.“

Účastník: „Ale i dyž ten její přítel nebo nějaký známí, tak buď můžou být tady, pokud my jim třeba nevadíme.“

Výzkumník: „Jasně.“

Účastník: „Anebo si můžou odejít nahoru a tam mít zase svoje soukromí potom.“

Výzkumník: „Hm, hm.“

Účastník: „A my tam nechodíme je kontrolovat, jo nebo se jich dožadovat.“
(oboustranný smích)

Výzkumník: „Jasně, normálně.“

Účastník: „To je necháme prostě. Ctíme to jako.“

Výzkumník: „Dobře. Tak jo. No a tak jenom, abysme to na závěr nějak shrnuly. Já dám tu otázku teda, která se dotýká výzkumného problému, jak sem to řekla na začátku. Jaký si myslíte důvody teda, že sou toho jejího setrvání tady zatím?“

Účastník: „Tak nějaká jistota přece jenom.“

Výzkumník: „Hm, hm.“

Účastník: „Jistota jako nejenom pochopitelně střechy nad hlavou a tepla, ale pochopitelně občas i jídla, protože dyž já jedu nakupovat, no tak nakoupim ne.“

Výzkumník: „Hm, to zázemí celkový.“

Účastník: „Jedu autem, ano, takže jí vlastně nenutim, aby si. I dyž ona vlastně má dietu bezlepkovou, má bezlepkovou dietu, takže ona si spoustu věcí i vaří sama a kupuje si sama.“

Výzkumník: „Hm, hm.“

Účastník: „Ale já tak jako se jí snažim třeba něco takle jako zajistit, takže, takže prostě si myslim, že má tady prostě tu jistotu, no.“

Výzkumník: „Hm dobře. Tak jo, tak to je všechno. Eště se zeptám, estli sme třeba na něco zapoměly, co byste chtěla zdůraznit nebo se k něčemu vrátit?“

Účastník: „Ne, já bych jenom možná, jak sme se taky nedávno s manželem o tom bavili, že taková ta, ten vzorec vlastně rodiny, že dřív žily vlastně ty generace v jednom vlastně domě.“

Výzkumník: „No, no, na to sem se Vás eště nezeptala.“

Účastník: „Pod jednou střechou, jako proč to dneska tak není. Já si nemyslim, že to tak není. Objevují se nebo sou prostě, existují rodiny, třeba tady zrovna v našem okolí vim příklady, kdy prostě staří, mladí, žijou vedle sebe. Ale vyžaduje to a pochopitelně vyžaduje to velkorysost, pochopení obou. Jak mladých, tak těch starších.“

Výzkumník: „No samozřejmě.“

Účastník: „A respektovat vlastně jeden druhého.“

Výzkumník: „Mam s tim zkušenost, hm.“

Účastník: „Takže pak to funguje, pokud sou ty lidi toho schopni, tak myslim si, že to funguje.“

Výzkumník: „Ale ještě taky bych řekla tam je důležitěj předpoklad toho, aby dyž takle žijou vedle sebe, tak ideální je, aby měli každej tu svoji bytovou jednotku.“

Účastník: „Ano, ano.“

Výzkumník: „Aby měli každej svoji kuchyň, svoje sociální zařízení a to svoje soukromí, jo. Protože zase dyž žijou opravdu rodiny, kde mají třeba dvě, tři děti a společně s rodičema v jednom bytě. Tak to je bych řekla hodně náročný a to se nedá dlouho vydržet.“

Účastník: „To je pravda, ano. Já nemam vlastní zkušenost, ale v okolí vim, že prostě ty rodiny takle žijou.“

Výzkumník: „Hm.“

Účastník: „Mají dvougenerační prostě ty domy.“

Výzkumník: „Hm a musí respektovat to svoje soukromí.“

Účastník: „Takže asi zřejmě to nějakým způsobem funguje.“

Výzkumník: „Jo.“

Účastník: „I když je pravda, že my vlastně přejímáme nebo delší dobu přejímáme ten západní model, že jo.“

Výzkumník: „Hm.“

Účastník: „Že prostě ty rodiny si žijou po svym a žijou si vesměs samy.“

Výzkumník: „No a dost je právě, jak se říká, těch nukleárních rodin, že jo, že sou opravdu jenom maminka, tatínek a děti a žijou si prostě sami a ani se nestýkají třeba už tolik s tou další rodinou, s tím příbuzenstvím dalším jako širším, s těma babičkami, dědečkama, jo, že sou takový dost uzavřený v tej svoji ulitě.“

Účastník: „Hm.“

Výzkumník: „A to bych řekla, je na škodu věci zase, dyž se neudržujou ty vztahy, tak to dobrý není.“

Účastník: „Ano, ano.“

Výzkumník: „Ale to společný soužití jako jo, ale je to hodně náročný, no. Asi tak bych to řekla já. Takle bych to viděla já, z mýho pohledu, no. V tom se shodnem, že jo.“

Účastník: „Ano, ano.“

Výzkumník: „Ta tolerance, ta je obrovsky důležitá, no a respekt samozřejmě, jo taky.“

Účastník: „Jako vycítit asi to, co asi jakoby je optimální s tím, že já nevím, ty kontakty by se určitě udržovat měly.“

Výzkumník: „To jo.“

Účastník: „Jako ve vztahu, zase znám, ne teda ze svý zkušenosti, ale kamarádky nebo teda spolupracovnice, že vlastně tam ani ty vnoučata nedávaly vlastně k babičkám a tak, že tam to prostě udržovaly striktně. Jako já si to budu vychovávat po svym a ty mi do toho nebudeš jako mamince, jo, zasahovat a tak.“

Výzkumník: „Hm, hm.“

Účastník: „Takže to je potom taky trošku otázka, jak to vybalancovat.“

Výzkumník: „To už je taky moc, no, ale ono je to složitý všechno v životě.“

Účastník: „Ano, ano.“

Výzkumník: „Kolikrát ty vztahy, lidi si neseďnou nebo něco se stane, jo, to už potom je ten život, jak to de kolem.“

Účastník: „Že zase je pravda, že ty jako ty další generace těch vnuků a vnoučat by měly mít nákej i vzor a kontakt jako s tím stářím.“

Výzkumník: „Hm, no, to jo, hm, to taky.“

Účastník: „Tu zkušenost toho stáří, tu nákou takovou, ten klid určitej, rozvahu.“

Výzkumník: „Hm, aby viděli.“

Účastník: „Zase nabízí vlastně to stáří těmhle těm úplně malejm, prostě co co tyhle ty střední nemůžou.“

Výzkumník: „No, no, ty se honí za prací, že jo, aby zabezpečili tu rodinu, aby vydělali ty peníze a pak je tam právě ta babička a děda, který mají na ně čas.“

Účastník: „No, no.“

Výzkumník: „A který je i rozmazlujou, ale ono je to fajn, jo. Oni tam mají svoji funkci. Když to tak shrnu, tak vlastně ten základ je v rodině, ta je nejdůležitější. Kdo nemá tu rodinu, fungující rodinu, tak je de facto chudák.“

Účastník: „Ano.“

Výzkumník: „Dyž to vemete, malý dítě, dyž se narodí a nemá tu mámu už od malinka, která se o něj pěkně stará a nemá ty rodinný vztahy, nemá ty vzory, tak je úplně hendikepovanej oproti těm ostatním.“

Účastník: „Ano, ano.“

Výzkumník: „Dyť to víte jistě, dyž děláte ve škole, tak ono se to na těch dětech projeví, že jo.“

Účastník: „Určitě, určitě.“

Výzkumník: „A ten vzor v tej rodině, беру to já podle sebe, přesně jak říkáte, my sme žili taky takle. Máme ten model takovej, že prostě moje mamka, my sme žili zase s mojí babičkou, jo, její mámou. Takže já sem měla tu babičku a dědu a moje dcera zase měla tu babičku a dědu od mámino strany, takže my sme to měli takle vázaný. No a tak to vidí, jo, to dítě, jak ta babička, děda žije.“

Účastník: „Ano, ano a navíc ten vztah potom k těm rodičům zase až oni zestárnou, bude mít náký.“

Výzkumník: „Hm, hm.“

Účastník: „Protože ten model už zažil.“

Výzkumník: „No, no, takže takle je to ideální, mělo by to tak fungovat.“

Účastník: „Hm, ano.“

Výzkumník: „Na tom se shodnem, že jo.“

Účastník: „Jasně, no.“

Výzkumník: „Tak jo, tak fajn.“

Účastník: „Bylo to příjemný.“

Výzkumník: „No, já taky sem spokojená. Tak Vám mockrát děkuju.“

Účastník: „Já taky. Mějte se hezky.“